

Rändepoliitika aastaraport 2026

SISEKAITSEAKADEEMIA

Euroopa rändevõrgustik

Rahastanud
Euroopa Liit

RÄNDEPOLIITIKA AASTARAPORT 2026

EMN Eesti

Autorid: Eike Luik-Kübarsepp, Barbara Orloff, Annika Murov,
Marian Juurik (Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt)

Kujundus: Kertu Viikmaa

Fotod pärinevad: Remo Savisaar, CP Creatives, Priidu Saart, Reelika
Riimand, Magnus Heinmets, Evolumina, Tatiana Metsala, Karl Ander
Adami, Wirestock Creators, Leon Metsallik

Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt
Sisekaitseakadeemia Kase 61, 12012 Tallinn, Eesti
emn@sisekaitse.ee
www.emn.ee

ISSN 2674-3469

Euroopa rändevõrgustik (EMN) on 2008. aastal Euroopa Komisjoni poolt asutatud ja koordineeritav uurimis- ja teabevahetusvõrgustik, mis koosneb liikmesriikide riiklikest kontaktpunktidest ja vaatlejariikidest ning kohalikest rände- ja varjupaigavaldkonna organisatsioonidest.

EMNi peamine eesmärk on koguda ja analüüsida ajakohast, objektiivset, usaldusväärset ja võrreldavat rände- ja varjupaigavaldkonna teavet ning jagada seda poliitikategijate ja laiema avalikkusega.

Lühendid

ABIS	automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu
AHQ	<i>Ad-Hoc Query</i> ehk kiireloomuline infopäring
AMIF	Euroopa Liidu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond
AMO	EMN varjupaiga- ja rände ülevaade
DTM	sundrände jälgimise maatriks
ECRS	Euroopa karistusregistrite infosüsteem
EES	riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (<i>Entry-Exit System</i>)
EL	Euroopa Liit
EL-27	Euroopa Liidu 27 liikmesriiki
ELi Nõukogu	Euroopa Liidu Nõukogu
EMN	Euroopa rändevõrgustik
ESTDEV	Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus
ETIAS	Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem
EUAA	Euroopa Liidu Varjupaigaamet
Eurodac	rahvusvahelise kaitse taotlejate sõrmejälgede võrdlemise infosüsteem
Eurostat	Euroopa Liidu Statistikaamet
eu-LISA	Euroopa Liidu IT-agentuur
FRA	Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet
Frontex	Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet
ICMPD	Rahvusvaheline Migratsioonipoliitika Arenduskeskus
ILO	Rahvusvaheline Tööorganisatsioon
INSA	Integratsiooni Sihtasutus
IOM	Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon
KOV	kohalik omavalitsus
OECD	Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon
OSKA	Tuleviku tööjõu- ja oskuste vajaduse prognoosisüsteem
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
SIS	Schengeni infosüsteem
TSI	tehnilise toe instrument
UNHCR	ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet
VMS	välismaalaste seadus
VRKS	välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus
VSS	väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus
WHO	Maailma Terviseorganisatsioon
ÜRO	Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

Maatähised

AL	Albaania
AT	Austria
AM	Armeenia
BE	Belgia
BU	Bulgaaria
CY	Küpros
CZ	Tšehhi
DE	Saksamaa
DK	Taani
EE	Eesti
EL	Kreeka
ES	Hispaania
FI	Soome
FR	Prantsusmaa
GE	Gruusia
HU	Ungari
HR	Horvaatia
IE	Iirimaa
IT	Itaalia
LT	Leedu
LV	Läti
LU	Luksemburg
ME	Montenegro
MD	Moldova
MT	Malta
MK	Põhja-Makedoonia
NL	Holland
NO	Norra
PL	Poola
PT	Portugal
RO	Rumeenia
SE	Rootsi
RS	Serbia
SK	Slovakkia
SI	Sloveenia
UA	Ukraina

Sisukord

Lühendid	4
Maatähised	5
Sissejuhatus	8
Metoodika	9
Lühiülevaade 2025. aasta rändetrendidest	10
1. ÜLDISED TEGEVUSSUUNAD	14
1.1 Partnerlus kolmandate riikidega	17
1.2 Digitaliseerimine ELis ja Eestis	18
1.3 Tuleviku väljakutsed rändevaldkonnas	20
2. SEADUSLIK RÄNNE	22
2.1 Elamislubade ja viisade statistika	23
2.2 Tegevussuunad ELi tasandil	32
2.3 Eesti tegevussuunad	34
2.4 Tööränne	36
2.5 Õpiränne	45
2.6 Pereränne	48
3. RAHVUSVAHELINE KAITSE	50
3.1 Rahvusvahelise kaitse statistika	51
3.2 Tegevussuunad ELi tasandil	57
3.3 EL liikmesriikide tegevussuunad	61
4. AJUTINE KAITSE	74
4.1 Ajutise kaitse statistika	75
4.2. Tegevussuunad ELi tasandil	76
4.3 EL liikmesriikide tegevussuunad	78
5. KOHANEMINE JA LÕIMUMINE	88
5.1 Tegevussuunad ELi tasandil	89
5.2 EL liikmesriikide tegevussuunad	90
5.3 Eesti tegevussuunad	95

6. KODAKONDSUS JA KODAKONDSUSETUS	100
6.1 Tegevussuunad ELi tasandil	101
6.2 Eesti tegevussuunad	103
7. EBASEADUSLIK RÄNNE	106
7.1 Ebaseadusliku rände statistika	108
7.2 Tegevussuunad ELi tasandil	118
7.3 Eesti tegevussuunad	120
7.4 Piirihaldus	126
7.4.1 Piirihalduse meetmed ELis	127
7.4.2 Välispiirikontrolli meetmed Eestis	132
8. INIMKAUBANDUS	136
8.1 Inimkaubanduse statistika	137
8.2 Tegevussuunad ELi tasandil	138
8.3 Eesti tegevussuunad	139
8.4 Eesti koostöö teiste liikmesriikide ja kolmandate riikidega	143
9. TAGASISAATMINE	146
9.1 Tagasisaatmise statistika	148
9.2 Tegevussuunad ELi tasandil	153
9.3 Eesti tegevussuunad	156
10. ARENGUKOOSTÖÖ	160
10.1 Tegevussuunad ELi tasandil	161
10.2 ELi liikmesriikide tegevussuunad	161
10.3 Eesti tegevussuunad	162
BIBLIOGRAAFIA	166

Sissejuhatus

2025. aastal kujundasid Euroopa rände- ja varjupaigavaldkonda jätkuvalt geopoliitiline ebastabiilsus, muutuv julgeolekukeskkond ning Euroopa riikide demograafilised ja tööturuvajadused. Venemaa täiemahuline sõda Ukrainas jätkus ning konfliktid Lähis-Idas, mitmel pool Aafrikas ja Ladina-Ameerikas põhjustasid jätkuvalt sundrännet. Samal ajal mõjutasid rändedünaamikat muutused peamistes päritolu- ja transiitriikides, sealhulgas arengud Süürias. Geopoliitilisest ebakindlusest hoolimata vähenesid 2025. aastal mitmed ELi rändesurvet iseloomustavad näitajad: langesid nii esmakordsete rahvusvahelise kaitse taotluste kui ka ELi välispiiridel tuvastatud ebaseaduslike piiriületuste arv. Sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamine ja rände ära kasutamine püsisid sellele vaatamata oluliste julgeolekuprobleemidena, viimane eelkõige ELi idapiiril.

Venemaa sõja mõju Euroopa rändeolukorrale jäi ulatuslikuks. 2025. aasta lõpu seisuga oli Euroopa Liidus ligikaudu 4,35 miljonit ajutise kaitse saajat. Euroopa Liidu Nõukogu otsustas pikendada ajutise kaitse kehtivust kuni 4. märtsini 2027. Samal ajal jätkati valmistumist ajutise kaitse järgseks perioodiks ja pikaajaliste lahenduste otsimist, sealhulgas võimaluste loomist ajutiselt kaitselt teistele seaduslikele viibimisalustele üleminekuks.

Euroopa Liidu rändepoliitikas oli 2025. aasta suuresti varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamiseks valmistumise aasta. Kui 2024. aastal jõudis lõpule pikalt ette valmistatud reformi vastuvõtmine, siis 2025. aastal keskenduti selle rakendamiseks vajalikule õiguslikule, halduslikule ja operatiivsele ettevalmistusele. Liikmesriigid kohandasid menetlusi, arendasid vastuvõtusuutlikkust ja infosüsteeme ning koolitasid töötajaid. Uue rändehalduse raamistiku osana koostas Euroopa Komisjon ka esimese iga-aastase varjupaiga- ja rändearuande¹, mille alusel hinnatakse muu hulgas liikmesriikidele avalduvat rändesurvet ja nende õigust saada toetust ühise solidaarsusreservi kaudu. Reformi õigusraamistik rakendus alates 12. juunist 2026.

Reformi rakendamiseks valmistumise kõrval pöörati Euroopa rändepoliitikas üha enam tähelepanu välispiiride julgeolekule, ebaseadusliku rände ennetamisele ja tagasisaatmise tõhusamisele. Samal ajal püsis vananeva elanikkonna ja tööjõupuuduse tõttu vajadus seadusliku sisserände järele. Liikmesriigid jätkasid kvalifitseeritud töötajate ligimeelitamiseks mõeldud võimaluste arendamist, pöörates samal ajal suuremat tähelepanu väärkasutuse ennetamisele. Üheks oluliseks ELi tasandi arengusuunaks oli novembris saavutatud poliitiline kokkulepe ELi talendireservi loomises. Esimese ELi-ülese platvormi eesmärk on hõlbustada kolmandatest riikidest pärit kvalifitseeritud töötajate värbamist eelkõige tööjõupuudusega sektoritesse.

Eesti rändeolukorda mõjutas 2025. aastal jätkuvalt Venemaa sõda Ukrainas ja sellest tulenevad piirangud Venemaa ja Valgevene kodanikele, samuti majanduslik ja geopoliitiline olukord. Esmakordsete tähtajaliste elamislubade arv langes ligikaudu veerandi võrra võrreldes 2024. aastaga ning vähenemine puudutas kõiki peamisi elamisloa aluseid peale õpirände. Samal ajal valmistus Eesti, koos teiste liikmesriikidega, ELi varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamiseks ning jätkas rändehalduse ja kriisivalmiduse arendamist.

¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule. Euroopa iga-aastane varjupaiga- ja rändearuanne (2025), Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0795>

Kokkuvõttes kujunes 2025. aasta Euroopa rändepoliitikas muutuvate rändetrendide ja uue varjupaiga- ja ränderaamistiku rakendamiseks valmistumise aastaks. Uue õigusraamistiku täielik kohaldumine alates 2026. aasta juunist tähistab pigem Euroopa ühise varjupaiga- ja rändepoliitika järgmise etapi algust kui reformiprotsessi lõppu.

Sarnaselt varasematele ränderaportitele püüab ka tänavune raport anda vastused järgnevale küsimustele:

- Millised olid 2025. aasta peamised statistilised trendid erinevates rändepoliitika valdkondades Euroopa Liidus ja Eestis?
- Millised rändepoliitika arengud toimusid Euroopa Liidu tasandil?
- Millised rändepoliitika arengud ja praktika muudatused toimusid eelmisel aastal ELi liikmes- ja vaatlajariikides² ning Eestis?

Nendele küsimustele leiab vastused raporti kümnes teemapeatükis: ülevaade üldistest rändetrendidest ja arengusuundadest, seaduslik ränne, rahvusvaheline kaitse, ajutine kaitse, kohanemine ja lõimumine, kodakondsus, ebaseaduslik ränne, inimkaubandus, tagasisaatmine ning arengukoostöö.

Metoodika

Euroopa rändevõrgustiku rändepoliitika 2026. aasta raport tugineb peamiselt sekundaarallikate põhjal läbi viidud dokumendianalüüsile. Eestit puudutavate tegevussuundade analüüsis on paljuski põhinenud EMN Eesti kontaktpunkti poolt koostatud ingliskeelsele 2025. aasta raportile³, mis tugines omakorda Eesti ametkondadelt ja huvirühmadelt saadud sisendile. Ülevaadet on täiendatud 2025. aasta kohta kättesaadavate allikate põhjal (nt statistika, pressiteated, meediakajastus, ametkondade raportid, teave seaduseelnõude ning seadusemuudatuste kohta). EL tasandi poliitikatrendide kajastamisel olid peamisteks allikateks EMNi 2025. aasta varjupaiga- ja rände ülevaade (AMO 2025)⁴ ning 2025. aastat käsitlevad EMNi uudiskirjad (EMNews)⁵, mis võtavad kokku olulisemad Euroopa Komisjoni algatused ning liikmesriikide rände- ja varjupaigavaldkonnas toimunud seadusandlikud ja poliitilised muudatused. Nende alusel kaardistati peamised poliitikatrendid ning valiti liikmesriikide arengut ja tegevussuundi näitlikustavad tekstikastid. Täiendavate allikatena on käesoleva aastaraporti koostamisel kasutatud 2025. ja 2026. aastal avaldatud EMNi uuringuid, kiireloomulisi päringuid (AHQ) ning erinevate Euroopa Liidu asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonide aastaraportide ja analüüsi. Statistilised andmed pärinevad eeskätt Eurostati, Politsei- ja Piirivalveameti (PPA), Eesti Statistikaameti ja Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Agentuuri (Frontexi) ülevaadetest. Riigisiseste andmete puhul on aluseks võetud ka EMN Eesti poolt koostatud rändestatistika ülevaade⁶. Ränderaporti ülevaates on püütud näidata Eesti arengusuundi muu Euroopa kontekstis, mistõttu on võimalusel eelistatud rahvusvahelist võrdlust võimaldavaid andmebaase. See võib põhjustada statistika erinevusi, kuna statistika kogumise meetodid varieeruvad asutuste lõikes. Täpsuse huvides on igas raportis esitatud joonise juurde märgitud ka andmete allikas (nt PPA, Eurostat, Frontex). Eurostati andmete puhul on märgitud ka konkreetne andmekogum, millele on tuginetud, ning andmete allalaadimise kuupäev, et fikseerida andmebaaside paranduste või täienduste hetkeseis. Raport-

² NO, GE, MD, UA, ME, AM, RS, MK, AL

³ EMN Annual report on Migration and Asylum 2025 in Estonia. National report. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/2025-aasta-rande-ja-varjupaigavaldkonna-raport-2/>

⁴ EMN Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

⁵ EMNews. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emnews_en

⁶ Rändestatistika ülevaade 2021-2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/randestatistika-2021-2025/>

tis kasutatud valdkondlik terminoloogia tugineb EMNi varjupaiga ja rände sõnaraamatul (EMN Glossary)⁷, mis aitab tagada rahvusvahelise võrdluse esitlemisel ühesuguste ja võrreldavate mõistete kasutamise. Aastaraportis keskendutakse eelkõige ajaperioodile jaanuar 2025 – detsember 2025, kuid lisatud on ka tulevikuvaateid ja prognoose 2026. aastaks.

Lühiülevaade 2025. aasta rändetrendidest

Seaduslik ränne

- Euroopa Liidu riikides väljastati 2025. aastal hinnanguliselt 3 860 857 esmast elamisluba, mida on võrreldes 2024. aastaga 354 951 elamisloa võrra rohkem (+10%). Neist enim väljastati elamislubasid töötamise eesmärgil (33,6%). Esmaste elamislubade arv oli kasvutrendis kõikide rändeliikide lõikes: tööränne +15%, pereränne +14% ning õpiränne +9%.
- ELi liikmesriigid väljastasid 2025. aastal veidi üle 10 miljoni lühiajalise ehk Schengeni viisa, mida on võrdluses 2024. aastaga 3% enam.
- 2025. aasta novembris jõudsid Euroopa Parlament ja ELi nõukogu poliitilisele kokkuleppele ELi talendireservi (EU Talent Pool) loomises. ELi talendireserv on esimene ELi ülene platvorm, mis on kavandatud väljastpoolt ELi pärit kvalifitseeritud töötajate värbamise hõlbustamiseks. Platvorm viib osalevate liikmesriikide tööandjad kokku kolmandate riikide tööotsijatega, seda eriti tööjõupuuduse käes kannatavates sektorites.
- Eestis väljastatud esmaste tähtajaliste elamislubade arv jätkas ka 2025. aastal langustrendi. Peamised põhjused ei ole viimastel aastatel muutunud: Venemaa sõda Ukrainas ning sellest tulenevalt Vabariigi Valitsuse kehtestatud sanktsioonid Venemaa ja Valgevene kodanikele, samuti majanduse ebastabiilsus ja keeruline geopoliitiline olukord. PPA andmetel väljastati 2025. aastal kokku 2157 esmast tähtajalist elamisluba, mida on võrreldes 2024. aastaga 24% vähem. Elamislubade arv langes kõikide elamisloa aluste lõikes peale õpirände, mille mahud jäid suuresti varasemale tasemele.
- Sarnaselt eelnevatele aastatele väljastati ka 2025. aastal madal arv C-viisasid (8911 viisat, muutus võrreldes 2024. aastaga +0,3%). Rekordmadalaks jäi ka väljastatud pikaajaliste ehk D-viisade arv (5225 viisat, muutus võrreldes 2024. aastaga -4%).

Rahvusvaheline kaitse

- Euroopa Liidus esitati 2025. aastal 669 365 esmakordset rahvusvahelise kaitse taotlust, mida oli 27% vähem kui 2024. aastal ning mis oli madalaim näitaja alates 2021. aastast. Rahvusvahelise kaitse anti 361 325 inimesele, mida oli 17,5% vähem kui aasta varem. Esimese astme menetluses oli positiivsete otsuste osakaal umbes 39 %.
- 2025. aasta oli ELis varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamiseks valmistumise aasta. Liikmesriigid keskendusid uue õigusraamistiku rakendamiseks vajaliku haldus- ja institutsionaalse suutlikkuse loomisele ja töötajate koolitamisele. Uus õigusraamistik kohaldub alates 12. juunist 2026.
- Rahvusvahelise kaitse menetluste tõhustamiseks keskendusid liikmesriigid menetluses olevate taotluste arvu vähendamisele ning menetluste kiirendamisele ja tõhustamisele. Mitmed riigid laiendasid kiirendatud menetluste

⁷ EMN sõnaraamat on leitav EMN kodulehelt: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en

kasutamist, ajakohastasid turvaliste päritoluriikide käsitlemist ning kohandasid menetluspraktikat vastavalt päritoluriikide muutuva julgeoleku- ja poliitilisele olukorrale.

- 2025. aasta novembris käivitas Euroopa Komisjon esimest korda iga-aastase rändehalduse tsükli, mille raames hinnatakse muu hulgas liikmesriikidele avalduvat rändesurvet ja rakendatakse uut solidaarsusmehhanismi. Eesti määrati nii rändesurve ohus olevaks kui ka märkimisväärse rändeolukorraga liikmesriigiks.
- Eestis esitati 2025. aastal 1001 esmakordset rahvusvahelise kaitse taotlust, mida oli 24,6% vähem kui 2024. aastal. Rahvusvaheline kaitse anti 756 inimesele. Ukraina kodanikud moodustasid jätkuvalt peamise taotlejate rühma.

Ajutine kaitse

- 2025. aasta lõpu seisuga oli Euroopa Liidus ajutise kaitse staatus ligikaudu 4,35 miljonil sõjapõgenikul. Kõige rohkem ajutise kaitse saajaid viibis Saksamaal, Poolas ja Tšehhi Vabariigis.
- Euroopa Liidu Nõukogu otsustas 2025. aasta juunis pikendada Ukrainast põgenenud inimeste ajutist kaitset kuni 4. märtsini 2027.
- 2025. aastal hakati ELis senisest enam valmistuma ajutise kaitse lõppemiseks ja pikaajaliste lahenduste leidmiseks. Septembris vastu võetud nõukogu soovitus kutsuti liikmesriike üles soodustama ajutise kaitse saajate üleminekut muudele seaduslikele viibimisalustele ning valmistama ette järkjärgulist vabatahtlikku tagasipöördumist ja kestlikku reintegreerumist Ukrainas.
- Liikmesriikides jätkus üleminek erakorralistelt kriisimeetmetelt pikaajalisemale ja iseseisvat toimetulekut toetavale lähenemisele. Mitmes riigis vähendati või muudeti ajutise kaitse saajatele pakutavaid toetusi, suurendati nende omaosalust ning seoti toetusi enam tööturul osalemise, keeleõppe ja lõimumisega. Samuti löid liikmesriigid võimalusi ajutise kaitse saajate üleminekuks püsivamatele seadusliku viibimise alustele.
- Eestis esitati 2025. aastal 5638 ajutise kaitse taotlust, mida oli vähem kui 2024. aastal (6094). Aasta jooksul pikendati 23 410 inimese ajutise kaitse staatust.

Kohanemine ja lõimumine

- 2025. aasta 1. jaanuari seisuga elas Euroopa Liidus hinnanguliselt 46,7 miljonit väljaspool ELi sündinud inimest, mis moodustas 10,4% ELi kogurahvastikust. Võrreldes 2024. aastaga suurenes nende arv 1,9 miljoni inimese võrra.
- 2025. aasta juunis avaldas Euroopa Komisjon Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava 2021-2027 vahehindamise, mille kohaselt on tegevuskava neljas põhivaldkonnas – haridus, tööhõive, tervishoid ning ligipääs eluasemele – tehtud mitmeid edusamme.
- 2025. aastal ei muudetud riiklikku lõimumisstrateegiat, kuid algas uus lõimumis-, sh kohanemisprogramm aastateks 2026–2029. Programm jätkab „Sidus Eesti 2030” arengukava elluviimist, kuid senisest enam on rõhuasetus eesti keele õppel, uussisserändajate (sh Ukraina sõjapõgenike) kohanemisel, ühise inforuumi tugevdamisel, meediapädevuse kasvatamisel, kogukondade koostööl ning ühiskonna sidususe ja julgeoleku omavahelistel seostel.

Kodakondsus ja kodakondsusetus

- ELi kodakondsuspoliitika on arenenud kahes peamises suunas: ühelt poolt on tugevdatud integratsiooninõudeid ja karmistatud kodakondsuse omandamiseks vajalikke eeltingimusi, teisalt on riigid tõhustanud kontrollimehhanisme tuvastamiseks võimalikke julgeolekuriske. Varjupaiga- ja rändehalduse reformi taustakontrolli ning varjupaigamenetluse määrustega kehtestati uued sätted kodakondsuseta isikute tuvastamise parandamiseks.

- Naturalisatsiooni korras anti 2025. aastal Eesti kodakondsus 781-le inimesele, mis on võrreldes 2024. aastaga 30 inimese võrra rohkem.
- Määratlemata kodakondsusega isikute osatähtsus Eestis on ajapikku vähenenud. Vähenemise taga on kas isiku surm (antud grupp muutub aina eakamaks) või Eesti/mõne teise riigi kodakondsuse omandamine. Kui pärast taasiseseisvumist moodustasid määratlemata kodakondsusega isikud kogurahvastikust 32% (494 000), siis 2025. aastaks on nende osakaal vähenenud 4,3%-ni rahvastikust (60 169).

Ebaseaduslik ränne

- Rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamine oli ka 2025. aastal ELi ja selle liikmesriikide peamine prioriteet. Erilist tähelepanu pöörditi inimsugeldajate võrgustike lõhkumisele, nende uutele tegevusviisidele reageerimisele ning võltsitud dokumentide avastamise suutlikkuse tõstmisele.
- 2025. aastal vähenes ELi sisenevate ebaseaduslike piiriületuste arv märkimisväärselt (26%) ehk avastati ligi 178 000 ebaseadusliku rände juhtumi. Kesk-Vahemere piirkond oli endiselt kõige aktiivsem rändetee ELi.
- Kõikidel rändeteedel kokku tuvastati 2025. aastal enim Bangladesh, Egiptuse ja Afganistani kodanikke.
- Eestis jätkusid ettevalmistustööd PPA kriisireservi loomiseks, mille raames luuakse 1000-liikmeline eriväljaõppe ja - varustusega politsei kriisiüksus. 2025. arendati peamise prioriteedina kriisireservi väljaõpet, kasvatati reservi liikmete arvu ning tõsteti valmisolekut õppuste läbiviimise kaudu, et tagada PPA suutlikkus kiiresti reageerida. Samal ajal keskenduti toetava varustuse ja tehnoloogiliste lahenduste arendamisele.

Inimkaubandus

- 2025. aastal tulenesid arengud inimkaubanduse tõkestamisel eelkõige vajadusest viia siseriiklikud õigusaktid ja normid vastavusse uuendatud ELi inimkaubanduse vastu võitlemise direktiiviga.
- 2024. aastal registreeriti ELis 9678 inimkaubanduse ohvrit, mida on 8% vähem kui aasta varem. Viimaste aastate jooksul on oluliselt kasvanud tööalase ekspluateerimise juhtumite arv.
- 2025. aasta alguses toimus rahvusvaheline inimkaubandusevastane operatsioon „Global Chain“, millest võtsid osa paljud Euroopa, Aasia, Aafrika ja Lääne-Ameerika riigid. Operatsiooni eesmärk oli tuvastada inimkaubanduse riskiga valdkonnad ja juhtumid. Üheks operatsioonipartneriks oli ka Eesti.

Tagasisaatmine

- 2025. aastal oli Euroopa Liidu ja liikmesriikide peamine eesmärk tagasisaatmise valdkonnas suurendada tagasisaadetavate isikute arvu ning tugevdada tagasisaatmissüsteemi. Euroopa Komisjoni tegi ettepaneku uue tagasisaatmise määruse kohta. Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu saavutasid 1. juunil 2026 uue määruse suhtes poliitilise kokkuleppe, millega luuakse uus Euroopa ühine tagasisaatmissüsteem.
- 2025. aastal kasvas Euroopa Liidus lahkumisettekirjutuse saanud isikute arv võrreldes aasta varasemaga 5,8%, mil liikmesriigid väljastasid kolmandate riikide kodanikele 491 950 lahkumisettekirjutust. Neist täideti 135 460 ettekirjutust, mis tähendab, et riigist lahkus ligikaudu 28% ettekirjutuse saanutest.

Sarnaselt eelneva aastaga väljastati kõige enam lahkumisettekirjutusi Prantsusmaal, järgnesid Saksamaa ja Hispaania.

- Eestis keskenduti 2025. aastal õigusaktide muudatuste ettevalmistamisele, et viia riiklikud õigusaktid kooskõlla ELi varjupaiga- ja rändealduse reformi sätetega. Lisaks võttis PPA vastu meetmeid, et luua piisav majutus- ja kinnipidamisvõimekus taustakontrolli menetluse ning varjupaiga- ja tagasisaatmise piirimenetluste läbiviimiseks.

Arengukoostöö

- Mitmed ELi liikmesriigid võtsid vastu uusi meetmeid ja algatusi, mis lähtusid vajadusest tegeleda sundrände algpõhjuste, ebaseaduslike rände voogude, päritolupiirkondades valitseva ebastabiilsuse ning ümberasumisega. Samuti keskenduti diasporaa kaasamisele, taasintegreerimisele ning vastuseks relvakonfliktidele jätkuvalt humanitaarabi andmisele.
- Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi rahastus kasvas 2025. aastal 2,9%. Kasv oli tingitud eelkõige suurenenud toetusest Ukrainale ja Moldovale.
- Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV) panustas erinevate projektidega Ukraina kutseharidussüsteemi digitaliseerimisse ja õpetajate digipädevuste arendamisse sõjajärgses kontekstis, avalike teenuste digitaliseerimisse fookusega rindelt naasvatele veteranidele, haridusinnovatsiooni ja -tehnoloogia kompetentsikeskuse rajamisse Kiievis ning algatas mitu projekti Eesti ja Aafrika riikide vahelise koostöö tugevdamiseks.

1. Üldised tegevussuunad

2025. aastal oli ÜRO andmetel maailmas hinnanguliselt 117,8 miljonit inimest, kes olid sunnitud oma kodust lahkuma tagakiusamise, konfliktide, vägivalda, inimõiguste rikkumiste jm sündmuste tõttu. Nende hulgas oli 41,6 miljonit pagulast ja muud rahvusvahelist kaitset vajavat inimest, lisaks kümned miljonid riigisisest ümberasustatud inimesed ja miljonid varjupaigataotlejad. 2024. aasta seisuga oli maailmas kokku 304 miljonit rahvusvahelist sisserändajat, mis moodustas 3,7 % kogu rahvastikust. Nende osakaal rahvastikust on kasvanud võrreldes 1990. aastaga, mil 154 miljonit rahvusvahelist sisserändajat moodustasid 2,9 % elanikkonnast.⁸

Suurim osa sisserändajatest sisenes ELi seaduslike rändekanalite kaudu, peamiselt töö, õppimise või pererände eesmärgil. Kuna ELis valitseb oskustööjõu puudus, mis on osaliselt tingitud elanikkonna vananemisest, siis panustavad sisserändajad oluliselt, et seda puudust täita. 2025. aastal väljastasid EL liikmesriigid kolmandate riikide kodanikele hinnanguliselt 3 860 857 tähtsajat elamisluba.

Samas iseloomustas 2025. aastat jätkuv ebastabiilsus Euroopa Liidu idanaabruses, Lähis-Idas ja Sahara-taguses Aafrikas. Hoolimata heitlikust geopoliitilisest olukorrast saabus kolmanda riigi kodanikke Euroopa Liitu ebaseaduslikke rändeteid pidi oluliselt vähem kui kahel varasemal aastal. Peamiseks sisenemiskohaks oli Kesk-Vahemere rändetee, mille kaudu registreeriti üle kolmandiku kõigist teatatud ebaseadusliku rände juhtumitest. Kõige sagedamini ületasid Euroopa Liidu piiri Bangladesh (13%), Egiptuse (10%) ja Afganistani (9%) kodanikud.

Ka rahvusvahelise kaitse taotluste arv vähenes 2025. aastal märgatavalt. Esmakordseid taotlusi esitati ELis 27% vähem kui aasta varem, samas kui korduvate taotluste arv kasvas võrreldes eelmise aastaga 51%. Üldist langustrendi mõjutas Süüria, aga ka Türgi ja Colombia kodanike esitatud taotluste arvu vähenemine. Samas on EL jätkuvalt peamiseks vastuvõtjariigiks Ukrainas toimuva sõja eest põgenejatele, pakkudes ajutist kaitset ligikaudu 4,35 miljonile inimesele. Sellega seoses võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu otsuse pikendada ajutise kaitse kehtivust kuni 4. märtsini 2027. Kaitse pikendamine ühe aasta võrra tagab selguse ja kindluse kõigile sõjapõgenikele.

Pärast varjupaiga- ja rändehalduse reformi vastuvõtmist 2024. aastal keskendusid Euroopa Liit ja liikmesriigid 2025. aastal selle rakendamiseks valmistumisele. Liikmesriikide koostatud riiklikud rakenduskavad olid aluseks reformi praktilisele elluviimisele ning aasta jooksul kohandati riiklikke õigusraamistikke ja menetlusi, arendati haldus- ja vastuvõtusuutlikkust ning infosüsteeme ja koolitati töötajaid. Novembris käivitas Euroopa Komisjon esimese rändehalduse tsükli, mille osana koostati esimene Euroopa iga-aastane varjupaiga- ja rändearuanne.⁹ Varjupaiga- ja rändearuande raames hinnatakse ELi ja liikmesriikide rände-, varjupaiga- ja vastuvõtuolukorda ning liikmesriikidele avalduvat rändesurvet ja rakendatakse uut solidaarsusmehhanismi. Euroopa Komisjoni novembris avaldatud hinnangu kohaselt oli reformi rakendamisel tehtud märkimisväärsed edusamme, kuid mitmes valdkonnas esines veel väljakutseid, eelkõige seoses Eurodaci ja piirimenetluste rakendamise, vajaliku taristu ja töötajate ning vastuvõtusuutlikkusega. Reformi õigusraamistik kohaldub alates 12. juunist 2026.

⁸ UNHCR Global Trends 2026, Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/global-trends>

⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule. Euroopa iga-aastane varjupaiga- ja rändearuanne (2025), Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0795>

2025. aastal möödus 40 aastat Schengeni ala loomisest. Sellega seoses avaldas Euroopa Komisjon oma iga-aastase aruande Schengeni olukorra kohta. Aruande järgi kohaldatakse Schengeni eeskirju nõuetekohaselt ning tänu jõupingutustele on vähenenud ebaseaduslikud piiriületused liidu välispiiridel. Samuti rõhutatakse, et Schengeni eeskirja nõuete täitmisest on saanud ELi laienemisprotsessi oluline tugipunkt.¹⁰ 2025. aasta alguses viisid Schengeni alaga ühinemise lõpule ka Bulgaaria ja Rumeenia.

Oktoobris alustati järk-järgulist kogu ELi hõlmavate suuremahuliste IT-süsteemide kasutuselevõttu, mil käivitati riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (*Entry/Exit System* ehk EES) ning jätkati tehniliste ettevalmistustega Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi (*European Travel Information and Authorisation System*, ETIAS)¹¹ käivitamiseks 2026. aasta lõpus.

Paralleelselt võeti vastu mitmeid olulisi seadusandlikke ettepanekuid nii tagasisaatmise, rahvusvahelise kaitse kui inimkaubanduse vastase võitluse valdkonnas. Kevadel avaldas Euroopa Komisjon ettepanekud naasmisdirektiivi kohta (2008/115/EÜ¹²), millega soovitakse kehtiv direktiiv asendada ning tagada kiiremad, tõhusamad ja ühtsemad tagasisaatmismenetlused kogu Euroopa Liidus. Samuti esitati kaks olulist seadusandlikku ettepanekut varjupaigamenetluse määruse kohaldamiseks, mis keskenduvad ühise turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamisele¹³ ning „turvalise kolmanda riigi“ kontseptsiooni täpsustamisele ja paindlikumale kasutamisele¹⁴.

Et reageerida muutunud julgeolekuolukorrale ja rändesurvele, ajakohastas ja karmistas Euroopa Liit oluliselt oma viisapoliitikat. Heaks kiideti uued reeglid¹⁵, mis muudavad kolmandate riikide viisavabaduse peatamise kiiremaks ja rangemaks. Pärast Venemaaga sõlmitud viisalihtsustuslepingu peatamist karmistas EL oluliselt Venemaa kodanikele viisade väljastamist, eelistades ühekordseid viisasid ning tühistades mitmekordsete viisade eelised. Osaliselt peatati ka ELi ja Gruusia vahelise viisade väljastamise lihtsustamise leping, mille põhjuseks olid riigis toimuvad demokraatiat ohustavad arengud. Aasta lõpus võeti vastu määrus¹⁶, mille abil tõhustati Europoli operatiivset koostööd teiste asutustega (Frontex, Eurojust, liikmesriikide kontaktpunktid) ning laiendati Europoli võimalusi pakkuda tuge otse liikmesriikide territooriumil.

Ühelt poolt jätkasid riigid seaduslike rändevõimaluste valikulist laiendamist, eelkõige vastuseks tööjõupuudusele ja vajadusele konkureerida talentide pärast. Teisalt karmistati kontrollmehha-

10 Euroopa Komisjon, „40 aastat pärast selle loomist toob Schengeni ala jätkuvalt kasu“, 23.04.2025.

Kättesaadav: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/schengen-continues-bring-benefits-40-years-after-its-creation-2025-04-23_et

11 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ.

Kättesaadav: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0101\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0101(01))

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, 16. detsember 2008, ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel.

Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj?locale=et>

13 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1348 liidu tasandil turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamise osas. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/HIS/?uri=CELEX:52025PC0186>

14 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1348 turvalise kolmanda riigi mõiste kohaldamise osas. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=COM:2025:0259:FIN>

15 Nõukogu kiitis heaks uued ELi normid kolmandate riikide kodanike viisavabalt reisimise peatamiseks. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2025/11/17/council-greenlights-new-eu-rules-for-the-suspension-of-visa-free-travel-for-third-countries/>

16 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2025/2611, 16. detsember 2025, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 seoses Europoli toetuse suurendamisega ning politseikoostöö tõhustamisega, et tõkestada rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502611&qid=1783217074304

nisme nii riiki sisenemise, riigis viibimise seaduslikkuse järelevalve valdkonnas, peegeldades kasvavat julgeolekuohtu ning soovi piirata seaduslike rändekanalite kuritarvitamist.

Rändepoliitikat tervikuna iseloomustas suund digitaliseerimisele, operatiivse suutlikkuse parandamine ja rahvusvahelise koostöö tõhustamine kolmandate riikidega.

1.1 Partnerlus kolmandate riikidega

Koostöö kolmandate riikidega on muutumas üha sihipärasemaks ja konkreetsetele eesmärkidele suunatud partnerluseks, et leevendada tööjõupuudust, tegeleda ebaseadusliku rände algpõhjustega, võidelda inimkaubanduse vastu ning tõhustada tagasisaatmist.

Järgmise kahe aastakümne jooksul suureneb arenenud riikides vananeva elanikkonna ja väheneva tööealise rahvastiku koosmõju jätkuvalt nõudlust välistööjõu järele. ÜRO prognooside kohaselt kasvab 65-aastaste ja vanemate inimeste arv maailmas ligikaudu 728 miljonilt 2020. aastal 1,3 miljardini 2040. aastaks. Selleks ajaks moodustavad eakad umbes veerandi arenenud riikide elanikkonnast ning prognooside kohaselt jääb OECD riikides järgmise kümnendi jooksul puudu umbes 2,5 miljonit öde ja 400 000 arsti. Automatiseerimine aitab tööjõupuudust leevendada eelkõige tootmises ja teistel füüsilist tööd nõudvatel ametikohtadel, kuid vajadus kõrgelt kvalifitseeritud ja oskustööliste järele kasvab.¹⁷

Tööjõupuuduse leevendamiseks sõlmiti 2025. aastal hulk kahepoolseid lepinguid kolmandate riikidega. Austria sõlmis Brasiiliaga vastastikuse mõistmise memorandum, hõlbustamaks kvalifitseeritud tööjõu värbamist tööjõupuudusega sektoritesse (tervishoid, masinaehitus, energeetika, ehitus jt). Itaalia sõlmis Usbekistani ja Etioopiaga kokkulepped seaduslike tööalase rände võimaluste edendamiseks, sealhulgas kutseõppe ja oskuste arendamiseks päritoluriigis. Belgia, Hispaania, Iirimaa ja Itaalia võtsid kasutusele või laiendasid ringrände programme kahepoolsete kokkulepete ja projektipõhiste lahenduste kaudu. Näiteks sõlmis Hispaania Egiptuse ja Paraguayga vastastikuse mõistmise memorandumid tähtajaliste tööhõiveprogrammide loomiseks, mille raames valitakse töötajad välja nende päritoluriigis ning pärast töötamise lõppu pöörduktakse omandatud teadmistega kodumaale tagasi.

Ebaseadusliku rände ning sundrände algpõhjustega tegelemiseks ühendasid mitmed riigid¹⁸ arengukoostöö rändehalduse eesmärkidega. Belgia arengukoostööle orienteeritud agentuur Enabel kutsus 2025. aastal ellu projekti „Boosting Gambian Talents“¹⁹, mis toetab Gambia noorte tööhõivet, ettevõtlust ja oskuste arendamist ning kaasab juba riigis olemasolevat diasporaad, et soodustada teadmiste, investeeringute ja seadusliku tööjõu liikuvust. Teised meetmed lähtusid humanitaarkaalu lüüstest vastusena relvakonfliktidele ja sundrändele. Näiteks eraldas Austria 19,3 miljoni euro eest humanitaarabi Süüriale, et toetada tsiviilelanikkonda ja luua eeldused põgenike püsivaks tagasipöördumiseks.

Tagasisaatmise valdkonnas teatasid koostööst kolmandate riikidega neliteist EMNi liikmes- ja vaatlejariiki²⁰, sealhulgas sõlmiti kümme kahepoolset tagasivõtulepingut (näiteks Itaalia Bangladesh ja Egiptusega, Rootsi Etioopia ja Keeniaga). Itaalia ja Holland teatasid koostööst isikute tagasisaatmisel kolmandatesse riikidesse, mis ei ole nende kodakondsusjärgsed riigid.

17 USA National Intelligence Council (2021), „Global Trends 2040. The future of migration“. Kättesaadav: <https://archive.dni.gov/files/images/globalTrends/GT2040/NIC-2021-02486--Future-of-Migration--Unsourced--14May21.pdf>

18 AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FR, IT, NL, SE, SK.

19 Enabel, Project „Boosting Gambian Talents“.

Kättesaadav: <https://open.enabel.be/en/GMB/2716/p/boosting-gambian-talents.html>

20 AT, BE, DE, FR, IT, LT, LU, NL, SE, SK ja GE, MD, UA, RS.

Ebaseadusliku rände osas teatasid neli riiki²¹ koostööst kolmandate riikidega, et tõhustada operatiivset koostööd, lähetada eksperte ning suurendada haldusvõimekust. Kolmteist EMNi liikmes- ja vaatlajariiki²² tegid kolmandate riikidega koostööd inimkaubanduse ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks keskendudes eelkõige Ida-Euroopa ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna riikidele.

1.2 Digitaliseerimine ELis ja Eestis

Viimase kolme aastakümne jooksul on EL taganud turvalisust Schengeni alal, tuginedes oma välispiiridel kasutusele võetud suuremahulistele IT-süsteemidele. Kuna kolmandate riikide kodanike piiriületuste arv on võrreldes 2014. aasta 200 miljonilt oluliselt kasvanud, 2025. aastaks hinnanguliselt 300 miljonini²³, siis on ELil kasvanud ka vajadus piirihalduse võimekuse tõstmise ning arendamise järele.

Kolmandat aastat järjest oli läbivalt kasvav trend rände- ja varjupaigasüsteemide ning protsesside tõhustamisele ja optimeerimisele suunatud digitaliseerimine. Need arengud tulenesid pikaajalistest probleemidest, nagu menetlusjärjekorrad ja taotluste pikk läbivaatamisaeg, samuti jõupingutustest suurendada tõhusust ja parandada teenuste osutamist.

2025. aastal jätkus Schengeni ja viisapoliitika valdkonnas digitaliseerimine kiires tempos. Seda vedas suuresti ELi ülene andmebaaside kasutuselevõtt ja rakendamine, sealhulgas riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES) käivitamine oktoobris ning selle täiemahuline rakendamine aprillis 2026. Hetkel on ELil ja selle liikmesriikidel neli suuremahulist IT-süsteemi – Schengeni infosüsteem (SIS II), Euroopa sõrmejälgede andmebaas (Eurodac), viisainfosüsteem (VIS) ja riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (Entry/Exit ehk EES). 2027. aastaks võetakse kasutusele veel kaks ulatuslikku IT-süsteemi, nimelt Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning Euroopa karistusregistrite infosüsteem (ECRIS). Sellele lisaks võttis EL vastu raamistik, mis tagab liidu suuremahuliste IT-süsteemide koostalitlusvõime piiride, viisade, politsei- ja õigusalse koostöö, varjupaiga ja rände valdkonnas.²⁴ Koostalitlusvõime eesmärk on aidata kaasa kõrge turvalisuse taseme saavutamisele liidu vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal, sealhulgas avaliku julgeoleku ja avaliku korra säilitamisele ning julgeoleku kaitsmisele liikmesriikide territooriumil.

Isiku kontroll piirikontrollis koosneb kolmest etapist: isiku tuvastamine, sisenemise (või väljumise) tingimuste täitmise kontrollimine ning sisenemise lubamine kindlaksmääratud viibimisajaks. 2025. a lõpus osades liikmesriikides rakendunud riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (Entry/Exit ehk EES) tehnoloogia parandab oluliselt isiku tuvastamise täpsust ja kiirust ning aitab kindlaks määrata lubatud viibimise kestuse. Seni toimus isiku sisenemise (või väljumise) tingimuste kontrollimine küsimuste esitamise teel. Nüüd saab küsitlemist pigem suunata vastavalt hinnatud riskile, vaadates isiku varasemaid sisenemisi ja väljumisi ning asjakohast teavet päritoluriigi kohta.

²¹ HU, LT, NL, SE.

²² AT, BE, DE, EE, ES, FI, IT, NL, PL, SI, SK, ja GE, MD.

²³ EES süsteemi mõjuanalüüs. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52016SC0115>

²⁴ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2019/817, 20. mai 2019, millega luuakse ELi infosüsteemide koostalitlusvõime raamistik piiride ja viisade valdkonnas ning muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2016/399, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240, (EL) 2018/1726 ja (EL) 2018/1861 ning nõukogu otsuseid 2004/512/EÜ ja 2008/633/JSK.
Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0817>

Lisaks võttis Euroopa Ülemkogu 2025. a novembris vastu läbirääkimispositsiooni ELi digitaalse reisirakenduse ettepaneku kohta.²⁵ Nõukogu leppis kokku, et ELi digitaalne reisirakendus koosneb kolmest osast: mobiilikomponendist (mobiiliäpist), taustasüsteemi valideerimisteenusest ja reisiinfo suunamissüsteemist. Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade (LIBE) komisjon teatas detsembris oma otsusest alustada institutsioonidevahelisi läbirääkimisi.²⁶

2025. aastal toimusid arendused ka Eesti riiklikes andmesüsteemides. Näiteks seoses varjupaiga- ja rändehalduse reformiga arendati infosüsteemi RAKS2 (riiklik rahvusvahelise kaitse andmise register), Illegaal2 (Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogu) ja Eurodac arendused.

RAKS2 arendusega ei looda uut andmekogu, vaid korrastatakse ja täiendatakse olemasoleva andmekogu RAKS regulatsiooni tulenevalt Euroopa ühise rahvusvahelise kaitse süsteemi õigusaktidest. Eelkõige lähtutakse muudatustest, mis on sätestatud määrusega (EL) 2024/1356 (Taustakontrolli kohta) ja määrusega (EL) 2024/1358 (Eurodac-süsteemi kohta). Lähtuvalt Põhiseadusest ja isikuandmete kaitse üldmäärusest tehakse eelnõus vajalikud muudatused, et RAKS-i andmetöötlus oleks läbipaistev ja vastaks seaduslikkuse põhimõttele. Praegu on töeldavad isikuandmed sätestatud RAKS-i põhimääruses, edaspidi VRKS-is. Registri eesmärk on tagada avalik kord ja riigi julgeolek rahvusvahelise kaitse taotlejate, ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejate, pagulaste, täiendava kaitse saajate ja ajutise kaitse saajate ja nende perekonnaliikmete esitatud taotluste andmete töötlemise kaudu.

ELi varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamiseks töötas Eesti välja riikliku andmebaasi ILLEGAAL2, et töödelda andmeid vastavalt taustakontrolli määrusele ja edastada andmed Eurodac-süsteemi vastavalt Eurodac-määrusele. Eurodac sõrmejälgede andmebaasis kogutakse välismaalaste kohta rohkem andmeid. Nt lisatakse sinna reisidokumentide koopiad ja julgeolekumärked. Taustakontrolli eesmärk on tuvastada kõik ebaseaduslikult välispiiri ületanud kolmandate riikide kodanikud, kontrollida asjakohastest andmebaasidest, kas inimesed võivad kujutada endast ohtu sisejulgeolekule, teha nende esialgne tervisekontroll eesmärgiga tuvastada tervishoiuteenuseid või erivajadustega inimesed.

Riiklik viisaregister (VIS) liidestus riikliku automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekoguga (ABIS), et tagada tõhusamalt riigi julgeolek ja võidelda kuritegevuse vastu. ABIS on keskne riiklik andmebaas, kuhu salvestatakse riiklikes menetlustes kogutud biomeetrilised andmed, sealhulgas näo- ja sõrmejäljed.

Samuti toimus riikliku viisaregistri VIS liidestumine EESga (Entry-Exit) (nn VIS4EES). Uues riiklikus viisaregistris live'iti järgmine etapp menetlusfunktsionaalsusi, millega viidi viisade keeldumise, kehtetuks tunnistamise, tühistamise ja viibimisaja ennetähtaegse lõpetamise ning viibimisaja pikendamise menetlusmoodul uude registrisse ning tagati edukas andmevahetus EL tasandi VIS süsteemiga. Sellega viidi VIS uuele EL vastavuse tasandile ning saavutati ühilduvus.

Jätkusid ka viisaregistri, rändemenetlusinfosüsteemi ja migratsiooni järelvalve andmekogu arendused, et vähendada halduskoormust nii taotlejatele kui menetlejatele, võimaldada töö-

25 Euroopa Ülemkogu, „Nõukogu võttis vastu läbirääkimispositsiooni uue õigusakti kohta, millega võetakse kasutusse ELi digitaalne reisirakendus“, pressiteade, 19.11.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/11/19/council-adopts-negotiating-position-on-new-law-that-introduces-eu-digital-travel-application/> Vaata ka: Euroopa Komisjon, Ettepanek: määrus, millega luuakse andmete elektroonilise esitamise taotlus (ELi digitaalne reisirakendus) („ELi digitaalne reisirakendus“). Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/proposal-regulation-establishing-application-electronic-submission-data-eu-digital-travel_en

26 European Parliament Legislative Observatory (nd). 2024/0670(COD) - Application for the electronic submission of travel data ("EU Digital Travel application"); use of digital travel credentials. Kättesaadav: [https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2024/0670\(COD\)](https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2024/0670(COD))

andjatel edastada riigile välismaalase töötamisega seotud andmed ühest aknast ning tõhustada riikliku järelvalve teostamist ja riskide ennetamist.

Lisaks töötas Sotsiaalkindlustusamet välja digitaalse juhtumikorralduse tööriista, mis võeti kasutusele sotsiaalteenuste ja toetuste andmeregistri (STAR) süsteemis, et aidata sotsiaaltöötajatel seostada vajaduste hindamist individuaalsete tegevuskavadega, mis on suunatud rahvusvahelise kaitse saajatele.

1.3 Tuleviku väljakutsed rändevaldkonnas

Euroopa ei seisa silmitsi üksnes üksikute rändekriisidega, mille lahendamisele järgneb nõ rahu-likum tavarände periood, vaid erinevad kriisid ja rändesurve on muutumas pidevaks ja püsivaks nähtuseks. Ukrainas toimuv Venemaa agressioonisõda kestab viiendat aastat, geopoliitilised pinged üle maailma mõjutavad rändekanaleid, kliimamuutused ja äärmuslikud ilmastikuolud kasvatavad sundrännet ning kõige taustal muutuvad üha olulisemaks piirikontrolli ja julgeolekuküsimused. Teisalt peab Euroopa arvestama demograafilise vananemise, tiheda konkurentsiga talentide pärast ning majanduse ja tööjõuvajadusega. Nii on rändepoliitika üha keerukam, olles samaaegselt nii konservatiivne kui ka sisserändajate kohanemisele suunatud.

Euroopa Liidu idapiiri riigid (Läti, Leedu ja Poola) on juba aastaid võidelnud instrumentaliseeritud rändega oma välispiiril Valgevenega. 2026. aasta suvel tabas ränderünne ka Eestit, mil PPA pidas siseriigis kinni ligi 100 välismaalast²⁷, keda on alust seostada Valgevenest lähtuva rändesurvega Läti piiril. Neist suurem osa avaldas soovi taotleda Eestis rahvusvahelist kaitset. Ränderünde olukorrad on kindlasti fookuses ka lähitulevikus. Ebaseaduslikult rändelt tabatud isikute eesmärk on Eestit kasutada liikumiskoridorina suunal Valgevenest Lääne-Euroopasse²⁸. Samal ajal tõkestab Läti piirivalve igapäevaselt ligi saja isiku ebaseaduslikku rännet, olles aasta esimesel poolel takistanud enam kui 9000 isiku ebaseadusliku rände ELi²⁹.

Kuna 2025. aastal jätkus Venemaa Föderatsiooni sõjaline agressioon Ukraina suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse vastu, pikendas Euroopa Liidu Nõukogu 2025. aasta juunis ajutise kaitse kehtivust veel kuni 4. märtsini 2027, tagades sellega Ukrainast ümberasustatud isikutele õiguskindluse. Seoses sellega tuleb kindlasti ka lähiaastatel ELi liikmesriikidel oluliselt enam panna oma pikaajalistesse lõimumisstrateegiate arendamisse. 15. juulil 2026 leppisid ELi riigid kokku Ukrainast põgenenud inimestele antud ajutise kaitse staatuse pikendamises kuni 4. märtsini 2028, täites sellega ELi võetud kohustuse toetada Ukrainat ja selle rahvast nii kaua kui vaja³⁰.

ICMPD ränderaportile tuginedes püsib konfliktide tase maailmas rekordkõrgusel, hoides sundrände ja ümberasumise riski suurena. 2025. aastal registreeriti 59 aktiivset riikidevahelist või riigisisest relvakonflikti, mis on suurim arv pärast II maailmasõda. Euroopa rände ja varjupaigataotluste suundumusi mõjutavad ennekõike sellised riigid nagu Venezuela, Süüria, Afganistan ja jätkuvalt Ukraina. Kui Ukrainas toimuv sõjas saavutatakse püsiv relvarahu või rahukokkulepe, võiks hinnanguliselt kodumaale naasta 1,2-2,1 miljonit inimest. Konflikti eskaleerumise ja okupatsiooni korral võib aga üle 10 miljoni inimese olla sunnitud ümber asuma.³¹

27 Alates 1. jaanuarist kuni 24. juulini on ebaseaduslikult rändelt tabatud Eestis 149 inimest. Allikas: PPA.

28 ERR, „Politsei seostab viimastel päevadel Tallinnas tabatud illegaale rändesurvega“, 24.07.2026. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1610085664/politsei-seostab-viimastel-paevadel-tallinnas-tabatud-illegaale-randesurvega>

29 Politico, „Latvia discovers secret migrant tunnel at Belarus frontier“, 11.08.2026. Kättesaadav: <https://www.politico.eu/article/latvia-migrant-tunnel-border-belarus/>

30 Leitav Euroopa Liidu Nõukogu kodulehelt: <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2026/07/15/eu-countries-agree-to-extend-temporary-protection-for-those-fleeing-ukraine-until-march-2028/>

31 ICMPD Migration Outlook 2026: Ten migration issues to look out for in 2026: Origins, key events and priorities for Europa. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/66836/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026.pdf>

Kuigi Ukraina rindel ei ole Venemaa Föderatsioon suuri läbimurdeid saavutanud, jätkub ja süveneb hübriidtegevus Euroopa Liidus ja välispiiridel. Frontexi riskikanalüüsi kohaselt on intensiivistunud luuretegevus, Läänemere piirkonnas GPS-signaali häirimine, piiriinfrastruktuuri sabotaaž, ilmavaatlusõhupallide kasutamine provokatsioonideks ning jätkuv ebaseaduslike rändevoogude ärakasutamine Valgevene kaudu. Rikkumised õhuruumis põhjustavad lennujaamade ajutist sulgemist, millel on omakorda mõju lennugraafikutele ning piirikontrolli ja piiriületusmenetluste toimimisele. Lisaks süvendab Venemaa kohalolek Aafrika riikides ebastabiilsust, mis omakorda loob soodsa pinnase rändevoogude ärakasutamiseks geopoliitilise surve avaldamise eesmärgil. Nii on Venemaal võimalik avaldada Euroopa Liidule survet mitmel rindel, kasutades selleks rännet, piiriülest kuritegevust ja muid vaenulikke mõjutusvahendeid. Kuni sõda Ukrainas jätkub, püsib kõrge ka hübriidohtude eskaleerumise tõenäosus.³²

Poliitilised tõmbetuuled mõjutavad tugevalt humanitaarabi kättesaadavust ja organisatsioonide haaret. Ülemaailmse humanitaarabi ja põgenikele mõeldud toetuste vähenemine (kuni 40%) halvendab ümberasustatud inimeste olukorda. Et ümberasustamise maht kahaneb, muutuvad minimaalsed elamistingimused inimeste jaoks üha raskemini kättesaadavaks. Seetõttu on Euroopa jaoks iseäranis oluline jälgida toetuste vähenemist välispiiril, naaberriikides ja peamistel rändeteedel. Järgmisel kümnendil kasvab väljaränne tõenäoliselt vähemalt 34s arenguriigis, sealhulgas Bangladeshis, Nigeerias ja Filipiinidel. Üheks põhjuseks on rahvaarvu kiirem kasv kui suudetakse luua uusi töökohti ning tagada avalikke teenuseid. ÜRO prognoosi järgi kasvab maailma rahvaarv aastatel 2020–2040 umbes 1,4 miljardi inimese võrra ning peaaegu kogu kasv toimub arenguriikides. Eriti kiire rahvastikukasv toimub Sahara-taguses Aafrikas, kus 2040. aastaks elab juba iga viies maailma elanik. Kõrge sündimus võib tingida rahvaarvu peaaegu kahekordistumise.³³ Euroopa fookus on kasvavalt kahe- ja/või enama poolsetel koostöölepetel kolmandate riikidega, iseäranis Põhja-Aafrika riikidega. Seda nii piirihalduse, tagasi- ja väljasaatmise kui tööjõu liikuvuse ja oskuste arendamise vaates. Senisest tõhusamalt tuleb tegeleda sundrände ja ebaseadusliku rände algpõhjustega, eriti Sahara-taguses Aafrikas.³⁴

2026. aasta juunis jõudis Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändehalduse reform rakendamisetappi. Sellega on Euroopa rändepoliitika fookus liikunud õigusloome reformimiselt selle praktilisele rakendamisele. Järgmiste aastate üheks peamiseks väljakutseks kujuneb uute menetluste, infosüsteemide ja solidaarsusmehhanismi ühtne toimimine kõigis liikmesriikides, mis nõuab märkimisväärsed pingutusi ja ressursse. Peamiseks väljakutseks on muuta lepe reaalset toimivaks ja tõhusaks rändehalduse süsteemiks. Järgnevad aastad võimaldavad asuda hindama, kas ja kuidas ELi viimase kümnendi suurim rändereform toimib ning milliseks kujunevad kitsaskohad.

Reformi ja uute infosüsteemide rakendamine mõjutab oluliselt rändehaldust tervikuna, nii viisainfo haldamisel ja viisataotluste menetlemisel, isikusamasuse kontrollimisel, piirihalduses, varjupaigamenetlustes, rahvusvahelise kaitse saajate toetamisel, tagasisaatmismenetlustes ning rändevoogude prognoosimisel. Eesti tuleviku väljakutsed seisnevad haldus- ja piirikaitse võimekuse pidevas parandamises ning reformi rakendamises. Eesti on eesliini riigiks ELi välispiiril ning võimalikud rände provokatsioonid ja hübriidohud nõuavad valmistumist.

32 Frontex 2026, „Annual Risk Analysis 2026/2027“. Kättesaadav: https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/2026/Annual_Risk_Analysis_2026_2027.pdf

33 Office of the Director of National Intelligence (2021), „Global Trends 2040: The Future of Migration“. Kättesaadav: <https://www.dni.gov/index.php/gt2040-home/gt2040-deeper-looks/future-of-migration>

34 ICMPP Migration Outlook 2026: Ten migration issues to look out for in 2026: Origins, key events and priorities for Europa. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/66836/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026.pdf>

2. Seaduslik ränne

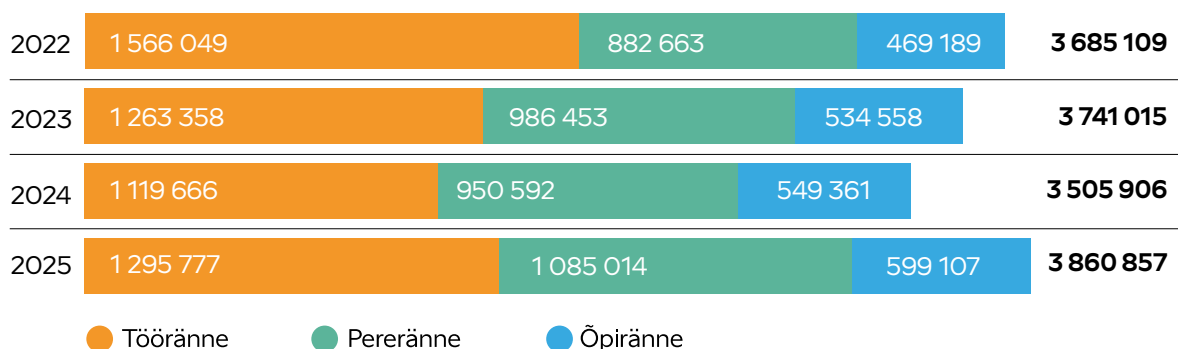
2.1 Elamislubade ja viisade statistika

Elamislubade statistika

Euroopa Liidus väljastatud esmakordsete elamislubade arv oli 2025. aastal kasvavas trendis kõikide rändeliikide lõikes. Kokku väljastati ELi riikides 2025. aastal hinnanguliselt 3 860 857 esmakordset elamisluba, mida on võrreldes 2024. aastaga 354 951 elamisloa võrra rohkem (+10%). Neist enim väljastati elamislube töötamise eesmärgil 33,6%, (võrdluses 2024. aastaga 176 111 elamisluba rohkem). Pererände eesmärgil väljastati 28% (134 422 rohkem) ja õpirände eesmärgil 15,5% elamislubadest (49 746 rohkem). Esmaordsete elamislubade arv oli kasvutrendis kõikide rändeliikide lõikes: tööränne +15%, pereränne +14% ning õpiränne +9%.

Joonis 1. EL-27 väljastatud esmakordsed elamisload 2022-2025 rändeliikide lõikes.

Allikas: Eurostat (migr_resfirst, 27.08.2026)

Eurostati andmete põhjal väljastati kõige enam esmakordseid elamislube Hispaanias (635 438 ehk 16%), Saksamaal (605 292 ehk 15,7%) ja Poolas (467 314 ehk 12%). Enam kui 300 000 elamisluba väljastati ka Itaalias ja Prantsusmaal. Võrreldes 2024. aastal väljastatud esmaste elamislubade koguarvuga oli suurim kasv Portugalis (188 767 elamisluba rohkem ehk +155%) ning langus Horvaatias (38 846 elamisluba vähem ehk -43%). Töörände eesmärgil väljastati esmaseid elamislube kõige enam Poolas (318 186), õpirände eesmärgil Prantsusmaal (118 404) ning pererände raames Saksamaal (225 591). Kodakondsuste lõikes väljastati esmaseid elamislube kõige enam Ukraina (335 096), India (227 577), Maroko (202 054), Valgevene (147 558) ja Türgi kodanikele (127 171).

Tabel 1. EL-27 väljastatud esmakordsed elamisload liikmesriikide lõikes 2025. aastal. Allikas: Eurostat (migr_resfirst, 27.08.2026)

PL	467 314	SE	61 196	DK	49 882
DE	605 292	HU	81 834	MT	32 693
ES	635 438	BE	73 667	CY	45 907
IT	433 099	EL	69 786	SL	25 329
FR	377 462	AT	55 486	SK	23 686
NL	120 161	RO	74 664	BG	23 577
PT	310 639	LT	53 566	LU	8963
IE	72 978	FI	44 591	LV	9073
HR	50 963	CZ	47 526	EE	5228
				KOKKU	3 860 857

Eestis langes 2025. aastal esmakordsete tähtajaliste elamislubade koguarv (2157) rekordmadrade, vähenedes 2024. aastaga võrreldes 24,7%. Tähtajaliste elamislubade jätkuva langustrendi peamised põhjused ei ole viimastel aastatel muutunud. Peamised mõjutajad on Venemaa sõda Ukrainas ning sellest tulenevalt Vabariigi Valitsuse kehtestatud sanktsioonid Venemaa ja Valgevene kodanikele. Nende piirangutega on oluliselt ahendatud mainitud riikide kodanike võimalusi Eestis lühiajaliselt töötada ning tähtajalist elamisluba või viisat taotleda. Samuti mõjutasid turgu Eesti majanduse ebastabiilsus ja keeruline geopoliitiline olukord. Kuna töörande vähenemine avaldab otsest mõju ka pererändele, langes esmaste tähtajaliste elamislubade arv rekordmadradele peaaegu kõikide elamisloa aluste lõikes: pererändes vähenes see 33%, töörandes 24% ja ettevõtluse alusel 34%. Vaid õpirände mahud jäid suuresti varasemale tasemele, kahanedes kõigest 2%.

Tabel 2. Esmakordsed tähtajalised elamisload rändeliikide lõikes, 2021–2025 (Allikas: PPA)

	2021	2022	2023	2024	2025	M	N
Esmakordsed elamisload kokku	6087	5989	4261	2868	2157	1350	807
Pereränne (abikaasa/lähedase sugulase juurde)	2642	2867	1686	1154	778	299	479
Elamisluba õppimiseks	1078	551	424	389	382	233	149
Töötamine	2249	2463	2054	1235	939	770	169
Elamisluba ettevõtluseks	106	85	85	71	47	41	6
Muu põhjus*	12	23	12	19	11	7	4

*Muu põhjus – kriminaalmenetluses osalemine ja välisleping.

Kõikide rändeliikide lõikes väljastati PPA andmetel 2025. aastal esmakordseid tähtajalisi elamislube kõige enam India kodanikele (258), kellele järgnesid Ukraina (257), Pakistani (131), Türgi (123) ja Usbekistani (110) kodanikud. Võrreldes 2024. aastaga tõusid esimesele kohale India kodanikud, kelle osakaal tõusis 9%lt 12%-le ja Venemaa kodanike asemel tõusid esiviisikusse Pakistani kodanikud.

Tabel 3. 2025. aastal väljastatud esmakordsete tähtajaliste elamislubade TOP 5 kodakondsuste lõikes (Allikas: PPA)

Kodakondsus	Väljastatud esmakordseid tähtajalisi elamislube	Osakaal
India	258	12%
Ukraina	257	12%
Pakistan	131	6%
Türgi	123	6%
Usbekistan	110	5%
Muud	1278	59%
Kokku	2157	100%

Nagu eelnevatel aastatel, väljastati ka 2025. aastal kõige enam töötamise eesmärgil tähtajalisi elamislube Ukraina kodanikele. Ka teiste rändeliikide puhul jäi jaotus suurimate kodakondsuste lõikes samaks. Pererände eesmärgil anti juba neljandat aastat järjest kõige rohkem elamislube Vene Föderatsiooni kodanikele, õpirände eesmärgil Pakistani kodanikele ning ettevõtluseks Türgi kodanikele.

Esmastele elamislubadele kehtib Eestis sisserände piirarv, mis ei tohi ületada 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast aastas. Sisserände piirarv reguleerib peamiselt kolmandatest riikidest lähtuvat töö- ja ettevõtlusrännet ning selle alla kuuluvad töötamiseks, ettevõtluseks ja välislepingu alusel antavad tähtajalised elamisload. 2025. aasta sisserände piiravaks kehtestati 1298 ning erinevalt varasematest aastatest seda elamisloa taotlemise põhjuse või andmise aluse järgi eraldi ei jaotatud.

Sisserände piiraru kohaldamisalast on välja arvatud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) spetsialistid ning iduettevõttes töötavad või iduettevõtlusega tegelevad välismaalased. Samuti ei kuulu piiraru alla pere- ja õpiränne, õppejõuna tööle asumine, suurinvestorina tegutsemine ning tippspetsialistina töötamine. Arvestusest on vabastatud ka EL-i kodanikud ja nende perekonnaliikmed, Ameerika Ühendriikide, Ühendkuningriigi ja Jaapani kodanikud ning rahvusvahelise kaitse taotlejad. Sisserände piiraru eranditena lisandusid 2023. aastal tähtajaline elamisluba kasvuettevõttes töötamiseks ja tähtajaline elamisluba lühiajaliseks töötamiseks. 2024. aastal muudeti välismaalaste seaduse paragrahvi 115, millega lisandus veel üks erand: piiraru ei kohaldata välismaalasele, kellel on endise Euroopa Liidu sinise kaardi valdajana mõne teise ELi liikmesriigi pikaajalise elaniku elamisluba.

Kuigi ettevõtjad on sisserände piiraru ja selle jaotuspõhimõtteid kritiseerinud peaaegu igal aastal, kulmineerus surve piiraru ümbervaatamiseks 2024. ja 2025. aastal, mil temaatika jõudis ka poliitilistesse läbirääkimistesse. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda leidis, et piiraru jaotamine ei lahenda tegelikku probleemi ehk ettevõtjate nõudlus töötajate järele on oluliselt suurem kui piirarv võimaldab ning kunstlik piirang on toonud kaasa ülereguleerituse ja läbipaistmatuse. Ühtlasi tehti ettepanek sisserände piiraru tõsta või vabastada rohkem elamislubasid piiraru alt.³⁵ 2024. aasta lõpus asus valitsus arutama, kas tulevikus võiks sisserände piiraru vastavalt majanduskasvule tõsta, broneerida piirarv erinevatele majandussektoritele, vaadata üle sis-

³⁵ Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, „Sisserände piiraru jaotamine ei lahenda tegelikku probleemi“, 23.10.2024. Kättesaadav: <https://www.koda.ee/et/uudised/sisserande-piiraru-jaotamine-ei-lahenda-tegelikku-probleemi>

serändajate palganõuded või jätta piirarvu tuum siiski muutmata ning lisada juurde erandeid. Erinevatel hinnangutel peeti piirarvu tõstmist vältimatuks, kuivõrd Eesti rahvastik vananeb ja tööjõupuudus süveneb.³⁶

Arutelud päädisid välismaalaste seaduse muutmise seaduse (tööjõupuudusega tegevusalade erisus) väljatöötamisega, mille eesmärgiks on leevendada kvalifitseeritud tööjõu puudust, mis takistab Eesti ettevõtete tegevust ning pärsib majandusarengut. Seadus kuulutati välja 2026. aasta mai kuus ning muudatused välismaalaste seaduses jõustuvad 1. jaanuaril 2027. aastal. Muudatuste tulemusena luuakse tööjõupuudusega tegevusaladel tööle asumisel soodsamad tingimused tähtajalise elamisloa saamiseks: piirarv ei kohaldu, ei ole vaja taotleda Eesti Töötukassalt luba välismaalase tööle värbamiseks ning nõutav palgamäär on soodsam (80% Eesti keskmisest töötasust). Tööjõupuuduse erisuse rakendamine eeldab, et Vabariigi Valitsus kehtestab tööjõupuudusega tegevusalade loetelu, selle kehtivusaja ning tähtajaliste elamislubade maksimaalse arvu igaks kalendriaastaks. Muudatuste kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus tööjõupuudusega tegevusalade loetelu viieks aastaks. Tegevusalade loetelu koostatakse selgete kriteeriumide alusel, milles arvestatakse: (1) OSKA tööjõuvajaduse prognoosi, (2) tegevusala ekspordi osatähtsust müügitulust ja (3) tegevusala keskmist brutotöötasu. Välistööjõu kaasamine tööjõupuudusega tegevusaladele toimub kontrollitult ja vajaduspõhiselt kindlate kriteeriumide alusel ja kindlas mahus. Tööjõupuudusega tegevusaladel töötamiseks antavatele elamislubadele kehtestatakse aastane mahupiirang, mis sõltub majanduskeskkonnast: majanduskasvu tingimustes kuni 0,2% alalisest elanikkonnast (u 2600 luba), muudes tingimustes kuni 0,1% alalisest elanikkonnast (u 1300 luba). Majanduskasvu hindamisel lähtutakse rahandusministeeriumi jooksva aasta SKP reaalkasvu prognoosist, mis peegeldab paremini tegelikku majandusolukorda. Hinnanguliselt toob seaduse muudatus lisamaksutulu perioodil 2026–2029 aastatel orienteeruvalt 14–27 miljonit eurot aastas. Kumulatiivne maksutulu võib ulatuda 37–65 miljoni euroni aastas, kui enamik välistöötajaid jääb Eestisse pikemaks ajaks.³⁷

36 ERR, „Valitsus vaagib sisserände piirarvu tõstmist kuni kolmekordseks“, 03.10.2024. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609477961/valitsus-vaagib-sisserande-piirarvu-tostmist-kuni-kolmekordseks>

37 Välismaalaste seaduse muutmise seadus (tööjõupuudusega tegevusalade erisus) 785SE. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/2041a802-27ac-4bd5-8668-df9dce31b376/valismaalaste-seaduse-muutmise-seadus-toojoupuudusega-tegevusalade-erisus/>

Tabel 4. Tagasivaade sisserände piiravule, 2015–2025 (Allikas: PPA)

Aasta	Sisserändajate suurim lubatud osakaal Eesti alalisest elanikkonnast (%)	Tähtajaline elamisluba		
		Suurim võimalik hulk	Välja antud	Kasutamata
2015	0,1	1322	1252	70
2016		1317	1317	0
2017		1317	1317	0
2018		1315	1315	0
2019		1315	1315	0
2020		1314	1282	32
2021		1315	1286	29
2022		1311	1283	28
2023		1307	1248	59
2024		1303	1177	126
2025		1298	965	333

Piirarv täitus aastatel 2016–2019 täiel määral, seejuures aasta-aastalt üha kiiremini: 2016. aastal detsembris, 2017. aastal juulis, 2018. aastal juunis ja 2019. aastal märtsis. Kuigi aastatel 2020–2022 jäi osa sisserände piiravut arvestusse kuuluvaid tähtajalisi elamislube andmata, anti vabalt jaotamiseks mõeldud elamisload juba aasta esimestel päevadel. Sama kehtib ka 2023. aasta kohta. 2024. ja 2025. aasta piirarv ei täitunud ning kasutamata jäi vastavalt 126 ja 333 elamisluba. 2020. aastast asus statistikat mõjutama koroonakriisist tingitud eriolukord ning alates 2022. aastast sõjaline konflikt Ukrainas ning Venemaa ja Valgevene kodanikele kehtestatud rahvusvahelised sanktsioonid.

Pikaajalise elaniku elamisload

Olemasolevate andmete põhjal oli Euroopa Liidu riikides pikaajalise elaniku elamisloaga kolmandate riikide kodanikke 2025. aastal kõige rohkem Hispaanias (3 045 404), Prantsusmaal (2 628 491), Saksamaal (2 510 619) ja Itaalias (1 856 485). Võrreldes 2024. aastaga vähenes pikaajalise elaniku elamislubade osakaal kõige enam Hollandis (-14,6%), osakaal aga kasvas Poolas (+23,6%) ning Slovakkias (+10,7%).

Tabel 5. EL-27 pikaajalise elaniku elamisload 31. detsembri 2025 seisuga.
Allikas: Eurostat (migr_reslong, 28.08.2026)

	2024	2025	Muutuse %
Belgia	319 551	318 195	-0,4
Bulgaaria	72 275	76 153	+5,4
Tšehhi	248 131	263 005	+6
Taani	115 116	118 909	+3,3
Saksamaa	2 492 218	2 510 619	+0,7
Eesti	140 572	137 356	-2,3
Iirimaa	1717	1731	+0,8
Kreeka	118 851	128 876	+8,4
Hispaania	3 119 950	3 045 404	-2,4
Prantsusmaa	2 560 231	2 628 491	+2,7
Horvaatia	12 747	13 322	+4,5
Itaalia	1 922 990	1 856 485	-3,5
Küpros	31 559	34 045	+7,9
Läti	218 179	211 747	-3
Leedu	20 573	20 983	+2
Luksemburg	17 937	19 539	+9
Ungari	54 297	56 528	+4
Malta	17 660	18 469	+4,6
Holland	167 787	143 270	-14,6
Austria	332 129	337 277	+1,5
Poola	190 114	234 945	+23,6
Portugal	74 340	68 294	-8
Rumeenia	17 639	19 243	+9
Sloveenia	137 456	145 663	+6
Slovakkia	36 290	40 183	+10,7
Soome	87 384	91 724	+5
Rootsi	221 381	223 434	+0,1

Eestis saavad pikaajalise elaniku elamisluba taotleda need kolmandate riikide kodanikud, kes on tähtajalise elamisloa alusel Eestis püsivalt viis aastat elanud, kelle elukohaandmed on kantud Rahvastikuregistrisse, kellel on ravikindlustus ja püsiv legaalne sissetulek (nõuet ei kohaldata neile, kes asusid Eestisse elama enne 1. juulit 1990) ning kes on täitnud integratsiooninõude, osates eesti keelt vähemalt B-1 tasemel.

Eestis elas 2025. aastal pikaajalise elaniku elamisloa alusel 137 397 inimest, mida on võrdluses 2024. aastaga 3220 inimese võrra vähem (-2,3%). Valdav osa neist on Venemaa kodanikud (70 287 inimest ehk 51,2%) või määratlemata kodakondsusega isikud (59 203 ehk 43,1%). Pikaajalise elaniku elamisloa saajatest kuulub valdav enamus vanusegruppi 60-79 (42%) ja 40-59 (32%). Teistesse vanusegruppidesse kuulub: 0-19 aastat 5%, 20-39 aastat 11% ning 80+ aastat 10%. Mehed ja naised jagunevad pea võrdselt: naised on 69 681 ja mehi 67 716.

Tabel 6. Kehtiva pikaajalise elaniku elamisloaga välismaalaste TOP 5 kodakondsused 2025. aastal (Allikas: PPA)

Kodakondsus	Arv
Venemaa	70 287
Määratlemata kodakondsus	59 203
Ukraina	4784
Valgevene	1192
USA	305
Muud	1626
Kokku	137 397

Pikaajalise elaniku elamislubade hulga vähenemise taga on peamiselt Venemaa kodanike ja määratlemata kodakondsusega isikute arvu kahanemine (võrdluses 2024. aastaga vastavalt 2040 ja 1654 võrra vähem). Selle peamisteks põhjusteks on isiku surm või Eesti/mõne teise riigi kodakondsuse omandamine. Ukraina kodanike seas aga kasvas juba neljandat aastat järjest pikaajalise elaniku elamislubade arv.

Tabel 7. Kehtivad pikaajalise elaniku elamisload, 2021-2025 (Allikas: PPA)

	2021	2022	2023	2024	2025
Kehtivad pikaajalise elaniku elamisload	150 943 (-2,8%)	147 345 (-2,4%)	143 827 (-2,4%)	140 617 (-2,2%)	137 397 (-2,3%)

Viisastatistika

Euroopa Liidu riikide välisesindustes 2025. aastal väljastatud viisad

ELi liikmesriikide välisesindustele esitati 2025. aastal 12,2 miljonit lühiajalise ehk Schengeni viisa taotlust, mida on võrreldes 2024. aastaga (11,7 miljonit) 4,3% rohkem. Nõudlus on siiski märkimisväärselt väiksem kui koroonapandeemiale eelnenud 2019. aastal (17 miljonit taotlust). 2025. aastal esitasid kõige enam taotlusi jätkuvalt Hiina (1,9 miljonit), Türgi (1,26 miljonit), India (1,15 miljonit), Venemaa Föderatsioon (679 000) ning Maroko kodanikud (620 000). Kokku väljastati veidi üle 10 miljoni viisa (2024. aastal ligikaudu 9,7 miljonit). Viisa andmisest keeldumiste osakaal jäi võrdluses 2024. aastaga samale tasemele langedes vaid 0,2 protsendipunkti võrra

(14,8%-lt 14,6%-le). Viisa andmisest keeldumiste osakaal kahanes Venemaa (7,6%-lt 6,4%-le), Alžeeria (35%-lt 31%-le) ja Etioopia (36%-lt 34%-le) kodanike lõikes, kuid kasvas märgatavalt Roheneemesaarte (13,4%-lt 21,4%-le), Kongo Demokraatliku Vabariigi (29,9%-lt 40,1%-le), Senegali (46,8%-lt 52%-le) ning Burundi (40%-lt 53,4%-le) kodanike vaates.

2025. aastal väljastatud lühiajalistest viisadest enam kui pooled ehk 5,3 miljonit (51,7%) võimaldasid mitmekordset Schengeni alale sisenemist. Lisaks välisesindustes väljastatud viisadele väljastasid Schengeni riigid ka oma välispiiridel kohapeal 83 790 ühtset viisat.³⁸

Tabel 8. 2025. aastal Euroopa Liidu riikide välisesindustele esitatud viisataotlused ja väljastatud viisad, TOP 5 riikide lõikes (Allikas: Euroopa Komisjon)

	Viisa taotlused	Väljastatud viisad
Prantsusmaa	3 105 356	2 646 866
Hispaania	1 713 550	1 396 760
Saksamaa	1 497 619	1 288 597
Itaalia	1 326 876	1 182 665
Holland	746 011	607 324
Muud	3 811 614	3 143 730
Kokku	12 201 026	10 265 942

Ülevaade Eestis väljastatud lühiajalistest C-liiki ja pikaajalistest D-liiki viisadest

Alates 2022. aastast on Eestis peamiseks piiriülese rände mõjutajaks olnud Venemaa Föderatsiooni kodanikele seatud piirangud ja sanktsioonid seoses Ukrainas toimuva sõjaga. 2025. aastal püsis väljastatud lühiajaliste ehk C-viisade arv madalana (8911 viisat, muutus võrreldes eelmise aastaga +0,3%). Rekordmadalaks jäi ka väljastatud pikaajaliste ehk D-viisade arv (5225 viisat, muutus võrreldes eelmise aastaga -4,5%).

Sarnaselt 2024. aastaga väljastati kõige enam C-viisasid sugulaste või sõprade külastamise eesmärgil, sellele järgnesid turismi ning äri eesmärgil väljastatud viisad. Kodakondsuste lõikes väljastati lühiajalisi viisasid kõige enam Türgi, Venemaa ja India kodanikele, kellele järgnesid Hiina ja Kasahstani kodanikud.

³⁸ Euroopa Komisjon, „Schengen short-stay Visa applications rise in 2025 but remain below pre-pandemic levels“, 28.05.2026. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/schengen-short-stay-visa-applications-rise-2025-remain-below-pre-pandemic-levels-2026-05-28_en

Tabel 9. Eesti poolt väljastatud lühiajalised ehk C-liiki viisad reisi eesmärkide lõikes, 2023–2025
(Allikas: PPA)

Aasta	Turism	Sugulaste või sõprade külastus	Ärireis	Sport	Kultuur	C-liiki viisad kokku
2023	2119	4032	1268	363	317	8870
2024	2689	3200	1518	486	335	8883
2025	2951	2966	1598	316	451	8911

Joonis 2. 2025. aasta TOP 5 kodakondsust lühiajaliste (C-viisade) lõikes (Allikas: PPA)

Kodakondsus

Pikaajalisi ehk D-liiki viisad väljastati kõige enam lühiajalise töötamise eesmärgil. Järgnesid õppimise ning sugulaste või sõprade külastamise eesmärgil väljastatud D-viisad. Kodakondsuste lõikes väljastati pikaajalisi viisad kõige enam Moldova kodanikele, kellele järgnesid Usbekistani, Ukraina, India ja USA kodanikud, kellest viimased tõusid esimest korda kodakondsuse esiviisikusse.

Tabel 10. Eesti poolt väljastatud pikaajalised ehk D-liiki viisad reisi eesmärkide lõikes, 2023–2025
(Allikas: PPA)

Aasta	Lühiajaline töötamine	Sugulaste või sõprade külastus	Õppimine	Ärireis	Kaugtöö	D-liiki viisad kokku
2023	3533	976	845	78	150	6777
2024	2598	648	871	67	100	5458
2025	2520	720	914	68	114	5225

Joonis 3. 2025. aasta TOP 5 kodakondsust pikaajaliste (D-viisade) löikes (Allikas: PPA)

Kodakondsus

2.2 Tegevussuunad ELi tasandil

2025. aastal tulenes seadusliku rände poliitika nii Euroopa Liidu ülesel kui ka riiklikul tasandil eelkõige vajadusest leevendada tööjõupuudust ning suurendada talentide ligimeelitamise ja hoidmise suutlikkust. Samal ajal keskenduti rändekanalite väärkasutamise tõkestamisele ja vastuvõtutingimuste täitmise tagamisele. ELi tasandil saavutati poliitiline kokkulepe ELi talendireservi (*EU Talent Pool*) loomiseks ning jätkati dialoogi talentide ligimeelitamise ja tööturule integreerimise üle.

Digitierimisel ja uute tehnoloogiate kasutamisel oli jätkuvalt oluline roll rändesüsteemide haldamises³⁹, kusjuures mitu riiki võttis kasutusele elektroonilised taotlussüsteemid⁴⁰ ja digiplatvormid, et parandada rändemenetluste tõhusust ja läbipaistvust.⁴¹ Seitseteist riiki⁴² rakendasid meetmeid töörandekavade üle teostatava järelevalve tugevdamiseks ja võõrtööliste kaitseks ekspluateerimise eest. Need meetmed hõlmasid rändemenetluste digitaliseerimist,⁴³ haldussüsteemide koostöövõime parandamist⁴⁴ ning digitaalse juurdepääsu tõhustamist rändealasele teabele.⁴⁵ Perekonna taasühinemise valdkonna arengud keskendusid nõuete karmistamisele⁴⁶, vastuvõtureeglite täpsustamisele⁴⁷ ning haldusmenetluste ja lihtsustustavate meetmete parandamisele⁴⁸. Nende meetmetega reageeriti võimalikele väärkasutustele, mis kaasnevad pererändega. Samuti sõlmisid riigid⁴⁹ partnerriikidega koostööd tehes kahepoolseid lepinguid, et hõlbustada tööjõu liikuvust ja luua töötamiseks struktureeritud seaduslikke rändekanaleid.

Euroopa Liidu tasandil jätkati 2025. aastal seadusliku rände valdkonnas jõupingutusi, et suurendada liidu suutlikkust kolmandatest riikidest pärit talentide ligimeelitamiseks ja hoidmiseks, keskendudes eriti tööjõupuuduse leevendamisele ja ausate värbamistavade edendamisele. Neid püüdlusi tugevdas veelgi oskuste liidu (*Union of Skills*)⁵⁰ käivitamine. Selle algatuse eesmärk on tugevdada Euroopa inimkapitali ja ülemaailmset konkurentsivõimet, hõlmates ka meetmeid kvalifitseeritud

39 CY, EE, ES, FI, DE, IE, LV, MT, PL, SK ja GE, UA.

40 IE, PL, PT, SK.

41 CY, DE, EE, IE, MT, LV.

42 BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK, NO.

43 EE, ES, IE, PL, SK ja GE, UA.

44 EE, ES, FI, LV, SK.

45 CY, DE, MT, PT.

46 BE, FI, IE, LV (kavandatud).

47 BE, FI, IE, LV, PT.

48 BG, ES, SI, NL, PL.

49 AT, ES, FI, IT, PT, SI, SK.

50 Euroopa Komisjon, Oskuste liit: inimeste ettevalmistamine konkurentsivõimelise Euroopa tagamiseks, 05.03.2025, pressiteade IP/25/657. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_657?utm_source=chatgpt.com

kolmandate riikide kodanike kaasamiseks. Asjakohased tegevused hõlmasid ELi tasandi talentide ligimeelitamise vahendite täiustamist, rahvusvaheliste oskustealaste partnerluste edendamist ning selliste rändekanalite arendamist, mis võimaldavad kolmandatest riikidest pärit kvalifitseeritud töötajatel, teadlastel ja üliõpilastel anda oma panus ELi tööturule.

18. novembril saavutasid Euroopa Parlament ja nõukogu poliitilise kokkuleppe ELi talendireservi (*EU Talent Pool*)⁵¹ loomise kohta. See on oluline tähis komisjoni 2023. aastal esitatud oskuste ja talentide liikuvuse paketi rakendamisel.⁵² ELi talendireserv on esimene ELi ülene platvorm, mis on kavandatud väljastpoolt ELi pärit kvalifitseeritud töötajate värbamise hõlbustamiseks. Platvorm viib osalevate liikmesriikide tööandjad kokku kolmandate riikide tööotsijatega, seda eriti tööjõupuuduse käes kannatavates sektorites.

Samal ajal jätkas Euroopa Komisjon sidusrühmade kaasamist talentide ligimeelitamise valdkonnas. 11. detsembril toimus teine „talentide ligimeelitamise ja hoidmise rakendamisdialoog“, mis tõi kokku riigiasutused, tööandjad, sotsiaalpartnerid ja rahvusvahelised organisatsioonid. Kohtumisel arutati probleeme nagu menetluste pikkus, ELi reeglite killustatud rakendamine, ebaausa värbamise ja ebaõiglaste töötingimuste riskid ning pereliikmete piiratud lõimumisväljavaated. Sidusrühmad tõid esile parimaid tavasid, sealhulgas ühtseid teenuspunkte, digitaalseid lahendusi, usaldusväärsete tööandjate programme ning kolmandates riikides läbiviidavaid sihipäraseid teabekampaaniaid.⁵³

Lisaks edendati laiemat ELi tasandi dialoogi tööturule integreerimise üle kümnendal Euroopa rändefoorumil, mis toimus 27.–28. novembril Brüsselis ning mille kaaskorraldajateks olid Euroopa Komisjon ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EESC). Foorum, mis kandis pealkirja „Rändajate oskuste rakendamine ELis“, tõi kokku ELi institutsioonid ja kodanikuühiskonna, et vahetada häid tavasid ning arutada, kuidas rändajate oskuste parem tunnustamine, sihipärane koolitus ja tugevam lõimumistoetus saavad luua positiivset sotsiaal-majanduslikku mõju.⁵⁴

EMNi ja OECD ühisuuringust „Tööränne tööjõupuuduse tingimustes“⁵⁵

nähtub, et EL seisab silmitsi tööjõupuudusega kõigil oskustasemetel ja mitmes sektoris – sealhulgas tervishoius, ehituses ja IKT-sektoris. Selle põhjuseks on värbamisraskused ja demograafiline vananemine, digi- ja rohepöörde ning COVID-19 pandeemia mõju. Vastuseks kiiresti muutuvatele ELi tööturu vajadustele on väljakutseks välistalentide meelitamine ja ELis hoidmine. EMNi ja OECD ühisuuring „Tööränne tööjõupuuduse ajal“ annab ülevaate töörände seadustest ja poliitikatest ning EMNi liikmesriikide ja Serbia algatustest ja

51 Euroopa Liidu Nõukogu, Nõukogu ja Euroopa Parlament leppisid kokku kolmandatest riikidest pärit töötajatele platvormi (ELi talendireserv) loomises, 18.11.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/11/18/council-and-european-parliament-agree-to-establish-a-platform-for-non-eu-jobseekers-eu-talent-pool/>

52 Euroopa Komisjon (2023), Komisjon teeb ettepaneku sobivate oskustega andekate inimeste ligimeelitamiseks, et hoida ära tööjõupuudust, 14.11.2023, pressiteade IP/23/5740. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5740

53 Euroopa Komisjon, Volinik Brunner korraldab talentide ligimeelitamise ja hoidmise teemalist rakendamisdialoogi, 12.12.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commissioner-brunner-hosts-implementation-dialogue-talent-attraction-and-retention-2025-12-12_en

54 Euroopa Komisjon, 10. Euroopa Rändefoorum keskendus rändajate oskuste rakendamisele ELis, 28.11.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/10th-european-migration-forum-focused-harnessing-migrants-skills-eu-2025-11-28_en

55 Ühisuuring on leitav: <https://www.emn.eu/publication/labour-migration-in-times-of-labour-shortages/>

praktikatest, mis on suunatud kolmandate riikide kodanikele ajavahemikus jaanuar 2021 kuni juuni 2024. Uuring täiendab 2024. aasta EMNi lühiajalist „Uuenduslikud viisid välisriikide ELi meelitamiseks“⁵⁶.

Olulisemad järeldused

- EMNi liikmesriigid ja Serbia tõid esile tööjõurändega seotud väljakutsed ja riskid nagu ülekvalifitseeritud välismaalaste värbamine, takistused keelelises ja kultuurilises kohanemises, suurenenud ekspluateerimisriskid, kehvad töö- ja elamistingimused ning lisaturv vastuvõtva riigi eluasemeturule ja avalikele teenustele.
- EMNi liikmesriikides ja Serbias määratletakse tööpuudust sageli kui vabade töökohtade ja kättesaadavate töötajate vahelise tasakaalu puudumist.
- Välismaise talendi ligimeelitamise ja värbamise riiklikud praktikad tuginevad peamiselt tööandjate ja erasektori värbamisagentuuride juhitud algatustele, sealhulgas kahepoolsed kokkulepped, kvaliteeditagamise meetmed ja mitmekesised teavitus- ja reklaamistrateegiad.

2.3 Eesti tegevussuunad

2025. aastal arenes Eestis seadusliku rände valdkond peamiselt läbi välismaalaste seaduse muudatuste, rändemenetluste digitaliseerimise ning julgeoleku- ja kohanemismõnede tugevdamise. Aprillis võttis Riigikogu vastu välismaalaste seaduse muudatused⁵⁷, millega kehtestati mitmed erinevad elamislubade aluseid puudutavad muudatused. Muudatuste eesmärk on tugevdada julgeolekut, parandada välismaalaste lõimumist ning suurendada rändemenetluste õigusselgust. Uute sätetega täpsustati muu hulgas Eestis püsivalt elava välismaalase mõistet ning loodi täiendavad alused elamisloa andmisest keeldumiseks isikutele, kellel on seoseid välisriikide julgeoleku-, sõjaliste või õiguskaitseasutustega.

Olulise muudatusena lõpetati elamisloa taotluste ja nendega seotud dokumentide esitamise võimalus vene keeles. Edaspidi saab taotlusi esitada üksnes eesti või inglise keeles ning välisriigis välja antud dokumendid peavad olema tõlgitud ühte neist keeltest. Samuti kehtestati täiendavad nõuded isikutele, kes taotleavad tähtajalist elamisluba eesmärgiga jääda Eestisse püsivalt elama. Sellised taotlejad peavad läbima riikliku kohanemisprogrammi ning tõendama eesti keele oskust vähemalt A2-tasemel. Keeleoskuse nõue ei kohaldu isikutele, kes on omandanud põhi-, kesk- või kõrghariduse eesti keeles.

2025. aastal muudeti ka siseministri määruseid, mis reguleerivad välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise⁵⁸, pikaajalise viisa⁵⁹ ning tähtajaliste ja pikaajaliste elamislubade taotlemise korda ning legaalse sissetuleku nõudeid⁶⁰. Muudatused jõustusid 1. jaanuaril 2026 ning nende eesmärk on viia alamõigusaktid kooskõlla välismaalaste seaduse muudatustega tagada taotluste sujuv menetlemine haldusorganites ning ajakohastada menetlusnõudeid vas-

56 Lühiajaline uuring on leitav: <https://www.emn.ee/publication/valistalentide-eli-meelitamine/>

57 Riigiteataja, Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (rändemenetluste tõhustamine). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117042025002>

58 Riigiteataja, Välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise kord. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/119052026008>

59 Riigiteataja, Pikaajalise viisa andmise, viibimisaja vormistamise ja viibimisaja pikendamise kord ja tähtajad ning piisavate rahaliste vahendite määr. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/119052026005>

60 Riigiteataja, Siseministri määruste muutmine seoses välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõuga. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125042025005>

tavalt muutunud julgeolekuolukorrale ja praktilistele vajadustele. Edaspidi peavad näiteks tähtajalise elamisloa taotlejad esitama andmed oma legaalse sissetuleku kohta taotluse esitamisele eelnenud kuue kuu jooksul. Lisaks muutus tähtajalise elamisloa taotluste menetlemise tähtaeg seniselt kahelt kuult 90 päevani. Samuti kehtestati näiteks täiendavad nõuded välisriigi karistusregistri andmete esitamiseks vähemalt 14-aastaste taotlejate puhul ning alandati kaugtöö tegemise eesmärgil viisa taotlejate piisavate rahaliste vahendite määra, viies selle teiste EL liikmesriikidega sarnasemale tasemele.

Üks olulisemaid arengusuundi oli 2025. aastal rändemenetluse digitaliseerimine. Aprillis vastu võetud välismaalaste seaduse muudatused nägid ette ulatuslikuma elektroonilise asjaajamise kasutuselevõtu. Eesmärk on võimaldada välismaalastel suhelda riigiasutustega üha enam elektrooniliselt ühe akna põhimõttel ning suurendada andmevahetust riiklike registrite vahel. Muudatusi rakendatakse järk-järgult aastatel 2026–2029.

Juulis 2025 täiendati Eesti mobiilirakendust, mis võimaldab kasutajatel tõendada oma isikumasust digitaalselt Eesti passi või ID-kaardi andmete alusel. Rakendust saavad kasutada nii Eesti kodanikud kui ka Eestis kehtiva elamisloaga viibivad välismaalased, sealhulgas rahvusvahelise või ajutise kaitse saajad. Rakendus hõlbustab ligipääsu avalikele teenustele ning võimaldab teenusepkkujatel ja avaliku sektori asutustel nagu Politsei- ja Piirivalveametil vajaduse korral kontrollida isiku identiteeti ja Eestis viibimise õigust ka olukordades, kus inimesel puudub füüsiline isikut tõendav dokument. Lisaks praktilisele kasutusmugavusele toetab rakendus välismaalaste lõimumist, lihtsustades nende ligipääsu Eesti digiriigi teenustele.⁶¹

Et ka 2025. aastal jätkusid arutelud välistööjõu kaasamise üle üha teravamalt, iseäranis sisserände piirarvu kontekstis, kiitis Vabariigi Valitsus mais heaks ettepaneku töötada välja välismaalaste seaduse muudatus, millega loodi täiendav piirarvu erisus tööjõupuudusega tegevusaladel töötamiseks. Muudatuste eesmärgiks on leevendada kvalifitseeritud tööjõu puudust, mis takistab Eesti ettevõtete tegevust ning pärsib majandusarengut. Seadusemuudatused kuulutati välja 22. mail 2026. aastal ning need jõustuvad 1. jaanuaril 2027. aastal. Muudatuste tulemusena luuakse tööjõupuudusega tegevusaladel tööle asumisel soodsamad tingimused tähtajalise elamisloa saamiseks: piirarv ei kohaldu, ei ole vaja taotleda Eesti Töötukassalt luba välismaalase värbamiseks ning nõutav palgamäär on soodsam (80% Eesti keskmisest töötasust). Tööjõupuuduse erisuse rakendamine eeldab, et Vabariigi Valitsus kehtestab tööjõupuudusega tegevusalade loetelu, selle kehtivusaja ning tähtajaliste elamislubade maksimaalse arvu igaks kalendriaastaks. Tegevusalade loetelu koostatakse selgete kriteeriumide alusel, milles arvestatakse: (1) OSKA tööjõuvajaduse prognoosi, (2) tegevusala ekspordi osatähtsust müügitulust ja (3) tegevusala keskmist brutotöötasu. Välistööjõu kaasamine tööjõupuudusega tegevusaladele toimub kontrollitult ja vajaduspõhiselt kindlate kriteeriumide alusel ja kindlas mahus. Tööjõupuudusega tegevusaladel töötamiseks antavatele elamislubadele kehtestatakse aastane mahupiirang, mis sõltub majanduskeskkonnast: majanduskasvu tingimustes kuni 0,2% alalisest elanikkonnast (u 2600 luba); muudes tingimustes kuni 0,1% alalisest elanikkonnast (u 1300 luba).

Detsembris saadeti valitsusele heakskiitmiseks Euroopa Parlamendi ja Nõukogu ühtse loa direktiivist⁶² tulenevad muudatused, mille eesmärk on lihtsustada kolmandate riikide kodanike elamis- ja töölubade taotlemist ühtse haldusmenetluse kaudu, laiendada töötajate õigusi ning tagada paindlikumad võimalused välistööjõu kaasamiseks ja töökoha vahetamiseks. Muudatustega ei pea tööandjat vahetada sooviv välismaalane taotlema uut elamisluba ning juhul kui välismaalane on Eestis elanud ja töötanud vähemalt kaks aastat ning seega läbi maksude Eesti

61 Riigi Infosüsteemide Amet, „Eesti äpp saab 7. juulil isikumasuse tõendamise funktsiooni“, 03.07.2025. Kättesaadav: <https://www.ria.ee/en/news/eesti-app-will-get-proof-identity-feature-7-july>

62 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1233, 24. aprill 2024, mis käsitleb kolmanda riigi kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa ühtse taotluse menetlust ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandast riigist pärit töötajate ühetaolisi õigusi (uuesti sõnastatud). Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401233&qid=1736190648008

majandusse pikemalt panustanud, on tal muudatuste järgselt lubatud töötuna olla kuni kuus kuud. Samuti laienevad realselt töötavatele ja kehtivat viibimisalust omavatele välismaalastele õigus sotsiaalhüvitistele.

2.4 Tööränne

Kolmandate riikide kodanike riiki sisenemise ja elamisõiguse reguleerimine

2025. aastal rakendasid 17 Euroopa Rändevõrgustiku (EMN) liikmesriiki ja kaks vaatlejariiki⁶³ meetmeid eesmärgiga kohandada töörändepoliitikat tööturu vajadustele. Peamisteks ajenditeks olid tööturule juurdepääsu kuritarvitamise ennetamine, tööandjate ja värbamispraktikate tõhusam järelevalve, tööjõupuuduse leevendamine ning muutuvatele tööturu vajadustele reageerimine. Mitmed riigid karmistasid kolmandate riikide kodanike värbamise tingimusi, et tagada töörändesüsteemide sihipärane kasutamine ja tööpakkumiste vastavus tegelikule tööjõuvajadusele.

Kümme riiki⁶⁴ karmistasid kolmandate riikide kodanike tööle värbamise tingimusi, et vähendada kuritarvitusjuhtumeid ja tagada tööpakkumiste vastavuse tööturu tegelikele vajadustele. Näiteks võttis Poola vastu seadusemuudatuse, millega reguleeritakse sisserändajate juurdepääsu tööturule, kehtestatakse rangemad karistused rikkumiste korral ja täiendavad alused tööloa andmisest keeldumiseks ning laiendati asutuste järelevalvevolitusi. Sloveenia kehtestas nõude, mille kohaselt on tööandjal keelatud värvata ametikohale kolmanda riigi kodanikku, kui ta on eelneva kuue kuu jooksul lõpetanud majanduslikel põhjustel töösuhte töötajaga, kes oleks võinud sama koha täita.

Austria ja Ungari lõid uue piiriülese pendelrändaja elamisloa, mis võimaldab naaberriikides elavatel kolmandate riikide kodanikel töötada piirialadel asuvates ettevõtetes. Itaalia avas uue rändekanal, mille kaudu saavad välismaal elavad Itaalia kodanike järeltulijad siseneda riiki ja asuda seal tööle väljaspool tavapärasest töörände kvoodisüsteemi. Viis EMNi liikmesriiki⁶⁵ võtsid kasutusele tööturu paindlikkust soodustavad meetmed. Näiteks võimaldatakse kolmandate riikide kodanikel pärast töötuks jäämist määratud ajaks riiki jääda, vahetada teatud tingimustel tööandjat ilma viibimisalust kaotamata ning säilitada töösuhte kehtivus ka haldusmenetluse ajal. Soome reformid keskendusid aga piirangute karmistamisele, muuhulgas lühendati töö kaotanud kolmanda riigi kodaniku riigis lubatud viibimisaega.

Euroopa Liiduga ühinemisprotsessi raames ja riigisisese õiguse ELi õigusega kooskõlla viimise eesmärgil esitas Ukraina ettepaneku kehtestada välisriigi kodanikele ühtne luba, mis ühendaks töö- ja elamisloa.

Kõrgelt kvalifitseeritud töötajad

Kuusteist EMNi liikmesriiki⁶⁶ ja Gruusia võtsid kasutusele või ajakohastasid kõrgelt kvalifitseeritud töötajaid ning ettevõttesiseselt üleviidavaid töötajaid käsitlevaid meetmeid, ajendiks ELi sinise kaardi direktiivi ülevõtmine ning kasvav vajadus kvalifitseeritud tööjõu järele. Näiteks ajakohastas Iirimaa kriitilise tähtsusega oskustega ametite loetelu tervishoiu valdkonnaga. Prantsusmaa lihtsustas tööjõupuudusega sektorites, eelkõige tervishoius, värbamismenetlusi, kiirendades menetlusi ning kaasates täiendavaid meditsiini- ja tervishoiukutseid talendipõhise

⁶³ AT, BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LU, PL, PT, SI, SK ning GE, UA.

⁶⁴ BE, EE, FI, FR, HR, IT, LT, PL, SI, GE.

⁶⁵ CZ, ES, HR, IT, LU.

⁶⁶ AT, BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FR, HR, HU, IE, LU, PL, PT, SE.

elamisloa süsteemi. Tšehhi laiendas Taiwani kodanikele vaba juurdepääsu oma tööturule hõlbustamiseks kõrgelt kvalifitseeritud töötajate ümberasumist, ning Gruusia kehtestas IKT sektori töötajatele ja sektoriga seotud spetsialistidele kolmeaastase tähtajalise elamisloa, mida on võimalik pikendada kuni 12 aastat.

Viis riiki⁶⁷ keskendusid kõrgelt kvalifitseeritud töötajate värbamise haldusmenetluste tõhustamisele. Austria teatas digitaalsete lahenduste edasiarendamisest, mis võimaldavad tööandjatel esitada ja hallata kõrgelt kvalifitseeritud töötajate taotlusi veebikeskkonnas ning loovad eeldused täielikult digitaalse värbamisprotsessi kasutuselevõtuks. Bulgaaria seevastu lihtsustas tööloa taotlemise nõudeid, kaotades kohustuse esitada tõend elukoha olemasolu kohta.

Eestis käivitati oktoobris kõrgelt kvalifitseeritud töötajatele suunatud pilootprojekt „Fast-track ehk kiirmenetluse võimalus välistalentidele“⁶⁸, mille eesmärk on kiirendada elamisloa- ja töötamisega seotud menetlusi. Pilootprojekt hõlmab tippspetsialiste, iduettevõtete ja kasvufirmade töötajaid ning nende pereliikmeid. Pilootprojekti raames menetletakse elamisloa taotlusi ühe kuu jooksul tavapärase kahe kuni kolme kuu asemel ning lühiajalise töötamise registreerimisi viie tööpäeva jooksul senise viieteistkümne tööpäeva asemel. Pilootprojekt on suunatud valitud partnerriikide kodanikele, sealhulgas Brasiiliast, Tšiilist, Mehhikost, Jaapanist, Ühendkuningriigist ja Ameerika Ühendriikidest pärit spetsialistidele. Meetme eesmärk on toetada Eesti konkurentsivõimet ja suurendada Eesti atraktiivsust kõrgelt kvalifitseeritud kolmandate riikide kodanike jaoks, pakkudes kiiremaid ja prognoositavamaid riiki sisenemise ning elama asumise menetlusi.

Lisaks täpsustati 2025. aasta aprillis vastu võetud välismaalaste seaduse muudatustega ettevõttesise üleviimise raames töötavate kolmandate riikide kodanike Eestis töötamise tingimusi. Muudatuste kohaselt ei kohaldata lühiajalise töötamise ajalist piirangut välismaalastele, kes töötavad Eestis ajutiselt ettevõttesise üleviimise alusel ning kellel on mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi väljastatud kehtiv ettevõttesise üleviitud töötaja elamisluba. Muudatuse eesmärk on lihtsustada ettevõttesisest tööjõu liikumist Euroopa Liidus ning vähendada nii tööandjate kui ka töötajate halduskoormust.

OSKA uuring „Välistööjõu vajadus aastani 2035“⁶⁹

2025. aasta märtsis avaldas SA Kutsekoda OSKA välistööjõu vajaduse uuringu, mille kohaselt on Eestis järgmisel kümnendil tööturule jõudvate noorte arv väiksem kui tööturult lahkujate arv, mistõttu ei suudeta katta tööturul kõiki töökohti.

Prognoosi kohaselt suureneb tippspetsialistide, juhtide ja tehnikute vajadus ning kahaneb kontoritöötajate, klienditeenindajate ning lihttöölise vajadus. Prognoosi kohaselt vajab tööturg iga-aastaselt lisaks 2100 oskustöötajat ja tippspetsialisti. Arvestades ka pensionile jäävate inimeste asendusvajadust, jääb tööturul igal aastal puudu u 1400 tippspetsialisti ja 700 oskustöötajat, kelle vajadust Eesti tasemehariduse lõpetajad ei suuda katta. Tõenäoliselt tuleb suurem osa puudu jäävast tööjõust värvata välismaalt. Lisatööjõudu vajatakse info ja side valdkonnas, tööstuses ning veonduse ja laonduse valdkonnas, aga ka tervishoius ja

67 AT, BG, EE, FR, PT.

68 EIS, „Fast-track ehk kiirmenetluse võimalus välistalentidele“, 1.12.2025. Kättesaadav: https://eis.ee/fast-track-ehk-kiirmenetluse-voimalus-valistalentidele/?utm_source=chatgpt.com

69 Uuring on kättesaadav: <https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/v%C3%A4list%C3%B6%C3%B6%C3%B5ud>

sotsiaalhoolekandes. Tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande valdkonda välismaalaste värbamine on keeruline keele- ja kvalifikatsiooninõuete tõttu – seal nõuab tööjõuvajaduse rahuldamine välistööjõuga eraldi riiklikku programmi või meetmeid.

Kõnealune uuring ning OSKA prognoosid on kriteeriumiks, mis võimaldavad hinnata, kas valdkonnas on oodata tööhõive üle- või puudujääki. Muuhulgas on prognoosid üheks aluseks, millele tuginedes töötatakse välja välismaalaste seaduse muudatuste keskmes olevad tööjõupuudusega tegevusalad.

Madala ja keskmise kvalifikatsiooniga töötajad (v.a hooajatöötajad)

Kolmteist liikmesriiki⁷⁰ teatasid poliitikamuudatustest või meetmetest, mis olid suunatud madala ja/või keskmise oskustasemega töötajatele⁷¹. Neli EMNi liikmesriiki⁷² kehtestasid või muutsid kolmandate riikide kodanike töötamise kvoodisüsteeme, lähtudes eelkõige tööjõupuudusest konkreetsetes majandussektorites. Näiteks suurendas Iirimaa töölubade kvoote hooldustöötajatele, mehaanikutele, sõidukite remonditöötajatele, lihatööstuse töötajatele ja piimafarmide abilistele. Leedu kehtestas 2025. aastaks 24 830 välisriigi töötaja kvoodi, et leevendada tööjõupuudust tootmise, transpordi ja ehituse valdkonnas. Itaalia pikendas katseprojekti, mis võimaldab hooldustöötajate värbamist väljaspool tavapärasest kvoodisüsteemi, tagamaks eakate ja puuetega inimeste hooldajate piisava kättesaadavuse.

Samas karmistasid neli EMNi liikmesriiki⁷³ oma tööranderaamistikku, piirates eelkõige madalama kvalifikatsiooniga töötajate juurdepääsu tööturule ning eelistades kõrgema kvalifikatsiooniga või muul viisil prioriteetseid töötajate rühmi. Belgia reformis oma süsteemi eesmärgiga eelistada kohalike ja Euroopa Liidu töötajate värbamist keskmist ja kõrget kvalifikatsiooni nõudvatele ametikohtadele, piirates samal ajal madalama kvalifikatsiooniga töötajate juurdepääsu ühtsele loale ning laiendades tööloa andmisest keeldumise või selle kehtetuks tunnistamise aluseid. Leedu muutis oma töörande regulatsiooni rangemaks, kehtestades karmimad kvoodi- ja palgatingimused, et suunata tööandjaid värbama kõrgema lisandväärtusega ametikohtadele sobivaid töötajaid.

Kuigi Eestis ei tehtud 2025. aastal märkimisväärsed keskmise ja madala kvalifikatsiooniga töötajatele suunatud seadusandlikke muudatusi, mõjutasid seda sihtrühma ka laiemad välismaalaste seaduse muudatused, mille eesmärk oli rändemenetluste tõhustamine, menetlusprotsesside ühtlustamine ning halduskoormuse vähendamine. Muudatused aitavad kaasa sidusama ja ühtsema regulatiivse raamistiku kujundamisele erinevate töörande liikide jaoks.

Hooajatöötajad

Tööjõupuudus hooajalise tööjõu kasutamisega seotud sektorites, vajadus korrastada värbamisprotsesse ning hooajatöötajate õiguskaitset ja töötingimusi ajendasid üheksat EMNi liikmesriiki⁷⁴ muutma oma hooajatöö regulatsiooni. Näiteks suurendas Austria turismisektori hooajatöötajate aastakvooti 5500 kohani ning kehtestas tööjõupuuduse leevendamiseks täiendava 2500-kohalise kvoodi valitud Balkani riikidele⁷⁵. Iirimaa alustas hooajalise tööhõive loa süsteemi rakendamist, mille alusel võivad heakskiidetud aiandussektori tööandjad värvata töötajaid kuni

⁷⁰ BE, BG, CY, ES, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LT, PT, SK.

⁷¹ AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, HU, IE, IT, LT, NL, SK.

⁷² IE, IT, LT, SK.

⁷³ BE, HU, LT, PT.

⁷⁴ AT, BE, BG, ES, FI, IT, HR, SK.

⁷⁵ Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbia.

seitsmeks kuuks aastas, kusjuures aastane kvoot on 200 tööluba. Slovakkia pikendas hooajatöö lubade maksimaalset kehtivusaega 240 päevani ning laiendas hooajatöökso sobivate tegevusalade loetelu, hõlmates ka logistika- ja postisektori.

Lisaks võeti kasutusele meetmeid, mille eesmärk oli parandada hooajatöötajate süsteemi toimimist, suurendada õigusselgust ja tugevdada töötajate kaitset. Horvaatia pikendas hooajatöötajate elamis- ja töölubade maksimaalset kehtivusaega kuult kuult üheksa kuuni. Hispaania kehtestas uue hooajarände regulatsiooni, mis hõlmab eraldi hooajatöökso mõeldud elamisluba ning tugevdab värbamisprotsesside läbipaistvust ja töötajate kaitset päritoluriikides korraldatavate kollektiivsete värbamisskeemide kaudu.

Ettevõtjad, startup-id ja investorid

Majandustegevuse, ettevõtluse ja innovatsiooni edendamiseks ning järelevalve tugevdamiseks võtsid seitse EMN-i liikmesriiki⁷⁶ kasutusele meetmeid füüsilisest isikust ettevõtjate ja iduettevõtjate rändes. Horvaatia pikendas füüsilisest isikust ettevõtjate elamis- ja töölubade kehtivust ühelt aastalt kahele, vähendades seeläbi lubade sagedase pikendamisega kaasnevat halduskoormust. Itaalia eraldas sisserändekvoodist 730 elamisluba ettevõtjatele, vabakutselistele ning innovaatiliste iduettevõtete asutajatele. Holland muutis iduettevõtjate elamislubade pikendamise kriteeriume, võimaldades esmakordsel pikendamisel lähtuda ettevõtte tulevikupotentsiaalst ja maksevõimest, mitte üksnes varasemast tulust. Teised meetmed keskendusid sisseränderaamistiku selguse ja järelevalve tõhustamisele. Soomes kavandas ministrite töörühm muudatusi iduettevõtjate elamislubade süsteemis, et koondada füüsilisest isikust ettevõtjate eelhindamine üheks ühtseks protsessiks. Prantsusmaa kehtestas aga rangemad nõuded füüsilisest isikust ettevõtluse majandusliku elujõulisuse tõendamisele, sealhulgas platvormitöö puhul.

Eestis 2025. aasta oktoobris käivitatud kõrgelt kvalifitseeritud töötajate kiirmenetluse pilootprojekt hõlmab lisaks tippspetsialistidele ka idu- ja kasvuettevõtete töötajaid ning nende pereliikmeid. Pilootprojekti eesmärk on kiirendada lühiajalise töötamise registreerimise ja tähtajalise elamisloa taotluste menetlemist innovaatilistes ja kiire kasvupotentsiaaliga ettevõtetes töötavate välisspetsialistide jaoks valitud sihtriikides ning toetada Eesti konkurentsivõimet rahvusvahelise talendi ligimeelitamisel.

2023. aasta alguses kasutusele võetud meede, mille eesmärk on soodustada välistalentide värbamist kasvuettevõtetesse, näitas 2025. aastal jätkuvat kasvu. Kui 2024. aastal väljastati kasvuettevõttes töötamiseks 22 tähtajalist elamisluba, siis 2025. aastal kasvas see arv 42-ni. Enim väljastati selliseid elamislube India, Brasiilia ja Ameerika Ühendriikide kodanikele. Kasv viitab sellele, et kasvuettevõtetele loodud erisused on muutunud tööandjate seas varasemast tuntu- maks ning neid kasutatakse üha aktiivsemalt rahvusvaheliste spetsialistide värbamisel.

Novembris toimus Startup Estonia korraldatud kohtumine, kus Eesti ja Põhjamaad seadsid ühised eesmärgid iduettevõtete kasvu toetamiseks. Rahvusvahelisel kohtumisel osales kokku üle 60 inimese ning esmakordselt liitusid programmiga lisaks Eestile, Soomele ja Rootsile ka Taa- ni, Islandi ja Norra esindajad. Kohtumine tõi kokku idufirmade asutajad, investorid, ökosüsteemi arendajad ja poliitikakujundajad. Praktilise sammuna lepiti kokku, et Põhjamaade Ministrite Nõukogu alluvuses tegutsev rahvusvaheline organisatsioon Nordic Innovation paneb kokku avaliku rahvusvahelise hanke, et kohalike ökosüsteemide arendajad saaks taotleda rahastuse ühisprojektide läbiviimiseks Uus-Põhjala regioonis.⁷⁷

⁷⁶ EE, ES, HR, FI, FR, IT, NL.

⁷⁷ Startup Estonia, „Eesti ja Põhjamaad seadsid ühised eesmärgid iduettevõtete kasvu toetamiseks“, 05.12.2025. Kättesaadav: <https://startupestonia.ee/et/eesti-ja-pohjamaad-seadsid-uhised-eesmargid-idu-ettevotete-kasvu-toetamiseks/>

Statistika näitab, et Eesti idusektor on muutumas järjest küpsemaks, olles siiski endiselt võrdlemisi noor. Eesti iduettevõtete keskmine vanus on umbes seitse aastat. Domineeriv valdkond on jätkuvalt info ja side, kus tegutseb 59% idusektori ettevõtetest. Sellele järgnevad kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus, kus tegutseb 14% ning töötlev tööstus 8%-ga.⁷⁸

Diginomaadid ja e-residentsus

Eestis saab alates 2020. aastast välismaalane taotleda nii lühiajalist kui ka pikaajalist viisat kaugtöö eesmärgil (nn diginomaadi viisat), kui välismaalase Eestis ajutise viibimise eesmärk on töökohustuste täitmine asukohast sõltumatult. 2025. aastal väljastati kaugtöö eesmärgil 114 diginomaadi viisat, mida on võrdluses 2024. aastaga 14 inimese võrra rohkem. Peamisteks viisa saajateks olid Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia, Iisraeli, India ja Armeenia kodanikud. Võrreldes 2024. aastaga langesid esiviisikust välja Kanada kodanikud.

Aprillis jõustusid välismaalaste seaduse muudatused, millega muuhulgas täpsustati diginomaadi viisa alusel Eestis töötamist. Diginomaadi viisa alusel Eestis viibiv välismaalane võib ilma lühiajalist töötamist registreerimata Eestis töötada ainult siis, kui ta töötab Eestis viibides jätkuvalt välisriigi tööandja, ettevõtja või kliendi heaks. Kui diginomaad saabub Eestisse kaugtööks ja turismi eesmärgil, kuid soovib asuda Eestis viibimise ajal kohaliku tööandja juurde tööle, on tal see võimalus olemas, kuid sellisel juhul peab Eesti tööandja välismaalase töötamise PPA-s registreerima ja täitma lühiajalise Eestis töötamisega kaasnevaid nõudeid ning tingimusi. Lisaks alandati 2025. aastal tehtud siseministri määruste muudatustega, mis jõustusid 1. jaanuaril 2026, kaugtöö tegemise eesmärgil viisa taotlejate piisavate rahaliste vahendite määra, viies selle teiste EL liikmesriikidega sarnasemale tasemele.

Tabel 11. Kaugtöö eesmärgil väljastatud viisad ehk diginomaadi viisad, 2022–2025 (Allikas: PPA)

	Diginomaadi viisad
2022	191
2023	149
2024	100
2025	114

Tabel 12. Kaugtöö eesmärgil väljastatud viisade saajate kodakondsus (Allikas: PPA)

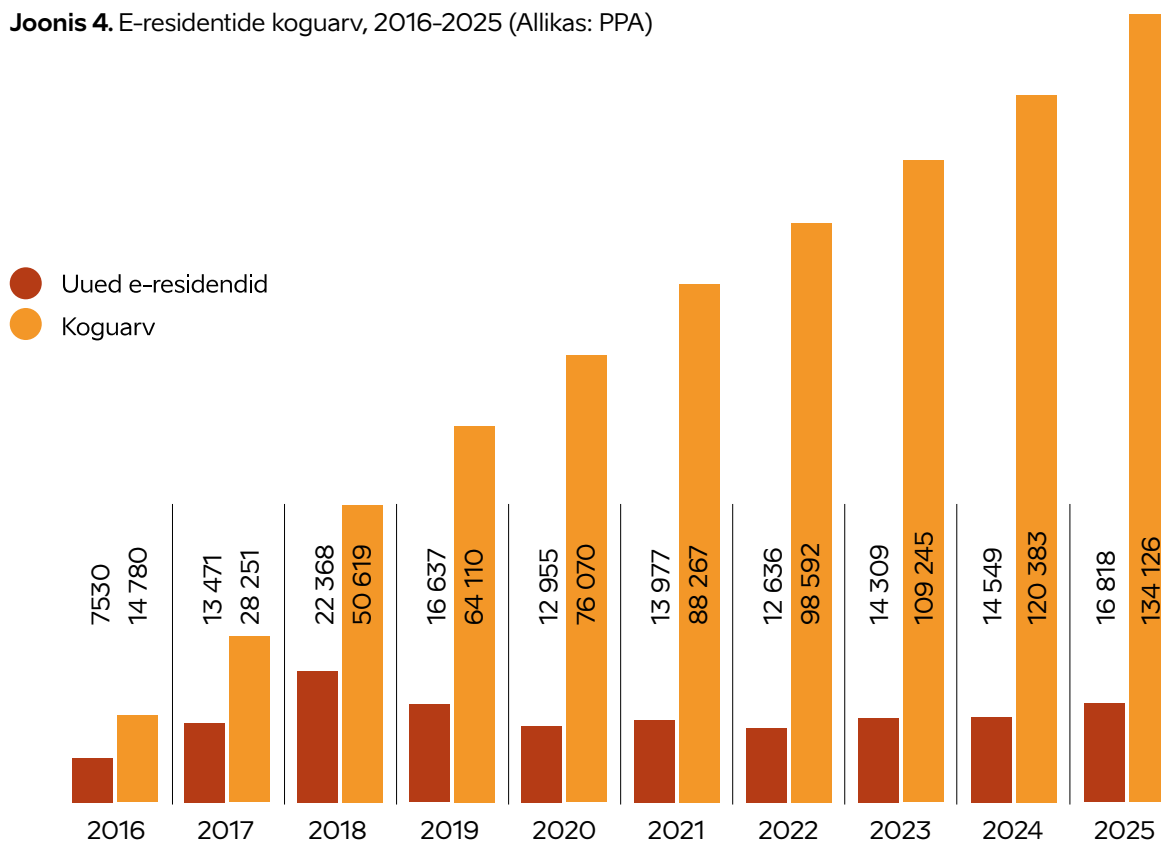
Kodakondsus	Diginomaadi viisad
USA	46
Suurbritannia	8
Iisrael	7
India	6
Armeenia	6
Muud	41
Kokku	114

⁷⁸ Startup Estonia, „Iduettevõtted tasuvad rohkem makse, aga uusi asutatakse rekordvähe“, 11.09.2025. Kättesaadav: <https://startupestonia.ee/et/iduettevotted-tasuvad-rohkem-makse-kuid-uusi-asutatakse-rekordvahe/>

E-resident on välismaalane, kellele Eesti riik on loonud isiku kodakondsusjärgse riigi identiteedi alusel digitaalse identiteedi ja andnud välja digitaalse isikutunnistuse – e-residendi digi-ID. Olu-line on, et e-residentsus ei anna Eestis seaduslikku viibimisalust. E-residendil on võimalik interneti teel asutada Eestis äriühing ning osaleda aktiivselt selle juhtimises, elades ise teises riigis. E-residentsus teeb asjaajamise lihtsamaks ka Eestisse juba investeerinud ja ettevõtte loonud ettevõtjatele.

PPA andmetel registreeriti 2025. aastal 16 818 e-residenti, mida on 2024. aastaga võrreldes umbes 13% rohkem. Uutel e-residentidel on kõige sagedamini Saksamaa, Ukraina, Prantsusmaa, Hispaania ja Türgi kodakondsus. Tõusvad turud on e-residentsuse jaoks taotluste arvu poolest ka Itaalia (713, 33% kasvu), Ühendkuningriik (526, 41% kasvu) ja Ladina-Ameerika (482, 35% kasvu). 2025. aasta lõpu seisuga oli Eestis kokku 134 126 e-residenti, kellest 85% on mehed, 15% naised ning kelle hulgas on kõige enam Ukraina, Saksamaa ja Hispaania kodanikke.

Joonis 4. E-residentide koguarv, 2016–2025 (Allikas: PPA)

E-residentsuse programmi jaoks oli 2025. aasta rekordiline: e-residendid asutasid 5556 ettevõtet (aastane kasv 15%) ning aastaga laekus e-residentidelt ja nende loodud Eesti ettevõtetelt riigile otsest tulu ligi 125 miljonit eurot (aastane kasv 87%). Sellest 54,5 miljonit moodustasid tööjõumaksud, 66 miljonit erijuhtude (valdavalt dividendide) tulumaks ning 4,3 miljonit eurot e-residentsuse taotlemise ja ettevõtete loomise riigilõivud.⁷⁹

⁷⁹ E-residentsus, „E-residendid töid mullu riigikassasse rekordilised 125 miljonit eurot“, 30.01.2026. Kättesaadav: <https://www.e-resident.gov.ee/et/blog/posts/e-residendid-toid-mullu-riigikassasse-rekordilised-125-miljonit-eurot/>

2025. aasta lõpus tutvustas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium e-residentsuse jätkustrateegiat 2026–2029⁸⁰.

Uue jätkustrateegia fookuses on täpsemalt sõnastatud sihtrühm: need on ettevõtjad ja/või ettevõtted, kes on end juba tõestanud ja soovivad kasvada. Strateegia keskmes on kasutajakogemuse parandamine, teenuste paketi täiustamine ning müügitegevuste arendamine. Jätkustrateegia näeb ette erasektori kaasamise senisest süsteemsemalt nii teenuste arendamisse, tagasiside kogumisse kui ka uute lahenduste testimisse, et tagada ökosüsteemi terviklik toimimine.

Töajõu ärakasutamine ja võrdne kohtlemine

Viisteist EMNi liikmesriiki ja neli vaatlejariiki⁸¹ teatasid meetmetest, mille eesmärk oli ennetada välistöötajate tööalast ärakasutamist ning tugevdada tööturul võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamist. Belgia laiendas töandjate vastutust käsitlevaid norme suurema riskiga tegevusaladel, nagu ehitus ja puhastusteenused, et parandada alltöövõtuaahelate järelevalvet kolmandate riikide kodanike töölevõtmisel. Holland suurendas tööõigusnormide rikkumise eest määratavaid rahatrahve ning kehtestas ajutise töö vahendamisega tegelevatele ettevõtetele tegevusloa süsteemi, mis jõustub 2027. aastal. Soome kehtestas välistööliste minimaalse sissetuleku nõude (1600 eurot kuus).

Teised meetmed olid suunatud välistööliste ja tööalase ärakasutamise ohvrite paremale kaitsele. Horvaatia kehtestas uued nõuded töandja poolt pakutavale majutusele, et tagada nõuetekohased elamistingimused ning kaitsta töölisi ülemäärase üüri ja ebaturvaliste majutustingimuste eest. Itaalia tugevdas tööalase ärakasutamise ohvrite kaitset, luues neile eraldi nn erijuhtumi elamisloa ning tõhustades ametiasutuste koostööd ebaseadusliku töötamise vastu võitlemisel. Poola suurendas ebaseadusliku töötamise eest määratavaid trahve ning kehtestas range- mad nõuded välisriigi kodanikke vahendavatele tööajõuagentuuridele. Ukraina laiendas Riikliku Tööinspektsiooni volitusi teha töötajate või ametiühingute kaebuste alusel etteteatamata kont- rolle, et avastada töökiusamist, deklareerimata töötamist ja tööalast ärakasutamist, sealhulgas haavatavas olukorras välismaalaste puhul sõjaseisukorra ajal. Moldova viis oma tööinspektsioo- ni süsteemi kooskõlla Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni standarditega, tugevdades Tööins- pektsiooni suutlikkust kontrollida tööajõuse ning töötavishoiu ja tööohutuse nõuete täitmist.

Eesti Tööinspektsiooni 2025. aasta aastaraamatu kohaselt on suurenenud kolmandatest riiki- dest pärit töötajate osakaaluga kaasnevad peamised probleemid:

- kommunikatsioon ja keelebarjäär, mis toovad kaasa suurema õnnetuste ohu ning madala- ma teadlikkuse oma õigustest ja kohustustest;
- keerukad töövõtuaahelad — ahelas on palju erinevaid ettevõtteid ning on raske aru saada, kes mille eest vastutab;
- lähetusteatiste esitamata jätmine.

2025. aastal toimus PPA ja Tööinspektsiooni 25 ühiskontrolli, mille tulemusel alustati järele- valvemenetlust 77 ettevõttes. Nende kontrollide käigus kontrolliti 1489 välisriigi kodanikku —

⁸⁰ Jätkustrateegia on kättesaadav: <https://www.e-resident.gov.ee/wp-content/uploads/2026/01/E-resident- suse-jatkustrateegia-2026-2029.pdf>

⁸¹ BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, HR, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK ja NO, GE, MD, UA

nende töötingimusi, lepingute olemasolu, töötasu maksmist ning töö- ja puhkeaja nõuete täitmist. Maikuus osales Tööinspeksioon koos PPA-ga ka üleeuroopalises tegevusnädalas (*Action Week*), mille raames kontrolliti ettevõtteid üle Eesti. Sügisel viidi Tallinnas toitlustusasutustes läbi öised ühiskontrollid, et tuvastada registreerimata töösuhteid ja tööalast ärakasutamist.⁸²

2025. aasta detsembris läksid valitsusele heakskiitmiseks seadusemuudatused, mis annavad välismaalasele õiguse vahetada töötamiseks antud tähtajalise elamisloa kehtivuse ajal töödandjat, ka võib välismaalane olla uue töödandja leidmiseks tööta kuni pool aastat. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu ühtse loa direktiivist⁸³ tulenevad muudatused (jõustuvad 22.05.2026) määravad ka ära, millistel tingimustel saab viisaga töötav välismaalane osa sotsiaalsüsteemi hüvedest. Ühest töödandjast sõltuvuse vähenemine aitab ennetada tööalast ärakasutamist: töötaja ei pea taluma halbu töötingimusi, tööalast ärakasutamist või muid rikkumisi kartuses kaotada elamisõigust ning kasvab tõenäosus, et töötaja julgeb vastavaid asutusi rikkumistest teavitada. Ka motiveerib see töödandjat tagama seadusele vastavaid ja õiglaseid töötingimusi.

Lisaks muudeti ja ühtlustati välismaalaste seaduses juriidilise isiku karistusmäärasid. Alates 22. maist 2026 on erinevate rikkumiste lõikes maksimaalne juriidilisele isikule kohaldatav trahvimäär 100 000 eurot. Muudatuse eesmärgiks on ennetada töödandjate poolset välismaalaste seaduses sätestatud nõuete rikkumist. Välismaalaste seaduses toodud trahvimäärad olid osaliselt muutmata alates 2010. aastast. Näiteks oli teatud rikkumiste puhul juriidilise isiku trahvimäär ainult kuni 3200 eurot. Seega ei olnud trahvimäärad piisavalt mõjusad ja proportsionaalsed ega täitnud enam oma karistusõiguslikku eesmärki.

Kahepoolised töörande kokkulepped

Vastusena püsivale tööjõupuudusele eri majandussektorites sõlmisid üheksa EMNi liikmes- ja vaatlejariiki⁸⁴ kolmandate riikidega koostöölepinguid, et soodustada tööjõu liikuvust ning luua seaduslikke ja struktureeritud töörande võimalusi. Austria sõlmis Brasiiliaga vastastikuse mõistmise memorandum, mille eesmärk on kahepoolse koostöö kaudu hõlbustada kvalifitseeritud töötajate värbamist tööjõupuudusega ametikohtadele. Itaalia sõlmis kahepoolseid lepinguid Usbekistani ja Etioopiaga, mis näevad muuhulgas ette kuni 500 mittehooajalise ja 750 hooajatöötaja vastuvõtmise Usbekistanist. Lisaks eraldas Itaalia 25 000 kvooti mittehooajalisele töötamisele ning 2000 mitmeaastast hooajatöö kvooti nende partnerriikide kodanikele, kellega on sõlmitud rändekoostöö lepingud või muud kokkulepped. Ukraina ja Slovakkia sõlmisid tööjõu- rände valdkonna koostöö- ja teabevahetuslepingu, mille eesmärk on muuta värbamisprotsessid tõhusamaks, tugevdada töötajate õiguste kaitset ning tõhustada koostööd ebaseadusliku töötamise ennetamisel.

Austria ja Hispaania teatasid projektidest, mille eesmärk on toetada seaduslikku tööjõu liikuvust ja oskuste arendamist. Nende hulka kuuluvad Egiptusega koostöös elluviidav kutseõppe liikuvusprojekt EAGLE, millega ei värvata töötajaid üksnes Austriasse, vaid alustatakse oskuste arendamisega juba päritoluriigis. Projekti raames töötatakse Egiptuses välja transporditööstuse metallitöö ja keevituse kutseõppe õppekava, osalejad läbivad pooleaastase tehnilise ja üldoskuste koolituse, lisaks pakutakse saksa ja inglise keele õpet ning kultuurilist ettevalmistust. Hispaania eestvedamisel elluviidava Wafra II projekti eesmärk on muuta hooajaline ringränne turvalisemaks ja õiglasemaks. Projekti raames valmistatakse töötajad ette enne päritoluriigist väljarännet, pakutakse õigus- ja tööalast nõustamist sihtriigis ning tagasipöördumise järel toe-

⁸² Tööinspeksioon, Tööinspeksiooni aastaraamat 2025. Kättesaadav: <https://ti.ee/sites/default/files/documents/2026-04/T%C3%B6%C3%B6inspeksioon%20aastaraamat%202025.pdf>

⁸³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1233, 24. aprill 2024, mis käsitleb kolmanda riigi kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa ühtse taotluse menetlust ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandast riigist pärit töötajate ühetaolisi õigusi (uuesti sõnastatud). Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401233&qid=1736190648008

⁸⁴ AT, CZ, ES, FI, IT, SI, SK, MD, UA.

tatakse päritoluriigis ettevõtlusega alustamist ja taasintegreerumist. Tšehhi lisas Taiwani nende riikide nimekirja, mille kodanikel on vaba juurdepääs Tšehhi tööturule, peegeldades riikidevaheliste majandus- ja investeerimissuhete tugevnemist.

Lühiajalise töötamise registreerimine ja tähtajalised elamisload töötamiseks Eestis

2025. aastal registreeriti Eestis 4979 lühiajalist töötamist, mis oli 7% vähem kui aasta varem. Peamised lühiajalise töötamise valdkonnad olid põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük, samuti ehitus ja töötlev tööstus.

Tabel 13. Lühiajalise töötamise registreerimised 2019–2025 (Allikas: PPA)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
32 245	22 110	32 927	24 380	7061	5379	4979

Kõikidest lühiajalise töötamise registreerimistest moodustas Ukrainast pärit tööjõud ligikaudu 26%, millele järgnesid Moldova kodanikud (18%), Usbekistani kodanikud (14%), India kodanikud (7%) ning Gruusia kodanikud (3%).

Tabel 14. Lühiajalise töötamise registreerimised TOP 5 kodakondsuse lõikes, 2025 (Allikas: PPA)

Kodakondsus	Lühiajalise töötamise registreerimisi
Ukraina	1272
Moldova	904
Usbekistan	714
India	338
Gruusia	168
Muud	1583
Kokku	4979

2023. aastal loodud uut tähtajalist elamisluba lühiajaliseks töötamiseks anti 2025. aastal välja vaid 20 (eelneval aastal 65 ning 2023. aastal 273). Elamisloa saajate päritoluriikide hulgas olid Usbekistan, Filipiinid, India, Nepal ja Ukraina. Märtsis võeti vastu välismaalaste seaduse muudatus, mille kohaselt ei vaja tähtajalist elamisluba lühiajaliseks töötamiseks taotlev välismaalane töötukassa luba. Kuna töötamist jätkatakse samadel tingimustel sama tööandja juures, puudub vajadus töötukassat koormata ja töötukassa luba lühikese aja jooksul esitada.

Esmakordseid tähtajalisi elamislube töötamiseks väljastati 2025. aastal kokku 939, neist meestele 770 (82%) ja naistele 169 (18%). Kõige enam tähtajalisi elamislube töötamiseks anti Ukraina, India, Usbekistani, Moldova ja Filipiinide kodanikele.

Tabel 15. Esmakordsed tähtajalised elamisload töötamiseks, töötamise liikide lõikes 2023–2025
(Allikas: PPA)

Tööränne	2023	2024	2025
Üldkorras	1155	783	533
Tippspetsialist	320	170	156
Iduettevõttes töötamine	116	18	19
Ekspert/nõustaja/konsultant	33	40	16
Teaduslik tegevus/õppejõud	34	34	30
Eraõigusliku juriidilise isiku juhtorgani liige	10	17	9
Sportlane/treener/kohtunik	26	15	20
ELi sinine kaart	10	13	45
Vaimulik/nunn/munk	34	22	18
Loominguline töötaja	8	17	12
Õpetaja	4	12	13
Lühiajaline töötamine	273	65	20
Töötamine kasvuettevõttes	12	23	42
Muu	19	6	6
Kokku	2054	1235	939

2.5 Õpiränne

Õpirännet puudutavad poliitikamuudatused keskendusid peamiselt rahvusvaheliste tudengite ja talentide ligimeelitamise ning riiki jäämise soodustamisele. Selliseid meetmeid rakendasid kümme EMNi liikmes- ja vaatlajariiki⁸⁵. Näiteks muutis Horvaatia õigusakte viisil, mis lihtsustab alalise elamisloa saamist nendele kolmandate riikide kodanikele, kes on omandanud kõrghariduse Horvaatias ja leidnud seejärel riigis töö. Moldova kiitis heaks 2025/2026. õppeaasta kõrgkooli vastuvõttu reguleerivad eeskirjad, millega eraldati välisüliõpilastele 126 riiklikult rahastatud õppekohta. Sloveenia muutis välismaalaste seadust, võimaldades rahvusvahelistes üliõpilasvahetusprogrammides osalejatele väljastada pikaajalisi viisasid kuni kahe semestri pikkuseks õppeperioodiks.

Mitmes riigis⁸⁶ keskenduti meetmetega vastuvõtumenetluste täiustamisele, sealhulgas viisamenetluste lihtsustamisele ja kvalifikatsioonide tunnustamisele. Tšehhi rakendas programmi *Student Mode*, mille eesmärk on kiirendada viisamenetlusi valitud rahvusvaheliste üliõpilaste jaoks. Hispaania viis uue välismaalaste määruse alusel ellu rea reforme, millega täpsustati rahvusvaheliste üliõpilaste vastuvõtutingimusi, võimaldati neil töötada kuni 30 tundi nädalas ning hõlbustati pärast õpingute lõpetamist üleminekut õppimise eesmärgil viibimisel töötamise eesmärgil viibimisele.

Poola seadis prioriteediks viisataotluste ja elamislubade menetlemise nende kolmandate riikide kodanike puhul, kes on vastu võetud doktoriõppesse või osalevad teadustegevuses kõrgkoolides ja teadusasutustes. Rootsi kehtestas teenindusstandardi, mis tagab doktoriõppe üliõpilaste ja nende pereliikmete elamislubade kiirema menetlemise, suurendades seeläbi teadlaste ja üli-

⁸⁵ BG, ES, CZ, IE, HR, LT, SI, SK, MD, UA.

⁸⁶ CZ, ES, EE, FR, IE, SK.

koolide jaoks menetluste prognoositavust. Moldova kehtestas välisriikides omandatud teaduskraadide tunnustamise korra, et meelitada ligi kaugtööd tegevaid tippspetsialiste ning soodustada akadeemilist ja kutsealast mobiilsust.

Samas kehtestasid neli EMNi liikmesriiki⁸⁷ meetmeid, et ennetada õpirände väärkasutust ning tugevdada vastuvõtutingimuste täitmise järelevalvet. Belgia teatas kavatsusest karmistada nii vastuvõtukontrolli kui ka õpingute edenemise seiret. Poola võttis vastu seadusemuudatused, millega tugevdatakse järelevalvet üliõpilasviisade ja elamislubade üle. Muudatuste hulka kuulusid välisüliõpilaste registri loomine ning rangemate vastuvõtutingimuste kehtestamine rahvusvahelisi üliõpilasi värbavatele kõrgkoolidele.

Eestis langes õppimise eesmärgil välja antud esmaste tähtajaliste elamislubade arv 2024. aastaga võrreldes vaid vähesel määral – 389-lt 382-le elamisloale. Õppeaastal 2025/2026 õpib Eesti kõrgkoolide tasemeõppes 3879 välisüliõpilast 119 riigist ehk 75 inimese võrra vähem kui eelneval õppeaastal. Kokku võeti 2025/2026. õppeaastal vastu 1321 välisüliõpilast, mis tähendab eelneva aastaga võrreldes 6% tõusu. Eelmisel õppeaastal oli uusi alustavaid tudengeid 1251. Kaks aastat järjest on välisüliõpilaste vastuvõtt kõigi kõrgkoolide peale kokku tõusnud 5%. Kokku moodustavad välisüliõpilased 8,2% Eesti üliõpilaskonnast.

2025/2026 kasvas välistudengite vastuvõtt kõige enam Tallinna Tehnikaülikoolis, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ja Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor. 2025/2026. õppeaastal on kõige rohkem tõusnud Indiast pärit tudengite vastuvõtunumbrid. Enim välisüliõpilasi on pärit Soomest (14% kõigist õppijatest), Ukrainast (11%), Indiast (5%) ja Aserbaidžaanist (5%). Enamus välisüliõpilastest õpib ingliskeelsetel õppekavadel, kuid tõusuteel on ka eestikeelsetel õppekavadel õppijate arv.

Kolm populaarseimat õppevaldkonda välistudengite seas on (1) ärimatus, haldus ja õigus (välistudengite koguarv 778), (2) humanitaaria ja kunstid (777) ning (3) IKT (649). Kui 2018/2019. õppeaastal õppis eestikeelsetel õppekavadel rakenduskõrgharidusõppes, integreeritud, bakalaureuse- ja magistriõppekavadel 156 välistudengit, siis 2025/2026. õppeaastal 225 välisüliõpilast. Siia juurde lisanduvad veel eesti keeles õppivad doktorandid.⁸⁸

Tabel 16. Välistudengite vastuvõtt ja välistudengite⁸⁹ koguarv, 2021–2025 (Allikas: Study in Estonia)

	Välistudengite vastuvõtt	Välistudengite koguarv
2021	1748 (+20%)	5072 (-3%)
2022	1484 (-15%)	4873 (-4%)
2023	1191 (-20%)	4340 (-11%)
2024	1251 (+5%)	3954 (-9%)
2025	1321 (+6%)	3879 (-2%)

2025/2026. õppeaastal kasvasid kõige rohkem Bangladeshist, Ameerika Ühendriikidest, Aserbaidžaanist ja Gruusiast pärit tudengite vastuvõtunumbrid, samas kui suurim langus registreeriti Venemaa ja Nigeeria õppurite seas. Välistudengite koguarvu vaates õpib Eestis enim Soome, Ukraina ja India tudengeid.

⁸⁷ BE, FI, LV, PL.

⁸⁸ Haridus- ja Noorteamet (2026), „Tasemeõppe välistudengid Eesti kõrgkoolides 2009–2025”. Kättesaadav: <https://harno.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Taseme%C3%B5ppe%20v%C3%A4listudengid%20Eesti%20k%C3%B5rgkoolides%202009-2025.pdf>

⁸⁹ Välistudengite hulka on arvestatud nii ELi liikmesriikide kui ka kolmandate riikide kodanikest üliõpilased.

Tabel 17. TOP 10 välistudengite koguarv päritoluriikide lõikes, 2021–2025 (Allikas: Study in Estonia)

	2021	2022	2023	2024	2025	Muutus %
Soome	971	846	749	651	550	-16%
Ukraina	274	528	497	456	413	-9%
Venemaa	539	439	295	182	135	-26%
India	208	191	187	185	203	+10%
Nigeeria	349	283	183	108	92	-15%
Aserbaidžaan	199	190	173	173	198	+14%
Pakistan	189	161	168	166	178	+7%
Läti	141	136	144	155	159	+3%
Hiina	117	119	137	140	150	+7%
Türgi	134	129	125	109	110	+10%
Muud	1937	1846	1702	1629	1691	+4%
Kokku	5072	4873	4340	3954	3879	-2%

Statistikaameti "Välisstudengite majandusliku mõju analüüs"⁹⁰

Statistikaamet analüüsis Haridus- ja Noorteameti tellimusel välisüliõpilaste majanduslikku mõju Eestis töötamise kaudu. Eestis õppivad ja töötavad välisüliõpilased töid 2024/2025. õppeaastal kokku 16,6 miljonit eurot maksutulu. Samal perioodil töid eelneva õppeaasta välisvilistlased riigile tööjõumaksudena 7,5 miljonit eurot. Kokku on välisüliõpilased ja -vilistlased uurin-
guperioodil (2017–2025) toonud Eestile üle 317 miljoni euro maksutulu.

Pooled (51%) Eestist õppivatest välisüliõpilastest töötavad õpingute ajal. Kohalikest üliõpilastest töötab 82%.

2024/25. õppeaasta jooksul maksid välisüliõpilased Eestis tulumaksu 6,1 miljonit ja sotsiaalmaksu 10,5 miljonit eurot. 2023/24. õppeaasta lõpetajad välisüliõpilased maksid Eestis 2024/25. õppeaastal tulumaksu 2,8 miljonit ning sotsiaalmaksu 4,7 miljonit eurot. Suurema tõenäosusega töötavad õpingute kõrvalt välisüliõpilased, kes õpivad tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas ning hariduse valdkonna välisüliõpilased. 2017–2024. aastatel õpingud lõpetanud ja 2017–2025. aastatel Eestis õppinud välisüliõpilastest ja -vilistlastest olid 2024/25 õppeaastal Eesti tööturul aktiivsed 41%.

⁹⁰ Analüüs on leitav: <https://stat.ee/et/avasta-statistikat/eksperimentaalstatistika/valistudengite-majandusliku-moju-analuus>

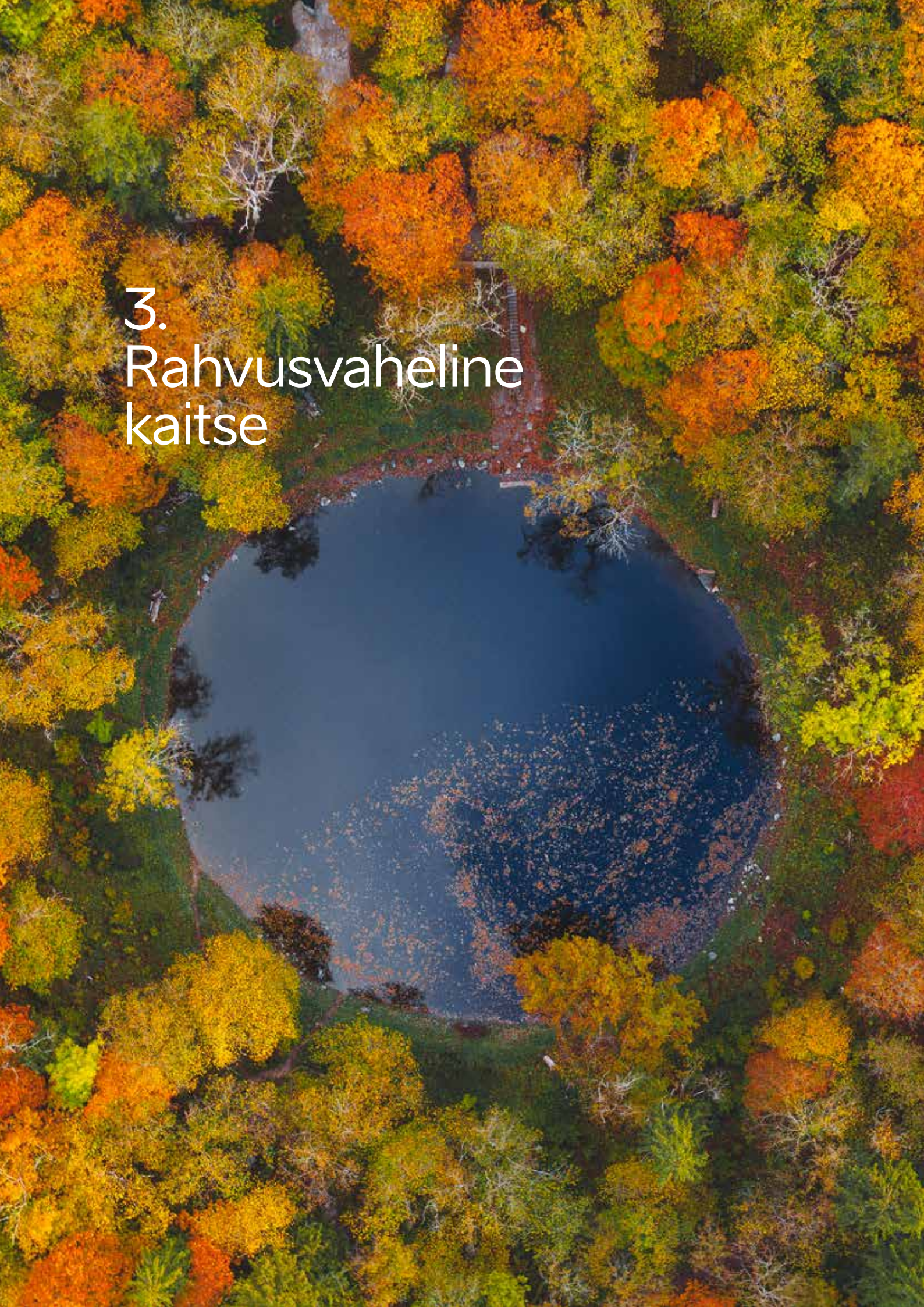
2.6 Pereränne

2025. aastal viisid üksteist EMNi liikmesriiki⁹¹ läbi muudatused, et täpsustada või ajakohastada kehtivat pererännet puudutavad õigusraamistikku. Belgia ja Soome tõstsid perekonna taasühinemise taotluste puhul abikaasade miinimumvanuse 21 eluaastani, et ennetada sundabielusid ja toetada paremat lõimumist. Belgia viis perekonna taasühinemise karmistamiseks ellu rea reforme, sealhulgas tõsteti sissetulekunõudeid, kehtestati uued eluasemele esitatavad nõuded ning muudeti viisamenetluste puhul kohaldatavaid sissetulekureegleid. Iirimaa kehtestas range-
mad nõuded täisealiste ülalpeetavate pereliikmete perekonna taasühinemisele, tõstis taotlejat toetava isiku suhtes kohaldatavaid sissetulekunõudeid ning täpsustas perekonna taasühinemise taotlusi reguleerivat üldist raamistikku. Läti tegi ettepaneku piirata üliõpilaste võimalust võtta elamisloa taotlemisel kaasa oma pereliikmed, et ennetada õpirände võimaluste väärkasutust.

Teistes riikides keskendusid meetmed perekonna taasühinemise menetluste tõhustamisele või elamisõiguse saamise lihtsustamisele. Itaalia pikendas perekonna taasühinemise loa väljastamise menetlustähtaja 150 päevani, et võtta paremini arvesse taotluste kontrollimise keerukust. Sloveenia võimaldas kõrgelt kvalifitseeritud töötajate pereliikmetel, näiteks ELi sinise kaardi omanike ja teadlaste pereliikmetel, viibida riigis ajal, mil nende perekonna taasühinemise taotlus on menetluses.

Eestis ei tehtud 2025. aastal muudatusi kolmandate riikide kodanike perekonna taasühinemist reguleerivates tingimustes. Välismaalaste seaduse muudatused keskendusid peamiselt töö- ja õpirändele, menetluste digitaliseerimisele ning rändekontrolli tõhustamisele.

⁹¹ BE, BG, ES, FI, IE, IT, LV, NL, PL, PT, SI.

An aerial photograph of a small, dark pond surrounded by a dense forest. The trees are in various stages of autumn, with leaves in shades of yellow, orange, and red. The pond is irregularly shaped and has some fallen leaves floating on its surface. The text "3. Rahvusvaheline kaitse" is overlaid on the upper left portion of the image.

3. Rahvusvaheline kaitse

Rahvusvahelise kaitse taotleja on välismaalane, kes on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, mille kohta ei ole tehtud lõplikku otsust.

Rahvusvahelise kaitse saaja on inimene, kellele on antud pagulasseisund või täiendava kaitse seisund ja elamisloa.

Pagulase staatus antakse inimesele, kelle puhul on 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooni alusel tuvastatud põhjendatud tagakiusu kartus rassi, usu, rahvuse, ühiskondlikku rühmitusse kuulumise või poliitilise meelsuse alusel.

Täiendav kaitse antakse välismaalasele, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kelle välja- või kodumaale tagasisaatmine võib talle kaasa tuua tõsise ohu (näiteks surmanuhtlus, piinamine, muu ebainimlik või inimväärikust alandav kohtlemine ja karistamine, rahvusvaheline või riigisisene relvakonflikt).

Ajutine kaitse antakse välismaalasele, kes kuulub Euroopa Komisjoni ettepaneku ja Euroopa Liidu Nõukogu rakendusotsuse alusel ajutise kaitse saajate hulka. Sellist kaitse liiki kasutatakse, kui väga suur hulk inimesi on sunnitud oma päritoluriigist sõja või muu ohtliku olukorra tõttu lahkuma.

Humanitaarsetel kaalutlustel vastuvõtt on siseriiklike õigusaktide alusel antav elamisloa liik, mis ei ole Euroopa Liidu tasandil ühtlustatud ja mida kõik liikmesriigid ei rakenda.

Riigisisene põgenik on inimene, kes on sunnitud põgenema või kohustatud lahkuma enda kodust või tavapärasest elukohast seoses relvastatud konflikti, üldise vägivaldlik olukorra, inimõiguste rikkumise või looduskatastroofi tõttu ning kes ei ole ületanud rahvusvaheliselt tunnustatud riigipiiri.

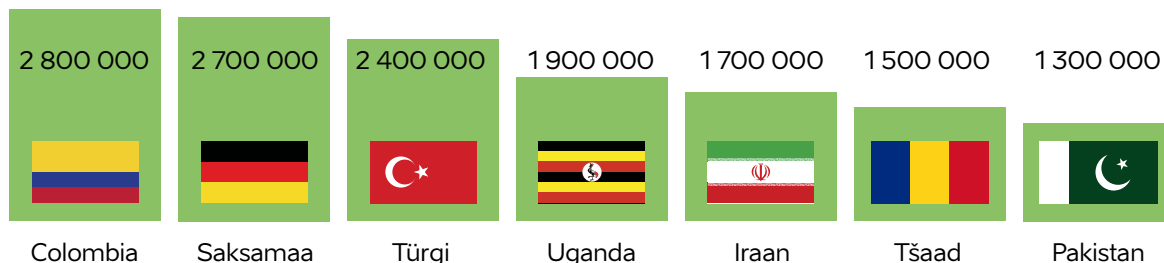
3.1 Rahvusvahelise kaitse statistika

2025. aasta lõpu seisuga oli maailmas 41,6 miljonit põgenikku, sealhulgas ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti volituste alla kuuluvaid pagulasi, põgenikega sarnases olukorras olevaid inimesi, muid rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi ning UNRWA volituste alla kuuluvaid Palestiina pagulasi. Lisaks ootas 9 miljonit varjupaigataotlejat oma rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemist. Samuti oli maailmas 68,7 miljonit inimest konflikti või vägivalda tõttu ümber asunud oma riigi piires (riigisiselt ümberasustatud inimesed). Võrreldes 2024. aastaga vähenes põgenike arv maailmas 3%. Selle peamiseks põhjuseks oli põgenike tagasipöördumise märkimisväärne suurenemine, eelkõige Afganistani, Süüriasse ja Sudaani. Samuti vähenes riigisiselt ümberasustatud inimeste arv, peamiselt tänu nende tagasipöördumisele Kongo Demokraatlikku Vabariiki, Sudaani ja Süüriasse.⁹²

Tavapäraselt jäävad enamik konflikti ja tagakiusamise eest põgenevaid inimesi elama oma riigi territooriumile või selle lähiriikidesse. Riigisiselt ümberasustatud inimesi oli maailmas eelmise aasta lõpu seisuga 68,7 miljonit, mis on 7% vähem, kui 2024. aastal. Maailma suurim riigisis-

⁹² UNHCR Global Trends report 2025. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/global-trends>

selt ümberasustatud inimeste arv oli jätkuvalt Sudaanis. Valdav osa (68%) maailma põgenikest ja rahvusvahelist kaitset vajavatest inimestest elab madala ja keskmise sissetulekuga riikides. Kõige rohkem põgenikke ja teisi rahvusvahelist kaitset vajavaid inimesi võtsid 2025. aasta lõpu seisuga vastu Colombia, Saksamaa, Türgi, Uganda, Iraan, Tšaad ja Pakistan.⁹³

Joonis 5. Põgenikke ja sunniviisiliselt kodust lahkunud inimeste peamised vastuvõtjad riigid 2025. aastal (Allikas: UNHCR)

Peaaegu kõik Colombias viibinud põgenikest olid pärit Venezuelast ning nende arv kasvas 2025. aastal 1%. Enamik Türgis viibinud põgenikest olid pärit Süüriast. Seoses süürlaste vabatahtliku tagasipöördumise olulise suurenemisega vähenes Türgis viibinud põgenike koguarv 2025. aasta lõpuks 19% võrreldes 2024. aastaga. Saksamaal moodustasid suurima põgenike rühma ukrainlased (1,2 miljonit), neile järgnesid süürlased (668 600) ja afgaanid (288 300). Kokku vähenes Saksamaal viibinud põgenike arv 2025. aastal 3%. 2025. aasta lõpu seisuga viibis Ugandas 1,9 miljonit põgenikku. Enamik neist pärines Lõuna-Sudaanist (1 miljon), Sudaanist (92 700), Kongo Demokraatlikust Vabariigist (644 500). Ka Tšaadis viibis 2025. aasta lõpus 1,5 miljonit põgenikku, kellest enamus oli pärit Sudaanist (1,3 miljonit). Peaaegu kõik Iraanis ja Pakistanis viibinud põgenikud ja muud rahvusvahelist kaitset vajavad inimesed olid pärit Afganistanist. 2025. aastal vähenes Afganistani päritolu pagulaste arv Iraanis 53% ja Pakistanis 17%.⁹⁴

2025. aastal esitati maailmas 2,8 miljonit uut individuaalselt rahvusvahelise kaitse taotlust, mis on 8% vähem, kui eelneval aastal. 2025. aastal esitati Ameerika Ühendriigides 912 000 uut varjupaigataotlust, mis oli suurim näitaja maailmas. Veidi enam kui iga viienda 2025. aastal esitatud uue individuaalse varjupaigataotluse esitasid Sudaani (307 000 taotlust) või Venezuela kodanikud (305 000 taotlust). Eelmisel aastal erinesid põgenike ja riigisiselt ümberasustatud inimeste tagasipöördumise ning ümberasustamise või sponsorlusprogrammide kaudu püsiva lahenduse leidnud pagulaste näitajad märgatavalt viimaste aastate omadest. Kokku pöördus 2025. aastal oma päritolukohta või -riiki tagasi 14,7 miljonit inimest, mida on 49% rohkem kui 2024. aastal. Afganistani pagulased olid sageli sunnitud tagasi pöörduma vastuvõtjates riikides kehtestatud piiravate poliitikate tõttu, samas kui Kongo riigisiselt ümberasustatud inimesed olid sunnitud lahkuma asulate sundsulgemise tõttu. Paljud Süüria ja Sudaani põgenikud ning riigisiselt ümberasustatud inimesed pöördusid tagasi hoolimata ebaturvalisest olukorrast, puudulikest põhiteenustest ja piiratud elatusvõimalustest.⁹⁵

Euroopa Liidus esitati eelmisel aastal 669 365 esmakordset rahvusvahelise kaitse taotlust, mis on 27% vähem võrreldes 2024. aastaga ning madalaim näitaja alates 2021. aastast. Korduvaid taotlusi esitati 127 340, mida on 51,3% rohkem kui eelmisel aastal.

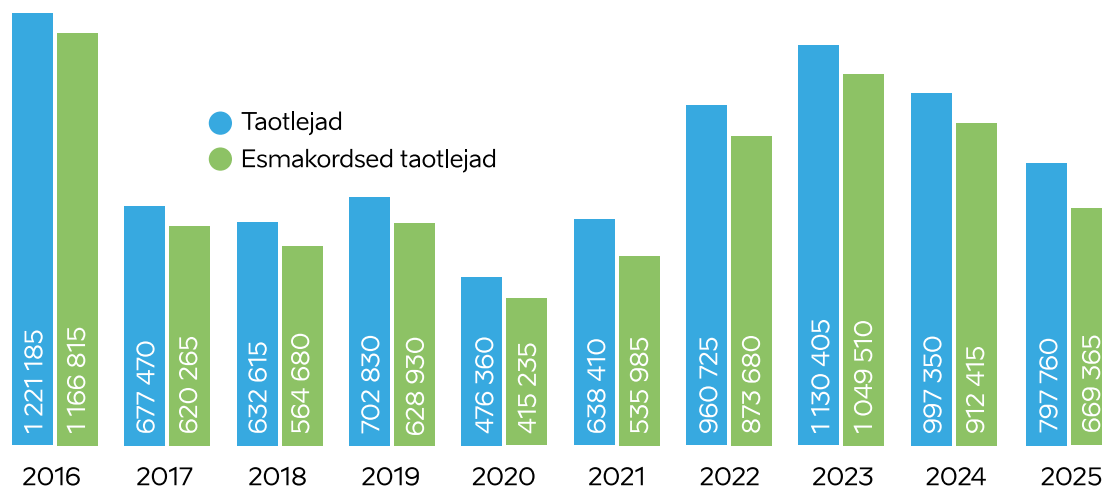
⁹³ UNHCR Global Trends report 2025.

Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/media/global-trends-2025-report>

⁹⁴ UNHCR Global Trends report 2025.

Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/media/global-trends-2025-report-lk-27>

⁹⁵ UNHCR Global Trends report 2025. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/media/global-trends-2025-report-lk-43>

Joonis 6. Rahvusvahelise kaitse taotlejad ja esmakordsed taotlejad EL-27 riikides, 2016–2025
(Allikas: Eurostat, migr_asyappctza, 10.07.2026)⁹⁶

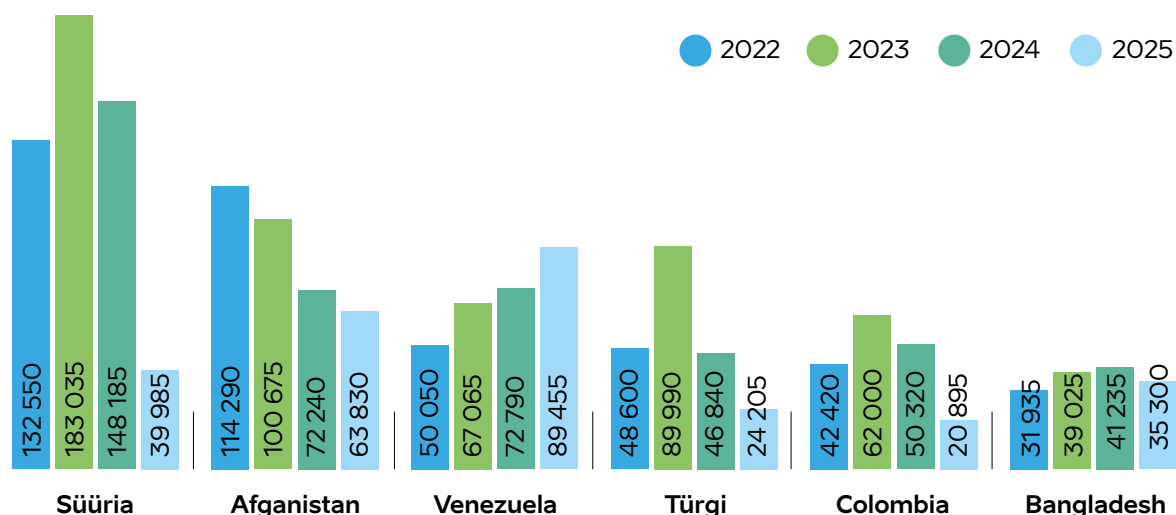
Endiselt on esmakordsete taotlejate seas ülekaalus mehed ning enim taotlejaid oli vanusegrupis 18–35 eluaastat. Erinevalt varasematest aastatest esitasid 2025. aastal enim esmakordseid rahvusvahelise kaitse taotlusi Venezuela kodanikud – 89 455 esmakordset varjupaigataotlust, mis moodustas 13,4% kõigist Euroopa Liidus esitatud esmakordsetest varjupaigataotlustest ning oli 22,7% rohkem kui 2024. aastal. Neile järgnesid Afganistani kodanikud 63 830 taotlusega (9,5%). Kui varasematel aastatel on Süüria kodanikud esitanud enim taotlusi, siis eelmisel aastal olid nad alles kolmandal kohal 39 985 taotlusega (6,0%), neile järgnesid Bangladeshhi kodanikud 35 300 taotlusega (5,3%) ning Türgi kodanikud 24 205 taotlusega (3,6%).⁹⁷ 2025. aasta langust saab osaliselt seostada Süüria kodanike esitatud taotluste arvu vähenemisega pärast Assadi režiimi langemist 2024. aasta lõpus. Samas ei selgita Süüria kodanike taotluste vähenemine üksi taotluste koguarvu märkimisväärset langust. Langusele aitas tõenäoliselt kaasa ka väliskoostöö naaber- ja transiidiriikidega, mille eesmärk oli suurendada nende suutlikkust ebaseadusliku rände haldamisel.⁹⁸

Kõige rohkem Venezuela kodanikke registreeriti Hispaanias – 94,2% kõigist Euroopa Liidus varjupaika taotlenud venezuelalastest. Bangladeshhi kodanike puhul registreeriti valdav enamik taotlejatest Itaalias (77,8%). Kõige rohkem Süüria ja Afganistani kodanikke registreeriti Saksamaal – vastavalt 58,2% ja 37,6%.

⁹⁶ Eurostat, Statistics explained, Asylum applications – annual statistics. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics#Where_do_asylum_seekers_come_from?

⁹⁷ Eurostat, Statistics explained, Asylum applications – annual statistics. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics#Where_do_asylum_seekers_come_from?

⁹⁸ EUAA Asylum report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf lk 35

Joonis 7. Esmakordsete rahvusvahelise kaitse taotlejate kodakondsuste Top, 2022–2025 EL-27
(Allikas: Eurostat (migr_asyappctza, 10.07.2026))

Kui varasemalt on enim taotlusi registreeritud Saksamaal, siis eelmisel aastal registreeriti kõige rohkem esmakordseid varjupaigataotlejaid Hispaanias (141 035 inimest; 21,1%). Järgnesid Itaalia (126 635; 18,9%), Prantsusmaa (116 370; 17,4%), Saksamaa (113 170; 16,9%) ja Kreeka (55 380 ehk 8,3%). Need viis liikmesriiki moodustasid kokku 82,6% kõigist 2025. aastal Euroopa Liidus registreeritud esmakordsetest varjupaigataotlejatest. Kui arvestada liikmesriikide rahvaarvu (seisuga 1. jaanuar 2025), registreeriti 2025. aastal kõige rohkem esmakordseid varjupaigataotlejaid tuhande elaniku kohta Kreekas – 5,3 taotlejat. Järgnesid Küpros ja Hispaania (mõlemas 2,9 taotlejat 1000 elaniku kohta), Luksemburg (2,6) ning Iirimaa (2,4).⁹⁹

Korduvate varjupaigataotluste arv kasvas oluliselt võrreldes 2024. aastaga, jõudes seni kõrgeima tasemeni ning moodustades 16% kõigist varjupaigataotlustest. Kasvu peamiseks põhjuseks oli Euroopa Liidu Kohtu 2024. aasta oktoobris tehtud otsus¹⁰⁰, milles selgitati, et Afganistani naiste puhul võivad üksnes sugu ja kodakondsus olla piisavad alused tagakiusamise ohu tuvasutamiseks. Selle tulemusena suurenes Afganistani kodanike korduvate varjupaigataotluste arv võrreldes eelneva aastaga neljakordseks.¹⁰¹

Madala rahvusvahelise kaitse andmise määraga riikide kodanikud moodustasid 2025. aastal üle poole kõigist taotlejatest. Alates 2026. aasta juunist kohalduva varjupaiga- ja rändehalduse reformi kohaselt võib varjupaigamenetluse määru¹⁰² sätestatud juhtudel nende riikide kodanike suhtes, kelle rahvusvahelise kaitse andmise määr on alla 20%, kohaldada kohustuslikku piirimenetlust.¹⁰³

Kuigi eelmisel aastal vähenes EL-27 riikides esitatud rahvusvahelise kaitse taotluste arv, siis tehtud otsuste arv samal ajal kasvas. Eurostati andmetel tegid 2025. aastal ELi liikmesriikide varjupaigaasutused ligikaudu 832 360 esimese astme otsust. Esimese astme menetluses anti rahvusvaheline kaitse 325 765 inimesele ning edasikaebamise või läbivaatamise tulemusel veel 35

⁹⁹ Eurostat, Statistics explained, asylum applications.

Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics#Where_do_asylum_seekers_come_from?

¹⁰⁰ EUAA case law database.

Kättesaadav: <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/viewcaselaw.aspx?CaseLawID=4571>

¹⁰¹ EUAA Asylum report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf

¹⁰² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348, 14. mai 2024, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401348

¹⁰³ EUAA Asylum report 2026, kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf

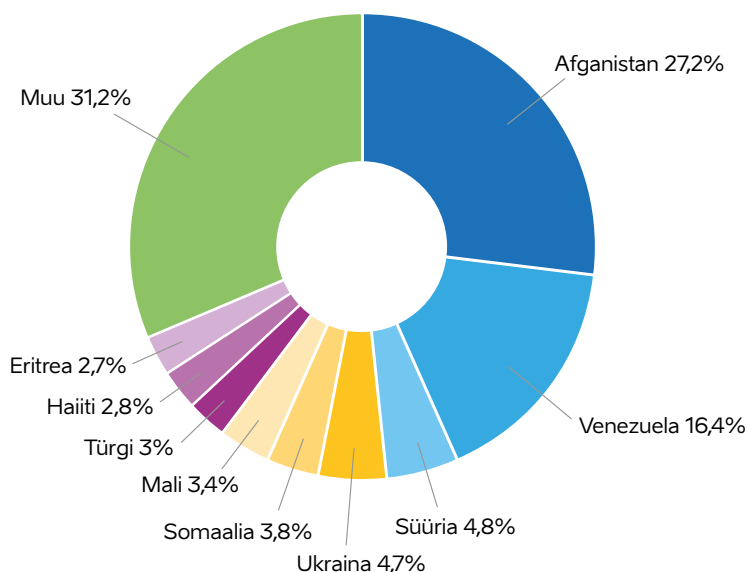
565 inimesele. Kokku andsid Euroopa Liidu liikmesriigid 2025. aastal rahvusvahelise kaitse 361 325 varjupaigataotlejale, mida oli 17,5% vähem kui 2024. aastal (437 735). 2025. aastal positiivse otsuse saanud varjupaigataotlejatest sai 51% pagulase staatuse (184 455 inimest), 25,3% humanitaarkaitse (91 355 inimest) ja 23,7% täiendava kaitse staatuse (85 515 inimest). Võrreldes eelmise aastaga vähenes pagulase staatuse saanud inimeste arv 0,5%, humanitaarkaitse saanud inimeste arv kasvas 10,7% ning täiendava kaitse saanud inimeste arv vähenes 49,7%.

Kui pagulasseisund ja täiendav kaitse on määratletud Euroopa Liidu õiguses, siis humanitaarkaitse põhineb liikmesriikide riigisisel õigusel ning seda ei kohaldata kõigis Euroopa Liidu riikides.¹⁰⁴

2025. aastal tegi enim positiivseid otsuseid Saksamaa andes rahvusvahelise kaitse staatuse 103 360 inimesele, mis moodustas 28,6% kõigist Euroopa Liidus tehtud positiivsetest varjupaigaotsustest. Järgnesid Hispaania (76 210 ehk 21,1%) ja Prantsusmaa (72 930 ehk 20,2%). Need kolm liikmesriiki andsid kokku 70% kõigist 2025. aastal Euroopa Liidus antud rahvusvahelise kaitse staatustest.

Euroopa Liidu tasandil oli esimese astme otsuste st haldusmenetluse faasis tehtud otsustega kaitse andmise määr ehk positiivsete otsuste osakaal kõigist otsustest 39,1%. Eestis olid üle 90% esimese astme otsustest positiivsed. Ungaris, Lihimaal ja Austrias jäi positiivsete otsuste osakaal vahemikku 60–70%. Seevastu Itaalias, Belgias, Lätis, Rootsis, Bulgaarias ja Tšehhis oli positiivsete otsuste osakaal 20–30%. Horvaatias ja Küprosel jäi positiivsete esimese astme otsuste osakaal alla 10%.¹⁰⁵ Tunnustamise määr sõltub eelkõige saabujate kodakondsusest ja muudest olulistest juhtumi asjaoludest ega peegelda EL ühtse rahvusvahelise kaitse süsteemi erinevat kohaldamist. Eestis kõrget positiivsete otsuste osakaalu selgitab asjaolu, et suur osa kaitse saajatest olid Ukraina kodanikud, kes ei kuulu ajutise kaitse alla.

Euroopa Liidus esimese astme menetluses rahvusvahelise kaitse saanud varjupaigataotlejate suurima rühma moodustasid Afganistani kodanikud, neile järgnesid Venezuela kodanikud ning Ukraina kodanikud. Afganistani kodanikest sai 62,3% rahvusvahelise kaitse Saksamaal, samas kui peaaegu kõik Venezuela kodanikud (97,1%) said kaitse Hispaanias ning enamik Ukraina kodanikke (77,9%) Prantsusmaal.

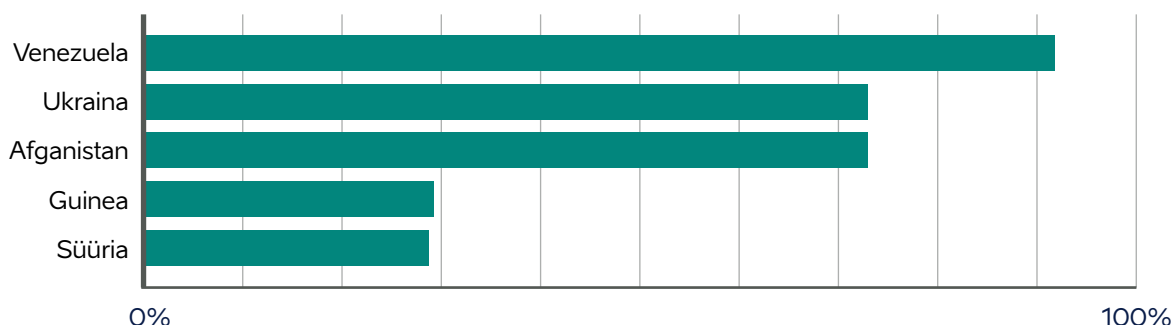

Joonis 8. Rahvusvahelise kaitse saajate osakaal ELis 2025, (Allikas: Eurostat, migr_asycdfsta, 09.07.2026)

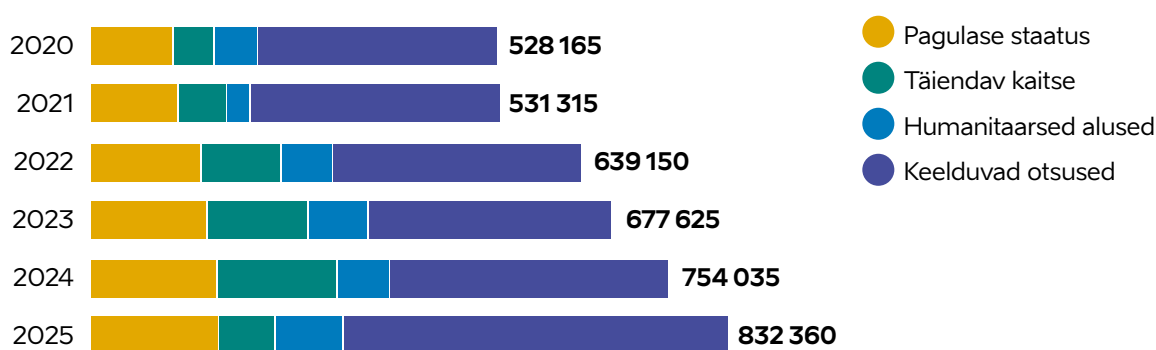
¹⁰⁴ Eurostat, Statistics explained, Asylum decisions, kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_decisions_-_annual_statistics

¹⁰⁵ Eurostat, Statistics explained, Asylum decisions, kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_decisions_-_annual_statistics

Euroopa Liidus 2025. aastal tehtud esimese astme positiivsete otsuste arvult top 5 kodakondsuse seas oli kõrgeim kaitse andmise määr Venezuela kodanikel (92,1%), kellele järgnesid Ukraina (73,3%) ja Afganistani (73,3%) kodanikud.

Joonis 9. Kõrgeima positiivsete esmatasandi otsuste andmise määr, kodakondsuste Top 5 2025. aastal ELi liikmesriikides (Allikas: Eurostat, migr_asydcfst, migr_asydec1pc 09.07.2026)

Joonis 10. Rahvusvahelise kaitse esmatasandi otsused ja koguarv EL-27, 2020-2025 (Allikas: Eurostat (migr_asydcfst), 09.07.2026)¹⁰⁶

Alates 1997. aastast, mil Eesti ratifitseeris 1951. aasta pagulasseisundi konventsiooni ja 1967. aasta New Yorgi protokolli, on Eestis rahvusvahelist kaitset (v.a ajutist kaitset) taotlenud 10 573 välismaalast ning rahvusvaheline kaitse (pagulase staatus ja täiendava kaitse staatus) on antud kokku 8751 inimesele, kellest suur osa on Ukraina kodanikud, kellel puudus võimalus taotleda ajutist kaitset. Rahvusvahelise kaitse saaja perekonnaliikme elamisluba on alates 2010. aastast antud kokku ligi 200 inimesele. 2019. aastal otsustas Eesti mitte jätkata ümberasustamise ja paigutamise tegevustega ning peale 2021. aastat ei ole Eesti täiendavalt inimesi vastu võtnud. Kõige enam on Eestilt rahvusvahelist kaitset saanud Ukraina, Süüria, Venemaa ja Afganistani kodanikud.

Kui varasematel aastatel on Eestis nii rahvusvahelise kaitse taotlejate kui ka kaitse saajate arv püsinud suhteliselt madal, siis seoses Venemaa sõjalise agressiooniga Ukrainas kasvas 2022. aastal nii taotlejate kui ka kaitse saajate arv märkimisväärselt. 2025. aastal esitati Eestile 1001 esmakordset rahvusvahelise kaitse taotlust, mis on 24,6% vähem võrreldes 2024. aastaga, mil esitati 1328 taotlust. Rahvusvaheline kaitse anti 756 inimesele (kaitse saajate arv langes aastaga 44,7%). 2025. aastal moodustasid Ukraina kodanikud jätkuvalt peamise taotlejate rühma, kuid nende taotluste maht on langustrendis.

¹⁰⁶ Eurostat, Statistics explained, Asylum decisions. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_decisions_-_annual_statistics

Tabel 18. Rahvusvahelise kaitse taotlejate ja kaitse saajate arv Eestis 2020–2025, (Allikas: PPA)

	Rahvusvahelise kaitse taotlejad	Rahvusvahelise kaitse saajad	Rahvusvahelise kaitse saaja perekonnaliikme elamisload
2020	46	26	0
2021	76	46	1
2022	2940	2107	32
2023	3980	3918	31
2024	1328	1369	4
2025	1001	756	2

3.2 Tegevussuunad ELi tasandil

11. juunil 2024 võeti vastu varjupaiga- ja rändehalduse reform¹⁰⁷, mis sätestas ulatuslikud eeskirjad ELi rändehalduse ja varjupaigasüsteemi reformimiseks ja tugevdamiseks. Alates 12. juunist 2026 kohaldatav õigusraamistik väljendab pühendumust vastutuse ja solidaarsuse tasakaalustamisele ELi liikmesriikide vahel ning tugevdab ELi võimekust rändevoolude õiglasemaks ja tõhusamaks haldamiseks. Tegemist on esimese nii ulatusliku reformiga alates 2015. aasta rändekriisist. Varjupaiga- ja rändehalduse reform tõi kaasa täpsema reeglistiku, mille eesmärk on kiirendada varjupaigamenetlust, tagada õiglasem ja tõhusam varjupaigataotluste hindamine, vähendada erinevusi riiklike varjupaigasüsteemide vahel ja suurendada õiguskindlust kehtestades ELi-üleised ühised standardid.

Praktilisest vaatenurgast on tegemist mitmest õigusaktist koosneva paketiga, mille sätted tuleb rakendada koosmõjus, et kogu EL rahvusvahelise kaitse süsteem toimiks tõhusalt. Mitmed reformi paketti kuuluvad EL määrused sisaldavad meetmeid, mille eesmärk on parandada juurdepääsu rahvusvahelisele kaitsele ja tõhustada varjupaigasüsteemi toimimist.¹⁰⁸

Reformi peamised alustalad on 9 määrust ja 1 direktiiv:

Varjupaiga- ja rändehalduse määrus¹⁰⁹ (Asylum and Migration Management Regulation, AMMR), mis hõlmab vastutava liikmesriigi määramise ning mille keskmeks on kohustuslik solidaarsusmehhanism, mille kohaselt on ELi liikmesriigid kohustatud abistama neid liikmesriike, kes on rändesurve all ja vajavad abi. Suure rändesurve all olevaid liikmesriike tuleb abistada, kas varjupaigataotlejate ümberpaigutamisega, rahalise panusega või samas väärtuses alternatiivse toe pakkumisega nagu tehnika või töötajad. Selle muutuse eesmärk on tagada sisserännanute tegelemise vastutuse õiglane jaotumine ning rändekriiside ennetamine.

¹⁰⁷ Euroopa Liidu Nõukogu, „The Council adopts the EU’s pact on migration and asylum“, 14.05.2024, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/14/the-council-adopts-the-eu-s-pact-on-migration-and-asylum/>

¹⁰⁸ Euroopa Komisjon, „Legislative files in a nutshell“, 04.06.2024. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum/legislative-files-nutshell_en

¹⁰⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1351, 14.mai 2024, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013.

Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32024R1351>

Varjupaigamenetluse määrus¹¹⁰ (Asylum Procedures Regulation, APR) ühtlustab varjupaigataotluste esitamise ja läbivaatamise reeglid kogu ELis. Määrusega kehtestatakse kohustuslikud piirimenetlused teatud taotlejakategooriatele, võimaldades taotluste kiiret menetlemist välispiiridel või nende läheduses.

Kvalifikatsioonitingimuste määrus¹¹¹ on suunatud sellele, et liikmesriigid kohaldaksid ühiseid kriteeriume rahvusvahelise kaitse saajate määratlemiseks. Samuti kehtestab see rahvusvahelise kaitse saajate õiguste ja kohustuste sisu.

Eurodaci määruse muutmise¹¹² töö kaasa sõrmejälgede võrdlemise andmebaasi muutmise Eurodaci rändealduse süsteemiks. Võrreldes varasemaga töödeldakse rohkem andmeid, mille abil saab muuhulgas ennetada laste väärkohtlemist, vähendada ebaseaduslikku teisest rännet, toetada kuritegude avastamist ning koostada analüüse ning saada seeläbi faktipõhist sisendit rändealduse poliitika otsuste langetamiseks.

Ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu raamistiku määruse¹¹³ eesmärk on ühtlustada kolmandatest riikidest abi vajavate inimeste EL liikmesriikidesse vastuvõtmise vabatahtlikku menetlust.

Kriisimäärus¹¹⁴ (Crisis regulation), mis sätestab Euroopa Liidu ühised erimeetmed rändekriiside, väärarmatu jõu ja rände ärakasutamise olukordadeks ning võimaldab sellistel juhtudel kohaldada paindlikumaid menetlusi ja täiendavaid solidaarsusmeetmeid.

Taustakontrolli määrus¹¹⁵ (Screening Regulation), mille eesmärk on tugevdada Euroopa Liidu välispiiril saabuvate EL-i sisenemise õigusega kolmandate riikide kodanike tuvastamist, taustakontrolli ja menetlusse suunamist.

Tagasisaatmise piirimenetluse määrus¹¹⁶ (Return Border Procedure Regulation), mille eesmärk on kehtestada ühtne välispiiril toimuv piirimenetluses rahuldamata jäetud varjupaigataotlejate tagasisaatmist.

110 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348, 14. mai 2024, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL.
Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401348

111 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2024/1347, 14. mai 2024, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401347

112 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1358, 14. mai 2024, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013.
Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj/eng>

113 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1350, 14. mai 2024, millega luuakse liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise raamistik ning muudetakse määrust (EL) 2021/1147.
Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/eu-resettlement-and-humanitarian-admission-framework-regulation.html>

114 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1359, 14. mai 2024, mis käsitleb kriisiolukordi ja väärarmatu jõu olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas ning millega muudetakse määrust (EL) 2021/1147. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202590921

115 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356, 14. mai 2024, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/screening-of-non-eu-nationals-at-the-eu-s-external-borders.html>

116 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1349, 14. mai 2024, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja millega muudetakse määrust (EL) 2021/1148. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401349

Euroopa Liidu Varjupaigaameti määrus¹¹⁷ (EUAA Regulation), mille eesmärk on tugevdada Euroopa Liidu Varjupaigaameti rolli liikmesriikide toetamisel Euroopa ühise varjupaigasüsteemi rakendamisel ning seirata liikmesriikide valmisolekut ja varjupaigasüsteemide toimimist.

Muudetud vastuvõtutingimuste direktiiv¹¹⁸ kehtestab liikmesriikidele miinimumnõuded varjupaigataotlejatele osutatava abi ja riigis viibimise tingimuste osas menetluse ajal. Näiteks on reguleeritud kinnipidamise alused, töötamise tingimused, majutuskoha suunamise ja arstiabi pakkumise reeglid kuid kehtestatakse ka uued meetmed selleks et taotlejad ei saaks rahvusvahelise kaitse menetlust ja vastuvõttu kuritarvitada.

2025. aastal keskendusid liikmesriigid peamiselt sellele, et luua vajalikud õiguslikud, institutsionaalsed ja organisatsioonilised eeldused õigusaktide paketi rakendamiseks oma riigis. 2026. aastal nihkub tähelepanu esimest korda õigusaktide praktilisele kohaldamisele ning sellele, kas ühine reform suudab toimida nii praktilises kui ka poliitilises plaanis.¹¹⁹ Liikmesriikide koostatud riiklikud rakenduskavad on olnud aluseks reformi praktilisele elluviimisele, samal ajal kui Euroopa Komisjon ja asjaomased Euroopa Liidu ametid on pakkunud liikmesriikidele nii eksperdi-teadmisi kui ka rahalist toetust, et tagada riiklike varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemide valmisolek 2026. aasta juuniks.¹²⁰

Euroopa Komisjon avaldas 2025. aasta novembris oma viimase hinnangu reformi rakendamise edenemise kohta.¹²¹ Komisjon tõdes, et alates 2025. aasta juunist on saavutatud märkimisväärset edu ning liikmesriigid on teinud olulisi samme oma õigusaktide kooskõlla viimiseks uue õigusraamistikuga. Samas tõi komisjon välja, et mitmes valdkonnas püsivad endiselt olulised probleemid, eelkõige Eurodaci ning piirimenetluste rakendamisel. Väljakutsed on seotud vajaliku taristu rajamise, piisava arvu töötajate värbamise ning uute menetluste rangete tähtaegade järgimiseks vajalike halduskorralduste loomisega. Täiendavaid edusamme peeti vajalikuks ka taustakontrolli, vastuvõtusüsteemi võimekuse, põhiõiguste järgimise järelevalve ja õigusnõustamise valdkonnas.¹²²

2025. aasta novembris käivitas Euroopa Komisjon esimese iga-aastase rändehalduse tsükli (Annual Migration Management Cycle), mille raames võetakse vastu:

- Euroopa iga-aastane varjupaiga- ja rändearuanne¹²³ (European Annual Asylum and Migration Report, EAAMR), mis annab ülevaate Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändeolukorrast. Ajavahemikku 01.07.2024 kuni 30.06.2025 käsitletud Euroopa iga-aastase varjupaiga- ja rändearuande kohaselt paranes Euroopa Liidu rändeolukord üldiselt, kuid püsima jäid mõned väljakutsed, sealhulgas jätkuv surve ebaseaduslike saabumiste tõttu, teise ränne ning rände kasutamine hübriidsurve vahendina Venemaa ja Valgevene poolt. Aruanne on

¹¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2303, 15. detsember 2021, mis käsitleb Euroopa Liidu Varjupaigaameti ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 439/2010. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/ALL/?uri=CELEX:32021R2303>

¹¹⁸ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2024/1346, 14. mai 2024, milles sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401346

¹¹⁹ ICMPD Migration Outlook 2026. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/publications/icmpd-migration-outlook>

¹²⁰ EUAA Asylum Report 2026. Kättesaadav: <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2026-executive-summary>

¹²¹ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, The European Annual Asylum and Migration Report (2025). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0795>

¹²² ICMPD Migration Outlook 2026. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/publications/icmpd-migration-outlook>

¹²³ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, The European Annual Asylum and Migration Report (2025). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0795>

aluseks Komisjoni rakendusotsusele, milles määratletakse liikmesriigid, kes on rändesurve all, kellel on oht sattuda rändesurve alla või kus on märkimisväärne rändeolukord;

- Euroopa Komisjoni otsus, millega hinnatakse liikmesriikide rändesurve taset;
- Euroopa Komisjoni ettepanek Nõukogu rakendusaktiks, millega luuakse iga-aastane solidaarsusreserv (Solidarity Pool) abi vajavate liikmesriikide abistamiseks.¹²⁴

Aruandes esitatud olukorranalüüsi põhjal leidis Euroopa Komisjon, et Küpros, Kreeka, Itaalia ja Hispaania on rändesurve all olevad liikmesriigid ning neil on õigus automaatsele abile solidaarsusreservist (ümberpaigutamine, rahaline panus või alternatiivsed toetusmeetmed, näiteks personali või praktilise abi andmine).

Rändesurve ohus olevateks liikmesriikideks määrati Belgia, Bulgaaria, Horvaatia, Saksamaa, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Iirimaa, Läti, Leedu, Madalmaad ja Poola. Nendel riikidel on eelisõigus saada tegevuslikku ja rahalist toetust ELi rändetoetuse tööriistakastist.

Lisaks määrati Austria, Bulgaaria, Horvaatia, Tšehhi, Eesti ja Poola märkimisväärse rändeolukorraga liikmesriikideks, kuna neile on viimase viie aasta jooksul avaldunud kumulatiivne rändesurve. Nendel riikidel on õigus taotleda osalist või täielikku vabastamist teistele riikidele suunatud solidaarsuspanusest.¹²⁵

Nõukogu rakendusotsusega¹²⁶, millega kehtestati 2026. aasta iga-aastane solidaarsusreserv, määrati 2026. aasta vajaduseks 21 000 ümberpaigutamist või rahaline panus kogusummas 420 miljonit eurot. Solidaarsusmehhanismi rakendamine algab 12. juunil 2026. Eesti otsustas panustada solidaarsusreservi 280 000 euro ulatuses rahaliselt ning 280 000 euro ulatuses pakkuda alternatiivseid meetmeid. Kuna Eesti on märkimisväärse rändeolukorraga liikmesriikide kategoorias, siis vähendati Nõukogu otsusega Eesti panust 50% ulatuses. Eesti panus läheb suure tõenäosusega 100% rahalise abina Hispaaniale.¹²⁷

Selleks, et rakendada osa varjupaigamenetluse määruse sätteid enne määruse täielikku kohaldamist, esitas Euroopa Komisjon 2025. aasta aprillis ja mais kaks ettepanekut, mis käsitlevad turvalise riigi mõistet: Euroopa Liidu ühise turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamist ning turvalise kolmanda riigi mõiste kohaldamise lihtsustamist.

Esimese ettepaneku¹²⁸ avaldas Euroopa Komisjon 16. aprillil ning selle eesmärk oli hakata varakult kohaldama varjupaigamenetluse määruse sätteid, mille kohaselt võib nende kolmandate riikide kodanike rahvusvahelise kaitse taotlusi, kelle Euroopa Liidu keskmine rahvusvahelise kaitse andmise määr on 20% või madalam, menetleda kiirendatud menetluses või piirimenetluses. Samuti nähti ette võimalus määrata turvalisi päritoluriike ja turvalisi kolmandaid riike ka eranditega. Ettepanekuga nähakse ette esimese EL ühise turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamine, kuhu kuulusid Kosovo, Bangladesh, Colombia, Egiptus, India, Maroko ja Tuneesia. Detsembris võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu oma üldise lähenemisviisi ning Euroopa Parlament kinnitas selle õigusakti kohta lõpparuande.

¹²⁴ EUAA Asylum Report 2026. Kättesaadav: <https://www.euaa.europa.eu/asylum-report-2026-executive-summary/major-developments-asylum-european-union-2025>

¹²⁵ EMN Eesti võrgustikukohtumine, Siseministeeriumi ettekanne. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/2025.11.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel.pdf>

¹²⁶ Nõukogu rakendusotsus (EL) 2025/2642, 19. detsember 2025, millega luuakse 2026. aasta solidaarsusreserv. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502642

¹²⁷ EMN Eesti võrgustikukohtumine, Siseministeeriumi ettekanne. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/2025.11.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel.pdf>

¹²⁸ Euroopa Komisjon, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2024/1348 as regards the establishment of a list of safe countries of origin at Union level. Kättesaadav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16025-2025-INIT/en/pdf>

Teise ettepaneku¹²⁹ avaldas Euroopa Komisjon 20. mail. Selle eesmärk on lihtsustada turvalise kolmanda riigi mõiste kohaldamist kiirendades varjupaigamenetlusi ja vähendades survet varjupaigasüsteemidele, säilitades samal ajal taotlejate menetluslikud tagatised. Ettepaneku kohaselt ei oleks taotleja ja turvalise kolmanda riigi vaheline seos enam kohustuslik ning piisavaks seoseks loetakse ka asjaolu, et taotleja läbis selle riigi enne Euroopa Liitu jõudmist. Ka selle ettepaneku puhul võttis Euroopa Liidu Nõukogu detsembris vastu üldise lähenemisviisi ning Euroopa Parlament kinnitas lõpparuande.

2026. aasta veebruaris kiitis Euroopa Parlament uued sätted heaks ning Euroopa Liidu Nõukogu võttis ametlikult vastu turvalise kolmanda riigi mõistet käsitlevad muudatused ning kinnitas esimese Euroopa Liidu ühise turvaliste päritoluriikide loetelu.¹³⁰

8. detsembril võttis Euroopa Liidu Nõukogu ühehäälselt vastu Euroopa Liidu ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu kava aastateks 2026–2027¹³¹, tuginedes Euroopa Komisjoni 11. novembri ettepanekule. Liikmesriikide vabatahtlike panuste alusel määratakse kavas kindlaks järgmise kahe aasta ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu eesmärgid, keskendudes peamistele rändeteele. Üheksa Euroopa Liidu liikmesriiki¹³² panustavad ülemaailmsete ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu vajaduste katmisse kokku 10 430 vastuvõtukohaga.

Jaanuaris käivitas Euroopa Liidu Varjupaigaamet koostöös riiklike ametiasutustega oma seiremehhanismi pilootprojekti Eestis ja Madalmaades.¹³³ Läbivaadatud EUAA määrusega ((EL) 2021/2303) loodud mehhanismi eesmärk on toetada Euroopa ühise varjupaigasüsteemi tõhusat rakendamist, tuvastades ja ennetades puudusi liikmesriikide varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemides ning hinnates nende valmisolekut tulla toime ebaproportsionaalse rändesurvega.

3.3 EL liikmesriikide tegevussuunad

2025. aasta oli Euroopas ülemineku, ümberkorralduste ning Euroopa varjupaiga- ja rändehalduse süsteemi ajakohastamise strateegilise kavandamise aasta. Euroopa varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamine oli Euroopa Liidu poliitikakujundamise keskmes. Liikmesriikide koostatud riiklikud rakenduskavad olid aluseks reformi praktilisele elluviimisele.

Varjupaigamenetluste valdkonnas keskendusid ELi liikmesriigid 2025. aastal kolmele peamisele tegevussuunale:

- menetluses olevate ja otsust ootavate varjupaigataotlejate arvu vähendamisele;
- uue õigusraamistiku praktiliseks rakendamiseks vajaliku haldus- ja institutsionaalse suutlikkuse loomisele;
- töötajate koolitamisele uue õigusraamistiku rakendamiseks.¹³⁴

¹²⁹ Euroopa Komisjon, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2024/1348 as regards the application of the 'safe third country' concept, COM(2025) 259 final. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0259>

¹³⁰ European Parliament News. Kättesaadav: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20260205IPR33617/asylum-new-rules-for-safe-third-countries-and-eu-safe-countries-of-origin-list>

¹³¹ Nõukogu rakendusotsus (EL) 2025/262. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502628

¹³² BE, ES, FR, IE, IT, MT, NL, RO, SE.

¹³³ EU Agency for Asylum, EUAA begins monitoring the operational and technical application of the Common European Asylum System in two Member States, 21.01.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.euaa.europa.eu/news-events/euaa-begins-monitoring-operational-and-technical-application-common-european-asylum-system-two-member-states>

¹³⁴ EUAA Asylum report 2026 Summary. Kättesaadav: <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2026-executive-summary>

Võimekuse suurendamise tegevused kohandati vastavalt iga riigi varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemi vajadustele. Mõnes riigis keskenduti jätkuvalt organisatsioonilistele muudatustele, personali värbamisele ning töötajate koolitamisele, et arendada nende teadmisi ja oskusi.

Mitme riigi varjupaigaasutused vaatasid läbi või täiustasid oma menetlusi ning ajakohastasid menetlusdokumentide malle ja otsuste projekte, et muuta otsustusprotsessid tõhusamaks. Kvaliteetse ja kiire menetlemise toetamiseks ajakohastasid EL+ riigid ka päritoluriikide olukorda käsitlevaid suuniseid ja riigipõhiseid menetluspõhimõtteid vastavalt muutustele päritoluriikides.

Samas mõjutas mitme päritoluriigi kiiresti muutuv julgeoleku- ja poliitiline olukord varjupaigataotluste menetlemist ning mõnel juhul peatasid varjupaigaasutused ajutiselt teatavate riikide kodanike taotluste menetlemise.

Horvaatia ja Portugal viisid läbi organisatsioonilisi reforme. Horvaatia Siseministeeriumis loodi rahvusvahelise kaitse valdkonna eraldi üksus, mis koosneb vastuvõtu, rahvusvahelise kaitse menetluse ja Dublini menetluse osakonnast, et tugevdada suutlikkust rahvusvahelise kaitse tõhusaks haldamiseks.

Portugal lõi tõendus põhise otsustamise toetamiseks spetsialiseeritud teabe- ja dokumentatsiooniüksuse, tugevdas institutsioonilist suutlikkust Dublini üksuse loomisega rahvusvahelise kaitse teenistuse koosseisus ning alustas ühtse vastuvõtusüsteemi loomise ettevalmistamist, määrates selle eest vastutavaks sotsiaalkindlustusinstituudi. Reformi eesmärk on vähendada süsteemi killustatust, parandada teenuste järjepidevust ja prognoositavust ning viia vastuvõtusüsteem paremini kooskõlla Euroopa Liidu vastuvõtustandarditega.¹³⁵

2025. aastal keskendus Eesti samuti Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändealduse reformi raames vastu võetud EL õigusaktide rakendamise ettevalmistamisele, millega kaasnesid olulised õiguslikud muudatused. Uus välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse eelnõu esitati 2026. aasta veebruaris Vabariigi Valitsusele. Eelnõuga tehakse muudatusi kogu rahvusvahelise kaitse süsteemis, hõlmates varjupaigamenetlusi, vastuvõtutingimusi, andmehaldust ja koostööd Euroopa Liidu tasandi mehhanismidega. Seadus võeti vastu 18.05.2026 ning see rakendub alates 12.06.2026. Kokku võetakse seoses õigustiku kohaldamisega vastu 14 uut või uuendatud rakendusmäärust.¹³⁶

Paralleelselt osales Eesti Euroopa Liidu Varjupaigaameti (EUAA) koordineeritud pilootprojekti, mille eesmärk oli hinnata Eesti rahvusvahelise kaitse süsteemi toimimist. Hindamine hõlmas nii varjupaigamenetlusi kui ka vastuvõtutingimusi ning tõi esile valdkonnad, mis vajavad edasist arendamist, sealhulgas menetluslike vastutusala selgem jaotus, süsteemsem koolitus ning paremad juhised haavatavuse hindamiseks. Samal ajal toodi välja ka häid tavaid, milleks on varjupaigaintervjuude salvestamine ning kohtupraktika sisemine jagamine. Hindamise tulemusi võetakse arvesse Eesti varjupaigasüsteemi käimasoleva reformi elluviimisel.

Muudatused rahvusvahelise kaitse menetluses

Mitmed liikmesriigid teatasid arengutest seoses juurdepääsuga rahvusvahelise kaitse menetlusele, peamiselt välispiiridel avalduva rändesurve tõttu.

Kõige olulisemad muudatused võtsid vastu Kreeka ja Poola, kes kehtestasid ajutised piirangud varjupaigataotluste esitamise võimalusele. Kreeka peatas kolmeks kuuks võimaluse esitada varjupaigataotlus isikutele, kes saabusid riiki ebaseaduslikult mere kaudu, reageerides Põhja-Aaf-

¹³⁵ EMN Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹³⁶ EMN Eesti võrgustikukohtumine, Siseministeeriumi ettekanne. Kättesaadav: <https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2026/05/2026.05.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel-partneritega-jagamiseks.pdf>

rikast Kreetale suundunud saabujate arvu suurenemisele. Vastuseks rände ärakasutamisele hübriidsurve vahendina Valgevene poolt, peatas Poola alates 27. märtsist 2025 kuuekümneks päevaks õiguse esitada varjupaigataotlus Poola–Valgevene piiril. Meedet pikendati korduvalt, säilitades siiski erandid haavatavate isikute jaoks.

Seevastu Ungari tunnistas kehtetuks sätteid, mis takistasid ebaseaduslikult piiri ületanud ning sunnimeetmete või kriminaalkaristuse kohaldamisele kuuluvatel isikutel varjupaigataotlust esitada.¹³⁷

Eelmisel aastal mõjutasid rahvusvahelise kaitse menetluse arengut EMN-i liikmes- ja vaatleja-riikides peamiselt muutused päritoluriikide olukorras, surve varjupaigasüsteemidele, turvaliste päritoluriikide põhimõtte ühtsem kohaldamine ning ettevalmistused rände- ja varjupaigareformi rakendamiseks. Kõige olulisem muudatus seoses päritoluriikidega puudutas Süüria kodanike taotlusi. Pärast olukorra muutumist Süürias jätkasid kaheksa EMN-i liikmesriiki¹³⁸ menetluses olevate Süüria kodanike varjupaigataotluste läbivaatamist. Seevastu Norra peatas Süüria kodanike taotluste menetlemise kuni kuueks kuuks. Madalmaad jätkasid Liibanonist pärit taotlejate avalduste menetlemist ning Belgia peatas ajutiselt kõigi Läänekaldalt pärit palestiinlaste suhtes negatiivsete otsuste tegemise.¹³⁹

Varjupaigasüsteemide koormuse vähendamiseks ja menetluste tõhustamiseks kehtestasid Belgia ja Leedu meetmeid põhjendamatute taotluste varasemaks tuvastamiseks ning menetluste tõhusamaks korraldamiseks, samal ajal kui Tšehhi ja Iirimaa laiendasid kiirendatud menetluste kohaldamist. Belgia täpsustas korduva rahvusvahelise kaitse taotluse mõistet, hõlmates sellesse ka juhtumid, kus isik on juba saanud rahvusvahelise kaitse või tema taotluse kohta on tehtud lõplik otsus mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Samuti laiendas Belgia kiirmenetluses menetletavate madala rahvusvahelise kaitse andmise määraga riikide nimekirja, lisades sinna Gruusia, Benini ja Angola ning eemaldades Kongo Demokraatliku Vabariigi. Iirimaa lisas kiirendatud menetluses menetletavate kodakondsuste hulka Pakistani kodanikud, et kiirendada suure taotluste arvuga päritoluriikidest saabunud isikute menetlemist.

Saksamaa, Itaalia ja Madalmaad teatasid muudatustest turvaliste päritoluriikide nimekirjades, mille kodanike suhtes kohaldatakse kiirendatud menetlust. Ühtse kohaldamise tagamiseks kinnitas Itaalia 2025. aastaks oma turvaliste päritoluriikide nimekirja. Seevastu Madalmaad peatasid Euroopa Liidu ühise turvaliste päritoluriikide nimekirja jõustumiseni kiirendatud menetluse kohaldamise isikutele, kes pärinevad riikidest, mida peetakse turvalisteks päritoluriikideks.

Lisaks muutis Madalmaad kohtuotsuse tulemusel relvastatud konflikti olukorras valimatu vägivalla ohu hindamise praktikat, pöörates suuremat tähelepanu taotleja individuaalsetele asjaoludele. Seetõttu ei ole enam võimalik jätta taotlust rahuldamata üksnes päritoluriigi üldise julgeolekuolukorra põhjal. Sarnaselt tunnistas Leedu kehtetuks sätte, mis laiendas kaitset automaatselt perekonnaliikmetele, et tagada iga taotluse individuaalne hindamine.

Mitmed riigid tegid muudatusi seoses ajaraamistiku ja juhtumikorraldusega lisaks digitaliseerimise ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtule.

Näiteks Hispaania kehtestas korra, mille kohaselt menetletakse Kanaari saartele saabunud saatjata alaealiste rahvusvahelise kaitse taotlusi eelisjärjekorras. Portugal hakkas eelisjärjekorras menetlema suure rahvusvahelise kaitse andmise määraga riikide kodanike taotlusi ning Euroopa Liidu ümberpaigutamismehhanismi kaudu saabunud isikute taotlusi. Belgia lühendas tavamenetluses isiklikult vestluselt puudumise põhjendamise tähtaega 15 päevalt 8 päevale.

¹³⁷ EMN Asylum and migration overview 2025.

Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹³⁸ BE, CY, DE, FI, LT, LU, MT, NL, SE ja NO.

¹³⁹ EMN Asylum and migration overview 2025.

Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

Madalmaad kehtestas menetluskorra, mille kohaselt ei viida enam automaatselt läbi üksikisjalikku vestlust üle 15-aastaste alaealiste rahvusvahelise kaitse taotlejatega, kes viibivad riigis koos vanemate või seadusliku esindajaga. Selline vestlus toimub üksnes taotluse alusel või juhul, kui immigratsiooni- ja naturalisatsiooniamet (IND) peab seda vajalikuks. Lisaks lõpetasid Madalmaad kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu praktikaga varjupaigataotluste menetlustähtaja pikendamise. Samuti kaotati haldustrahvid, mida varem kohaldati elamisloa taotluste menetlustähtaja ületamise korral, et vähendada immigratsiooni- ja naturalisatsiooniameti töökoormust ja sellega kaasnevaid kulusid olukorras, kus amet ei suutnud taotlusi seaduses ettenähtud tähtaja jooksul menetleda.

Eestis jätkusid 2025. aastal ettevalmistused Euroopa Liidu varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamiseks. Alustati ettevalmistusi reformitud Eurodaci süsteemi rakendamiseks, sealhulgas biomeetriliste andmete (sõrmejäljed ja näokujutis) kogumise vanusepiiri alandamiseks ning süsteemi kohaldamisala laiendamiseks täiendavatele kolmandate riikide kodanike kategooriatele. Sellega seoses arendab Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (SMIT) koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga uut tehnilist platvormi Eurodaci riikliku juurdepääsupunkti jaoks.

Lisaks täpsustati seadusemuudatustega riikliku biomeetriliste andmete andmekogu (ABIS) õigusraamistikku, määratledes selgemalt biomeetriliste andmete kogumise, säilitamise ja töötlemise eesmärgid, ulatuse ning tingimused.

Lisaks värbas Politsei- ja Piirivalveamet 35 uut ametnikku, et rakendada Eesti jaoks uut rahvusvahelise kaitse piirimenetlust ja teha uuel kujul taustakontrolli.

Lühiuuring “Varjupaigamenetlus piiril enne varjupaiga- ja rändereformi rakendumist”

EMNi lühiuuringust selgub, et enne varjupaiga- ja rändereformi rakendamist on liikmesriikide rahvusvahelise kaitse piirimenetluse praktika väga erinev. Praegu kohaldavad piirimenetlust vaid umbes pooled liikmesriigid. Ka nendes riikides, kus piirimenetlus on kasutusel, erinevad selle kohaldamise tingimused ja ulatus märkimisväärselt.

Näiteks rakendavad Austria, Saksamaa ja Tšehhi piirimenetlust üksnes lennujaamades, samal ajal kui mitmes teises liikmesriigis kasutatakse seda kõikides välispiiripunktides. Erinevad on ka menetlustähtajad – mõnes riigis tuleb otsus teha juba kahe tööpäeva jooksul, teistes võib piirimenetlus kesta kuni neli nädalat. Mitmes liikmesriigis tuleb seaduses sätestatud tähtaja ületamisel lubada

taotlejal riigi territooriumile siseneda ning jätkata tema taotluse menetlemist tavakorras.

Ülevaade toob esile ka erinevused haavatavate isikute kohtlemisel. Mitmes liikmesriigis ei kohaldata piirimenetlust saatjata alaealiste suhtes või tehakse seda üksnes juhul, kui neile on võimalik tagada täiendavad menetluslikud tagatised. Samuti erinevad riikide praktikad Dublini menetluse läbiviimisel ning kinnipidamise ja muude liikumisvabaduse piirangute kohaldamisel.

Juunis rakendunud ELi varjupaiga- ja rändehalduse reform aitab neid erinevusi vähendada, kehtestades liikmesriikidele ühtsemad nõuded piirimenetluste läbiviimiseks, menetlustähtaegade järgimiseks ning haavatavate isikute õiguste kaitseks.

Lühiuuring "Turvalised päritoluriigid ja turvalised kolmandad riigid: kriteeriumid taotluste hindamiseks ja läbivaatamiseks uue varjupaigamenetluse määruse (EL) 2024/1348 valguses"¹⁴⁰

EMNi 2026. aasta ülevaade käsitles, kuidas liikmesriigid kohaldavad varjupaigamenetluses turvalise päritoluriigi ja turvalise kolmanda riigi mõisteid enne ELi varjupaiga- ja rändehalduse reformi täielikku rakendamist. Kuigi mõlema kontseptsiooni eesmärk on muuta varjupaigamenetlused tõhusamaks, kasutatakse neid erinevates olukordades ning liikmesriikide praktikad varieeruvad märkimisväärselt.

Turvaline päritoluriik on taotleja enda päritolu- või kodakondsusjärgne riik, kus üldise õigusliku ja poliitilise olukorra põhjal ei esine eelduslikult tagakiusamist, piinamist, ebainimlikku kohtlemist ega relvakonfliktist tulenevat tõsist ohtu. Riigi turvaliseks määramine ei tähenda siiski taotluse automaatset tagasilükkamist – taotlejal peab olema võimalus näidata, et tema isiklikus olukorras ei ole riik turvaline. Turvalisest päritoluriigist saabunud isiku taotlust võidakse menetleda kiirendatud korras või piirimenetluses.

Lühiuuringus osalenud 26-st riigist 19¹⁴¹ kasutab riiklikku turvaliste päritoluriikide nimekirja, samal ajal kui Soome ja Portugal kohaldavad seda mõistet juhtumipõhiselt. Ka nimekirjade koostamise kord erineb, näiteks Eestis koostab ja ajakohastab nimekirja vähemalt kord aastas Politsei- ja Piirivalveamet, Itaalias kuulub nimekiri aga otse seaduse koosseisu ja selle võtab vastu parlament. Riikide praktika erineb ning seetõttu võib riik, mida üks liikmesriik peab turvaliseks ja mille kodanike suhtes kohaldatakse kiirendatud menetlust, teises liikmesriigis sellesse loetellu mitte kuuluda. Näiteks pidas Luksemburg Benini ja Ghanat turvaliseks päritoluriigiks ainult meessoost taotlejate puhul.

Turvalise kolmanda riigi mõistet kohaldatakse olukorras, kus varjupaigataotleja on enne Euroopa Liitu jõudmist viibinud mõnes muus riigis, kus tal oleks olnud võimalik taotleda ja saada rahvusvahelist kaitset. Selle riigi puhul tuleb hinnata muu hulgas, kas seal on taotleja elu ja vabadus kaitstud, järgitakse tagasisaatmise lubamatuse põhimõtet ning isikul on tegelik võimalus pagulasseisundit taotleda. Kui turvalise kolmanda riigi mõistet saab konkreetse isiku suhtes kohaldada, võib liikmesriik otsustada, et taotlust ei menetleta sisuliselt, kui isik saab pöörduda tagasi sellesse kolmandasse riiki. Turvalise kolmanda riigi puhul on eriti oluline taotleja ja selle riigi vaheline piisav seos. Näiteks Kreeka tõi välja, et arvesse võidakse võtta riigis viibimise kestus, elamis- või töötamisõigust, perekondlikke ja kultuurilisi sidemeid, keeleoskust või varasemat õppimist. Irimaal hinnatakse muu hulgas seda, kui kaua isik riigis viibis ning kas tal on seal pereliikmeid või muid sotsiaalseid sidemeid. Praktikast ongi peamisteks probleemideks piisava seose tõendamine ning see, kas kolmas riik on valmis inimese tegelikult tagasi võtma.

¹⁴⁰ Lühiuuring on kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/04/2025_EMN_inform_safe_countries_of_origin_and_safe_third_countries.pdf

¹⁴¹ AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FR, HR, HU, IE, IT, LU, MT, NL, SE, SI, SK.

Turvalise kolmanda riigi mõiste kasutamine on liikmesriikide seas vähem ühtne. 21 riigi õiguses oli see võimalus ette nähtud, kuid ainult kuuel riigil¹⁴² oli kehtestatud riiklik nimekiri ning 13 riiki hindasid kolmanda riigi turvalisust juhtumipõhiselt. Näiteks oli Tšehhis küll nimekirja loomise õiguslik alus, kuid nimekirja ei olnud veel lisatud ühtegi riiki. Madalmaad otsustas nimekirja mitte kasutada ja hindab võimalikke turvalisi kolmandaid riike iga juhtumi puhul eraldi.

Lühiuuringust selgus, et mõlema kontseptsiooni kasutamine erineb liikmesriigiti märkimisväärselt. Uue varjupaigamenetluse määruse eesmärk on vähendada liikmesriikide erinevaid lähenemisi, kehtestades ühtsemad reeglid nii turvaliste päritoluriikide kui ka turvaliste kolmandate riikide määratlemiseks ja nende mõistete kohaldamiseks varjupaigamenetluses.

Muudatused vastuvõtusüsteemides

Eelmisel aastal tegid 12 liikmesriiki¹⁴³ muudatusi seoses rahvusvahelise kaitse taotlejate majutamisega. Muudatused hõlmasid vastuvõtusüsteemi ümberkorraldamist, vastuvõtutingimustele juurdepääsu piiranguid ja täiendavate tingimuste kehtestamist, eluasemetoetuse laiendamist, vastuvõtukeskuste turvalisuse suurendamist ning institutsionaalseid muudatusi vastuvõtusüsteemis.

Näiteks Belgia, Prantsusmaa ja Iirimaa kujundasid ümber oma vastuvõtupoliitikat, suurendades riigi otsest rolli vastuvõtukeskuste haldamisel ning vähendades sõltuvust erasektori ja ajutistest majutuslahendustest. Eesmärk oli tugevdada riiklikku kontrolli, parandada süsteemi tõhusust ja teenuste kvaliteeti. Belgias anti viie vastuvõtukeskuse haldamine eraettevõtetele üle Föderaalsele varjupaigataotlejate vastuvõtuametile (Fedasil) ning lõpetati Fedasili toetused kohalikele vastuvõtualgatustele, säilitades tavapärase rahastamise. Iirimaa Justiits-, siseküsimuste ja rände ministeerium sai täiendava rahastuse, et vähendada sõltuvust erasektori majutusteenustest ning suurendada kontrolli majutuskohade ja teenuste üle. Belgia ja Prantsusmaa lõpetasid järk-järgult ka erakorraliste majutuslahenduste kasutamise.

Vastuvõtusüsteemidele avalduva surve tõttu kehtestasid Belgia, Iirimaa ja Hispaania piiranguid vastuvõtusüsteemi kasutamise kestusele või juurdepääsule ning kehtestasid täiendavaid tingimusi. Belgia piiras majutuse võimaldamist isikutele, kellele on juba antud rahvusvaheline kaitse mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis, ning alaealistele, kes taotleavad rahvusvahelist kaitset pärast seda, kui nende vanemate taotlus on jäetud rahuldamata. Iirimaa eelistatakse majutuse pakkumisel peresid, terviseprobleemidega või muul viisil haavatavaid isikuid, mistõttu üksikutele meestele ei pruugita majutuskoha puudumise tõttu majutust pakkuda. Lisaks kehtestati kord, mille kohaselt peab üksik mees enne majutuse saamist tõendama, et on veetnud vähemalt ühe kuni kaks ööd ilma majutusest. Hispaania lühendas rahvusvahelise kaitse saanud isikute vastuvõtusüsteemis viibimise maksimaalset kestust kuuele kuule alates kaitse andmise otsuse teatavaks tegemisest.

Seevastu Küpros, Itaalia, Leedu ja Luksemburg laiendasid eluasemega seotud toetusi rahvusvahelise kaitse saanud isikutele. Meetmete eesmärk oli hõlbustada vastuvõtusüsteemist iseseisvale elule üleminekut ning vähendada haavatavuse ja sotsiaalse tõrjutuse riski. Küpros suurendas vastuvõtukeskuste mahutavust, et vähendada taotlejate vajadust kasutada erasektori eluasemeid. Leedu võimaldas rahvusvahelise kaitse saanud isikutel teatavatel tingimustel ajutiselt jätkata elamist vastuvõtukeskustes. Luksemburg suunas endised riigiteenistujate elamud

¹⁴² BG, CZ (nimekiri on sätestatud, kuid ei sisalda riike), DE, EL, HU, IE.

¹⁴³ BE, CY, CZ, ES, FR, IE, IT, LT, LU, NL, PT, SE.

riikliku vastuvõtuameti (ONA) ning Haridus-, Laste- ja Noorsooministeeriumi (MENJE) kasutusse, et tagada rahvusvahelise kaitse saanud isikutele ja ajutise kaitse saajatele sobiv majutus. Itaalias käivitati mitu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) rahastatud projekti, mille eesmärk on toetada rahvusvahelise kaitse saanud isikute ja vastuvõtusüsteemist lahkuvate noorte täiskasvanute sotsiaalset ja majanduslikku iseseisvumist, keskendudes eelkõige eluase- me kättesaadavusele.

Eestis töötab Sotsiaalkindlustusamet välja digitaalse juhtumikorralduse tööriista, mis võeti kasutusele sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) süsteemis. Tööriist toetab sotsiaaltöötajaid vajaduste hindamise sidumisel individuaalsete tegevusplaanidega ning selle eesmärk on parandada teenuste koordineerimist ja vähendada halduskoormust.¹⁴⁴

Lühiuuring „Rahvusvahelise kaitse taotlejate geograafiline hajutamine ja suhestumine kohalike kogukondadega“¹⁴⁵

Lühiuuringus analüüsiti, kuidas liikmesriigid otsustavad rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuste asukoha ning kuidas kaasatakse keskuste avamisel kohalikke omavalitsusi ja kogukondi. Uuring näitab, et enamik riike püüab tagada majutuskeskuste tasakaalustatud paiknemise, võttes arvesse nii vastuvõtuvõimekust kui ka kohalike piirkondade sotsiaal-majanduslikke tingimusi. Samal ajal on kogukondade kaasamise viisid liikmesriigiti väga erinevad.

23 vastanud EMN-i liikmesriigist ja Serbiast jaotab 17 riiki¹⁴⁶ majutuskeskusi üle riigi kindlate kriteeriumide alusel ning 14 riiki¹⁴⁷ kasutab kindlaid põhimõtteid ka rahvusvahelise kaitse taotlejate suunamisel konkreetsetesse keskustesse. Otsuste tegemisel võetakse arvesse muu hulgas keskuste täituvust, piirkonna elanike arvu, transpordiühendusi, avalike teenuste kättesaadavust ning taotlejate individuaalseid vajadusi, näiteks tervislikku seisundit, perekonnaseisu või haavatavust.

Liikmesriikide lähenemised erinevad märkimisväärselt. Näiteks Prantsusmaal kasutatakse taotlejate suunamisel piirkondlikke jaotuskvoote, mis põhinevad elanike arvul ja vastuvõtuvõimekusel, Saksamaal toimub vastuvõtukeskuste jaotus liidumaade vahel maksutulul ja rahvaarvul põhineva Königsteineri jaotusvõtme alusel ning Madalmaades kasutatakse algoritmilist süsteemi, mis aitab leida taotlejale sobivaima majutuskoha, arvestades nii tema vajadusi kui ka keskuste võimekust.

Lühiuuringust selgub, et majutuskeskuste edukas toimimine sõltub suurel määral koostööst kohalike kogukondadega. Kuigi vaid viiel liikmesriigil¹⁴⁸ on selleks ametlik kommunikatsiooniplaan, kaasab enamik riike enne keskuse avamist või selle avamise ajal kohalikke omavalitsusi, kogukondi ja teenuseosutajaid. Heade praktikatena tuuakse esile avatud infopäevad, kogukonnaüritused, kohalike elanike kaasamine vabatahtlikku tegevusse ning vastuvõtvatele omavalitsustele pakutav rahaline toetus.

¹⁴⁴ Sotsiaalkindlustusamet, „Juhtumikorralduse rakendamiseks on STAR-is uus tööriist“, 19.09.2025. Kättesaadav: <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/uudised/juhtumikorralduse-rakendamiseks-star-uus-tooriist>

¹⁴⁵ Lühiuuring on kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/11/2025-emn-inform-distribution-of-international-protection-accommodation-centres.pdf>

¹⁴⁶ AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HR, IE, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, RS.

¹⁴⁷ AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HR, LU, LV, NL, PL, SE, SI, SK, RS.

¹⁴⁸ AT, LU, NL, PL, SE

Näiteks on Iirimaa loonud kolm eraldi rahastusmeedet, mille kaudu toetatakse nii kohalikke kogukonnarühmi kui ka vabaühendusi, et leevendada majutuskeskuste avamise mõju ja soodustada kogukondlikku koostööd. Samas märgib enamik liikmesriike, et uute keskuste avamisega kaasneb sageli kohalike elanike vastuseis või mure, mistõttu peetakse varajast ja läbipaistvat teavitamist üheks olulisemaks eduteguriks.

Lühiuuring “Rahvusvahelise kaitse taotlejatele alternatiivsete majutusvõimaluste pakkumine”¹⁴⁹

Lühiuuringus analüüsiti, kuidas liikmesriigid kasutavad vastuvõtukeskustes majutamise alternatiive rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtmisel. Erinevalt tavapärasest vastuvõtusüsteemist, kus riik tagab majutuse vastuvõtukeskuses või muus riigi korraldatud majutuskohas, võimaldavad alternatiivsed lahendused taotlejal leida elukoht iseseisvalt, saades selleks riigilt rahalist toetust. Lühiuuring hõlmab 22 EMN-i liikmesriigi ning Norra ja Serbia praktikaid aastatel 2020–2025.

Ülevaatest selgub, et selliseid alternatiive kasutab vaid viis liikmesriiki¹⁵⁰. Austria ja Poola on muutnud rahalise eluasemetoetuse oma vastuvõtusüsteemi püsivaks osaks, samas kui Küpros, Prantsusmaa ja Iirimaa kasutavad seda peamiselt olukordades, kus vastuvõtukeskused on täis või vastuvõtusüsteem on suure surve all.

Saksamaal on rahalise toetuse maksmine võimalik üksikjuhtudel ning selle üle otsustavad liidumaad vastavalt taotleja vajadustele.

Riigid erinevad ka selles, kuidas eluasemetoetuse suurust määratakse. Mõnes riigis on toetuse määr üleriigiliselt fikseeritud, samas kui teistes sõltub see piirkonna eluasemekuludest või taotleja individuaalsetest vajadustest. Toetuse saamine on enamasti seotud kindlate tingimustega, näiteks vastuvõtusüsteemis registreerimise, vastuvõtupakkumisega nõustumise või vastuvõtukeskuste piiratud mahutavusega. Samal ajal rõhutab ülevaade, et alternatiivse majutuse kasutamine ei tohi vähendada taotlejate juurdepääsu olulistele teenustele, nagu tervishoid, õigusabi ja psühholoogiline nõustamine.

Enamik riike välistab saatjata alaealiste osalemise sellistes skeemides, pidades vastuvõtukeskustes pakutavat järelevalvet ja tuge nende jaoks sobivamaks. Samuti erinevad riikide kontrollimehhanismid, näiteks kasutavad mõned riigid keskseid andmebaase ja regulaarseid kohtumisi, et kontrollida toetuse saamise tingimuste täitmist, samas kui teised tuginevad peamiselt taotleja kohustusele teatada elukoha muutusest või kohalike omavalitsuste järelevalvele. Alternatiivsed majutuslahendused võivad aidata suurendada taotlejate iseseisvust ja toetada varasemat lõimumist kohaliku kogukonnaga, kuid nende edukus sõltub piisavast järelevalvest ning teenuste kättesaadavuse tagamisest.

¹⁴⁹ Lühiuuring on kättesaadav: https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2026/06/2025_EMN_inform_alternatives_to_housing_in_kind.pdf

¹⁵⁰ AT, CY, FR, IE, PL.

Muudatused materiaalsetes vastuvõtutingimustes

Seitse EMN-i liikmesriiki¹⁵¹ ning Moldova teatasid muudatustest materiaalsetes vastuvõtutingimustes, sealhulgas toetuste maksmise korralduses.

Kui Hispaania kehtestas esmase hindamise ja vastuvõtusüsteemi suunamise etapis täiendava taskuraha, siis Austria, Soome ja Rootsi piirasid materiaalsete vastuvõtutingimuste või vähendatud toetuste saamise õigust või seadsid sellele täiendavaid tingimusi. Soome pikendas vastuvõtutoetuste vähendamist eesmärgiga vähendada avaliku sektori kulutusi. Kahes Austria liidumaas seoti põhihooldusteenuste (*basic care*) saamine kogukondliku töö tegemise kohustusega. Rootsis hakatakse materiaalseid vastuvõtutingimusi tagama üksnes neile taotlejatele, kes elavad neile määratud majutuskohas, et kasutada vastuvõtuvõimekust tõhusamalt ja muuta süsteem ühtsemaks.

Seevastu Leedu muutis õigusakte, et soodustada varjupaigataotlejate iseseisvat elamist ning vabastada kohti vastuvõtukeskustes ja vähendada kulusid. Muudatustega laiendati väljaspool vastuvõtukeskusi omal valikul elavatele varjupaigataotlejatele õigust saada toidutoetust, igakuist rahalist toetust ning muid materiaalseid vastuvõtutingimusi.

Perekonna taasühinemine

Mitmed liikmesriigid viisid läbi muudatusi rahvusvahelise kaitse saajate perekonna taasühinemise valdkonnas. Ühelt poolt karmistati perekonna taasühinemise tingimusi vastusena vastuvõtusüsteemidele ja haldusvõimekusele avalduvale survele, teiselt poolt võeti kasutusele meetmeid perekonna taasühinemise hõlbustamiseks ning menetluste selguse parandamiseks seadusemuudatuste kaudu. Näiteks peatasid Austria ja Saksamaa ajutiselt perekonna taasühinemise võimaluse, jättes kehtima üksnes teatavad erandid. Austrias kohaldati seda kõigi rahvusvahelise kaitse saajate suhtes, Saksamaal aga üksnes täiendava kaitse saanud isikute suhtes. Belgia ja Luksemburg karmistasid samuti perekonna taasühinemise tingimusi, kehtestades kõrgemad sissetulekunõuded, ooteajad ning menetlustasud.

Leedu ja Itaalia võtsid seevastu kasutusele meetmed perekonna taasühinemise hõlbustamiseks. Leedu eraldas sihtotstarbelist rahastust, et katta olulised kulud, nagu sõidukulud pagulaslaagritest või kolmandatest riikidest Leetu, dokumentide hankimine ning DNA-uuringud. Itaalia kaasrahastas Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) projekti, mille eesmärk on luua ligipääsetav ja individuaalsetest vajadustest lähtuv tugiteenuste süsteem, et toetada perekonna taasühinemiseks valmistumist enne riiki saabumist ning hõlbustada lõimumist Itaalias.¹⁵²

Eesti Riigikohus tegi 2025. aastal rahvusvahelise kaitse kontekstis perekonna taasühinemise kohta olulise otsuse¹⁵³. Kohtuasi puudutas pagulast, kelle taotlus taasühineda samast soost elukaaslasega jäeti rahuldamata, kuna kehtiva õiguse kohaselt ei käsitatud elukaaslast perekonnaliikmena, sest nende kooselu ei olnud ametlikult registreeritud. Riigikohus leidis, et selline piirang on põhiseadusega vastuolus olukorras, kus paaril ei olnud päritoluriigi seaduste kohaselt võimalik abielluda ega oma kooselu ametlikult registreerida. Kohus järeldas, et selline piirang riivab ebaproportsionaalselt õigust perekonnaelule, kuna takistab pagulastel taasühineda oma elukaaslasega hoolimata tegelikult olemasolevast perekondlikust suhtest. Kohus rõhutas, et sellistel juhtudel peavad ametiasutused perekonna taasühinemise taotluste menetlemisel arvestama nii suhte tegelikku olemust kui ka asjaolu, et päritoluriigi õiguse tõttu ei olnud võimalik seda suhet ametlikult vormistada.

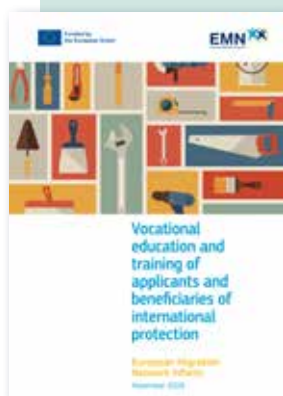
¹⁵¹ AT, ES, FI, LT, PT, SE, SK.

¹⁵² EMN Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹⁵³ Riigikohtu lahend 17.12.2025 nr 5-25-79/15. Kättesaadav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=5-25-79/15>

Tuginedes EL reformitud õigusaktidele ning eelnimetatud kohtuotsusele muutis Eesti rahvusvahelise kaitse saaja perekonnaliikmete taasühinemise korda. Alates 21.06.2026 on võimalik perekonnaliikmel esitada taasühinemise õiguse alusel elamisloa taotlus Eesti välisesinduses ning juhul kui samasooliste paaride kooselu registreerimine ei ole nende koduriigis võimalik, siis loetakse ka registreerimata kooselu paarid perekonnaliikmeteks juhul kui taotlejad suudavad tõendada, et perekond on tegelik.

Lühiuuring „Rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate kutseharidus”¹⁵⁴

Lühiuuring keskendus küsimusele, kuidas liikmesriigid toetavad rahvusvahelise kaitse taotlejate ja kaitse saajate ligipääsu kutseharidusele ja -õppele (VET). Ülevaade rõhutab, et kutseõpe on üks olulisemaid vahendeid tööturule sisenemise ja pikaajalise löimuse toetamisel, aidates samal ajal leevendada tööjõupuudust mitmes majandussektoris.

Enamik EMN-i liikmesriike võimaldab rahvusvahelise kaitse saanud isikutel ning tööle pääsemise õigusega varjupaigataotlejatel osaleda tavapäastes kutseõppeprogrammides samadel tingimustel kui oma riigi kodanikel või teistel seaduslikult riigis viibivatel kolmandate riikide kodanikel. Lisaks pakuvad 11 liikmesriiki¹⁵⁵ spetsiaalselt sellele sihtrühmale mõeldud kutseõppeprogramme,

mis ühendavad erialased oskused keeleõppe, karjäärinõustamise või praktilise töökoogemusega.

Liikmesriigid kasutavad erinevaid lahendusi, et suurendada õppes osalemist. Näiteks pakuvad Prantsusmaa, Itaalia ja Madalmaad ettevõtlusele suunatud programme, kus õpetatakse äriplaani koostamist, ettevõtte juhtimist ning maksunduse ja seadusandluse aluseid. Samal ajal on Itaalias kutseõppes osalemine seotud ka kohustustega, st õppijad peavad osalema enamikes õppetundides, vastasel juhul võidakse peatada toetuste maksmine või piirata võimalust osaleda uutel koolitustel. Selline lähenemine erineb enamikust liikmesriikidest, kus rõhk on eelkõige vabatahtlikul osalemisel ja motiveerimisel.

Ülevaates tuuakse esile mitu head praktikat, sealhulgas kutseõppe sidumine tööpraktikaga, tihe koostöö tööandjatega, varasemate teadmiste ja oskuste tunnustamine ning nn „ühe akna” teenuste loomine, kus õppijad saavad ühest kohast teavet koolitus-, karjääri- ja tugiteenuste kohta. Suurimate väljakutsetena nimetavad liikmesriigid ebapiisavat keeleoskust, raskusi varasemate kvalifikatsioonide tunnustamisel ning vajadust kohandada õppeprogramme paremini rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate vajadustele.

¹⁵⁴ Lühiuuring on leitav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/12/2025_EMN_inform_vocational_education_and_training_international_protection-1.pdf

¹⁵⁵ BE, BG, CY, CZ, EL, FR, IT, LT, NL, PT, SE

Ümberasustamine

11. novembril 2025 avaldas Komisjon EL ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava ettepaneku¹⁵⁶, mille kohaselt peaksid liikmesriigid perioodil 2026 – 2027 oma territooriumile ümber asustama kokku 15 230 kolmanda riigi kodanikku. Ettepaneku kohaselt peaks ümberasustamine toimuma: kolmandatest riikidest, mis asuvad Vahemere ja Atlandi ookeani kaudu liitu viivate peamiste rändeteede ääres, Ameerika mandri riikidest, pöörates erilist tähelepanu Kesk- ja Ladina-Ameerikale, riikidest, kellega EL või liikmesriigid on loonud koostööalase dialoogi või kellega nad liiguvad laiemate rändehalduse ja rahvusvahelise kaitse eesmärkide saavutamise suunas.¹⁵⁷

Samas osales Euroopa Liidu 2026.–2027. aasta ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu kavas¹⁵⁸ vähem liikmesriike kui 2024.–2025. aasta ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu programmis. Võrreldes eelmise perioodiga vähendas enamik liikmesriike ka oma lubatud vastuvõtukohtade arvu. Liikmesriigid põhjendasid Euroopa Liidu ümberasustamise raamistikus mitteosalemist või oma panuse vähendamist eelkõige Ukraina sõjapõgenike suure arvuga oma territooriumil või nende suure osakaaluga võrreldes riigi rahvaarvuga ning jätkuva survega riiklike varjupaigasüsteemile.¹⁵⁹ Eesti valitsus otsustas mitte osaleda 2026. ja 2027. aastal Euroopa Liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kavas.

Aastatel 2023–2025 vähenes Euroopa Liidus ja Norras ümberasustatud kolmandate riikide kodanike arv. Eelmisel aastal asustati Euroopa Liidu liikmesriikidesse ümber 10 220 inimest, mida oli 25,9% vähem kui 2024. aastal (13 790 inimest). Täiskasvanud moodustasid veidi üle poole ümberasustatud isikutest (52%), alla 18-aastased alaealised aga 48% (4 835 inimest). Alaealistest 99,3% saabus koos vanematega ning vaid 0,7% (35 inimest) olid saatjata alaealised.

Kõige rohkem ümberasustatud isikuid võttis vastu Prantsusmaa (3055 inimest), mis moodustas 29,9% kõigist ümberasustatud isikutest. Järgnesid Saksamaa (2230 ehk 21,8%), Itaalia (915 ehk 9,0%), Rootsi (900 ehk 8,8%) ja Hispaania (860 ehk 8,4%). Need viis liikmesriiki võtsid kokku vastu 78% kõigist 2025. aastal Euroopa Liitu ümberasustatud isikutest.¹⁶⁰

2025. aastal moodustasid Euroopa Liitu ümberasustatud isikute suurima rühma Afganistani kodanikud (2640 inimest), mis moodustas 25,8% kõigist ümberasustatud isikutest. Neile järgnesid Süüria kodanikud (1795 ehk 17,6%), Kongo DV kodanikud (1485 ehk 14,5%) ning Sudaani kodanikud (1150 ehk 11,2%). Ümberasustatud isikute peamised eelnevad elukohariigid olid Pakistan, Türgi, Rwanda, Egiptus ja Liibanon.¹⁶¹

Prantsusmaa, Itaalia ja Hispaania teatasid muudatustest riiklikes ümberasustamise programides. Lisaks teatas Prantsusmaa uuendustest humanitaarkoridoride valdkonnas. Itaalia sõlmis neljanda humanitaarkoridore käsitleva protokoll Liibanonist ümberasustamiseks, täiendas

¹⁵⁶ Council Implementation Decision on the Union Resettlement and Humanitarian Admission Plan (2026–2027). Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/f625ec83-7151-4d08-a964-14e304159326_en?filename=Resettlement-and-Humanitarian-Admission-Plan-for-2026-2027_en.pdf

¹⁵⁷ EMN Eesti võrgustikukohtumine, Siseministeeriumi ettekanne. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/2025.11.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel.pdf>

¹⁵⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1350, 14. mai 2024, millega luuakse liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise raamistik ning muudetakse määrust (EL) 2021/1147. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401350

¹⁵⁹ EMN Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/2025-aasta-rande-ja-varjupaigavaldkonna-raport-2/>

¹⁶⁰ Eurostat, Statistics explains, Asylum decisions. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_decisions_-_annual_statistics#Resettled_persons

¹⁶¹ Eurostat, Statistics explains, Asylum decisions. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_decisions_-_annual_statistics#Resettled_persons

Afganistani käsitlevat protokolli ning pikendas Etioopiast, Nigerist ja Jordaaniast toimuvate humanitaarkoridoride memorandumite kehtivust. Prantsusmaa sõlmis uued kokkulepped, et jätkata Liibanonis viibivate rahvusvahelist kaitset vajavate Süüria ja Iraagi kodanike vastuvõtmist, suurendas ümberasustamist, pöörates erilist tähelepanu naistele, ning arendas edasi ülikooli- ja tööhõivekoridoride pilootprogramme. Hispaania kiitis heaks 2025. aasta riikliku ümberasustamiskava, milles eelistatakse Liibanonis viibivaid Süüria päritolu põgenikke ning Costa Ricast saabunud Nicaragua päritolu pagulasi.¹⁶²

Lähteriigis antava ettevalmistava toe valdkonnas kehtestas Rootsi veebikohtumised ümberasustatavate pagulaste ja neid vastu võtva omavalitsuse vahel, et soodustada vastuvõttu. Itaalia sõlmis Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooniga (IOM) Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) rahastatava kokkuleppe, et toetada ümberasustamise ja humanitaarse vastuvõtu programmides osalejate riigist lahkumise eelset ettevalmistust. Meditsiinilisi evakutsioone Gazast korraldasid Itaalia, Luksemburg ja Norra ning Ukrainast Norra. Lisaks võimaldas Itaalia töötamise eesmärgil riiki siseneda kuni 250 kodakondsuseta isikul ja pagulasel, kelle staatust oli tunnustanud ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet või esimese varjupaigariigi või transiitriigi pädev asutus.¹⁶³

Täiendavad tegevussuunad Eestis

2025. aasta 26. juunil jõustus isikut tõendavate dokumentide seaduse muudatus¹⁶⁴, mille kohaselt on ka täiendava kaitse saajad vabastatud Eesti välismaalase passi taotlemisel kodakondsusjärgse riigi nõusoleku edastamise kohustusest. Eelmise aasta 1. jaanuarist kehtima hakanud riigilõivu seaduse § 38 lõiget 3 muudeti selliselt, et enam ei ole riigilõivu tasumisest vabastatud rahvusvahelise kaitse alusel antud elamisloakaardi pikendamise taotlemine, vaid üksnes esmasel elamisloa taotlemine.¹⁶⁵

Seoses riikliku rakenduskava elluviimisega käivitati 2025. aasta aprillis Euroopa Komisjoni tehnilise toe instrumendi (Technical Support Instrument, TSI) raames üheaastane projekt. Projekti raames aitas Rahvusvaheline Rändepoliitika Arenduskeskus (International Centre for Migration Policy Development – ICMPD) Politsei- ja Piirivalveametil ning Sotsiaalkindlustusametil kaardistada ja kirjeldada tööprotsesse, mis on tulevikus abiks reformi rakendamisel. Toetus keskendus eelkõige solidaarsusraamistiku rakendamisele ning haavatavate isikute menetluslike tagatiste tugevdamisele.¹⁶⁶

Aasta jooksul viidi Eestis läbi mitmeid tegevusi mittetulundusühingute ja rahvusvaheliste organisatsioonide poolt. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) Eesti esindus jätkas rahvusvahelise kaitse süsteemi toimimise toetamist koostöös riiklike partneritega. Märkimisväärne osa UNHCR-i tegevusest viidi ellu kohalike vabaühenduste kaudu, kes pakkusid rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele õigusabi, sotsiaalteenuseid ning lõimumist toetavaid teenuseid.

¹⁶² EMN Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/2025.11.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel.pdf>

¹⁶³ EMN Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/2025.11.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel.pdf>

¹⁶⁴ Riigiteataja, Isikut tõendavate dokumentide seadus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/103062026007>

¹⁶⁵ Riigiteataja, Riigilõivuseadus. Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/et/redaktsioonide_vordlus.html?gru-pild=1027446&paremAktId=103062026020&vasakAktId=109042026003

¹⁶⁶ ICMPD, „Supporting Estonia with the implementation of its National Implementation Plan under the EU Pact on Migration and Asylum“, 15.04.2025. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/our-work/projects/supporting-estonia-with-the-implementation-of-its-national-implementation-plan-under-the-eu-pact-on-migration-and-asylum>

UNHCR hindas¹⁶⁷ ka Eestis sunniviisiliselt ümberasustatud isikute seas soolise vägivalla ja seksuaalse ärakasutamise ohvrite olemasolevate suunamismehhanismide toimimist. Hindamise käigus analüüsiti riiklike tugisüsteemide, sealhulgas riigiasutuste, õiguskaitseasutuste ja spetsialiseeritud tugikeskuste pakutavate teenuste kättesaadavust ja tõhusust. Tulemused näitasid, et kuigi vajalikud tugimehhanismid on olemas ja rahvusvahelise kaitse saajatele ametlikult kättesaadavad, esineb endiselt mitmeid praktilisi takistusi. Nende hulka kuuluvad keelebarjäärid, asjakohase teabe piiratud kättesaadavus erinevates keeltes, kultuurilised eripärad, hirm ametiasutuste ees ning abi otsimisega seotud stigmatiseerimine. Hindamine tõi esile ka struktuursed probleemid, nagu teenuseosutajate ebapiisav koostöö ning vajaduse suurendada spetsialistide suutlikkust haavatavate sihtrühmade erivajadustele reageerimisel. Soovitustena toodi välja tõlketeenuste parema kättesaadavuse tagamine, asutustevahelise koostöö tugevdamine ning rahvusvahelise kaitse saajatele suunatud teabe muutmine paremini kättesaadavaks ja kasutajasõbralikumaks.

Eesti Inimõiguste Keskus jätkas olulist rolli varjupaigataotlejatele ja rahvusvahelise kaitse saajatele tasuta õigusabi ja nõustamise pakkumisel varjupaigamenetluse, perekonna taasühinemise ning õiguste kasutamise seotud küsimustes. Lisaks viis organisatsioon läbi seirekülastusi piiripunktidest, kinnipidamiskeskustest ja majutuskeskustest ning tegeles strateegilise koostööga.¹⁶⁸

Eesti Pagulasabi jätkas 2025. aastal nõustamise ja vajaduspõhiste koolituste pakkumisega, et toetada rände- ja pagulastaustaga inimeste sujuvat kohanemist ja iseseisvat hakkamasaamist Eesti ühiskonnas. Eelmisel aastal said nõustamisteenusest abi 578 inimest ning Pagulasabi korraldas lõimumist toetavaid koolitusi ja psühhosotsiaalseid kogukonnaüritusi ligikaudu 4300 osalejale. Kokku toimus ligi 420 üritust.¹⁶⁹ Näiteks osales psühhosotsiaalset tuge pakuvas programmis "MindSpring" 60 pagulastaustaga inimest Tallinnas, Viljandis ja Jõhvis. Veebruaris startis uuesti ettevõtlusprogramm "Boost", mis aitas osalejatel arendada või taaskäivitada oma olemasolevat ettevõtet. Kuni märtsini kestis 2024. aasta sügisel alanud programmi "Empowering Women" kolmas hooaeg. Mais jõudis lõpule pagulastaustaga töötajatele suunatud programm "Edge Up", et tööturule sisenemine või liikumine sobivamale ametikohale oleks lihtsam ja arusaadavam.¹⁷⁰

2025. aastal jätkas Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM) Eesti esindus koostöös riigiasutuste ja rahvusvaheliste partneritega tegevusi, mis toetasid rändehaldust ja rändajatele suunatud tugiteenuseid Eestis. Samuti osales IOM aktiivselt ametkondadevahelises koostöös. IOM jätkas Eestis alates 2010. aastast rakendatava vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmi (*Assisted Voluntary Return and Reintegration* – AVRR) elluviimist. Programm pakub tuge rändajatele, kes soovivad naasta oma päritoluriiki, kuid kellel puuduvad selleks vajalikud vahendid, hõlmates muu hulgas reisikorraldust, nõustamist ja taasintegreerimistoetust. 2025. aastal kasutas programmi 34 inimest, kellest enamik naasis Moldovasse, Türgi, Nigeeriasse ja Colombiasse. Lisaks korraldas IOM Politsei- ja Piirivalveametile inimõiguste ja rändega seotud koolitusi, mille eesmärk oli tugevdada institutsioonilist suutlikkust ning toetada rahvusvaheliste standardite rakendamist rände- ja varjupaigamenetlustes.¹⁷¹

¹⁶⁷ UNHCR (2025), Study on the assessment of the existing referral pathways for forcibly displaced and stateless people who have experienced gender-based violence (GBV), including sexual exploitation and abuse (SEA) in Estonia. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/media/unhcr-assessment-existing-referral-pathways-forcibly-displaced-people-who-have-experienced>

¹⁶⁸ Eesti Inimõiguste Keskuse vastus päringule (17.03.2026).

¹⁶⁹ Eesti Pagulasabi vastus päringule (30.03.2026).

¹⁷⁰ Eesti Pagulasabi majandusaasta aruanne 2025. Kättesaadav: <https://www.pagulasabi.ee/sites/default/files/documents/2026-06/Eesti%20Pagulasabi%20majandusaasta%20aruanne%202025.pdf>

¹⁷¹ IOM Eesti vastus päringule (10.03.2026).

4. Ajutine kaitse

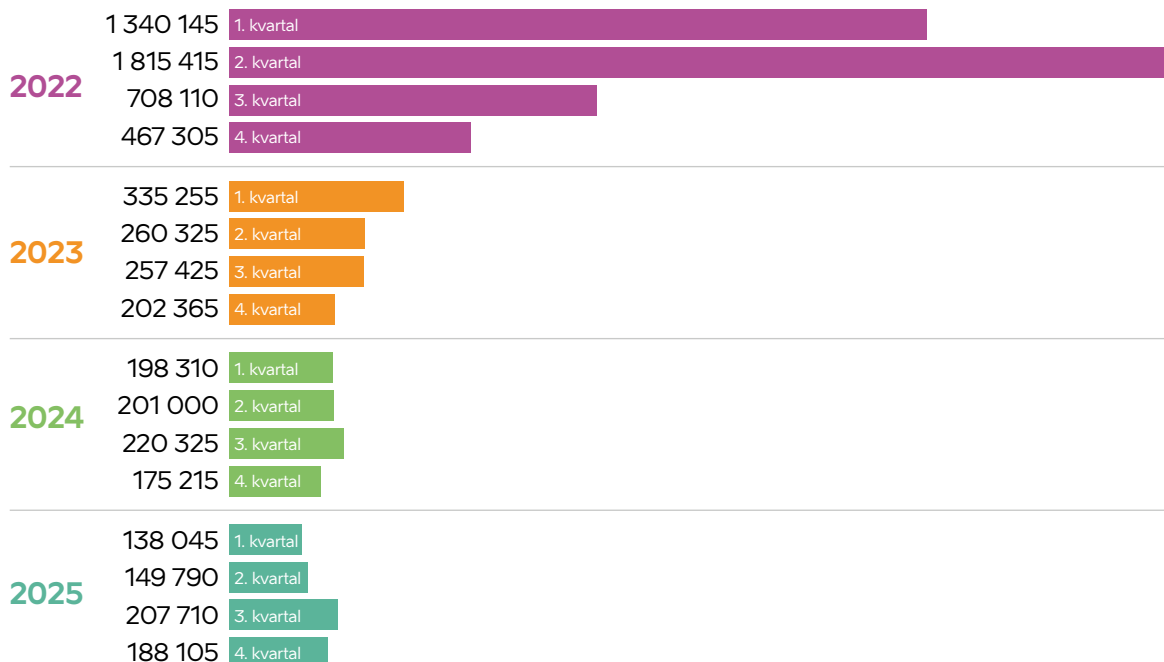
4.1 Ajutise kaitse statistika

2025. aasta 31. detsembri seisuga oli Euroopa Liidus ajutise kaitse staatus umbes 4,35 miljonil Ukrainast põgenenud mitte-ELi kodanikul.

Kõige rohkem ajutise kaitse saajaid viibis Saksamaal (1 250 620 inimest ehk 28,7% Euroopa Liidu koguarvust), millele järgnesid Poola (969 240 ehk 22,3%) ja Tšehhi (393 055 ehk 9%). Suurim ajutise kaitse saajate absoluutne kasv registreeriti Saksamaal (+9620 inimest ehk +0,8%), Hispaanias (+2235 ehk +0,9%) ja Rumeenias (+2160 ehk +1,1%). Neljast liikmesriigist, kus ajutise kaitse saajate arv vähenes, registreeriti suurim langus Prantsusmaal (-1250 ehk -2,4%) ja Eestis (-470 ehk -1,3%).

Eelmise aasta lõpu seisuga oli ajutise kaitse saajate suhtarv elanikkonna kohta kõige suurem Tšehhis (36,0 inimest 1000 elaniku kohta), millele järgnesid Poola (26,6) ning Küpros ja Slovakkia (mõlemas 25,8). Euroopa Liidu keskmine oli 9,7 ajutise kaitse saajat 1000 elaniku kohta.

Ajutise kaitse saajatest moodustasid üle 98,4% Ukraina kodanikud. Täiskasvanud naisi oli kõigist ajutise kaitse saajatest 43,6%, alaealisi 30,5% ning täiskasvanud mehi 25,9%.¹⁷²

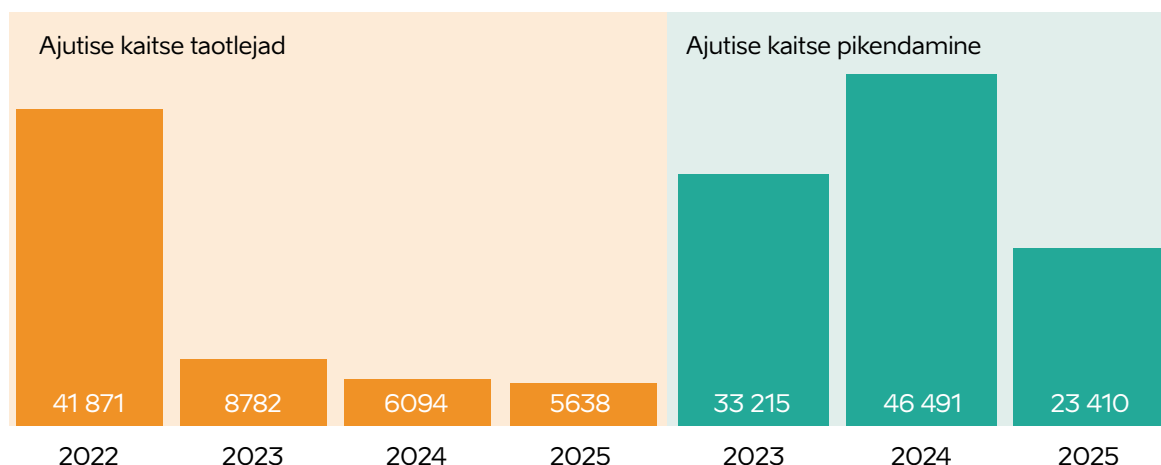

Joonis 11. Ajutise kaitse saajad ELi liikmesriikides, 2022-2025 kvartaalselt. Allikas: Eurostat (migr_asyt-pfm), 27.08.2026

Eestis esitati 2025. aastal 5638 ajutise kaitse taotlust. Seda on vähem kui 2024. aastal, mil esitati 6094 taotlust, ning võrreldes 2022. aastaga on taotluste arv märkimisväärselt vähenenud.

¹⁷² Eurostat News, „Temporary protection for 4.35 million in December 2025“, 10.02.2026.
Kättesaadav: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260210-1>

Eelmisel aastal pikendati 23 410 inimese ajutise kaitse staatust, mis on samuti vähem kui 2024. aastal, mil ajutise kaitse staatust pikendati 46 491 inimesel.

Joonis 12. Ajutise kaitse taotlejad 2022–2025 ja ajutise kaitse pikendamine 2023–2025.
Allikas: Rändestatistika /PPA

4.2. Tegevussuunad ELi tasandil

2025. aastal jätkus Venemaa Föderatsiooni sõjaline agressioon Ukraina suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse vastu, mis mõjutas endiselt miljonite Ukrainast põgenenud inimeste turvalisust ja igapäevaelu ning suurendas survet ELi liikmesriikide vastuvõtu- ja lõimumissüsteemidele.

Ajutise kaitse direktiiv (2001/55/EÜ)¹⁷³ võeti vastu 2001. aastal pärast seda, kui Euroopas toimus Lääne-Balkani relvakonflikti tõttu ulatuslik sundränne, eelkõige Bosniast ja Hertsegoviinast ning Kosovost. 4. märtsil 2022. aastal võttis Euroopa Liidu Nõukogu ühehäälselt vastu rakendusotsuse¹⁷⁴, millega aktiveeriti esmakordselt ajutise kaitse direktiiv, et pakkuda kiiret ja tõhusat kaitset Venemaa sõjalise agressiooni tõttu Ukrainast põgenenud inimestele. Direktiivi rakendati sõja tagajärjel Ukrainast põgenevate isikute massilise sissevoolu tõttu.

Ajutine kaitse on erakorraline mehhanism, mida kohaldatakse Euroopa Komisjoni ettepanekul ja Euroopa Liidu Nõukogu rakendusakti alusel inimeste massilise sissevoolu korral. Selle eesmärk on pakkuda viivitamatut ja kollektiivset kaitset põgenikele, kes ei saa oma päritoluriiki tagasi pöörduda. Samuti leevendab see survet riiklikele varjupaigasüsteemidele ja võimaldab põgenikel kasutada ühtlustatud õigusi kogu ELis. Need õigused hõlmavad riigis viibimist, juurdepääsu tööturule ja eluasemele, arstiabi kättesaadavust ja laste juurdepääsu haridusele. Direktiivi ja nõukogu 4. märtsi 2022. aasta rakendusakti kohaselt aktiveeriti Ukraina põgenike ajutine kaitse esialgu üheks aastaks. 2023. aastal pikendati ajutist kaitset kuni 4. märtsini 2025 kõigis ELi liikmesriikides kooskõlas ELi Nõukogu rakendusotsusega 2023/2409 (vastu võetud 19. oktoobril 2023)¹⁷⁵. Euroopa Liidu Nõukogu otsustas 13. juunil 2025 pikendada ajutise kaitse kehtivust

¹⁷³ Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055>

¹⁷⁴ Euroopa Liidu Nõukogu Rakendusotsus (EL) 2022/382. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382>

¹⁷⁵ Euroopa Liidu Nõukogu Rakendusotsus (EL) 2023/2409. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302409

kuni 4. märtsini 2027, säilitades 2022. aasta märtsis vastu voetud otsuse tingimused.¹⁷⁶ Samas rõhutatakse nõukogu rakendusotsuses, et liikmesriigid peavad jätma rahuldamata ajutise kaitse direktiivi (direktiiv 2001/55/EÜ) artikli 8 lõike 1 alusel esitatud elamisloa taotluse juhul, kui isikule on ajutise kaitse alusel juba antud elamisluba mõnes teises liikmesriigis ning ta kasutab seal ajutise kaitsega kaasnevat õigusi, sealhulgas õigust sotsiaalabile. See lähenemine on kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu otsusega kohtuasjas C-753/23.¹⁷⁷

Kuigi ajutise kaitse direktiivi kohaselt saab ajutine kaitse ELis kehtida maksimaalselt kolm aastat, leiti juriidiline võimalus pikendada seda nõukogu rakendusotsusega 2024/1846 veel ühe aasta võrra, kuni 4. märtsini 2026.¹⁷⁸ 2025. aastal jätkas Euroopa Liit kindlat toetust Ukrainale ning miljonitele Ukrainast ümberasustatud inimestele, kes viibivad Euroopa Liidu liikmesriikides. Kuna olukord Ukrainas oli rohkem kui kolm aastat pärast Venemaa täiemahulise agressiooni algust endiselt ebastabiilne, keskendus Euroopa Liidu poliitika kahele eesmärgile: ajutise kaitse jätkamisele ning Ukrainast ümberasustatud isikutele pikaajaliste lahenduste pakkumisele.¹⁷⁹

Seoses Ukrainast ümberasustatud inimeste pikaajalise viibimisega Euroopa Liidus ning vajadusega kujundada jätkusuutlikumad ja tulevikku suunatud lahendused, tagades samal ajal õiguskindluse ja liikmesriikide koordineeritud tegutsemise, avaldas Euroopa Komisjon teatise¹⁸⁰, milles esitati ühine ja prognoositav Euroopa lähenemisviis Euroopa Liidus viibivate ukrainlaste tulevikule.

16. septembril 2025 võttis nõukogu vastu soovituselt ajutiselt kaitselt koordineeritud ülemineku kohta.¹⁸¹ Soovitusel kutsutakse liikmesriike üles soodustama ajutise kaitse saajate üleminekut muudele seaduslikele viibimisalustele, toetama nende järk-järgulist tagasipöördumist ja kestlikku reintegreerumist Ukrainas. Samuti rõhutatakse vajadust tagada ümberasustatud isikute piisav teavitamine ning tugevdada koostööd, seiret ja teabevahetust liikmesriikide ja Ukraina vahel. Sujuva ja kestliku reintegratsiooni toetamiseks soovitatakse muu hulgas töötada välja vabatahtliku tagasipöördumise programm ajutise kaitse lõppemise järgseks ajaks. Samuti julgustatakse liikmesriike looma Euroopa Liidu rahastatavaid *Unity Hub* kontaktpunkte, mis pakuvad Ukrainast ümberasustatud isikutele teavet, nõustamist, abi dokumentide vormistamisel ja tööhõivega seotud teenuseid.

¹⁷⁶ Euroopa Liidu Nõukogu Rakendusotsus (EL) 2024/1836. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401836

¹⁷⁷ Euroopa Kohtu otsus C-753/23 on leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62023CJ0753>

¹⁷⁸ Euroopa Liidu Nõukogu, „EU member states agree to extend temporary protection for refugees from Ukraine”, pressiteade, 13.06.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/13/eu-member-states-agree-to-extend-temporary-protection-for-refugees-from-ukraine/> ja Euroopa Komisjon, 'Proposal for a Council Implementing Decision extending temporary protection, as introduced by Implementing Decision (EU) 2022/382, until 4 March 2027'. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025PC0650>

¹⁷⁹ EUAA Asylum Report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf

¹⁸⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele. Kättesaadav: „A predictable and common European way forward for Ukrainians in the EU”

¹⁸¹ Euroopa Komisjon, Proposal for a Council Recommendation on a coordinated approach to the transition out of temporary protection for displaced persons from Ukraine - Council of the EU, 'Protection of displaced Ukrainians: Council adopts recommendation about transition out of temporary protection', 16.09.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/09/16/protection-of-displaced-ukrainians-council-adopts-recommendation-about-transition-out-of-temporary-protection/>

17. juunil 2025 nimetas Euroopa Komisjon oma endise justiits- ja siseküsimuste voliniku Ylva Johanssoni Euroopa Liidus viibivate ukrainlaste eriesindajaks. Tema ülesanne on toetada *Unity Hub* kontaktpunktide loomist kogu Euroopa Liidus ning aidata kaasa Euroopa Liidu ühise läheneemisviisi rakendamisele Ukrainast ümberasustatud isikute toetamisel.¹⁸²

Alates Venemaa täiemahulise agressiooni algusest 2022. aasta veebruaris on Euroopa Liit ja selle liikmesriigid andnud Ukrainale ja selle elanikele toetust ligi 200 miljardi euro ulatuses. Euroopa Komisjoni juhitud solidaarsusplatvorm koondab Euroopa Liidu liikmesriike, rahvusvahelisi partnereid ja Euroopa Liidu ameteid, et tagada ajutise kaitse direktiivi koordineeritud rakendamine. Samal ajal jälgib Euroopa Liidu rändevalmiduse ja kriisidele reageerimise raamistik (EU Migration Preparedness and Crisis Blueprint) pidevalt rändeolukorda, kogub ja analüüsib teavet ning toetab olukorratundlikkust, prognoosimist ja õigeaegset reageerimist. Lisaks on aastateks 2024–2027 loodud Euroopa Liidu eraldi rahastamisvahend *Ukraine Facility*¹⁸³, mille eesmärk on toetada Ukraina taastamist, ülesehitamist ja moderniseerimist, aidates ühtlasi kaasa Euroopa Liidu õigusega ühtlustamisele ja Euroopa Liiduga ühinemiseks vajalike reformide elluviimisele Ukrainas.¹⁸⁴

4.3 EL liikmesriikide tegevussuunad

Läti ja Sloveenia teatasid ajutise kaitse valdkonna üldistest muudatustest, mis hõlmasid ajutise kaitse saajatele pakutava toetuse ulatust, et vähendada eelarvekulusid ja parandada ajutise kaitse süsteemi toimimist.

Läti muutis detsembris ajutise kaitse saajate abistamist käsitlevaid õigusakte, vähendades 2026. aastal sellele sihtrühmale antavat riiklikku toetust ligikaudu 40%. Muudatused mõjutavad nii rahalisi toetusi kui ka osa pakutavatest teenustest, säilitades samal ajal toetuse kõige haavatavamatele isikutele. Näiteks peavad Ukraina tsiviilisikud edaspidi tasuma tervishoiuteenuste omaosalust ning ravimite ostmisel makstakse neile hüvitist, et tagada kõigile Läti elanikele võrdne juurdepääs riiklikult rahastatavale tervishoiule.¹⁸⁵

Sloveenia võttis vastu uue seaduse, millega lihtsustati menetlusi, täpsustati ajutise ja rahvusvahelise kaitse omavahelist seost, võimaldati pärast ajutise kaitse lõppemist üle minna muudele riiklikele elamislubadele ning kehtestati haavatavatele isikutele erisätted, sealhulgas sotsiaaltoetustele juurdepääsu kohta. Lisaks loodi seadusega õiguslik alus uuele registreerimisplatvormile.¹⁸⁶

2025. aastal jätkasid mitmed EL riigid poliitikasuunda, mis keskendus lõimumise toetamisele ja sihipärastele tööturureformidele. Hispaanias ja Tšehhis loodud *Unity Hub* keskused pakkusid ajutise kaitse saajatele abi töö leidmisel, keeleõppes ja nõustamisel ning mõnel juhul ka tuge vabatahtlikuks tagasipöördumiseks.

¹⁸² Euroopa Komisjon, "EU appoints special envoy for Ukrainians in the EU", 18.06.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/eu-appoints-special-envoy-ukrainians-eu-2025-06-18_en

¹⁸³ Euroopa Komisjon, The Ukraine Facility. Kättesaadav: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en

¹⁸⁴ EUAA Asylum Report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf

¹⁸⁵ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹⁸⁶ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

Saksamaal loodi samuti *Unity Hub*, mille eesmärk on nõustada ajutise kaitse saajaid Ukrainasse tagasipöördumise või Saksamaal lõimumise võimaluste osas ning toetada Ukraina kogukondade kujunemist. Keskuse tegevus algab 2026. aasta aprillis.¹⁸⁷

Mitmes liikmesriigis esitatud paralleelsete ajutise kaitse taotluste kontekstis selgitas Euroopa Liidu Kohus 27. veebruari 2025. aasta otsuses kohtuasjas A.N. (Krasiliva) vs. Ministerstvo vnitra¹⁸⁸, et liikmesriigi ametiasutused ei või jätta ajutise kaitse taotlust rahuldamata üksnes põhjusel, et isik on esitanud samasuguse taotluse teises liikmesriigis, kuid ei ole seal veel kaitset saanud. Kohus tõlgendas ka ajutise kaitse direktiivi artiklit 8 selliselt, et see tagab õiguse vaidlustada kohtus otsuse, millega jäetakse ajutise kaitse alusel elamisloa taotlus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Õiguslikud alused

Kakskümmend üks EMN-i liikmesriiki teatasid arengutest ajutise kaitse saajate õigusliku staatuses valdkonnas, sealhulgas meetmetest Euroopa Liidu Nõukogu otsusega pikendatud ajutise kaitse rakendamiseks. Samal ajal valmistuti ajutise kaitse lõppemiseks ning töötati välja lahendus, et hõlbustada üleminekut ajutiselt kaitselt teistele seadusliku viibimise alustele. Muudatusi ajendas eelkõige vajadus lõpetada järk-järgult kriisimeetmete kohaldamine, kavandada tugi-meetmeid täpsemalt, arvestada Euroopa Liidu ja riiklike kohtute praktikaga, täita valitsuste poliitilisi otsuseid ning vähendada teisese rände mõju.

Ukrainas jätkuva sõja tõttu pikendas osa liikmesriike elamislube automaatselt, teised kehtestasid või jätkasid erimenetluste kasutamist, mille kaudu said ajutise kaitse saajad taotleda elamisloa pikendamist.

Kuus¹⁸⁹ EMN-i liikmesriiki teatasid muudatustest, mille eesmärk oli hõlbustada ajutise kaitse saajate üleminekut teistele seadusliku viibimise alustele, võimaldades samal ajal järk-järgult loobuda erakorralistest meetmetest ning tagada kaitse, vastuvõtu ja seadusliku riigis viibimise järjepidevus. Kreeka, Itaalia ja Sloveenia võtsid vastu õigusaktid, mis võimaldavad ajutise kaitse saajatel üle minna muudele elamisõiguslikele alustele. Näiteks võimaldas Itaalia muuta ajutise kaitse alusel antud elamisloa töötamise eesmärgil antavaks elamisloaks, suurendades seeläbi õiguskindlust ning parandades juurdepääsu keskpika perioodi lõimumismeetmetele. Prantsusmaa kehtestas prefektuuridele kohustuse hinnata, kas ajutise kaitse saajad vastavad püsivama iseloomuga elamislubade, nt töötamise alusel antava elamisloa, tingimustele. Muudatus on seotud Ukraina kodanike varjupaigataotluste arvu suurenemise ning ajutise kaitse saajate kõrge kaitse andmise määraga.

Pikaajalise elamisloa võimaluse loomine ajutise kaitse saajatele Tšehhis

Tšehhi kehtestas uue pikaajalise elamisloa ajutise kaitse saajatele, kes on majanduslikult iseseisvad. Uus elamisluba võimaldab neil muuta oma õiguslikku staatust ja väljuda ajutise kaitse süsteemist. Meede võeti vastu osana riiklikust ajutise kaitse lõpetamise strateegiast (*exit strategy*).

Pikaajaline elamisluba antakse viieks aastaks ning selle alusel on tulevikus võimalik taotleda alalist elamisluba. Loa omanikel on vaba juurdepääs Tšehhi tööturule.

¹⁸⁷ EUAA Asylum Report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf

¹⁸⁸ Euroopa Liidu Kohtu lahend C-753/23 on leitav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A62023CJ0753&utm_source=chatgpt.com

¹⁸⁹ CZ, EL, FR, IT, NL, SI.

Elamisloa saamise tingimused on järgmised:

- vähemalt kaks aastat viibimist Tšehhis ajutise kaitse alusel;
- majanduslik ja rahaline iseseisvus riigist (piisav regulaarne sissetulek taotlejale ja tema perekonnale);
- pikaajaline majutus taotleja enda kulul;
- katkematu osalemine ravikindlustussüsteemis ning ravikindlustusmaksete võlgnevuste puudumine;
- karistuste puudumise nõude täitmine;
- 6–14-aastaste laste koolikohustuse täitmine.

Taotlusi sai esitada üksnes elektrooniliselt veebipõhise registreerimissüsteemi kaudu, mis avati 2025. aasta aprillis. Taotlejad ei pidanud esitama tõendavaid dokumente, kuna tingimuste täitmist kontrollisid pädevad ametiasutused olemasolevate haldusandmete alusel.

Meetme eesmärk oli anda ajutise kaitse saajatele võimalus saada pikaajaline elamisloa, mis looks eeldused tulevikus alalise elamisloa taotlemiseks. 2025. aastal vastas tingimustele ligikaudu 16 000 ajutise kaitse saajat. Taotlejad, kelle taotlus jäeti rahuldamata, säilitasid ajutise kaitse staatuse.

Ajutise kaitse lõppemiseks valmistudes esitas Madalmaade valitsus ettepaneku kehtestada kolmeaastane ajutine elamisloa, mis annaks ümberasustatud isikutele võimaluse valmistuda Ukrainasse naasmiseks. Kavandatav elamisloa hõlmab ulatuslikku õiguste, kohustuste ja tugi-meetmete paketti.

Tugimeetmete paremaks kavandamiseks kehtestas Läti nõude, et ajutise kaitse saajatel peab olema kehtiv elamisloa. Seevastu Austria kõrgeim halduskohus leidis, et ajutise kaitse saaja õiguspärane ajutine riigis viibimine ei sõltu ümberasustatud isiku isikutunnistuse väljastamisest.

Riiklike otsuste tulemusel lõpetasid Soome ja Madalmaad ajutise kaitse kohaldamise nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kellel puudus Ukrainas alaline elamisõigus või elamisloa. Soome migratsiooniamet kehtestas samuti uue juhise, mille kohaselt võib elamisloa taotluse jätta rahuldamata, kui on selge, et isikule on sama õigusliku aluse alusel juba antud elamisloa mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis, tuginedes Euroopa Liidu Kohtu otsusele kohtuasjas C-753/23. Saksamaa lõpetas ajutise kaitse andmise isikutele, kes olid selle staatuse juba saanud mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis, viidates teisese rände ohule ja vajadusele vältida liikmesriikide vastuvõtusüsteemide koormamist.¹⁹⁰

Seoses ajutise kaitse pikendamisega Euroopa Liidu tasandil kehtis Eestis enne 13. augustit 2025 esitatud taotluse alusel antud ajutine kaitse kuni 2026. aasta märtsini. Alates 13. augustist 2025 esitatud taotluste alusel antud ajutine kaitse kehtib kuni 2027. aasta märtsini. Pärast seda, kui ajutise kaitse direktiivi kehtivust pikendati 2027. aasta märtsini, alustas PPA 2025. aasta detsembris ajutise kaitse alusel antud elamislubade pikendamist. Ajutise kaitse saajad, kes vastavad seaduses sätestatud tingimustele, saavad taotleda tähtajalist elamisloa ka muul õiguslikul alusel, näiteks töötamiseks, õppimiseks, perekonna taasühinemiseks või Eestisse püsivalt elama asumiseks.¹⁹¹

¹⁹⁰ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹⁹¹ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

Lühiuuring “Ajutise kaitse saajate õigused ja vastutus”¹⁹²

EMN-i ja OECD ühine ülevaade käsitleb ajavahemikul juuli 2023 kuni kevad 2025 Euroopa riikides tehtud muudatusi ajutise kaitse saajate õiguste ja kohustuste osas. Analüüs hõlmab 26 EMN liikmes- ja vaatlejariiki ning valitud OECD riike ning keskendub sellele, kuidas on muutunud juurdepääs majutusele, sotsiaaltoetustele, tervishoiule, haridusele ja tööturule ning milliseid lahendusi riigid kavandavad ajutise kaitse lõppemise järel.

Lühiuuringust selgub, et enamik riike on liikunud kriisireageerimiselt järk-järgult iseseisvat toimetulekut toetava lähenemise suunas. Kuigi ajutise kaitse saajatele on jätkuvalt tagatud juurdepääs põhiõigustele, on mitmes riigis muudetud toetuste tingimusi ning suurendatud isikute enda vastutust oma toimetuleku eest. Üha enam seotakse toetuste saamine tööturul osalemise, keeleõppe või lõimumistegevustega.

Samas on mitmed riigid vähendanud riiklikku toetust või kehtestanud suurema omaosaluse. Näiteks Iirimaa lühendati riiklikult rahastatud majutuse maksimaalset kestust uutele ajutise kaitse saajatele ning vähendati riiklikus majutuses elavatele isikutele makstavat iganädalast toetust. Madalmaades peavad töötavad ajutise kaitse saajad alates 2024. aastast tasuma omaosalust munitsipaalmajutuse kulude katmiseks, kui nende sissetulek ületab kehtestatud piiri. Samuti on Belgias (Flandrias) kohalikel omavalitsustel võimalus küsida töötavatelt ajutise kaitse saajatelt panust majutus- ja elamiskulude katmiseks.

Raport toob esile, et toetuste ulatus ja korraldus erinevad riigiti märkimisväärselt. Mõnes riigis säilib ajutise kaitse saajatele ligipääs samadele sotsiaaltoetustele kui kohalikel elanikel, samas kui teistes on toetused väiksemad või ajaliselt piiratud. Ka tervishoiu, hariduse ja eluaseme pakkumise tingimusi on mitmes riigis kohandatud vastavalt riiklikele eelarvevõimalustele ja lõimumispoliitikatele.

Oluliseks arengusuunaks on ka ettevalmistused ajutise kaitse lõppemiseks. Näiteks Poola ja Tšehhi on loonud võimalusi minna üle töö- või muudele elamislubadele isikutele, kes vastavad riigis viibimise üldtingimustele ning on edukalt tööturule integreerunud. Selliste meetmete eesmärk on vähendada sõltuvust ajutise kaitse mehhanismist ja toetada pikemaajalist lõimumist.

Lühiuuringust selgub, et Euroopa riigid püüavad tasakaalustada ajutise kaitse saajate õiguste tagamist avalike ressursside jätkusuutliku kasutamisega. Viimaste aastate arengud viitavad üleminekule erakorraliselt kriisiabilt süsteemile, mis rõhutab suuremat individuaalset vastutust, tööturul osalemist ja pikaajalist lõimumist, säilitades samal ajal täiendava kaitse kõige haavatavamatele sihtrühmadele.

¹⁹² Lühiuuring on leitav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/11/2025_EMN-OECD_inform_responsibilities_access_to_rights_beneficiaries_temporary_protection.pdf

Ligipääs majutusele

Kaksteist EMN-i liikmesriiki¹⁹³ tegid muudatusi ajutise kaitse saajate majutuse ja eluasemetoe- tuse korralduses. Muudatusi ajendas peamiselt vajadus vähendada kulusid, säilitades samal ajal sihipärase toetuse, liikuda järk-järgult eemale erakorralistest meetmetest ja soodustada iseseis- vat toimetulekut, jätkata sihipärase tugimeetmete pakkumist pärast ajutise kaitse pikendamist ning ajakohastada ja täpsustada kehtivaid reegleid.

Viis EMN-i liikmesriiki¹⁹⁴ piirasid kulude vähendamiseks eluasemetoetuse ulatust. Näiteks Aust- ria sulges Ukrainast saabunud isikute esmased vastuvõtukeskused ning lõimis ajutise kaitse saajate vastuvõtu tavapärase vastuvõtukorraldusega. Läti kehtestas kohalikele omavalitsustele kohustuse hinnata pärast esmast 180päevast vastuvõtuperioodi uuesti ajutise kaitse saajate majutusvajadust ning lõpetada riikliku majutuse võimaldamine, kui toetuse saamise tingimused ei ole enam täidetud. Selleks et suunata toetus üksnes tegelikult kaitset vajavatele isikutele, muutis Poola kollektiivsete majutuskeskuste kasutamise tingimusi, piirates riikliku toetuse konk- reetsete haavatavate sihtrühmadega. Ühtlase praktika tagamiseks anti piirkondlikele ametiasu- tustele õigus teha teatud tingimustel otsuseid ajutise kaitse saajate väljatõstmise kohta.¹⁹⁵

Itaalia, Iirimaa ja Slovakkia tegid muudatusi eesmärgiga loobuda järk-järgult erakorralistest meetmetest. Slovakkia ja Itaalia piirasid majutustoetust ajutise kaitse saajatele, kes ei kuulu haa- vatavatesse rühmadesse, et soodustada nende iseseisvat lõimumist vastuvõtvasse ühiskonda. Samal ajal teatas Itaalia vastuvõtusüsteemi järkjärgulisest ümberkujundamisest, liikudes era- korralistelt lahendustelt kestlikuma korralduse poole ning kohandades avalikku toetust tegelike- le vajadustele. Iirimaa vähendas enne ajutise kaitse direktiivi kohaldamise lõppemist eraisikutele makstavat hüvitist, mida maksti tunnustusena ajutise kaitse saajatele majutuse pakkumise eest.

Kaks EMN-i liikmesriiki võtsid vastu seadusandlikud meetmed, et jätkata ajutise kaitse saajate majutuse toetamist seoses ajutise kaitse pikendamisega. Belgia Flandria ja Valloonia piirkonna valitsused muutsid varasemaid otsuseid, millega oli kavandatud ajutise kaitse saajate riikliku vastuvõtu järkjärguline lõpetamine, ning otsustasid säilitada vastuvõtuvõimekuse kuni 2027. aasta märtsini. Brüsseli pealinna piirkond pikendas kuni 2026. aasta märtsini ajutisi ehitusluba- de nõuete erandeid töödele ja tegevustele, mis on vajalikud ajutise kaitse saajate ja teiste kaitset vajavate isikute majutamiseks. Samuti pikendas Horvaatia valitsus kuni 2026. aasta märtsini ra- hastamist, millega kaetakse Ukrainast ümberasustatud isikute individuaalse majutuse kulud.¹⁹⁶

Majutuskohdade nappuse tõttu muutis Iirimaa riikliku majutuse võimaldamise tingimusi, lühen- dades uutele ajutise kaitse saajatele pakutava riikliku majutuse maksimaalset kestust 90 päe- valt 30 päevale. Lisaks kaotasid õiguse riiklikule majutusele isikud, kes olid riiklikust majutusest lahkunud või saabunud enne 2024. aasta märtsi või kes seda teenust enam ei kasuta, samuti need ajutise kaitse saajad, kellele oli ajutine kaitse juba varem antud mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis.¹⁹⁷

Belgia ja Horvaatia ajakohastasid ajutise kaitse saajate vastuvõttu ja majutust reguleerivat õi- gusraamistikku, et muuta süsteem selgemaks. Tšehhi otsustas, et eluasemetoetust antakse edaspidi sissetulekust sõltuva humanitaartoetuse kaudu, et tagada toetuse sihipärane, läbipais- tev ja rahaliselt jätkusuutlik kasutamine. Sloveenias jõustusid kaks uut määrust, millega täpsus-

¹⁹³ AT, BE, CZ, EE, HR, IE, IT, LV, PL, PT, SI, SK

¹⁹⁴ EE, IE, LV, PL, SK

¹⁹⁵ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/up-loads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹⁹⁶ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/up-loads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹⁹⁷ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/up-loads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

tati muu hulgas majutuse korraldust, majutuskeskustes toitlustamiskulude hüvitamise korda, majutuskohdade haldamist ning ajutise kaitse saajate õigusi.¹⁹⁸

Samal ajal pikendati mitmes riigis programme, mis aitavad ajutise kaitse saajatel leida eluase-me väljaspool vastuvõtusüsteemi, sealhulgas programmi *Together for Independence* Poolas ja projekti *Lend a Hand* Hispaanias. Bulgaaria võttis kasutusele meetmed haavatavate ajutise kaitse saajate paremaks toetamiseks, Luksemburg jätkas tööturule lõimumist toetavate projektidega.¹⁹⁹

Mitmed Eesti kohalikud omavalitsused juhtisid tähelepanu sellele, et ajutise kaitse saajate arv on vähenenud, kuna üha enam Ukrainast saabunud inimesi asub elama juba Eestis viibivate lähedaste või teiste tugivõrgustike juurde. Selle tulemusena on kohalike omavalitsuste halduskulud suurenenud ning 2025. aastal lõpetati Sotsiaalkindlustusameti ja kohalike omavalitsuste vahel sõlmitud halduslepingud.

Ukraina sõjapõgenikel, kellele on antud tähtajaline elamisluba ajutise kaitse alusel ja kes ei viibinud menetluse ajal vastuvõtukeskuses, ei ole enam õigust saada üürilepingu sõlmimisega seotud kulude hüvitist. Seevastu pagulastel, kes viibisid menetluse ajal vastuvõtukeskuses ja asusid pärast elamisloa saamist elama kohalikku omavalitsusse, säilib õigus sellele toetusele, mida makstakse vastuvõtukeskuse kaudu.²⁰⁰

Ligipääs tööturule

Austria, Läti ja Poola võtsid kasutusele uued meetmed ajutise kaitse saajate tööhõive toetamiseks. Muudatusi ajendas vajadus soodustada nende pikaajalist lõimumist ning vähendada tööturule sisenemise takistusi. Tšehhi täpsustas õigusaktides, et uue pikaajalise erielamisloa omanikud saavad samasuguse vaba juurdepääsu tööturule ja sellega seotud tugimeetmetele nagu teised ajutise kaitse saajad. See hõlmab muu hulgas õigust registreeruda riiklikus tööturuasutuses ning tingimuste täitmisel saada töötushüvitist.

Lirimaa rahastas ajavahemikul 2021–2027 riikliku tööhõive, kaasamise, oskuste ja koolituse programmi (*Employment, Inclusion, Skills & Training* – EIST) kaudu projekte, mille sihtrühma kuuluvad ka ajutise kaitse saajad. Leedu pikendas töötavate või ettevõtlusega tegelevate ajutise kaitse saajate ajutist vabastust kohustuslikest riigikeele oskuse nõuetest.

Samas lõpetas Läti Ukraina ajutise kaitse saajatele makstavate alustamistoetuste maksmise, põhjendades seda Ukraina kodanike suhteliselt kõrge tööhõivega ning sooviga liikuda erakorralistelt tugimeetmetelt iseseisvale toimetulekule ja täielikule lõimumisele.²⁰¹

Ligipääs tervishoiuteenustele, sh vaimse tervise teenustele

Austria, Läti ja Poola teatasid muudatustest, mille eesmärk oli tagada ajutise kaitse saajatele jätkuv ja proportsionaalne juurdepääs tervishoiuteenustele. Meetmed peegeldasid liikmesriikide soovi lõimida ajutise kaitse saajad tavapärasesse riiklikku tervishoiusüsteemi ning vähendada survet avalikele rahalistele vahenditele.

Erakorralistelt meetmetelt tavapärasele süsteemile ülemineku raames lõimis Austria Ukrainast ümberasustatud isikud olemasolevatesse haldusmenetlustesse, säilitades abi vajavatele isiku-

¹⁹⁸ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

¹⁹⁹ EUAA Asylum Report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf

²⁰⁰ EMN Asylum and Migration Overview 2025 in Estonia, National report. Kättesaadav: https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2025/07/2025_06_estonia-arm-part-ii-2024-1.pdf

²⁰¹ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.eu/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

tele juurdepääsu ravikindlustusele põhihooldussüsteemi kaudu. Läti kehtestas patsientide omaosaluse ning kohaldas ravimite hüvitamise üldreegleid, et tagada võrdne ja rahaliselt jätkusuutlik juurdepääs riiklikult rahastatavatele tervishoiuteenustele.

Poolas avaldas ravikindlustuseta Ukrainast pärit ajutise kaitse saajatele osutatud tervishoiuteenuste suur maht üha suuremat survet avalikule tervishoiusüsteemile. Tervishoiusüsteemi rahalise jätkusuutlikkuse tagamiseks ja tervishoiuteenuste kasutamise võimalike kuritarvituste vähendamiseks piirati ravikindlustuseta ajutise kaitse saajatele kättesaadavate tervishoiuteenuste loetelu. Alla 18-aastaste ajutise kaitse saajate suhtes neid piiranguid siiski täielikult ei kohaldata, et tagada laste õiguste kaitse.

Leedu võimaldas Ukraina palvel igal aastal kuni 150 Venemaale sunniviisiliselt viidud ja seejärel Ukrainasse naasnud alaealisel saada Leedus meditsiinilist taastusravi ning laste ja noorukite psühhiaatrilisi eriteenuseid.²⁰²

Ligipääs sotsiaalhoolekandele ja toimetulekutoetustele

Kümme EMN-i liikmesriiki tegid muudatusi ajutise kaitse saajatele pakutavate sotsiaaltoetuste ja toimetulekumeetmete valdkonnas. Neli liikmesriiki suurendasid toetusi, et säilitada saabumisejärgne esmane abi ning vältida lünki esmavajaduste katmisel Ukrainas jätkuva sõja tingimustes. Tšehhi muutis humanitaartoetuse süsteemi, asendades senise ühtse toetuse puudest tulenevat toimetulekuvõime vähenemist arvestava diferentseeritud toetusega. Bulgaaria käivitas Euroopa Liidu Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) rahastusel tervikliku mitut valdkonda hõlmava projekti, mille eesmärk on parandada juurdepääsu põhiteenustele ja toimetulekutoele ning toetada üleminekut erakorraliselt abilt pikaajalisemale lõimumist toetavale lähenemisele.²⁰³

Kuus EMN-i liikmesriiki²⁰⁴ vähendasid toetuste mahtu või karmistasid nende saamise tingimusi, et ühtlustada sotsiaalabi erinevate sihtrühmade vahel, soodustada tööturul osalemist, ennetada sotsiaaltoetuste väärkasutamist ning rakendada valitsuste poliitilisi otsuseid. Austria sidus poliitilise otsuse tulemusel pere- ja lapsehooldustoetuste maksmise ajutise kaitse saajatele töötamise või ettevõtlusega, välja arvatud seaduses sätestatud erandjuhtudel. Toetust saavad ka isikud, kes on registreeritud tööotsijatena riiklikus tööturuametis.

2025. aasta novembris tugevdas Poola peretoetuste saamise õiguse kontrolli, et vähendada võimalikke kuritarvitusi ja nendega kaasnevat halduskoormust. Selleks võimaldati riiklike registre andmete riskasutust ning anti sotsiaalkindlustusasutusele (ZUS) õigus kontrollida pidevalt, kas toetuse saajad vastavad elukohanõuetele. Samuti täpsustati välismaalaste isikusamasuse kontrollimise nõudeid ning seoti lapsehooldustoetuste saamine tööturul osalemisega.

Saksamaa ja Madalmaad kohandasid ajutise kaitse saajatele makstavaid toetusi, et ühtlustada need teiste sotsiaalabi saajatele kehtivate reeglitega. Saksamaal vähendati selle tulemusena ajutise kaitse saajatele makstavat sotsiaalabi. Madalmaades suurendati omavalitsuste pakutavas majutuses elavate ja piisavat sissetulekut teenivate ajutise kaitse saajate omaosalust ning kohalikele omavalitsustele pandi kohustus lõpetada elamistoetuse maksmine juhul, kui isiku sissetulek ületab toetuse suurust vähemalt 15%.²⁰⁵

Belgias ja Soomes mõjutasid ajutise kaitse saajaid laiemad valitsuse kokkuhoiumeetmed, mis ei olnud suunatud üksnes sellele sihtrühmale. Soome pikendas avaliku sektori kokkuhoiumeet-

202 EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

203 EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

204 AT, BE, DE, FI, NL, PL.

205 EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

mete tõttu vähendatud vastuvõtu- ja toimetulekutoetuste kohaldamist kuni 2026. aasta juunini. Belgia teatas kavast siduda õigus sotsiaaltoetusele osalemisega kohanemisprogrammis. Kavandatud meetmete kohaselt saaksid ajutise kaitse saajad vähendatud sotsiaaltoetusi täiendada lõimumist toetavate tegevustega seotud lisatoetustega, näiteks osaledes keele- ja kohanemiskursustel, otsides aktiivselt tööd või osaledes kutseõppes.²⁰⁶

Ligipääs haridusele

Kuus²⁰⁷ EMN-i liikmesriiki teatasid muudatustest, mille eesmärk oli parandada alaealiste juurdepääsu haridusele. Viies liikmesriigis olid meetmed suunatud eelkõige Ukraina laste vajadustele kohandatud haridusvõimaluste pakkumisele ning kaasava hariduse edendamisele.

Kuna suur hulk põgenikke soovis jätkata õpinguid Ukraina haridussüsteemis, otsustas Küprose haridusministeerium vabastada ajutise kaitse saanud õpilased kuni õppeaasta lõpuni kohustuslikust õppetööst riigikoolis. See samm võimaldas neil jätkata õpinguid Ukraina õppekava alusel kaugõppe vormis. Samas peavad õpilased olema registreeritud Küprose riigikooli ning esitama kaks korda aastas õpitulemuste aruande, et hõlbustada hilisemat üleminekut Küprose haridussüsteemi. Lisaks saavad ajutise kaitse saanud alaealised osaleda kreeka keele õppeprogrammides, mida pakutakse sisserändetaustaga õpilastele ja üldkeskhariduse õpilastele. Meetme eesmärk on toetada laste lõimumist ja sotsiaalset kaasatust vastuvõtvas ühiskonnas, mis on osa Küprose riiklikust panusest Ukraina sõjakriisi leevendamisel.

Hariduses osalemise määra suurendamiseks kehtestas Slovakkia kohalikele omavalitsustele kohustuse jälgida koolikohustuslike ajutise kaitse saanud laste koolikohustuse täitmist. Samuti muudeti kohustuslikuks nii koolieelses eas kui ka koolikohustuslike ajutise kaitse saanud laste hariduses osalemine. Alates 2026. aasta jaanuarist tuleb kõik välisriigist ümberasustatud lapsed, sealhulgas ajutise kaitse saajad, registreerida haridusasutusse kolme kuu jooksul pärast nende registreerimist riigis.

2025/2026. õppeaasta tähistas Eestis eestikeelsele haridusele ülemineku teist aastat. Üleminek jätkub etapiviisiliselt kuni 2030. aastani. Teisel üleminekuaastal toimub õppetöö eesti keeles kõigis koolides 1., 2., 4. ja 5. klassis ning lasteaedades. Muudatus puudutab ka ajutise kaitse saajaid, kuna nende lapsed on lõimitud Eesti üldharidussüsteemi.

Täiendavad tegevussuunad Eestis

Arvestades, et Balti riigid on vastu võtnud märkimisväärse arvu Ukrainast pärit põgenikke, eriti võrreldes oma rahvaarvuga, käivitati Eesti, Läti ja Leedu linnavalitsustele suunatud uus ametkondade vaheline algatus „Academy on the Integration of Migrants and Refugees in the Baltic Countries 2025–2026”²⁰⁸. Koolitusprogrammi eesmärk on valmistada ametnike ette uussisserändajatega töötamiseks ning aidata neil toime tulla vastuvõtmisega seotud väljakutsetega.

UNHCR viis koostöös IOM Eesti esinduse ja Eesti Pagulasabiga 2025. aastal Eestis läbi sotsiaal-majandusliku uuringu (*Socio-Economic Insights Survey*)²⁰⁹, mis annab põhjaliku ülevaate Eestis elavate Ukraina põgenike vajadustest, toimetulekust ja lõimumisest. Uuringu tulemused näitavad, et põgenike tööhõive on märkimisväärselt kasvanud – 79% tööealistest on hõiva-

²⁰⁶ EMN Asylum and Migration Overview 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/07/2025_EMN_AMO.pdf

²⁰⁷ CY, CZ, EE, HU, LV, SK.

²⁰⁸ UNHCR, Inter-agency initiative ‘Academy on the integration of migrants and refugees in the Baltic countries 2025–2026’ launched for city administrations in Estonia, Latvia and Lithuania. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/news/regional-training-initiative-launched-strengthen-refugee-and-migrant-integration>

²⁰⁹ UNHCR, IOM Estonia and Estonian Refugee Council Socio-Economic Insights Survey. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/media/seis-estonia>

tud ning peaaegu kõik kooliealised lapsed (99%) õpivad Eesti haridussüsteemis. Võrreldes varasemate aastatega on peamised prioriteedid nihkunud esmavajaduste rahuldamiselt pikaajalisematele eesmärkidele, nagu töötamine, eesti keele õppimine ja täiskasvanuharidus. Kui- gi kohaliku keele oskus on paranenud — 47% vastanutest suudab eesti keeles suhelda —, on keelebarjäär ning juurdepääs õiglaselt tasustatud töökohtadele jätkuvalt peamised tööturuga seotud probleemid. Samuti on paranenud sotsiaalne sidusus: enamik põgenikest tunneb end Eestis turvaliselt ning kogeb vähem vaenulikkust kohaliku elanikkonna poolt. Samas on vaimne tervis endiselt oluline probleem, kuna 25% leibkondadest teatas vaimse tervise või psühhosotsiaalsetest raskustest.

UNHCR tegi aastatel 2023–2025 koostööd MTÜ-ga Mondo, et toetada nii täiskasvanutele kui ka lastele suunatud haridustegevusi. Koostöö keskseks eesmärgiks oli Ukraina õpetajate lõimi- mine Eesti tööturule. Selleks loodi Mondo Ukraina Akadeemia ning pakuti eesti keele kursusi, mis aitavad õpetajatel täita ametlikke keelenõudeid ja jätkata töötamist õpetajana Eestis. Mondo koolitustest said osa ka Eesti õpetajad, kellele pakuti koolitusi pagulastega seotud teemade kä- sitlemise ning traumakogemusega laste toetamise metoodika kohta. Lapsed said teadmisi pa- gulastega seotud teemadest pagulaste endi juhendatud koolitötubades ning Ukraina õpilaste- le korraldati kunstiteraapia seansse. Teadlikkust pagulastega seotud küsimustest suurendati ka kogukonnaürituste ja meediategevuste kaudu.²¹⁰

Seoses suure hulga põgenike, sealhulgas laste saabumisega otsustas Mondo 2024. aastal li- sada oma tegevustesse kunstiteraapia. Teraapiaprogramm põhineb Ukrainas ja Gruusias ellu viidud sarnastel projektidel, kuid Eestis arendati seda edasi koostöös riigi juhtiva kunstiteraapia õppe- ja arenduskeskuse — Tallinna Ülikooli — ning selle professionaalsete kunstiterapeutide- ga. Koostöös töötati välja kunstiteraapia programm ning seansse viivad läbi Tallinna Ülikooli lõpetanud kunstiterapeutid. Koostöö on osutunud edukaks ning nii terapeutide kui ka osalejate tagasiside on olnud väga positiivne.

2025. aastal käivitas Eesti Pagulasabi koostöös Tallinna Ülikooli ja Poola organisatsiooni *Dobra Fabryka* programmiga *Language Ladder*²¹¹, mille eesmärk on toetada Ukraina noorte pagulaste lõimumist. Euroopa Sotsiaalfond+ programmi *Social Innovation+* rahastatav programm ühen- dab antropoloogilise lähenemise ja teenusedisaini metoodika ning selle eesmärk on arenda- da keeleoskust, toetada tööturule sisenemist, soodustada sotsiaalset lõimumist ja suurendada noorte iseseisvat toimetulekut. Projekti raames viib Eesti Pagulasabi ellu ka pagulastaustaga ini- mestele suunatud *MindSpring*-i grupiprogrammi, mis toetab kohanemist uues elukeskkonnas.

Eesti Pagulasabi korraldas samuti kolm noortelaagrit, sealhulgas ühe laagri Ukraina rindejoone lähedal elavatele noortele, kelle vanemad töötavad päästjatena. Tegevustes osales ligikaudu 420 noort. Lisaks koolitas organisatsioon ligi 60 kohalike omavalitsuste spetsialisti ja kogukon- dade võtmeisikut, viis UNHCRi sotsiaal-majandusliku uuringu (*Socio-Economic Insights Survey*) jaoks läbi 185 poolstruktureeritud intervjuud ning kaasas veel 97 inimest erinevatesse kvalita- tiivsetesse uuringutesse. Kõigi nende tegevuste elluviimist toetas ligikaudu 30 vabatahtlikku.²¹²

Koostöös Eesti Inimõiguste Keskusega pakkus IOM Eestis elavale 61 Ukraina põgenikule õi- gusnõustamist tööturule lõimumise küsimustes ning nõustamist tööalase ärakasutamise enne- tamiseks ja sellele reageerimiseks. Koostöös Maailma Terviseorganisatsiooniga (WHO) toetas IOM samuti põgenike juurdepääsu Eesti tervishoiusüsteemile, aidates neil tervishoiuteenuseid kasutada ning tugevdades tervishoiutöötajate suutlikkust. Lisaks praktilisele abile panustas IOM

²¹⁰ EMN Asylum and Migration Overview 2025 in Estonia, National report. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/07/2025_06_estonia-arm-part-ii-2024-1.pdf

²¹¹ *Language Ladder* programme launched by Estonian Refugee Council, Tallinn University and Dobra Fab- ryka. Kättesaadav: <https://www.pagulasabi.ee/en/invisible-language-learning-supports-integration-refu- gee-youth>

²¹² Eesti Pagulasabi vastus päringule (30.03.2026).

tõenduspõhise poliitikakujundamise toetamiseks, avaldades *Displacement Tracking Matrix* (DTM)-i²¹³ aruande Ukraina põgenike juurdepääsust tervishoiuteenustele. Aruanne tõi esile nii põgenike hea kaasatuse Eesti tervishoiusüsteemi kui ka jätkuvad takistused, eelkõige keelebarjääri ja pikad ooteajad.²¹⁴

²¹³ International Organization for Migration (IOM), October 2025. "Access to health care for refugees from Ukraine" IOM, Estonia. Kättesaadav: <https://dtm.iom.int/reports/estonia-access-healthcare-refugees-ukraine-july-august-2025?close=true>

²¹⁴ IOM Eesti vastus päringule (10.03.2026).

5. Kohanemine ja lõimumine

5.1 Tegevussuunad ELi tasandil

2025. aasta 1. jaanuari seisuga elas Euroopa Liidus hinnanguliselt 46,7 miljonit väljaspool ELi sündinud inimest, mis moodustas 10,4% ELi kogurahvastikust. Võrreldes eelmise aastaga suurenes nende arv 1,9 miljoni inimese võrra. Absoluutarvudes elas kõige rohkem väljaspool ELi sündinud inimesi Saksamaal (17,2 miljonit), Prantsusmaal (9,6 miljonit), Hispaanias (9,5 miljonit) ja Itaalias (6,9 miljonit). Nimetatud neljas liikmesriigis elas kokku 66,7% kõigist Euroopa Liidus elavatest välismaal sündinud inimestest, samas kui nende riikide osakaal ELi kogurahvastikust oli 57,8%. Väljaspool ELi sündinud inimeste suurim osakaal kogurahvastikus oli Luksemburgis moodustades 51,5% elanikest, järgnesid Malta (32,0%) ja Küpros (27,6%). Seevastu moodustasid välismaal sündinud inimesed vähem kui 5% elanikkonnast Rumeenias (3,6%) ja Bulgaarias (3,8%). Kuigi ka Poola ja Slovakkia protsendipunktid jäävad alla viie on oluline märkida, et riigid ei ole rahvastikunäitajate sisse arvanud ajutise kaitse all olevaid Ukraina põgenikke.

Tabel 19. Kolmandate riikide kodanike osakaal kogu elanikkonnast, 1. jaanuar 2025.²¹⁵ Allikas: Eurostat,²¹⁶ (20.07.2026)

	% elanikkonnast				
AT	22,5	EL	11,0	PT	-
BE	20,2	CY	27,6	FR	14,0
BG	3,8	LT	9,7	SE	20,8
EE	17,8	CZ	10,0	RO	3,6
ES	19,3	HU	7,3	DE	20,5
NL	16,8	LU	51,5	SK(*)	4,0
HR	14,1	LV	11,6	SL	15,5
IE	23,3	MT	32,0	FI	10,0
IT	11,8	PL (*)	2,6	DK	14,4

2025. aasta juunis avaldas Euroopa Komisjon Integratsiooni ja kaasamise tegevuskava 2021-2027 vahehindamise²¹⁷, mille kohaselt on tegevuskava neljas põhivaldkonnas – haridus, tööhõive, tervishoid ning ligipääs eluasemele – tehtud küll edusamme, kuid jätkuvalt esineb probleeme seoses (1) kasvava koormusega avalikele teenustele ja eluasemeturule, (2) varasema kvalifikatsiooni tunnustamisega tööturule sisenemisel, (3) rändetaustaga laste suurema

²¹⁵ Üksikväärtused ei anna kogusummat, kuna on ümardatud ja tabelist on välja jäetud määratlemata kodanikudisusega isikute rühm. 2025. aasta andmed on hinnangulised. Poola ja Slovakkia ei ole oma rahvastiku- ja rändestatistikasse lisanud ajutise kaitse all olevaid Ukraina põgenikke. (*) Portugali andmed puuduvad.

²¹⁶ Statistika on leitav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_population_diversity_by_citizenship_and_country_of_birth

²¹⁷ Euroopa Komisjon, Mid-term review of the Commission Action Plan on Integration and Inclusion 2021-2027. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025SC0162>

ohuga katkestada haridustee enneaegselt ning (4) tervishoiuteenuste (eelkõige vaimse tervise) piiratud kättesaadavusega, seda nii halduslike kui kultuuriliste takistuste tõttu.

Tegevuskava edenemist jälgitakse veebiplatvormil Migrant Integration Hubi²¹⁸, mis uuendab ja hindab tegevuste tulemusi iga nelja kuu järel. Seireplatvormi abil tagatakse, et poliitikameetmeid kohandatakse tõendus põhiseiselt ja kõiki osapooli kaasavalt. Märkimisväärsete arengutena saab välja tuua 2025. aasta juunis käivitatud digitaalse õppeplatvormi EU-MiCare, mis on suunatud rändajate ja pagulaste vaimse tervise valdkonnas töötavate spetsialistide koolitamisele. Integratsiooni toetamiseks tööturul osalemise kaudu esitas Euroopa Komisjon märtsis algatuse Oskuste Liit, mille eesmärk on pakkuda koolitusi ja võimalusi nii olemasolevate oskuste täiendamiseks kui uute omandamiseks, hõlbustada ettevõtjatel värvata töötajaid väljaspool ELi ning meelitada tööturule nõ tipptalente. Oskuste Liidu raames käivitati ka algatus „Vali teaduseks Euroopa“ (*Choose Europe for Science*), mida viiakse ellu Marie Skłodowska-Curie meetmete kaudu.

Aasta jooksul korraldati ka mitu olulist üritust. Mais toimus integratsiooniteenuste digitaliseerimisele, digioskuste arendamisele ning keele- ja kodanikuõppe kursustele ning detsembris tööturule lõimimisele keskenduv Euroopa Integratsioonivõrgustiku kohtumine. Novembris toimunud kümnendal Euroopa Rändefoorumil arutati kolmandate riikide kodanike senisest tõhusamat tööturule rakendamist tööjõupuuduse leevendamiseks. Samuti rõhutati vajadust võidelda tööalase ärakasutamise ja ebaseadusliku töötamise vastu.

Euroopa Liidu rändajate ja pagulaste kaasamise partnerlusprogrammi Urban Agenda²¹⁹ raames jätkati tegevuste elluviimist neljas peamises valdkonnas: kaasava juurdepääsu tagamine töökohtadele, kaasava hariduse edendamine alusharidusest kõrghariduseni, rännet puudutava vaenukõne, väärinfo ning diskrimineerimise vastu võitlemine ja ELi integratsioonirahastuse senisest parem koordineerimine viimaks rahastustoetused kooskõlla tegelike rohujuure tasandi vajadustega.

5.2 EL liikmesriikide tegevussuunad

2024. aastal teatasid neliteist EMNi liikmes- ning kolm vaatlejariiki²²⁰ integratsioonistrateegiate ajakohastamisest. Kaheksa EMNi liikmesriiki²²¹ ning Moldova Vabariik teatasid uute lõimumisraamistike ja -strateegiate väljatöötamisest, mille eesmärk on toetada kestlikku lõimumist juba selle varases etapis ning mitmel juhul loodi kohustuslikud lõimumisprogrammid. Näiteks Austrias töötati välja programm, mis tugineb kolmele sambale: saksa keele omandamine, tööturule lõimumine ning Austria ühiskonna väärtuste ja reeglite tundmine. Norras võttis parlament vastu integratsiooniseaduse muudatuse, millega laiendati sisseelamisprogrammi sihtrühma vanusepiiri 55-lt eluaastalt 60 eluaastani.

Tööturule lõimumise vaates teatasid muudatustest 8 riiki²²². Näiteks Itaalias käivitati projekt, mille eesmärk on parandada kolmandate riikide kodanike sotsiaal-majanduslikku lõimumist ja tööalast liikuvust mitme osapooli koostööl põhineva lähenemise kaudu. Projekt toetab rahvusvahelise kaitse taotlejate ja ajutise kaitse saajate kaasamist ning loob pagulastele ja kodakondsuseta isikutele tööturule sisenemise võimalusi nn töökoridoride kaudu. Norras kaotati sisse-

²¹⁸ Euroopa Komisjon, „Progress tracker: Action plan on integration and inclusion 2021-2027“, 04.03.2025.

Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub/progress-tracker-action-plan-integration-and-inclusion-2021-2027_en

²¹⁹ EU Urban Agenda koduleht on leitav: <https://www.urbanagenda.urban-initiative.eu/>

²²⁰ AT, BE, CZ, DE, FI, FR, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SK ja NO, MD, UA.

²²¹ AT, BE, CZ, EE, FR, LT, MT, SK.

²²² BE, EE, ES, FI, FR, IT, PT ja NO.

elamisprogrammis osalemise kohustus neile kes töötavad või kellel on tööpakkumine vähemalt 30 töötunniga nädalas. Samas säilitati sihtrühmale õigus ja kohustus läbida norra keele ning ühiskonnaõpetuse koolitus, mida tuleb läbida töö kõrvalt.

Teenuste parema kättesaadavuse ja asjakohasuse tagamiseks rakendasid neli EMNi liikmesriiki²²³ poliitikamuudatusi, millega anti lõimumisvaldkonnas suurem vastutus kohalikele omavalitsustele. Austria seadis naistevastase vägivalla ennetamise tegevuskava eesmärgiks tagada, et nii keeleõpe kui kultuurilise kohanemise kursused aitaksid juurutada arusaama naise kehalisest ja vaimsest puutumatusest. Hollandis peatati trahvide ja lõimumisprogrammideks kulunud summade tagasimakse nõuded neile rahvusvahelise kaitse saanud isikutele, kes ei ole lõimumiskohustusi ettenähtud tähtaja jooksul täitnud. Riiginõukogu leidis, et senine süsteem pani kaitse saanud isikutele ebaproportsionaalselt suure koormuse ning võis vastupidiselt nende lõimumist takistada.

Integratsiooni protsesside ja teenuste digitaliseerimise vaates teatasid edusammudest kümme EMNi liikmesriiki²²⁴. Näiteks muudeti tööpakkumisi vahendavad veebilehed mitmekeelseks ning loodi digilahendusi, mis võimaldavad pakkuda esmast teavet kohanemisteenuste kohta juba enne riiki saabumist või vahetult saabumise järel. Belgias kiideti heaks ühiskonnaõpetuse kursuse loomine, mis võimaldab iseseisvat veebipõhist õpet ning seda osaleja emakeeles. Soomes loodi lõimumise toetamiseks üleriigiline kliendiinfosüsteem ning lirmaal rakendati standardiseeritud riiklikku andmehaldust keskvalitsuse asutuste ja kohalike omavalitsuste vahel.

Sidusrühmade senisest tõhusama kaasatuse tagamiseks vastuvõetud muudatustest teavitasid kuusteist riiki²²⁵. Lirmaal ühendati kaks senist rahastusmeedet üheks Integratsioonifondiks, mille eesmärk on toetada kogukondi kogu riigis, lihtsustada halduskorraldust, vähendada dubleerimist ning luua sidusrühmade jaoks selgem ja ühtsem rahastamissüsteem. Saksamaal ajakohastati rahastamisjuhiseid, et lihtsustada haldusprotsesse ja vähendada bürokraatlikku koormust. Belgias kiideti heaks horisontaalse lõimumispoliitika integreeritud tegevuskava, mille eesmärk on koordineerida poliitikameetmeid hariduse, töö, vaba aja ja sotsiaaltoetuste vallas. Samuti nähakse tegevuskavas ette kohalike omavalitsuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide, rändajate ja vahetult teenuseid osutavate organisatsioonide sisuline kaasamine lõimumismeetmete kavandamisse ja elluviimisse. Kavas on luua ka valitsuse ja kohalike omavalitsuste vaheline konsultatsioonimehhanism. Poolas loodi riiklikud nn *one-stop-shop* integratsioonikeskused, mis pakuvad haldus- ja õigusnõustamist, psühholoogilist abi, poola keele õpet ja kohanemiskursusi, karjäärinõustamist, töövahendust, kogukondlikku kaasatust ja kultuuridevahelist suhtlust toetavaid tegevusi, samuti koolitusi ja nõustamist vastuvõtvale kogukonnale. Mudel põhineb kolmepoolisel partnerlusel, kus projekti juhib kohalik omavalitsus, riigi tasandil esindab vojevood ning tegevusi ellu viiva partnerina osaleb vabaühendus või vabaühenduste konsortsium.

Toetamaks uussisserändajate varajast iseseisvat toimetulekut ning ennetamaks haavatavas olukorras välisriikide töötajate ärakasutamist, teavitasid neli EMNi liikmesriiki²²⁶ saabumiseelsest lõimumismeetmetest. Belgia ja Tšehhi liikusid digitaalsete iseseisva õppe lahenduste ning töötajatele suunatud sihipärase saabumiseelse teavituse arendamise suunas. Tšehhis ajakohastati põhjalikult saabumiseelset teabepaketti „Next Stop Czech Republic“, mille tulemusena loodi uus veebileht. Maltal töötati koostöös Turismiuuringute Instituudi ja Malta Ülikooliga välja saabumiseelne programm „I Belong“, mille eesmärk on tutvustada Malta kultuurilist, ühiskondlikku ja õiguslikku keskkonda juba enne kolmanda riigi kodanike Maltale saabumist.

²²³ EL, FI, IE, LT.

²²⁴ BE, DE, EE, EL, FI, HR, IE, LT, LU, NL.

²²⁵ BE, DE, EE, ES, FI, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SK ja NO.

²²⁶ AT, BE, CZ, MT.

Hariduse ja koolituste vallas teatasid viisteist EMNi liikmes- ning kolm vaatlejariiki²²⁷ rõhuasetusest keeleõppele toetamaks kiiremat lõimumist ja tööturule sisenemist. Fookuses olid keeleõppe parem kättesaadavus, selle sidumine tööturu vajadustega ning õppetegevuse digitaliseerimine. Mitmes riigis kehtestati keeleoskuse miinimumnõuded või seoti lõimumiskohustused keeleoskuse tõendamisega. Näiteks Soomes jõustus uus lõimumisseadus, millega kehtestati riiklik keeleoskuse lõpueksam ning kohustus pakkuda kohalike omavalitsuste kaudu ühiskonnaõpetuse kursusi. Portugalis muudeti portugali keele õpe perekonna taasühinemise alusel saabuvatele pereliikmetele kohustuslikuks. Slovakkias loodi tööjõupuuduse leevendamiseks vahetustega töötajatele mõeldud erikeelekursused, Bulgaarias pakuti ajutise kaitse saajatele tasuta keeleõpet ning Gruusias korraldati esimest korda riigikeele eksam ka välisriikide kodanikele. Et muuta keeleõpe paindlikumaks ja paremini kättesaadavaks, kasutati üha enam veebipõhiseid õppeplatvorme, tehisintellektile rajatud lahendusi ja mobiilirakendusi.

Kaksteist EMNi liikmesriiki²²⁸ ning Norra viisid 2025. aastal ellu reforme põhi- ja keskhariduses, keskendudes eelkõige keeleõppe tugevdamisele ja õppetöö kvaliteedi parandamisele. Muudatused olid ajendatud peamiselt perekonna taasühinemise ja ajutise kaitse tõttu saabunud kooliealiste laste arvu kasvust. Belgia flaamikeelses kogukonnas käivitati algatus „Iga laps on keelekangelane“ mille eesmärk on tugevdada hollandi keele õpet kogu üldhariduses. Maltal loodi akrediteeritud keeleõppe sisseelamisprogrammid põhikooli vanematele õpilastele ja gümnaasistidele ning Küprosel koostati koolidele juhend tehisintellekti turvaliseks kasutamiseks.

Luksemburgi reform „Alpha – Growing Together“: algatati põhjalik haridussüsteemi reform, mille raames saavad lapsevanemad alates 2026/2027. õppeaastast valida, kas nende laps õpib lugema ja kirjutama kas saksa või prantsuse keeles. Reformi ajendiks oli asjaolu, et ligikaudu kaks kolmandikku algklasside õpilastest ei räägi kodus luksemburgi ega saksa keelt ning alates 2011. aastast on kolmandate riikide kodanike osakaal kahekordistunud, ulatudes 11%-ni. Reformi eesmärk on vähendada hariduslikku ebarõrdsust, võimaldades lastel omandada lugemis- ja kirjutamisoskus neile tuttavamas keeles, toetades samal ajal ühiskondlikku sidusust mitmekeelsete klasside kaudu.

Keele- ja kultuurivahendajad Portugali koolides: valitsus kiitis heaks õpitulemuste parendamise tegevuskava, mis keskendub rändetaustaga õpilaste kaasamisele ning portugali keele omandamise kiirendamisele nii õpilaste kui nende pereliikmete seas. Ühe olulise meetmena nähakse ette keele- ja kultuurivahendajate kaasamine koolidesse. 2025/2026. õppeaastal oli koolidel võimalik tööle võtta kuni 310 keele- ja kultuurivahendajat. Paralleelselt töötati välja keele- ja kultuurivahendajate koolitusprogrammi, mida rakendatakse aastatel 2025–2028.

Tööturu ja -hõive valdkonnas teavitasid muudatustest kutsehariduses kaksteist riiki²²⁹. Näiteks laiendas Gruusia kutsehariduse kättesaadavust avades kaks uut kutseõppeasutust ning käivitades kutseõppeprogrammid 63-s üldhariduskoolis. Portugalis rakendati programmi eesmärgiga koolitada ja aidata sisserändajatel ning rahvusvahelise kaitse saanud isikutel leida tööd turismi-, majutus- ja toidlustussektoris. Olulist rõhku pandi ka varasema kvalifikatsiooni tunnustamisele. Näiteks käivitati Slovakkias spetsiaalne digitaalne portaal välisriigis omandatud hariduse tunnustamiseks. Esimest korda saavad nii ELis kui ka kolmandates riikides hariduse omandanud taotleda kvalifikatsiooni tunnustamist veebis, kus on lühemad menetlustähtajad ja rakenduvad väiksemad haldustasud. Tööturule sisenemist soosivatest poliitikamuudatustest teavitasid üks-

²²⁷ AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, IT, LT, MT, PT, SE, SK ja NO, GE, MD.

²²⁸ AT, BE, CY, CZ, EE, EL, ES, FI, FR, LU, MT, NL, PT, SK.

²²⁹ AT, BE, DE, EL, ES, FI, FR, HR, IT, NL, PT ja GE.

teist EMNi liikmesriiki²³⁰. Näiteks korraldati Portugalis sisserändajate ettevõtluse edendamise projekti raames neli kursust teemal „Ettevõtlusega alustamise toetamine”, milles osales 113 rändajat. Programmi kaudu toetati 10 ettevõtet ning 2025. aastal viidi läbi 124 erialast nõustamissessiooni.

Eluaseme kättesaadavuse valguses olid fookuses peamiselt Ukraina ajutise kaitse saajad, ennekõike ajutisest majutusest iseseisva eluaseme leidmise soodustamise kontekstis. Tähelepanu pöörati turvaliste elamistingimuste loomisele, üürihüvitiste ja toetatud elamise õiguslike aluste kujundamisele. Maltal kaasati pagulased sotsiaaleluaseme programmi, et pakkuda pikaajalist ja stabiilset majutust inimestele, kellel puuduvad võimalused eluaset üürida või osta. Kreeka programm Helios Junior pakub toetuse saajatele kuni 18ks kuuks tasuta majutust täielikult sisustatud korterites, samuti nõustamist iseseisva elu alustamiseks ja igakuist rahalist toetust esmavajaduste katmiseks. Programmi eesmärk on toetada noorte üleminekut iseseisvale elule pärast järelevalve all olevast majutusest lahkumist.

Kaheksa riiki²³¹ teatasid tervishoiuteenuste kättesaadavust parandavatest õigus- ja poliitika-meetmetest. Muudatuste peamiseks ajenditeks olid sõjaga seotud ümberasumisest tulenev suurenenud vajadus traumateadliku abi järele ning vajadus vähendada kultuurilisi erinevusi tervishoiuteenuste osutamisel. Näiteks käivitati Portugalis programm, mille eesmärgiks on pakkuda tuge rahvusvahelise kaitse taotlejaid ja saajaid toetavatele spetsialistidele ja vabatahtlikele ning koolitada neid traumateadlike lähenemisviiside ja toe pakkumise osas. Programmiga rahastatakse koolitusi, heade praktikate vahetust ekspertide vahel ning õppematerjalide väljatöötamist.

Toetuste ja sotsiaalhüvitiste vaates olid muudatuste peamiseks ajendiks vajadus siduda rahaline abi tugevamalt lõimumisega, tagada välisriigi kodanike õiguste kaitse ning toetuste sihipärasem määramine. Austrias keskendusid muudatused liidumaade sotsiaalabi süsteemide ühtlustamisele, et vältida olukordi, kus inimesed liiguvad piirkondade vahel peamiselt toetuste saamise eesmärgil. Lätis muudeti süsteemi eesmärgiga tagada vanemahüvitis nendele kolmandate riikide kodanikele, kes elavad riigis alaliselt, sealhulgas rahvusvahelise kaitse saanud isikutele. Itaalia ja Moldova sõlmisid mitmeid kahepoolseid kokkuleppeid (näiteks Prantsusmaa, Šveitsi ja Albaaniaga), et lihtsustada rändajatest töötajate pensioni- ja haigushüvitiste vastastikust tunnustamist.

Algatustest, mis soosivad osalust vastuvõtvas ühiskonnas, teavitasid seitse EMNi liikmesriiki²³² ning Moldova. Meetmed keskendusid institutsionaliseeritud dialoogile, vabatahtlike juhendamisele ja kultuuridevahelisele vahendamisele, peamiseks eesmärgiks sotsiaalse isolatsiooni vähendamine. Ellu viidi tegevusi nagu spordi- ja kultuuriüritused, huvipõhised võrgustikud, vabatahtlik nõustamine ja vahendamine. Samuti toetati rändajate aktiivset kodanikuosalust läbi lugude jagamise ja ühiskonnaõppe programmide. Näiteks käivitati Sloveenia neljas linnas programm „Strengthening Intercultural Dialogue”, mille raames loodi kultuuridevaheliste vahendajate võrgustik. Vahendajad aitavad kolmandate riikide kodanikel, rahvusvahelise kaitse saanud isikutel ja teistel välismaalastel ületada keelelisi ja kultuurilisi takistusi suhtluses avalike teenustega. Algatuste eesmärk on parandada välismaalaste juurdepääsu riigi-, haridus- ja tervishoiuasutustele, toetada avalike teenistujate tööd ning arendada jätkusuutlikke kogukonnapõhiseid mudeleid rändajate kodanikuosaluse suurendamiseks.

Seoses antisemiitlike ja äärmuslike juhtumite sagenemisega, ajakohastasid kuusteist EMNi liikmes- ning kaks vaatlejariiki²³³ oma rassismi- ja diskrimineerimisvastaseid õigus- ja poliitika- raamistikke. Muudatused olid seotud ka vajadusega viia riiklikud strateegiad kooskõlla ELi ras-

²³⁰ AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FI, HR, IE, PT, SK.

²³¹ BG, DE, EL, IE, LT, PT ja MD, UA.

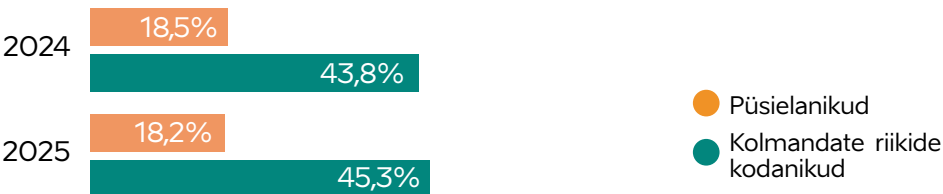
²³² BE, CZ, EE, EL, FI, SI, SK.

²³³ AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LU, MT, PT, SE ja UA, MD.

sismivastase tegevuskavaga 2020–2025. Näiteks loodi sõltumatuid järelevalveasutusi ohvrite toetamiseks ja õigusrikkujate vastutusele võtmiseks ning laiendati nõustamisvõrgustikke eesmärgiga tuvastada diskrimineerimisjuhtumeid kohalikul tasandil.

Joonis 13. Lõimumise näitajad ELis, 2025. Allikas: Eurostat²³⁴

Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse risk (üle 18-aastased)

Kolmandate riikide kodanike toimetulek ELis on jätkuvalt liikmesriikide kodanikest kehvem. Võrreldes 2024. aastaga on ELi kolmandate riikide kodanike seas vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse risk 1,5 protsendipunkti võrra kasvanud. Enamikus ELi liikmesriikides oli välisriigi kodanikel suurem tõenäosus sattuda vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski kui riigi kodanikel. 2025. aastal oli vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riskis 53,1% Hispaanias elavatest kolmandate riikide kodanikest, 52,2% Hollandis ning 50,1% Prantsusmaal. Teiste ELi riikide kodanike seas oli vastav osakaal suurim Itaalias (37,9%), Hispaanias (36,3%) ja Rootsis.

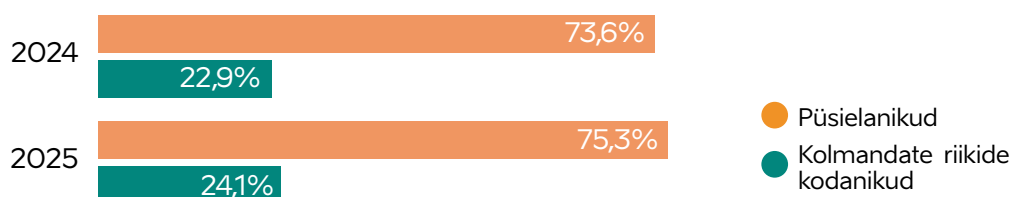
Tööhõive näitajad (20–64 aastased)

	2024	2025
Töötuse määr		
Püsielanikud	5,2%	5,2%
Kolmandate riikide kodanikud	12,3%	12,3%
Tööhõive määr		
Püsielanikud	77,2%	77,3%
Kolmandate riikide kodanikud	64,2%	65,2%
Ülekvalifitseeritute osakaal		
Püsielanikud	20,3%	20%
Kolmandate riikide kodanikud	39,8%	41,4%

Töötuse määr on võrreldes 2024. aastaga jäänud kolmandate riikide kodanike seas samale tasemele, kuid tööhõive on 1 protsendipunkti võrra kasvanud. Kolmandate riikide kodanike hõivemäär oli enamikus liikmesriikides madalam kui riigi kodanikel. Suurimad erinevused ilmnesid Belgias, kus kolmandate riikide kodanike hõivemäär oli 51,6%, võrreldes 74,1%-ga riigi kodanike seas; Saksamaal, kus vastavad näitajad olid 63,2% ja 83,8%; ning Hollandis, kus need olid vastavalt 63,8% ja 84,4%. Ülekvalifitseeritute määr on samuti kõrgeim kolmandate riikide kodanike seas ulatudes 41,4%-ni. Võrreldes 2024. aastaga suurenes see näitaja 39,8%-lt ning saavutas kõrgeima taseme alates 2020. aastast. Riigi kodanike seas jäi see jätkuvalt kõige madalam – 20,0%.

Eluaseme omamine (vanemad kui 18-aastased)

²³⁴ Eurostat, Kättesaadav: edat_ifs_9911, trng_ifs_12, edat_ifse_01, ifsa_ergan, ifsa_eoqgan, ifsa_urgan, ilc_peps05n, ilc_lvhl15n, ilc_mdspd15, ilc_lvho15, ilc_lvps15, hlth_silc_24 and hlth_silc_30, 20.07.2026.

2025. aastal kasvas kodu omavate kolmandate riikide kodanike arv 1,2 protsendipunkti võrra. Muutuse võib siduda sisseerandajate koosseisu muutumise ning nende tööturu- ja majandusliku olukorra paranemisega. Siiski on ELi riikide kodanike koduomamise määr jätkuvalt enam kui kolm korda kõrgem kui kolmandate riikide kodanikel.

Haridus

	2024	2025
18–24-aastaste haridustee varajaste katkestajate osakaal		
Püsielanikud	8,2%	7,7%
Kolmandate riikide kodanikud	24,5%	24,7%
Kõrgharitute osakaal (25–34 aastased)		
Püsielanikud	45,0%	45,8%
Kolmandate riikide kodanikud	36,2%	37,6%
Osalemine hariduses-koolituses viimase 4 nädala jooksul (25–64-aastased)		
Püsielanikud	13,3%	13,7%
Kolmandate riikide kodanikud	13,8%	14%

Viimase 20 aasta jooksul on haridustee varajaste katkestajate osakaal olnud järjepidevalt suurim kolmandate riikide kodanike seas. Pärast aastatepikkust langust suurenes see näitaja 2025. aastal veidi – 24,5%-lt 2024. aastal 24,7%-ni.

25–34-aastaste kõrgharidusega ELi liikmesriikide kodanike osakaal on järjepidevalt kasvanud, jõudes 2025. aastal 45,8%-ni. Kolmandate riikide kodanike seas kasvas kõrgharidusega inimeste osakaal samuti pidevalt, ulatudes 2025. aastal 37,6%-ni, kuid on jätkuvalt madalam kui liikmesriikide kodanikel.

5.3 Eesti tegevussuunad

Nagu ka teistes ELi riikides, näitavad kolmandate riikide kodanike kohanemist puudutavad andmed, et Eestis jäävad sisseerandajate osalemisnäitajad tööturul, hariduses ja sotsiaalses kaasatuses enamasti märkimisväärselt alla põhirahvastiku omadele.

2025. aastal allkirjastas kultuuriminister määruse, millega kehtestati Šveitsi–Eesti koostööprogrammi toetusmeetme „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ 1. komponendi „Kultuuriline ja keeleline lõimumine“ rakendamise tingimused. Sellega loodi uus raamistik, mille eesmärk on toetada

kolmandate riikide kodanike ja teiste mitmekesise keele- ja kultuuritaustaga inimeste osalemist Eesti ühiskonnas. Kavandatud tegevused hõlmavad lõimumisvaldkonna digilahenduste arendamist ja nõustamisteenuste pakkumist (sealhulgas iseseisva keeleõppe toetamiseks), vabatahtlike kaasamist lõimumistegevustesse, Eesti kultuuriruumi tutvustavaid tegevusi ning meediapädevuse koolituste korraldamist. 2025. aastal alustas INSA kahe uue nõustamisteenuse metoodika rakendamist: uus-sisserändajad saavad individuaalset tuge nii iseseisva keeleõppe kui kogemusnõustamise kaudu. Teenuse vastu on suur huvi ning keeleõppijad peavad personaalset lähenemist väga oluliseks. 2026. aastal testitakse lisaks uusi lähenemisi, näiteks grupinõustamist sarnaste kohanemiskogemuste ja keeleoskusega inimeste seas.

Balti Uuringute Instituudi uuring „Tallinna sisserändajate väärtusruumid, identiteet ning kohalike teenuste kasutamine“²³⁵

2025. aastal koostatud uuring aitab paremini mõista, kuidas Tallinna uussisserändajad oma elu ja identiteeti kohanemisprotsessi käigus kujundavad ning millised tegurid mõjutavad nende pikaajalist lõimumist.

Uuring toob esile, et Tallinnas elavad uussisserändajad hindavad linna elukeskkonda turvalisuse, puhtuse ja kompaktsuse tõttu, kuid seisavad silmitsi kohanemiskustega, mida süvendavad keelebarjäär, piiratud sotsiaalsed võrgustikud ja kyllustatud ligipääs olulisele teabele. Eesti keele osaline või puudulik oskus piirab juurdepääsu teenustele ja tööturule, samas kui sotsiaalsete kontaktide puudumine suurendab üksildust ja vähendab kuuluvustunnet kohaliku kogukonnaga.

Raportis tuuakse välja, et parema lõimumise saavutamiseks on vaja toetada sotsiaalseid sidemeid kohalike elanikega, parandada keeleõppevõimalusi ning muuta info kohanemisteenuste kohta kergemini kättesaadavaks ja mitmekeelseks. Eriti vajalikuks peetakse teenust, mis selgitab Eesti ühiskonna kirjutamata reegleid ja tavaid. Samuti on tähtis arendada kogukonnatõustamist, mentorluse ja vabatahtliku tegevuse võimalusi, mis tugevdavad sisserändajate osalust linnaelus.

Soovitustena toob uuring esile vajaduse luua keskne ja mitmekeelne infoplatvorm, pakkuda paindlikumat keeleõpet ning toetada kultuuridevahelisi ja kogukonnapõhiseid algatusi. Samuti soovitatakse edendada sisserändajate edulugude nähtavust linna-meedias, parandada linna kommunikatsiooni läbipaistvust ning suurendada koostööd koolide, tervishoiuasutuste ja kohalike organisatsioonide vahel, et tagada sujuvam ja kaasavam kohanemisprotsess.

2025. aastal pandi alus ka mitmele teisele olulisele tegevusele. Näiteks valmib 2026. aastal vabatahtlikele suunatud e-kursus koos süsteemse toetus- ja rakendusmudeliga, esimesed innovatiivsed digilahendused kohanemise toetamiseks ning uuendatud teenuste pakett eesti kultuuri tutvustavatest tegevustest uus-sisserändajatele. Planeeritavate tegevuste vastu tunnevad juba suurt huvi nii sihtrühmad kui ka partnerorganisatsioonid.

²³⁵ Uuring on leitav: <https://www.ibs.ee/publikatsioonid/tallinna-sisserandajate-vaartusruumid-identiteet-ning-kohalike-teenuste-kasutamine/>

2025. aastal ei muudetud riiklikku lõimumisstrateegiat, kuid algas uus lõimumis-, sh kohanemisprogramm aastateks 2026–2029²³⁶. Programm jätkab „Sidus Eesti 2030” arengukava elluviimist, kuid senisest enam on rõhuasetus eesti keele õppel, uussisserändajate (sh Ukraina sõjapõgenike) kohanemisel, ühise inforuumi tugevdamisel, meediapädevuse kasvatamisel, kogukondade koostöö ning ühiskonna sidususe ja julgeoleku omavahelistel seostel. ELi varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamise ettevalmistamisel laiendati programmi sihtrühma, hõlmates sinna täiendavalt rahvusvahelise kaitse taotlejad. Selle tulemusena on kavas alustada lõimumistoetuse pakkumist varasemas rahvusvahelise kaitse menetluse etapis.

Digitaliseerimise valdkonnas astuti oluline samm teenuskeskkonna personaliseerimise suunas. Portaali eesti.ee sündmusteenuste arendamisel laiendati võimalusi pakkuda inimestele nende elusündmustest, õiguslikust staatusest ja varasemast teenuste kasutamisest lähtuvat teavet. Integratsiooni Sihtasutuse (INSA) korraldatava riikliku kohanemisprogrammi „Settle in Estonia” veebiplatvormi ja iseteeninduskeskkonna²³⁷ uued arendused võimaldavad kasutada olemasolevaid andmeallikaid nii, et need tuvastaksid uussisserändajate olulisi elusündmuseid ja muutusi õiguslikus staatuses pakkudes seeläbi sihipärasemat, nende olukorrale vastavat teavet lõimumis- ja kohanemisteenuste kohta. Näiteks kuvatakse kontole sisse logides üksnes need kursused, millele registreerimine on avatud ning mis vastavad kasutaja õiguslikule staatusele (ajutise kaitse saaja, rahvusvahelise kaitse saaja vms) ning süsteem võimaldab juurdepääsu nii tasuta eesti keele kursustele kui baas- või teadusmoodulile vastavalt kasutaja senisele teenusteele (näiteks kas A1, A2 või B1). Lisaks avaldas INSA uussisserändajatele praktilisi nõuandeid jagava kohanemise teekaardi²³⁸, mis on kõigile tasuta kättesaadav. Kohanemise teekaart annab ülevaate 17 erineval teemal, näiteks üldine elukorraldus, keeleõppe võimalused, tööturg, haridus ja arstiabi. Ülevaatlilikule infole lisanduvad üksikasjalikud juhised ja nõuanded. Teekaart on avaldatud keeltes, mida kohanemisel enamasti vaja läheb – eesti, inglise ja vene keeles.

Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+) raames rahastati kolme olulist meetet: „Lõimumist edendavate kogukondlike tegevuste toetamine 2023–2029”, „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumis-, sealhulgas kohanemisteenuste osutamisel” ning „Avalikkuse teavitamine rände- ja lõimumis-, sealhulgas kohanemisteedel”. Esimese eesmärgiks on suurendada uussisserändajate, eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasipöördujate osalemist kogukondlikes tegevustes. Projekti elluvijaks on Kultuuriministeerium ning partneriteks INSA, Eesti Rahvakultuuri Keskus (ERK) ja Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK). Tegevused hõlmavad kogukondi terves Eestis: INSA keskendub Ida-Virumaa piirkonnale, ERK tegutseb ülejäänud Eestile. ERK-i juures toimetavad piirkondlikud mentorid aitavad korraldada koostöötegevusi ja toetada vabaühendusi sihtrühma kaasamisel. Kodanikuühiskonna Sihtkapital loob vabaühenduste arenguprogrammi, mille eesmärk on suurendada nende suutlikkust kaasata eri taustaga inimesi kogukondlikesse tegevustesse.

Teise meetme eesmärgiks on suurendada kohalike omavalitsuste suutlikkust pakkuda tulemuslikult lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuseid uussisserändajatele, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimestele ja tagasipöördujatele. Meetme raames pakutakse temaatilisi koolitusi, infopäevi ja õppereise. Rakendusasutuseks on Eesti Linnade ja Valdade Liit ning partneriteks Tallinna, Tartu, Pärnu, Haapsalu, Kohtla-Järve ja Rakvere linn ning Saaremaa ja Jõhvi vald. Kolmanda meetme eesmärgiks on Eesti elanike informeerimine rände- ja lõimumis-, sealhulgas kohanemisvaldkonnast, inimõigustest ja võrdsest kohtlemisest ning kohanemist toetavate hoiakute kujundamine. Projekti elluvijaks on Kultuuriministeerium ning partneriteks Riigikantselei ja Statistikaamet. Tegevused hõlmavad Eesti kultuurilist mitmekesisust tutvustavate tele- ja

²³⁶ Lõimumis-, sh kohanemisprogramm 2026–2029. Kättesaadav: <https://www.fn.ee/sites/default/files/documents/2025-10/L%C3%B5imumisprogramm%202026-2029.pdf>

²³⁷ INSA kohanemisprogramm Settle in Estonia koduleht on leitav: <https://settleinestonia.ee/>

²³⁸ Integratsiooni Sihtasutuse Kohanemise teekaart on leitav: <https://www.integratsioon.ee/kohanemise-tee-kaart>

raadiosaadete, ristmeediaprogrammide ning artiklite sarja, lihtsas eesti keeles uudiste tootmise ja edastamise võimekuse loomist, eri keele- ja kultuuritaustaga inimestele suunatud kvaliteetse ajakirjandusliku sisu tagamiseks ajakirjanikele, ajakirjandust ja/või kommunikatsiooni õppivatele tudengitele koolituste pakkumist ning laiemale avalikkusele rände ja lõimumis-, sealhulgas kohanemisteenuste tutvustamist. Tegevusi rahastatakse 70% ulatuses ESF+ vahenditest ja 30% riigieelarvest.

Aasta teises pooles käivitas INSA kolmandate riikide kodanike, sealhulgas rahvusvahelise kaitse saajate lõimumise tugisüsteemi raames erinevaid koostöötegevusi, mis toovad kokku kolmandate riikide kodanikud ja vastuvõtva ühiskonna liikmed (st vabatahtlikud), keskendudes teadlikkuse suurendamisele ning praktiliste igapäevaoskuste arendamisele. Tegevuste raames korraldatakse üritusi ja töötubasid teemadel nagu esmaabi, finantskirjaoskus, kogukonnaelu ja vabatahtlik tegevus, Eesti kultuur ja ühiskondlikud normid, töötamine ja tööotsingud, lapsevanemlus ning vaimne tervis ja heaolu.

Riigi Tugiteenuste Keskus avas koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga 2025. aasta augustis taotlusvooru, mille eesmärk on suurendada täiskasvanute osalemist elukestvas õppes Ida-Virumaal. Euroopa Liidu kaasrahastusega taotlusvooru eelarve on 1,6 miljonit eurot. Ida-Virumaal, kus suure osa elanikkonnast moodustavad mitte-eesti emakeelega inimesed ning elukestvas õppes osalemise määr on võrreldes teiste piirkondadega madalam, asutakse toetama koolitus- ja ümberõppeprogramme, mis aitavad inimestel omandada uusi kutseoskusi. Rahastatakse ka tegevusi, mille eesmärk on suurendada täiskasvanute huvi õppimise vastu ning tugevdada nende õpioskusi ja õppimisvõimekust. Projektipõhiselt sai taotleda toetust summas 20 000 kuni 200 000 eurot.

2024/2025. õppeaasta tähistas Eestis täielikult eestikeelsele haridusele ülemineku algust ning üleminek jätkub kuni 2030. aastani. Eestikeelse õppetööga alustati lasteaedades, 1. ja 4. klassides ning 2025/2026 õppeaastal lisandusid 2. ja 5. klassid. Kui ülemineku esimesel aastal oli põhirõhk õpetajate eesti keele oskuse parandamisel, siis teisel õppeaastal pööratakse suuremat tähelepanu õpetajate metoodilisele toetamisele. Metoodilisi ja pedagoogilisi täiendkoolitusi pakuvad haridustöötajatele Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikool, sh TÜ Narva Kolledž. Samuti toetavad õpetajaid Eesti Keele Instituudi Keelesammu²³⁹ arenguprogrammid, metoodikakoolitused, seminarid ja keelevaldkonna nõustajate tugi. 2026ndaks aastaks valmistatakse õpetajatele ette juhendmaterjalid, mis tehakse tasuta kättesaadavaks e-Koolikotis ja Moodle'i keskkonnas. Ida-Virumaal jätkus eesti keeles õpetavatele õpetajatele kõrgema töötasu maksmine. Lisaks koostas Haridus- ja Teadusministeerium põhjaliku eestikeelsele õppele ülemineku infokirja²⁴⁰.

2025. aastal vastu võetud välismaalaste seaduse muudatusega loodi tähtajalist elamisluba püsivalt Eestisse elama asumiseks taotlevatele välismaalastele kaks uut nõuet: kohustus läbida kohanemisprogrammi „Settle in Estonia” baasmoodul ning tõendada eesti keele oskust vähemalt A2 tasemel. Meetme eesmärk on toetada välismaalaste edukamat lõimumist Eesti ühiskonda ning tugevdada ühiskonna sidusust, eeldades, et paremini kohanenud sisserändajad panustavad enam sotsiaalsesse ühtekuuluvusse. Muudatus jõustus 2026. aastast ning keeleoskuse ja kohanemisprogrammi läbimise nõuetele kehtivad ka mõningased erandid.

²³⁹ EKI Keelesamm koduleht on leitav: <https://eki.ee/keelesamm/>

²⁴⁰ Haridus- ja Teadusministeeriumi eestikeelsele õppele ülemineku infokiri nr 3. Kättesaadav: <https://hm.ee/sites/default/files/documents/2025-08/Haridusasutuste%2B2025%2Binfokiri%2B%28augustis%29.pdf>

Vihakõne ja diskrimineerimise vastase võitluse raames kiideti aasta lõpus heaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt koostatud LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste edendamise aluspõhimõtted ja tegevuskava aastateks 2025–2030²⁴¹. Strateegiline arengudokument koosneb aluspõhimõtetest ja tegevuskavast. Muude meetmete hulgas näeb tegevuskava ette politseinike, piirivalvurite ja vanglatöötajate teadlikkuse suurendamist LGBTIQ-inimeste vastu suunatud vaenulikkuse, vägivalla ja ebavõrdse kohtlemise kohta ning nende nähtuste ennetamist. Tegevuskava koostamisel arvestati ka eesti keelt mittevaldavate inimestega; seetõttu tõlgitakse tegevuskava 2026. aastal inglise keelde.

²⁴¹ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi LGBTIQ strateegia 2025–2030. Kättesaadav: <https://mkm.ee/lgbtiq-strateegia-2025-2030>

6. Kodakondsus ja kodakondsusetus

6.1 Tegevussuunad ELi tasandil

Eurostati andmetel anti 2024. aastal²⁴² Euroopa Liidu liikmesriikides kodakondsus 1 177 232 kolmanda riigi kodanikule, mida on 12% rohkem kui 2023. aastal. Kõige enam saadi uus koda-kondsus Saksamaal (288 670 isikut ehk 24,5% kogu EL-ist), Hispaanias (252 476; 21%), Itaalias (217 448; 18,5%), Prantsusmaal (103 661; 9%) ja Rootsis (63 000; 5,4%).

Eurostati statistika kohaselt oli 2024. aastal EL-is ja Norras kodakondsuse saajate seas kõige rohkem Süüria, Maroko, Albaania, Türgi ja Rumeenia kodanikke. Võrreldes 2023. aasta and-metega toimus kodakondsuse andmisel suurim kasv Taanis (+86,4%), Slovakkias (+60,0%) ja Saksamaal (+44,5%) ning suurim langus Rumeenias (-68,0%), Eestis (-29,7%) ja Ungaris (-28,0%).

Tabel 20. Kodakondsuse saajate eelmiste kodakondsuste TOP 5 enam kodakondsust andnud liikmesriikide lõikes (Allikas: Eurostat migr_acq)

Eelmine kodakondsus	Uue kodakondsuse andnud peamised liikmesriigid	
Süüria	Saksamaa 75,6%	Holland 9%
Maroko	Hispaania 44%	Itaalia 28,5%
Albaania	Itaalia 67%	Kreeka 22%
Türgi	Saksamaa 54,6%	Holland 16%
Rumeenia	Itaalia 37%	Saksamaa 22%

Kodakondsuspoliitika, mis kuulub lõviosas liikmesriikide pädevusse, on arenenud kahes pea-mises suunas: ühelt poolt on tugevdatud integratsiooninõudeid ja karmistatud kodakondsuse omandamiseks vajalikke eeltingimusi, teisalt on riigid tõhustanud kontrollimehhanisme tuvas-tamaks võimalikke julgeolekuriske. Varjupaiga- ja rändehalduse reformi taustakontrolli²⁴³ ning varjupaigamenetluse²⁴⁴ määrustega kehtestati uued sätted kodakondsuseta isikute tuvastami-se parandamiseks.

2025. aastal teatasid üksteist EMN liikmesriiki ja kaks vaatlajariiki²⁴⁵ muudatustest, mis puu-dutasid seaduslikult riigis elavate kolmandate riikide kodanike kodakondsuse omandamist.

242 Kuna Eurostat avaldab kodakondsuse andmestiku üheaastase viibega, on statistika toodud 2024. aasta seisuga (külastatud 07.07.2026)

243 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356, 14. mai 2024, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/screening-of-non-eu-nationals-at-the-eu-s-external-borders.html>

244 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348, 14. mai 2024, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401348

245 AT, BE, CZ, FI, FR, DE, IE, IT, LU, PL, SE ja UA, MD.

Näiteks tugevdas Prantsusmaa kodakondsuse omandamise lõimumise nõudeid, kehtestades kodanikuõpetuse eksami, mis hõlmab muuhulgas vabariiklike väärtusi ja põhimõtteid (ilmalikkus, võrdsus, vabadus) ja tõstes keeleoskuse taset B1-lt B2-le. Saksamaa muutis kodakondsuseadust kaotades võimaluse saada kodakondsus kiirendatud korras erandliku lõimumise alusel ning taastades üldise nõude, mille kohaselt peab isik enne naturalisatsiooni olema riigis elanud vähemalt viis aastat.

Itaalia muutis oluliselt oma kodakondsusraamistikku, piirates automaatset kodakondsuse saamist põlvnemise alusel (*iure sanguinis*). Kui varem võis Itaalia kodakondsust taotleda ka väga kauge põlvnemise korral, siis uue korra kohaselt kehtestati kahe põlvkonna piirang. Samuti ei saa välismaal sündinud isikud enam kodakondsust automaatselt üksnes põlvnemise tõttu, vaid nad peavad vastama uutele seaduses sätestatud tingimustele. Teatavatel juhtudel peab Itaalia kodanikust vanem olema enne lapse sündi elanud riigis vähemalt kaks järjestikust aastat. Muudatuste eesmärk on siduda kodakondsus senisest tugevamalt tegelike sidemetega riigiga.

Luksemburg karmistas riigis sündinud isikute võimalusi omandada kodakondsus valikuõiguse alusel, karmistades elamisaja nõudeid nii taotlejatele kui ka nende vanematele. Valikuõiguse alusel kodakondsuse taotlemisel peab isik olema Luksemburgis elanud vähemalt viis järjestikust aastat. Lisaks peab vähemalt üks vanematest olema riigis seaduslikult elanud vähemalt 12 järjestikust kuud enne lapse sündi (nõue kehtib pärast 1. juulit 2013 sündinutele).

Digitaliseerimise valdkonnas võttis Luksemburg kasutusele uue süsteemi, mis võimaldab jälgida kodakondsuse saamise ja taastamise taotluste menetlusprotsessi. Itaalia teatas sihipärastest digiarendustest CIVES-portaalis, millega digitaliseeriti ning tõhustati naturalisatsiooni ja abielu alusel esitatud kodakondsustaotluste eelkontrolli teatavaid menetlustoiminguid.

Kodakondsusetuse valdkonnas ühines Itaalia ülemaailmse kodakondsusetuse kaotamise alliansiga (*Global Alliance to End Statelessness*). Alliansi eesmärk on kiirendada ülemaailmseid jõupingutusi kodakondsusetuse kaotamiseks, toetades riikide seadusandlikke reforme, edendades heade tavade vahetamist ning pakkudes praktilisi lahendusi. Sloveenia ratifitseeris kodakondsusetuse vähendamise konventsiooni, võttes endale ametliku kohustuse sellest tulenevaid põhimõtteid täita.

Soome andis välja juhised, millega täpsustati Palestiina päritolu isikute kodakondsusstaatuse kindlaksmääramise põhimõtteid ning määratleti, milliseid riiklikke reisidokumente peetakse elamisloa taotlemisel kehtivaks. Muudatuse eesmärk on ühtlustada hindamist, kas Palestiina kodanikud, keda varem käsitleti kodakondsuseta isikutena, vastavad elamisloa saamise tingimustele. Ukraina muutis kodakondsuseta isikute kodakondsuse omandamise korda, kehtestades pideva alalise elamise nõude ning korrastades naturalisatsioonile eelneva elamisperioodi regulatsiooni.

EMNi lühiuuring „Kodakondsusetus Euroopa Liidus, Norras, Gruusias ja Serbias”²⁴⁶

Euroopa rändevõrgustiku (EMN) lühiuuring annab ülevaate muutustest kodakondsuseta isikute õigusliku staatuse ja kaitse valdkonnas.

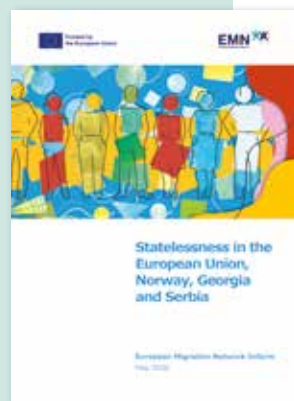
Liikmesriikide lähenemine kodakondsusetuse tuvastamise menetlemisel ei ole ühetao line. Kasutusel on erinevad meetmed: haldusmenetlus, juhtumipõhine (*ad hoc*) menetlus ning kohtumenetlused. Killustatuse tõttu sõltub kodakondsuseta isikute õiguslik seisund ja õiguste kaitse suuresti vastava riigi õiguslikust raamistikust. Enamikus ELi

²⁴⁶ Lühiuuring on leitav: <https://www.emn.eu/publication/kodakondsusetus-euroopa-liidus-norras-georgias-ja-serbias/>

liikmesriikides ei kaasne kodakondsusetuse ametliku tuvastamisega automaatselt elamisloa andmine.

Vaid viies²⁴⁷ liikmesriigis on kodakondsuseta isiku staatuse tunnustamine eraldiseisev alus elamisloa väljastamiseks. Ülejäänud riikides peavad kodakondsuseta isikud taotlema elamisloa muudel õiguslikel alustel vastates seejuures vastava elamisloa andmise nõuetele. Nii võib isik olla küll kodakondsuseta isikuna ametlikult tunnustatud, kuid tal puudub seaduslik alus riigis viibimiseks.

Enamik Euroopa Liidu liikmesriike on kehtestanud õiguslikud meetmed eesmärgiga vältida laste sündimist kodakondsuseta, võimaldades neil omandada kodakondsuse kas sünnihetkel *ius soli* põhimõtte alusel või hiljem naturalisatsiooni kaudu. Siiski on täielikud tagatised sünnijärgse kodakondsusetuse vältimiseks olemas vaid ligikaudu pooltes liikmesriikides, mistõttu sünnivad lapsed mõnes riigis endiselt kodakondsuseta. Samuti puuduvad Euroopa Liidu liikmesriikides üldjuhul eraldi kodakondsusetuse tuvastamise menetlused saatjata alaealiste jaoks, mis arvestaksid nende erandliku staatuse ja haavatavusega. Kuigi alaealistele määratakse enamasti eestkostja ning tagatakse ka õigusabi, ei erine menetlus enamasti täiskasvanute omast ning tõendamiskoormis lasub tavaliselt alaealisel.

6.2 Eesti tegevussuunad

2025. aastal esitati 998 taotlust Eesti kodakondsuse saamiseks, mis on 87 võrra vähem kui 2024. aastal. Taotlejatest 52% olid naised ja 48% mehed. Naturalisatsiooni korras anti 2025. aastal Eesti kodakondsus 781-le inimesele, mis on võrreldes 2024. aastaga 30 võrra rohkem. Naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanustest 55% olid naised ja 45% mehed. 2025. aastal naturaliseeritud isikutest oli 318-l eelnevalt määratlemata kodakondsus (41%), 314-l Venemaa (40%), 22-l Ukraina (3%), 15-l India (2%) ning 11-l Süüria (1%) kodakondsus.

Tabel 21. Kodakondsuse taotlemine ja saamine 2021–2025 (Allikas: PPA)

Aasta	Taotlused			Naturaliseeritud isikud		
	Kokku	Naised	Mehed	Kokku	Naised	Mehed
2021	857	400	457	992	548	444
2022	1313	732	581	804	447	357
2023	1311	699	612	1070	590	480
2024	1095	578	515	751	403	348
2025	998	521	477	781	430	351

²⁴⁷ ES, FR, HU, IT, LV.

Tabel 22. Naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanud isikute eelmise kodakondsuse TOP 5 (Allikas: PPA)

Kodakondsuste TOP 5	Arv
Määratlemata kodakondsus	318
Venemaa	314
Ukraina	22
India	15
Süüria	11

Määratlemata kodakondsusega isikute osatähtsus Eestis on ajapikku vähenenud. Vähenemise taga on kas isiku surm (antud grupp muutub aina eakamaks) või Eesti/mõne teise riigi kodakondsuse omandamine. Kui pärast taasiseseisvumist moodustasid määratlemata kodakondsusega isikud kogurahvastikust 32% (494 000), siis 2025. aastaks on nende osakaal vähenenud 4,3%-ni rahvastikust.

Tabel 23. Määratlemata kodakondsusega isikute arv ja osakaal rahvastikust, 2021–2025 (Allikad: PPA ja Statistikaamet)

	2021	2022	2023	2024	2025
Määratlemata kodakondsusega isikute arv	66 682	64 584	62 647	60 857	60 169
Määratlemata kodakondsusega isikute osakaal rahvastikust	5,2%	5%	4,7%	4,5%	4,3%

2025. aastal kujunes oluliseks põhiseaduslikuks ja poliitiliseks aruteluküsimuseks kolmandate riikide, eelkõige Venemaa ja Valgevene kodanike hääleõiguse piiramine kohalikel valimistel. Muudatuse ajendiks olid riikliku julgeoleku kaalutlused ning soov vähendada agressorriikide võimalikku poliitilist mõju Eesti kohalikes omavalitsustes. Algatuse pooldajad leidsid, et tegemist on põhjendatud julgeolekumeetmega, mis tugevdab Eesti põhiseaduslikku korda. Kriitikud rõhutasid seevastu võimalikke negatiivseid mõjusid lõimumisele ning juhtisid tähelepanu sellele, et pikaajaliste elanike valimisõiguse piiramine võib vähendada nende seotust kohaliku kogukonna ja demokraatlike protsessidega.

2025. aasta märtsis võttis Riigikogu vastu Eesti põhiseaduse muutmise seaduse, mille tulemusena ei saa Euroopa Liitu mitte kuuluvate riikide kodanikud 2025. aasta kohalikel valimistel enam hääletada ning 2026. aastast kaotavad valimisõiguse ka kodakondsuseta inimesed. Riigikogu toetas põhiseaduskomisjoni ettepanekut muuta põhiseadust kiireloomuliselt. Põhiseaduslike väärtuste ja demokraatliku õigusruumi kaitsmiseks määratleti selgemalt, milliste riikide kodanikel ja Eestis püsivalt elavatel kodakondsuseta isikutel on õigus osaleda kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel. Põhiseaduse muudatus annab hääleõiguse kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel Eesti riigiga demokraatlikke väärtusi jagavatele ja kattuvaid julgeolekuhuve omavate riikide kodanikele ning Eestis elavatele kodakondsuseta isikutele, kellel ei ole ühegi teise riigiga

lojaalsus- ega muid kohustusi.²⁴⁸ Seaduses sätestatud üleminekuaeg annab kodakondsuseta isikutele piisavalt aega, et taotleda Eesti kodakondsust ning osaleda edaspidi valimistel Eesti kodanikena. Teine muudatusettepanek ei saanud täiskogus piisavat toetust.²⁴⁹

Kohtla-Järve Linnavolikogu taotles Riigikohtult muudatuse põhiseadusevastaseks tunnistamist, kuna see riivas nende hinnangul kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust. Taotluses toodi välja, et hääleõiguse piiramise tõttu jääb valimistest kõrvale ligi pool Kohtla-Järve elanikest. See kahjustab usaldust avaliku võimu vastu ning lõhub omavalitsuse ja elanikkonna sidet. Riigikohtu hinnangul polnud vaidlusalune muudatus siiski põhiseadusega vastuolus. Oluline on arvesse võtta, et valimisõigust piirati põhiseaduse, mitte lihtsalt seadusega. Praegusel juhul sai põhiseaduse muutmine Riigikogu liikmete ülekaaluka toetuse ning seadus võeti vastu ka ligi seitse kuud enne valimisi, mitte vahetult enne nende toimumist. Riigikohus märkis, et vähem kui aasta enne valimisi tehtava muudatuse võimalikku negatiivset mõju avalikkuse usaldusele aitas leevendada ka avatud ja laialdane ühiskondlik debatt.²⁵⁰

Kodakondsusetuse vähendamiseks töötas Siseministeerium aasta lõpus välja kodakondsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu²⁵¹. Selle siht on tagada, et Eestis sündiv kodakondsuseta laps, kes kehtiva regulatsiooni kohaselt jääks kodakondsuseta kuna tema üks vanem on Eestis elanud vähem kui viis aastat, saaks Eesti kodakondsuse, kui vähemalt üks tema kodakondsuseta vanematest on lapse sündimise ajaks elanud Eestis seaduslikult vähemalt viis aastat ja teine kodakondsuseta vanem elab siin samuti elamisloa alusel. Nii on igal Eestis sündival ja vanematega siin elaval lapsel võimalus saada Eesti kodakondsus. Muudatuste teine eesmärk on tagada, et Eesti kodakondsuse taotlejatel oleks tegelik ja vahetu side Eesti riigiga ning et taotlejad täidavad Eesti Vabariigi seadusi ja järgivad põhiseaduslikku korda. Muudatustega korrastati ka Eesti kodakondsuse äravõtmise ja kaotanuks lugemise sätted, et tagada parem õigusselgus.²⁵² Eelnõu on praegu Riigikogu menetluses.

²⁴⁸ Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seadus 536 SE. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/08e7338e-6684-4af8-bf2d-faa95a01c954/eesti-vabariigi-pohiseaduse-muutmise-seadus/>

²⁴⁹ ERR, „Riigikogu muutis põhiseadust: Vene ja Valgevene kodanike valimisõigus kaob“, 26.03.2025. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609644758/riigikogu-muutis-pohiseadust-vene-ja-valgevene-kodanike-valimisoigus-kaob>

²⁵⁰ Riigikohus, „Riigikohus: valimisõiguse piiramine polnud põhiseadusega vastuolus“, 10.10.2025. Kättesaadav: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-valimisoiguse-piiramine-polnud-pohiseadusega-vastuolus>

²⁵¹ Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 932 SE. Kättesaadav: https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/25f2caea-b961-4a20-b64a-91a83f5dbab5/kodakondsuse-seaduse-muutmise-seaduse-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/?utm_source=chatgpt.com

²⁵² Eelnõude infosüsteem, „Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu“. Kättesaadav: <https://eelnoud.valitsus.ee/main#21bOxe3W>

7. Ebaseaduslik ränne

Rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamine oli ka 2025. aastal ELi ja selle liikmesriikide peamine prioriteet. Erilist tähelepanu pöörati inimsugeldajate võrgustike lõhkumisele, nende uutele tegevusviisidele reageerimisele ning võltsitud dokumentide avastamise suutlikkuse tõstmisele. See eesmärk kajastus nii tugevdatud seadusandlikes kui ka operatiivmeetmetes. Muu hulgas laiendati Europolit volitusi muudetud määruse abil ning tõhustati rahvusvahelist koostööd rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamise ülemaailmse liidu (*Global Alliance to Counter Migrant Smuggling*) raames.

ELi tasandil püsis olulisena 2024. aastal vastu võetud Euroopa varjupaiga – ja rändehalduse reform, mille keskne osa on ebaseadusliku sisse- ja väljarände tõkestamine ja inimsugeldamise vastu võitlemine. Läbi aasta tehti ettevalmistusi, et reform saaks 2026. aasta suvel edukalt jõustuda.

Liikmesriikide tasandil hõlmasid peamised suundumused terviklike õigus- ja strateegiliste raamistike vastuvõtmist. Nende eesmärk oli muu hulgas paremini ohjata ebaseaduslikke rändevooke,²⁵³ tugevdada tagasisaatmismenetlusi²⁵⁴ ja tõhustada piirihaldust.²⁵⁵

Ebaseaduslikku rännet ennetavad meetmed keskendusid piirilähedase ja riigisisese kontrolli²⁵⁶ tugevdamisele, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise eest ette nähtud kriminaalvastutust karmistavate õigusaktide kehtestamisele²⁵⁷ ning koostöö süvendamisele kolmandate riikidega vastastikuse mõistmise memorandumite (MoU) ja tagasivõtulepingute kaudu.²⁵⁸

Belgia, Saksamaa ja Poola tugevdasid piirikontrolli tavaid sihipärase riigisisese ja piirilähedaste meetmete abil. Samal ajal võttis Leedu vastu seadusemuudatused ning Slovaki Vabariik ja Ukraina esitasid eelnõud rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise eest ette nähtud kriminaalvastutuse karmistamiseks.

Ebaseadusliku riigis viibimise ennetamisel keskenduti peamiselt ebaseadusliku riigis viibimise ja töötamise vastastele karistusraamistike karmistamisele.²⁵⁹ Samal ajal kehtestasid mõned riigid õiguslikke lahendusi ja tagatise ebaseaduslikult riigis viibivate sisse- ja väljarändajate²⁶⁰ jaoks, sealhulgas võimalusi enda riigis viibimise seadustamiseks (elamisloa või viisa abil).²⁶¹ Vastupidiselt sellele võttis Soome vastu seadusemuudatuse, mis piirab ebaseaduslikult riigis viibiva välismaalase juurdepääsu mitmesugustele mittekiireloomulistele tervishoiuteenustele, säilitades samal ajal erakorralise meditsiiniabi kättesaadavuse.

²⁵³ BE,FR, IT, SK, GE, UA.

²⁵⁴ EL,FR,IT,GE, UA.

²⁵⁵ BE, DE, FR, LV, PL.

²⁵⁶ BE, DE, PL

²⁵⁷ LT, SK, UA.

²⁵⁸ AT, FR, GE, IT, SK.

²⁵⁹ BE, CZ, EE, NL, GE, UA.

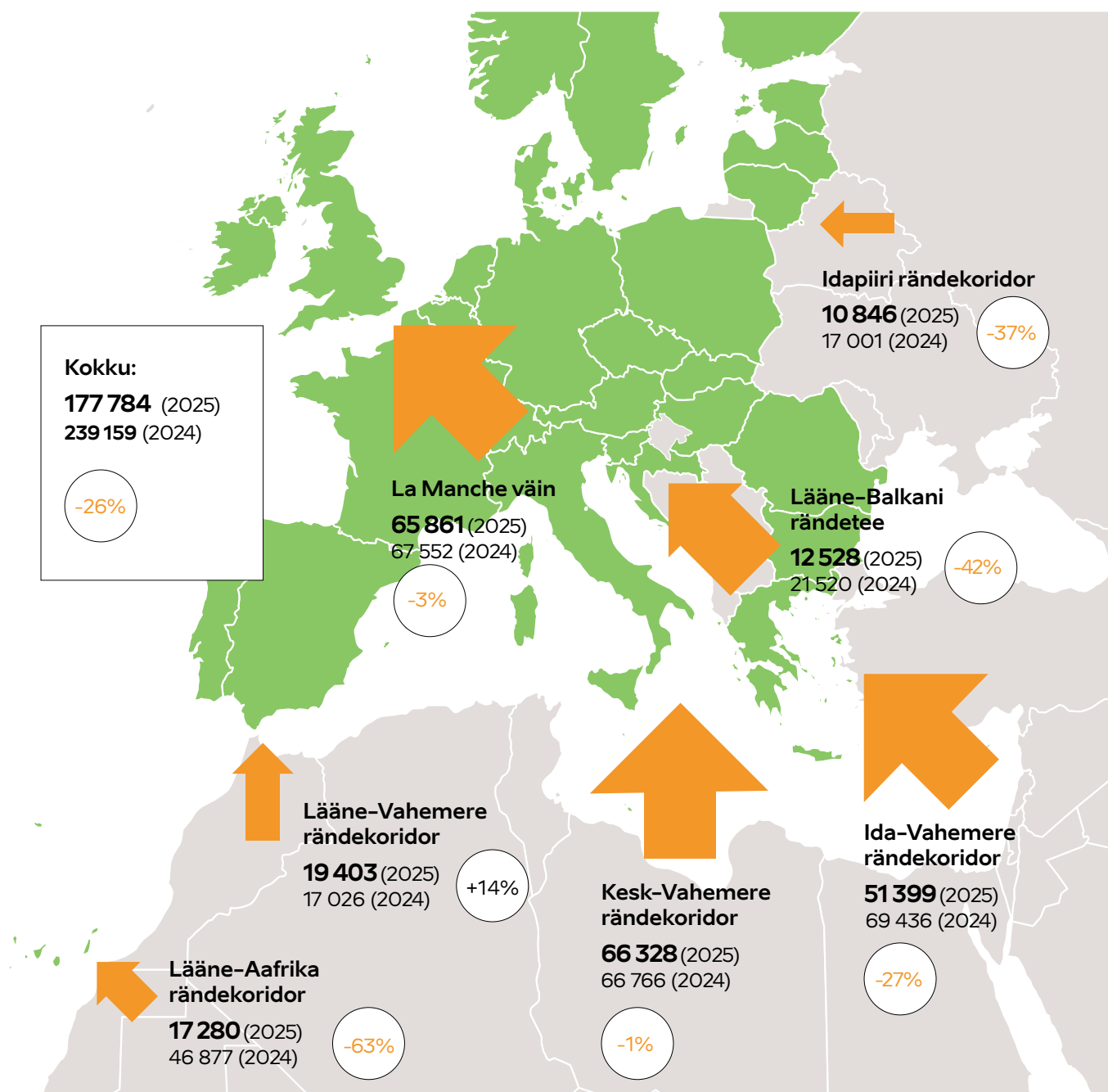
²⁶⁰ BE, EE, ES, LT, SI.

²⁶¹ EE, ES, NL.

7.1 Ebaseadusliku rände statistika

Ebaseaduslikud piiriületused

Frontexi andmetel²⁶² vähenes ELi sisenevate ebaseaduslike piiriületuste arv märkimisväärselt (26%) ehk avastati ligi 178 000 ebaseadusliku rände juhtumi. Hoolimata jätkuvast rändesurvest ELi suunal, peegeldab ebaseaduslike piiriületuste langus eeskätt edusamme piirikontrollis ning koostööd kolmandate riikidega sisserände haldamisel.

Joonis 14. Ebaseaduslikud piiriületused Euroopa Liidu välispiiril, 2025. Allikas: Frontex uudiskiri²⁶³

²⁶² Frontex news, „Irregular border crossings down 26% in 2025, Europe must stay prepared“, 15.01.2026.

Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-irregular-border-crossings-down-26-in-2025-europe-must-stay-prepared-lyKpVb>

²⁶³ Frontex news lbit

2025. aastal oli Kesk-Vahemere piirkond endiselt kõige aktiivsem rändetee ELi, kusjuures avastamismäärad jäid üldjoontes samale tasemele kui 2024. aastal. Rändevooget Itaalia suunas mõjutasid jätkuvalt peamiselt Liibüast tee asuajad.

Kõige suurem avastatud juhtumite arvu langus registreeriti Lääne-Aafrika rändeteel (-63%), Lääne-Balkani rändeteel (-42%) ja idapoolsel maismaamarsruudil (-37%). Kõige väiksemat langust täheldati Kesk-Vahemere rändeteel (-1%), kus oli juba 2024. aastal toimunud järsk langus, ligi 60%.²⁶⁴

Kõikidel rändeteedel kokku olid 2025. aastal kolm kõige sagedamini ebaseaduslikus rändes tuvastatud rahvused bangladeshlased, egiptlased ja afgaanid. Liibüa jäi peamiseks lähteriigiks peaaegu kõigi kasvava arvukusega rühmade puhul, mis rõhutab selle jätkuvalt kesksel rollil Kesk-Vahemere rändevoogetes.

Nagu varasematelgi aastatel, on ebaseaduslikel piiriületustel tugev seos pikaajaliste või aktiivsete konfliktikollete ning Euroopa varjupaigastatistika üldiste suundumustega. Sarnaselt 2024. aastaga olid kinnipeetute seas ülekaalus sarnaste riikide kodanikud, kust pärineb suur osa ELi saabuvatest ebaseaduslikult rändelt tabatud isikute seas. Samuti oli palju saabuajaid Põhja- ja Sahara-tagusest Aafrikast (Egiptusest, Alžeerias, Marokost, Malist, Mauritaaniast ja Somaaliast).²⁶⁵

Üle Vahemere ELi saabumisega kaasnevad endiselt suured riskid, kuna kuritegelikud inimsuugeldajate võrgustikud sunnivad inimesi ette võtma ohtlikke teekondi ülerahvastatud ja meresõidukõlbatutes paatides. Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM) hinnangute²⁶⁶ kohaselt kaotas 2025. aastal Vahemerel elu vähemalt 1878 inimest, samas kui aasta varem oli see arv 2573. Frontexi lennukid ja laevad toetavad riiklike ametiasutusi, tuvastades ohus olevaid paate ja jagades teavet reaalajas, mis aitab parandada olukorra teadvustamist ning otsingu- ja päästevalmidust.

Nagu märgitud, tuleneb ebaseaduslike piiriületuste vähenemine eeskätt edusammudest piirikontrollis ning tihedamast koostööst kolmandate riikidega. Lisaks on selle positiivse suundumuse taga veel mitu olulist tegurit. Näiteks teeb Frontex tihedat koostööd riiklike asutustega ühisoperatsioonide, õhu- ja merejärelevalve, tehnilise toetuse ja ühise olukorra teadvustamise kaudu. Samuti on tähtis roll koostööl ELi-väliste partnerriikidega, eriti Lääne-Balkanil, kus tihedam operatiivkoostöö on aidanud vähendada rändesurvet ja lõhkuda inimkaubanduse võrgustikke²⁶⁷. Ebaseaduslike piiriületuste märkimisväärne vähenemine Aafrikast Euroopasse – eriti Lääne-Aafrika marsruudil – on suures osas tingitud ELi rahastatud tõkestamismeetmetest Põhja-Aafrikas (Liibüas, Tuneesias, Marokos ja Egiptuses) ning Lääne-Aafrikas (Senegalis ja Mauritaanias). Mõju on avaldanud ka riiklikud reformid. Itaalia uuendas oma varjupaiga- ja rändepoliitikat, sõlmides muu hulgas Albaaniaga kokkuleppe varjupaigamenetluste väljapoolle ELi viimiseks, mis on toiminud täiendava heidutusena Kesk-Vahemere rändeteel. Sarnaseid hoiatavaid sõnumeid on edastanud Saksamaa ja teised peamised sihtriigid, kes on karmistanud oma ebaseadusliku sissepääsu vastast poliitikat. See on väljendunud ajutise sisepiirikontrolli taastamises, sotsiaaltoetuste piiramises, perekonna taasühinemise peatamises ning piiril tagasisaatmise ja sisenemiskeeldude sagedasemas kohaldamises. Lisaks on ebaseadusliku rände vähenemisele kaasa aidanud viisapoliitika tõhusam rakendamine²⁶⁸.

²⁶⁴ ICMPD Migration Outlook 2026. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/66836/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026.pdf>

²⁶⁵ ICMPD Migration Outlook 2026. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/66836/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026.pdf>

²⁶⁶ Frontex news, „Irregular border crossings down 26% in 2025, Europe must stay prepared“, 15.01.2026. Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-irregular-border-crossings-down-26-in-2025-europe-must-stay-prepared-lyKpVb>

²⁶⁷ Frontex news, „Irregular border crossings down 26% in 2025, Europe must stay prepared“, 15.01.2026. Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-irregular-border-crossings-down-26-in-2025-europe-must-stay-prepared-lyKpVb>

²⁶⁸ ICMPD Migration Outlook 2026. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/66836/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026.pdf>

Ebaseaduslikel rändeteedel olid 2025. aastal peamised arengud järgmised²⁶⁹:

Kesk-Vahemere rändetee:

See oli endiselt kõige aktiivsem marsruut ELi suunal, moodustades üle kolmandiku kõigist registreeritud juhtumitest. Kuigi avastamiste arv jäi üldjoontes 2024. aasta tasemele, mõjutas rändevooge Itaalia suunas jätkuvalt kõige enam Liibüast lähtuv ränne. Sellel rändeteel tuvastati peamiselt Bangladeshi, Egiptuse ja Eritrea kodanikke.

Lääne-Balkani rändetee:

Ebaseaduslike piiriületuste arv vähenes sellel marsruudil juba kolmandat aastat järjest. 2025. aasta lõpu ja 2026. aasta alguse seisuga ei ole Iraani konflikt rändevooge veel märgatavalt kasvatanud. Piiriületuste arvu kahanemise üks peamisi põhjuseid on tihe koostöö Frontexiga, sealhulgas 2025. aasta novembris Bosnias ja Hertsegoviinas käivitatud uus ühisoperatsioon, mis tugevdas operatiivtuge kohapeal. Kõige tõsisemaks probleemiks on sellel teekonnal muutunud üha sagedasem tulirelvade kasutamine inimkaubandusvõrgustikes. Peamiselt kasutavad seda rändekoridori Türki, Afganistani ja Süüria kodanikud.

Ida-Vahemere rändetee:

Sellel marsruudil ebaseadusliku rände avastamiste arv üldiselt vähenes, jätkates langustrendi. Samas paistis silma üks koridor: piiriületuste arv Ida-Liibüast Kreeta saarele kasvas enam kui kolmekordseks. See näitab, kuidas rändesurve võib lokaalselt kiiresti kasvada, isegi kui piirkonna üldine suundumus on langev. Sellel rändeteel tuvastati kõige sagedamini Afganistani, Sudaani ja Egiptuse kodanikke.

Lääne-Vahemere rändetee:

See marsruut kulgeb Loode-Aafrikast Hispaania lõunaossa. Lääne-Vahemere piirkonnas registreeriti ebaseaduslike piiriületuste arvu kasv, mis oli seotud peamiselt suurema väljarändega Alžeerias. Kõige sagedamini tuvastati sellel teekonnal Alžeeria, Somaalia ja Maroko kodanikke.

Lääne-Aafrika rändetee:

See marsruut ühendab Lääne-Aafrikat ja sellest põhja pool asuvaid piirkondi Kanaari saartega. Sellel rändeteel oli langus kõige järsem — avastatud juhtumite arv vähenes 63%, mis tulenes väljarände järsust kahanemisest Mauritaaniast, Marokost ja Senegalist. Langus on märkimisväärt, pidades silmas rändajate sissevoolu suurenemist mõnda transiitriiki Saheli piirkonna ebastabiilsuse tõttu. Gambia ja Guinea olid ainsad riigid, kust väljaränne 2025. aastal suurenes. Kõige sagedamini registreeriti sellel marsruudil Mali, Senegali ja Guinea kodanikke.

Idapiiri rändetee:

Läbi Ukraina ja Valgevene kulgeval idapiiri marsruudil vähenes ebaseaduslike piiriületuste arv 37%. Lisaks ukrainlastele oli seal endiselt esindatud ka muud kodakondsused, peamiselt Somaalia, Afganistani ja Etioopia kodanikud. Nende rühmade saabumine viitab sellele, et Valgevene ja Venemaa kasutavad seda teekonda jätkuvalt rände instrumentaliseerimiseks ehk ränderündeks ELi idapiiril. Hübriidrändele reageerides on Poola jätkanud piirihalduse tugevdamist ning võttis 2025. aasta märtsis vastu seaduse, mis lubab Valgevene piiril ajutiselt peatada varjupaiga taotlemise õiguse, kui rännet kasutatakse ära riigi destabiliseerimiseks.²⁷⁰ Lätis on Valgevene-suunalise rändesurve peamised päritoluriigid muutunud — nendeks on nüüd Somaalia, Sudaan ja Maroko, samas kui Poolas domineerivad Iraani ja Eritrea kodanikud. Frontexi hinnangul on tegu ränderünde uue taktikaga, kuna nimetatud riikide kodanikke on EL-ist erakordselt keeruline välja saata.

269 Frontex Migratory Routes. Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>

270 ICMPD Migration Outlook 2026. Eastern Europe & Central Asia. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/67351/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026%2520Eastern%2520Europe%2520%2526%2520Central%2520Asia.pdf>

Pidades silmas ränderünde tagajärgi, jättis Soome oma piiripunktid Venemaaga suletuks ka 2025. aastal.

Frontexi hinnangul jätkub ELi ja Valgevene piiril toimuv instrumentaliseeritud ränne seni, kuni see teenib Valgevene ja Venemaa poliitilisi eesmärke.²⁷¹

Ligi 90% Valgevene kaudu Euroopa Liitu jõudvatest sisserändajatest saabus esmalt Venemaale, kasutades sealseid soodsaid viisatingimusi ja toimivaid lennuühendusi mitmete rände riskiriikidega. Venemaal on kas soodustingimustel viisarežiim või otselennuühendus 36 riigiga, mis asuvad peamiselt Kesk- ja Lõuna-Aasias ning Lähis-Idas. Lisaks India kodanikele, kes pääsevad alates 2025. aasta kevadest Venemaale viisavabalt, kehtib viisavabadus ka enamiku Lõuna-Ameerika riikide kodanikele. Samas mõjutasid Lähis-Ida konfliktid oluliselt ka Valgevene-suunalist lennuliiklust, mistõttu Minski ja Lähis-Ida piirkonna (Katari, Iraani, Iraagi, Süüria) vahelised lennud ajutiselt peatusid. Küll aga avas Valgevene riiklik lennufirma Belavia uue lennuliini Minski ja Benghazi (Liibüa) vahel.

La Manche'i väin:

La Manche'i väina kaudu Ühendkuningriiki suunduvaid ületamiskatseid — mis hõlmavad nii sihtkohta jõudnud kui ka Prantsusmaa poolel tõkestatud rändajaid — registreeriti ligikaudu sama palju kui 2024. aastal, kokku 65 861 juhtumit. See teekond on kujunenud uueks kriitiliseks punktiks ebaseaduslikul liikumisel Schengeni alalt välja ning jääb selliseks tõenäoliselt ka 2026. aastal.

	2023	2024	2025	Muutus % 2025	Top rahvused
Ida-Vahemere rändekoridor	60 073	69 436	51 399	-27%	Afganistan, Süüria, Egiptus
Lääne-Vahemere rändekoridor	16 915	17 026	19 403	+14%	Alžeeria, Somaalia, Maroko
Kesk-Vahemere rändekoridor	157 479	66 766	66 328	-1%	Bangladesh, Egiptus, Eritrea
Lääne-Aafrika rändekoridor	40 403	46 877	17 280	-63%	Mali, Senegal, Guinea
Lääne-Balkani rändekoridor	99 068	21 520	12 528	-42%	Türgi, Afganistan, Süüria
Idapiiri rändekoridor	5608	17 001	10 846	-37%	Ukraina, Somaalia
La Manche'i väin	62 047	67 552	65 861	-3%	Eritrea, Somaalia, Afganistan
Kokku	385 918	239 159	177 784	-26%	

Joonis 15. Ebaseaduslikud piiriületused ELi välispiiril 2023-2025

Allikas: Frontex²⁷²

272 Frontex Migratory Routes. Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>

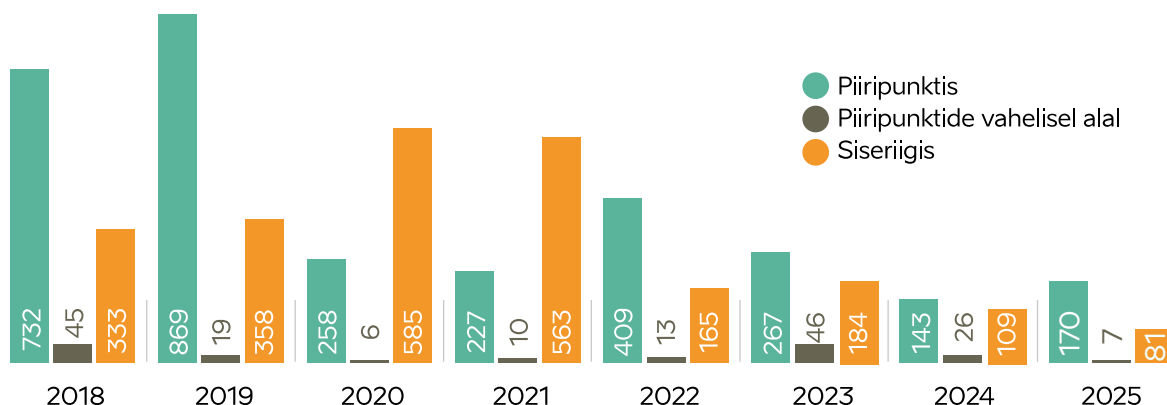
Teisene ränne

Frontexi andmetel järgis teisene ränne ELis ka 2025. aastal pikaajalist mustrit. Sisserändajad sisenesid esmalt Kesk- või Ida-Vahemere rändetee, aga ka Lääne-Balkani koridori kaudu ning liikusid sealt edasi peamiste sihtkohtade, nagu Saksamaa, Prantsusmaa ja Beneluxi riikide suunas. Viimastel aastatel ei ole teisene ränne ELis seotud üksnes uute ebaseaduslike piiriületustega, vaid üha enam ka täitmata jäänud tagasisaatmisotsustega. Lahkumissetekirjutuse saanud sisserändajad hoiduvad väljasaatmisest kõrvale ja liiguvad elama teistesse liikmesriikidesse. Lääne-Balkani marsruut on siin oluline transiittee. See koondab rändajaid, kes on saabunud Kreeka kaudu või õhuteid pidi ning liiguvad läbi Lääne-Balkani riikide Horvaatia, Sloveenia ja Põhja-Itaalia suunas. Prantsusmaa toimib aga peamise transiidikeskusena Itaaliast ja Hispaaniast pärinevatele rändevoogetele. Kodakondsuse alusel oli teiseses rändes kõige rohkem Afganistani, Maroko, Alžeeria ja Türgi kodanikke. Süürlased langesid muutunud rändedünamika tõttu viiendale kohale.

Prantsusmaad läbivates teisese rände voogudes domineerisid Põhja-Aafrika ja Sahara-taguse Aafrika riikide kodanikud. Samal ajal oli Bangladeshis ja Egiptuse rändajate arvu märkimisväärne tõus Lääne-Balkani piirkonnas otseselt seotud Liibüa–Kreeta rändekoridori aktiivistumisega.

Saksamaa jäi ka 2025. aastal peamiseks sihtriigiks, kuhu koondus ligikaudu kolmandik kõigist ELi ja Schengeni alal registreeritud teisese rände juhtumitest. Prantsusmaa oli seejuures peamine transiidiriik Saksamaale suunduvaks voos, järgnesid Austria, Poola ja Šveits. ELi idapiiril taastas Poola 2025. aasta juulis piirikontrolli Leedu piiril. See samm aitas tõkestada Schengeni-siseste ebaseaduslike liikumiste kasvu, mis lähtusid eelkõige Balti riikide lennujaamadest – peamiselt Riist, kuid üha enam ka Tallinnast ja Vilniusest.

Lisaks suurendavad teiseses rändes olevate isikute hulka need sisserändajad, kes sisenesid ELi seaduslikult lühiajalise viisa või viisavaba reisimise alusel, kuid jäid riiki ebaseaduslikult pärast seadusliku aluse lõppemist.²⁷³ Näiteks saabub Euroopasse üha rohkem Lõuna-Ameerika päritolu sisserändajaid, kes sisenevad ELi alguses seaduslikult, kuid ületavad hiljem lubatud viibimisaega ja töötavad siin ebaseaduslikult. Kuna Lõuna-Ameerika riikide kodanikel on viisavaba pääs ka Venemaale, kaasneb selle rändesuunaga oht riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse levikuks.

Joonis 16. Ebaseaduslikult rändelt avastatud isikud Eestis, 2018–2025

Allikas: PPA

2025. aastal tabati Eestis maismaapiiril ebaseaduslikul rändel 258 isikut, mida on 7% vähem kui 2024. aastal. Sealhulgas tabati rohelisel piiril 7 isikut. Riikide lõikes tuvastati ebaseaduslikult rändelt kõige rohkem Ukraina (53 isikut), Moldova (36) ja Venemaa (23) kodanikke, kellele järgnesid India (8) ja Türgi (7) kodanikud.

²⁷³ Frontex Annual Risk Analysis 2026/2027. Kättesaadav: https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/2026/Annual_Risk_Analysis_2026_2027.pdf

Idapiiri valvamine on viimastel aastatel muutunud Eesti piirivalvele üha suuremaks väljakutseks. Seda eeskätt põhjusel, et Venemaa segab piirialal ja üle kogu Eesti globaalsete navigatsioonisatelliidisüsteemide (GNSS) signaale²⁷⁴. Lisaks on sagenenud vastase droonide lennutamine, mis häirib oluliselt ka PPA enda mehitamata õhusõidukite lennutamist ja navigeerimist.²⁷⁵

Riiki sisenemise keeldumised välispiiril

Sarnaselt varasemate aastatega püsis ELis ka 2025. aastal suhteliselt madalana nende kolmanda riigi kodanike arv, kellele keelduti välispiiril ELi sisenemine. 2025. aastal tõkestati sisenemine ELi välispiiril 132 600 kolmanda riigi kodanikul, mida on siiski 71% rohkem kui 2024. aastal. Kõige rohkem registreeriti keeldumisi Poolas (28 960 ehk 21,8% ELi koguarvust), millele järgnesid Prantsusmaa (12 210; 9,2%), Horvaatia (12 090; 9,1%) ja Hispaania (10 610; 8,0%).

Tabel 24. Kolmandate riikide kodanike arv, kellele keelati Euroopa Liitu sisenemine ja muutus võrreldes eelmise aastaga, 2024–2025

Allikas: Eurostat, migr_eirfs (11.06.2026)

	2024	2025	Muutus 2024–2025
EL kokku	123 835	132 600	7,1
Belgia	1840	1605	-12,7
Bulgaaria	6395	5130	-19,8
Tšehhi	365	465	28
Taani	480	395	-17,6
Saksamaa	6935	7465	7,7
Eesti	2725	1635 ²⁷⁶	-40,1
Iirimaa	6895	6610	-4,1
Kreeka	6610	5650	-14,6
Hispaania	6415	10 610	65,4
Prantsusmaa	10 235	12 210	19,3
Horvaatia	13 945	12 090	-13,3
Itaalia	7165	8875	23,8
Küpros	800	1145	43
Läti	3070	2765	-10,1
Leedu	2880	2320	-19,5
Luksemburg	30	55	68,8
Ungari	6910	4505	-34,8
Malta	285	320	12,2
Holland	2375	2460	3,6
Austria	730	820	12,6
Poola	20 675	28 960	40,1
Portugal	1740	2135	22,7

²⁷⁴ Globaalse satelliitnavigatsiooni (GNSS) signaal.

²⁷⁵ PPA analüüs.

²⁷⁶ Eurostati statistika erineb PPA siseriiklikust statistikast, kuna PPA kasutab oma analüüsidest kõikide tõkestamiste arvu (sh nt kaubakeelu tõttu jt põhjustel).

Rumeenia	10 160	10 135	-0,3
Sloveenia	2160	2165	0,4
Slovakkia	645	430	-33,1
Soome	395	465	17,5
Rootsi	965	1175	22

Nagu ka 2024. aastal, keelati 2025. aastal enamikule kolmanda riigi kodanikest sisenemine ELi maismaapiiril (53,9%). Järgnesid õhupiiril tehtud sisenemiskeeldumised (43,1%), samas kui merepiiril keelati sisenemine vaid väikesel osal juhtudest (3,0%). Kõige rohkem sisenemiskeeldusid maismaapiiril registreeriti Poolas (26 355), Horvaatias (11 660) ja Rumeenias (9 185). Õhupiiril tehti enim keeldumisi Prantsusmaal (10 080), Hispaanias (9 980) ja Saksamaal (7 465). ELi merepiiril registreeriti kõige rohkem sisenemiskeeldusid Itaalias (1405), järgnesid Prantsusmaa (1035) ja Kreeka (405).

Sarnaselt eelmise aastaga oli 2025. aastal sisenemiskeelu saanute seas kõige rohkem Ukraina (26 975), Albaania (12 430), Moldova (11 660), Colombia (6565), Türgi (5635) ja Serbia (5440) kodanikke. Suur osa neist on pärit riikidest, millel on ELiga ühine maismaapiir. Sealjuures registreeriti Albaania kodanike sisenemiskeeldudest suurim osa õhupiiril, samas kui Ukraina ja Moldova kodanike puhul registreeriti enamik keeldumisi maismaapiiril.

Kolm peamist põhjust ELi sisenemise keeldumiseks olid riigis viibimise eesmärgi ja tingimuste ebapiisav põhjendamine, mis moodustas 30,3% kõigist juhtudest, samuti kehtiva viisa või elamisloa puudumine (16,9%). Kolmanda põhjusena toodi välja lubatud viibimisaja täitumine (kolm kuud kuuekuulise perioodi jooksul), mis oli aluseks 15,3% keeldumiste puhul.

Tabel 25. Sisenemise keeld Eesti piiril, arv ja kolmadante riikide kodanike kodakondsus top 5, 2023-2025

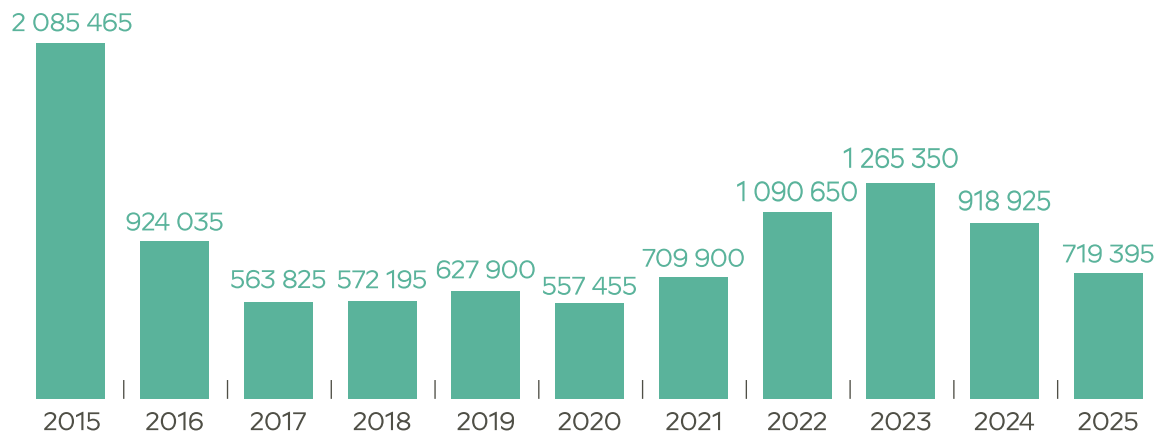
Allikas: PPA

2023 koda-kondsus	2023 kodanike arv	2024 koda-kondsus	2024 kodanike arv	2025 koda-kondsus	2025 kodanike arv
Moldova	2593	Moldova	1330	Venemaa	738
Venemaa	1778	Venemaa	1068	Moldova	544
Ukraina	1389	Ukraina	303	Ukraina	199
Serbia	140	Israel	141	Serbia	77
Gruusia	139	Gruusia	101	Gruusia	51
Kokku	6687	Kokku	3590	Kokku	2073

Kui kolmanda riigi kodanik ei täida riiki sisenemise tingimusi (nt puudub kehtiv viisa, reisidokument või piisavad elatusvahendid), tõkestab Politsei- ja Piirivalveamet tema sisenemise ning vormistab sisenemiskeelu. PPA andmetel keelati 2025. aastal Eesti piiril riiki sisenemine 2073 kolmanda riigi kodanikule, mida on 42% vähem kui aasta varem. Kõige rohkem sisenemise tõkestamisi tehti Venemaa, Moldova ja Ukraina kodanikele. Sarnaselt eelnevale aastale saabusid Moldova kodanikud välispiiripunktidest peamiselt sooviga saada passi templijäljend, et pikendada selle abil oma seaduslikku viibimisaega Venemaal. Alates 2022. aastast on Eesti välispiiriületusi enim mõjutanud Venemaa täiemahuline agressioon Ukrainas, mille tõttu on kehtestatud ranged piirangud Venemaa kodanike sisenemisele Eesti välispiiril²⁷⁷.

²⁷⁷ Venemaa kodanike jaoks oli peamiseks keeldumise põhjuseks Venemaa kodanikele rakenduvad sanktsioonid.

Seadusliku aluseta riigis viibivad isikud

Joonis 17. Seadusliku aluseta ELis viibivate kolmandate riikide kodanike arv, 2015-2025.

Allikas: Eurostat_migr_eipre (väljavõte 11.06.2026)

2025. aastal tuvastati ELis 719 395 ebaseaduslikult viibivat kolmanda riigi kodanikku, mis on 21,7% vähem kui 2024. aastal. Suurim osa neist isikutest tuvastati Saksamaal (23,4% ELi kogumahust) ja Prantsusmaal (22,2%), järgnesid Itaalia (11,5%), Kreeka (8,5%) ja Hispaania (8,2%).

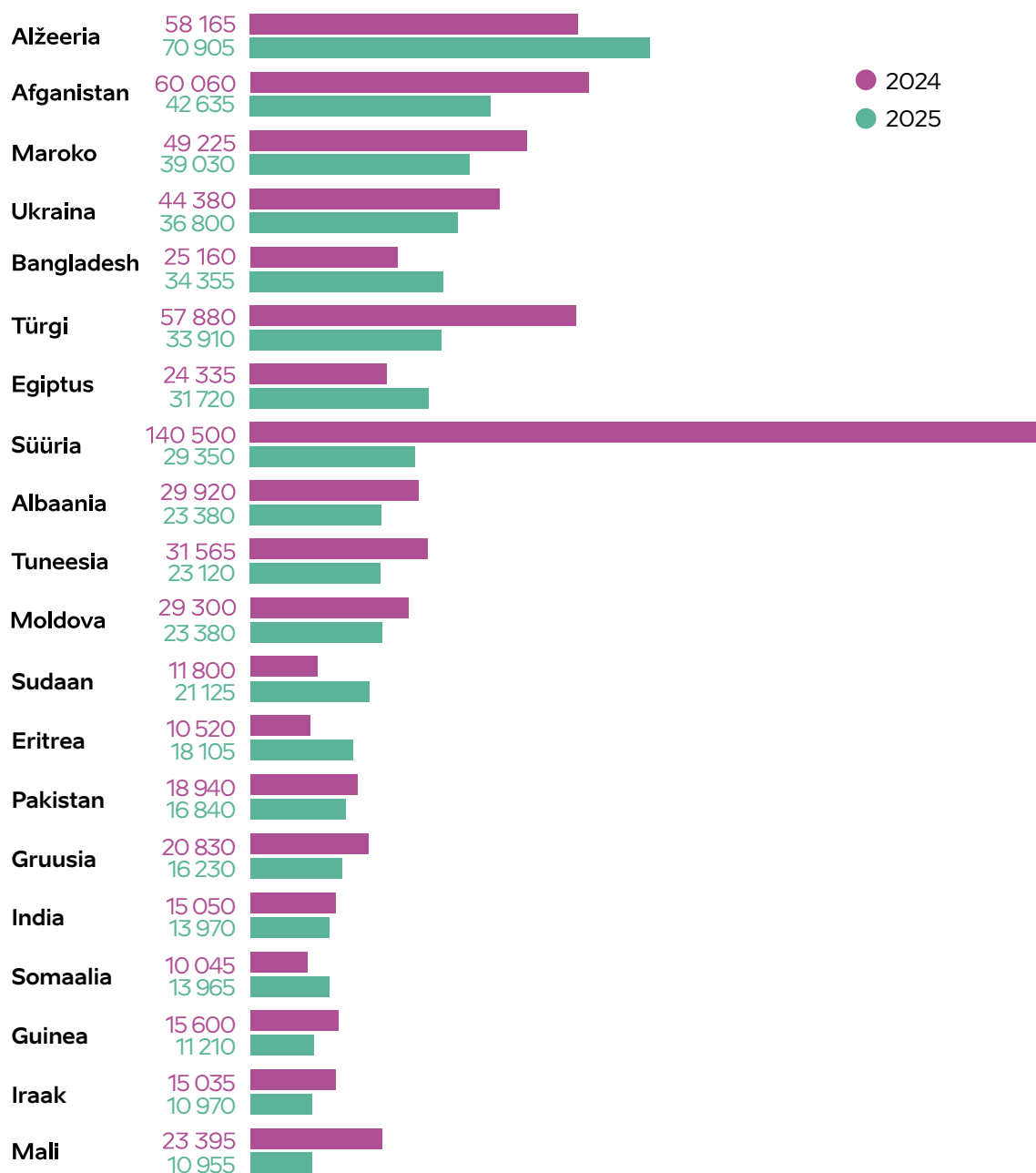
Tabel 26. Kolmandate riikide kodanike arv, kes tabati ELis seadusliku aluseta viibimiselt, 2024-2025 ja muutus võrreldes eelmise aastaga

Allikas: Eurostat: migr_eipre (väljavõte 11.06.2026)

	2024	2025	Muutus 2024-2025
EL kokku	918 525	719 395	-21,7
Belgia	10 150	9420	-7,2
Bulgaaria	15 150	7745	-48,9
Tšehhi	9365	10 370	10,7
Taani	1540	1375	-10,7
Saksamaa	249 155	168 360	-32,4
Eesti	750	585	-22
Iirimaa	3265	5460	67,2
Kreeka	77 095	60 800	-21,1
Hispaania	84 690	58 910	-30,4
Prantsusmaa	142 190	159 460	12,1
Horvaatia	31 195	20 300	-34,9
Itaalia	108 925	82 505	-24,3
Küpros	9350	5335	-42,9
Läti	2325	2410	3,7

Leedu	4450	5035	13,1
Luksemburg	1350	2150	59,3
Ungari	35 520	20 515	-42,2
Malta	1780	2150	20,8
Holland	3 995	3 955	-1
Austria	23 525	16 550	-29,6
Poola	16 065	17 650	9,9
Portugal	1000	735	-26,5
Rumeenia	32 550	24 350	-25,2
Sloveenia	46 715	28 575	-38,8
Slovakkia	2585	1535	-40,6
Soome	875	660	-24,6
Rootsi	2965	2495	-15,9

2025. aastal moodustasid suurima osa ELis ebaseaduslikult viibivatest isikutest Alžeeria kodanikud (70 905), kellele järgnesid Afganistani (42 635), Maroko (39 030) ja Ukraina (36 800) kodanikud. Võrreldes 2024. aastaga suurenes Alžeeria kodanike arv 22,0%, samal ajal kui Afganistani (-29,0%), Maroko (-20,6%) ja Ukraina (-17,7%) kodanike arv vähenes. Lisaks vähenes oluliselt (-79%) Süüria kodanike arv. Kokku moodustasid Alžeeria, Afganistani, Maroko ja Ukraina kodanikud enam kui veerandi kõigist ELis ebaseaduslikult viibivatest kolmanda riigi kodanikest.

Joonis 18. ELis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike top 20, 2024–2025
Allikas: Eurostat (väljavõte 11.06.2026) ²⁷⁸

7.2 Tegevussuunad ELi tasandil

Rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastane võitlus oli ka 2025. aastal Euroopa Liidu üks peamisi prioriteete. Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen teatas oma 2025. aasta Euroopa Liidu olukorda käsitlevas kõnes uutest algatustest inimsugeldajate ja inimkaubitsejate vastase võitluse tugevdamiseks. Muu hulgas nimetas ta „uut sanktsioonirežiimi, et külmutada kurjategijate varad, piirata nende liikumisvabadust ja võtta neilt teenitud tulu“.

²⁷⁸ Eurostat infoleht on leitav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enforcement_of_immigration_legislation_statistics

Samuti avaldas Euroopa Komisjon pärast varjupaiga- ja rändehalduse reformi vastuvõtmist 2025. aasta novembris esimese iga-aastase varjupaiga- ja ränderaporti.²⁷⁹ Dokumendis kut-
sutakse üles tõhustama koostööd partnerriikidega, et hoida ära ebaseaduslikke saabumisi.
Eelkõige prognoositakse raportis ebaseaduslike piiriületuste stabiliseerumist või vähenemist
Kesk-Vahemere rändeteel, mis tuleneb ELi ning Põhja-Aafrika ja laiema piirkonna partnerriikide
tugevdatud koostööst.

2025. aasta detsembris võeti ametlikult vastu määrus (EL) 2025/2611 (Europoli määrus), mille-
ga muudetakse määrust (EL) 2016/794. Muudatuse eesmärk on suurendada Europoli toetust
ja tõhustada politseikoostööd rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ning inimkauban-
duse tõkestamisel ja selle vastu võitlemisel.²⁸⁰ Määrus jõustus 20 päeva hiljem. Uue määrusega
loodi Europoli alalise struktuurina rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamise Eu-
roopa keskus (ECAMS), parandati infovahetust kaitstud rakenduse (SIENA) kaudu ning tugev-
dati andmekaitsetagatise.

2025. aastal jätkus töö ka Euroopa Komisjoni esitatud kaasaaitamisdirektiivi muutmise ettepa-
nekuga. Sellega seoses võttis Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade
(LIBE)²⁸¹ komisjon 26. märtsil vastu raporti projekti, milles esitatakse komisjoni ettepaneku muu-
datusettepanekud.

10. detsembril korraldas Euroopa Komisjon Brüsselis rändajate ebaseadusliku üle piiri toime-
tamise vastase ülemaailmse liidu teise rahvusvahelise konverentsi²⁸². Konverentsist võttis osa
üle 80 delegatsiooni ELi liikmesriikidest ja partnerriikidest üle maailma, samuti rahvusvahelised
organisatsioonid ja digiplatvormid. Osalejad kiitsid heaks ühisdeklaratsiooni rändajate ebasea-
dusliku üle piiri toimetamise vastase võitluse tugevdamiseks. Deklaratsioon tugineb kolmele
sambale:

1. ennetamine ja tõkestamine: tõhustatakse riiklikke õigusraamistikke, infovahetust, koostööd
digiplatvormidega ning lennutranspordi kaitsemeetmeid.
2. õiguskaitse tõhustamine: parandatakse operatiivkoostööd ja finantsuurimisi, lähtudes põ-
himõttest „Järgne rahale“.
3. alternatiivide edendamine: laiendatakse turvalisi ja seaduslikke rändeteid (nt ELi talentide
värbamisbaas ja tööhõivepartnerlused), tegeldes samal ajal rände juurpõhjustega pärit-
olu- ja transiitriikides.

²⁷⁹ Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule, Euroopa iga-aastane varjupaiga- ja rände-
aruanne (2025), COM(2025) 795 (lõplik). Kättesaadav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15196-2025-INIT/en/pdf>

²⁸⁰ Euroopa Komisjon, määrus (EL) 2025/2611, 16. detsember 2025, millega muudetakse määrust (EL)
2016/794 seoses Europoli toetuse suurendamisega ning politseikoostöö tõhustamisega, et tõkestada
rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda. Kättesaadav:
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2611/oj>

²⁸¹ Euroopa Parlament, Miinimumnõuded liitu ebaseadusliku sisenemise, läbisõidu ja seal ebaseadusliku vii-
bimise ennetamiseks ja tõkestamiseks. Kättesaadav: [https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/
theme-a-new-era-for-european-defence-and-security/file-update-legal-framework-and-strengthen-co-
operation-to-fight-migrant-smuggling](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-era-for-european-defence-and-security/file-update-legal-framework-and-strengthen-co-operation-to-fight-migrant-smuggling)

²⁸² Euroopa Komisjon, „2025. aasta rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase ülemaailmse liidu
rahvusvaheline konverents“, 10.12.2025. Kättesaadav: [https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migra-
tion-and-asylum/irregular-migration-and-return/2025-international-conference-global-alliance-coun-
ter-migrant-smuggling_en](https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return/2025-international-conference-global-alliance-counter-migrant-smuggling_en)

7.3 Eesti tegevussuunad

2025. aastal jõustused riiklikus seadusandluses mitmed muudatused.

Ebaseadusliku riigis viibimise vältimiseks jõustused 27. aprillil 2025. aastal välismaalaste seaduse muudatused:

- VMS-i § 43 lõikes 3³ nähakse ette, et Eestis sündinud alaealise lapse Eestis viibimise seaduslik alus on VMS-i § 43 lõike 1 punktis 5 sätestatud seaduslik alus – vahetult seadusest tulenev õigus Eestis viibida – kui vanem viibis lapse sünni ajal Eestis seaduslikult.
- VMS-i § 44 lõikes 6 täpsustatakse, et Eestis sündinud alaealisel lapsel on seaduslik alus Eestis viibimiseks, kuni tema vanemal on Eestis kehtiv ajutise viibimise alus.
- VMS-i § 91¹ lõikes 1² sätestatakse, et PPA-s võib taotleda D-viisat Eestis viibivale alaealisele lapsele, kes on Eestis sündinud, kui tema vanem viibis lapse sünni ajal Eestis seaduslikult. Vanem peab Eestis seaduslikult viibima ka lapse D-viisa taotluse esitamise ajal.

Muudatuse eesmärk oli vältida olukorda, kus Eestis sündinud alaealine laps, kelle vanem viibib siin ajutise viibimise loa (näiteks D-viisa) alusel, jääks pärast sünni seadusliku aluseta. Uus regulatsioon võimaldab lapsele taotleda D-viisat Eestis olles. Alaealise lapse seadusest tulenev viibimisalus kehtib edasi ka siis, kui tema vanem saab uue ajutise viibimise aluse (näiteks taotleb uut viisat) või kui vanema olemasolevat viibimisalust pikendatakse. Seni kehtinud regulatsioonis selline võimalus puudus. Selleks, et tagada õigusselgus ja põhiõigused ning arvestada alaealise lapse huvidega, oli vaja välismaalaste seadust täiendada. Muudatust kohaldatakse, kui Eestis sündinud alaealise lapse vähemalt üks vanem viibis tema sünni ajal Eestis seaduslikult. Praktikas on tulnud ette juhtumeid, kus välismaalasel sünnib Eestis ajutise viibimise ajal laps. Seni oli ainus võimalus vastsündinule seadusliku viibimise aluse saamiseks reisida korra riiki, kus asub Eesti saatkond, ja taotleda viisat sealt. See ei olnud aga imiku vanust arvestades mõistlik. Senisele praktikale tuginedes puudutab muudatus hinnanguliselt kuni kümnet vastsündinud last aastas.

Alaealise lapse viibimise õiguslik alus säilib ka juhul, kui vanem saab uue ajutise elamisloa, näiteks taotledes uut viisat, või kui olemasolevat ajutist elamisluba pikendatakse.

Välismaalaste seadust täiendati § 91¹ lõikega 1³, millega nähakse ette, et PPA-s võib D-viisat taotleda välismaalane, kes viibib riigis ebaseaduslikult, kuid kellel puudub mõjuval põhjusel võimalus esitada D-viisa taotlus Eesti välisesindusele, välja arvatud juhul, kui tema lahkumiskohustus kuulub sundtäitmisele. Muudatuse eesmärk oli ühtlustada D-viisa taotluse Eestis esitamise regulatsiooni tähtajalise elamisloa taotluse Eestis esitamise regulatsiooniga. VMS-i § 216 lõike 1 punkti 2 kohaselt võib PPA-s tähtajalist elamisluba taotleda välismaalane, kes viibib Eestis ebaseaduslikult, kuid kellel puudub mõjuval põhjusel võimalus esitada tähtajalise elamisloa taotlus Eesti välisesindusele, välja arvatud juhul, kui tema lahkumiskohustus kuulub sundtäitmisele. Kuigi D-viisa annab vähem õigusi kui tähtajaline elamisluba, puudub välismaalasel õigus esitada selle taotlus samas olukorras samamoodi nagu tähtajalise elamisloa oma. See ei ole aga mõistlik olukorras, kus välismaalane soovib viibida Eestis ajutiselt. Seetõttu kehtestatakse see õigus ka D-viisa taotlemise korral. Väärkasutuse ärahoidmiseks tuleb välismaalasel põhjendada ja tõendada, miks ta kasutab Eestis D-viisa taotluse esitamise õigust. Selleks tuleb välismaalasel esitada PPA-le põhjendused, miks tal ei ole võimalik esitada D-viisa taotlust Eesti välisesindusele, ja asjaolusid tõendavate dokumentide koopiad. D-viisa taotluse vastuvõtmisel hindab PPA, kas Eestis D viisa taotlemine on põhjendatud või mitte. Senisele praktikale tuginedes on see pigem erandjuht.

Selleks, et senisest tõhusamalt ennetada viisade ja elamislubade väärkasutust ning võimaldada riigil teha kindlaks, kas Eestis viibimiseks, elamiseks ja töötamiseks taotletakse seaduslikku alust

selle eesmärgipäraseks kasutamiseks, tehti VMS-is muudatused²⁸³, mis jõustusid 1. jaanuaril 2026 ning mis puudutasid järgmist:

- tööandja Eesti äriregistris registreerimise nõue: edaspidi kehtib lühiajalise töötamise registreerimisel ja töötamiseks tähtajalise elamisloa andmisel nõue, et tööandja peab olema kantud Eesti äriregistrisse. Seni võis välismaalase Eestisse tööle kutsuv tööandja olla üldjuhul ka mõne muu riigi ettevõtja, kes oli end Eestis mitteresidendist tööandjana arvele võtnud. Praktikaks kasutasid seda lahendust välistööjõu värbamiseks ka Eesti ettevõtjad, kes asutasid ettevõtte teises liikmesriigis või kolmandas riigis ning vormistasid välismaalased sealtkaudu Eestisse tööle. Uus kord aitab tagada ausat ettevõtluskeskkonda ja hoida ära ebasoovitavat mõju tööturule. Erand kehtestatakse avalik-õiguslikule juriidilisele isikule ning lähetatud töötajale, eesmärgiga säilitada lähetatud töötajale kehtiv regulatsioon.
- tööandja eelneva tegeliku majandustegevuse nõue: tööandjal, kelle juurde töötamiseks tähtajalist elamisluba taotletakse, peab vahetult enne taotluse esitamist olema vähemalt 12 järjestikuse kuu jooksul olnud Eestis tegelik majandustegevus. Muudatus võimaldab PPA-l elamisloa menetluses senisest tõhusamalt hinnata, kas tööandja reaalselt tegutseb Eestis ja soodustab välismaalast tööle võttes Eesti majanduse, teaduse, hariduse või kultuuri arengut. Samuti aitab see kontrollida, kas välismaalane soovib ka tegelikult pikaajaliselt Eestis elada ja töötada või esitatakse taotlus vaid Schengeni alale pääsemiseks.

Vabariigi Valitsus kinnitas laiapindse riigikaitse 219 miljoni euro suuruse investeeringute jaotuse, et tugevdada riigi valmisolekut kriisideks²⁸⁴.

Vabariigi Valitsus kinnitas 16. jaanuaril laiapindse riigikaitse²⁸⁵ 219 miljoni euro suuruse investeeringute jaotuse, et tugevdada riigi valmisolekut kriisideks. Investeeringud suunatakse politsei kriisireservi, idapiiri taristusse, kriisivarudesse, elanikkonnakaitse arendamise ning hübriidohtude tõrjumisse. Nii näiteks eraldati Politsei- ja Piirivalveameti juurde moodustatava sõjaväepolitsei teeninud kaitseväelastest koosneva 1000-liikmeline kriisireservi rühma tegevusteks 26 miljonit eurot. Ühtlasi suunatakse 24,5 miljonit eurot PPA koosseisuliste üksuste relvastuse ja harjutamisvõimaluste parandamiseks ning Päästeameti päästetööde varude suurendamiseks. Tervishoiusüsteemi võimekuse tõstmiseks massikannatanutega olukordades suunatakse 24,6 miljonit eurot 18 haigla traumavarude täiendamiseks, mis aitab neil kriisiolukorras kuni kuus päeva iseisvalt toime tulla. Riigi kriisivalmiduses on oluline rõhk ka idapiiri taristu tugevdamisel, selle väljaehitamisel ja seiretehnika arendamisel, milleks on ette nähtud 18 miljonit eurot. Lisaks suunatakse ligikaudu 12,5 miljonit eurot drooniseire- ja tõrjevõime loomiseks idapiirile ning Eesti nelja suuremasse linna.

²⁸³ Välismaalaste seadus RT I, 12.07.2025, 32 on leitav: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506012026003/consolide>

²⁸⁴ Postimees, „Valitsus andis raha 1000-liikmelise politsei kriisireservi loomiseks“, 16.01.2025. Kättesaadav: <https://www.postimees.ee/8173634/valitsus-andis-raha-1000-liikmelise-politsei-kriisireservi-loomiseks>

²⁸⁵ Riigikantselei, Eesti valmistub kriisideks: politsei kriisireserv, tugev idapiir ja varud. Kättesaadav: https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2024-12/Eesti%20valmistub%20kriisideks_edit.pdf

Lisaks juurutatakse kogu ühiskonnas kriisideks vajalikke oskusi, korraldades koolitusi elanikkonnale, ametiasutuste juhtidele ja päästjatele. Muu hulgas viiakse 2026. aastal läbi ulatuslik üleriigiline kriisiõppus ILVES 2026. Kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse toetamiseks luuakse Päästeametisse spetsiaalne kriisispetsialistide süsteem, mis nõustab omavalitsusi elutähtsate teenuste tagamisel ja hädaolukordadeks valmistumisel. Nendeks tegevusteks suunatakse kokku ligikaudu 15,2 miljonit eurot. Ühtlasi suurendatakse riigi IT-, side- ja küberkaitsevõimekust, parandades operatiivside toimepiduvust. Selle raames tõstavad Eesti Rahvusringhääling ja Levira andmeedastusvõimekust tugijaamades ning teletootmises ning hangivad täiendavaid varugeneraatoreid. Tegevuse eesmärk on tagada radio- ja telekanalite katkematu toimimine ka ulatuslike elektri- ning sidekatkestuste ajal.

2025. aastal jätkas Eesti kahe olulise muudatuse ettevalmistamist, mis töötati välja 2024. aastal ning viiakse ellu aastatel 2026–2027:

- jätkusid ettevalmistustööd Politsei- ja Piirivalveameti kriisireservi loomiseks. Kriisidega toimetulekuks luuakse Eestis 1000-liikmeline eriväljaõppe ja -varustusega politsei kriisiüksus. Kriisiüksus tagab avalikku korda, kaitseb piiri, ohjab massirahutusi, valvab objekte ja isikuid ning toetab kriisiüksuse põhitegevusi logistika, kommunikatsiooni ja muude tugitegevustega. Võimaliku rändesurve korral tugevdab ja kindlustab PPA kriisireserv oluliselt Eesti Vabariigi välispiire. Kriisiüksus mobiliseeritakse vajaduse korral Vabariigi Valitsuse otsusega, kui kuulutatakse välja hädaolukorra oht, hädaolukord, eriolukord, erakorraline seisukord, kõrgendatud kaitsevalmidus või sõjaseisukord. Üksuse juhtimise, paiknemise ja täpsed ülesanded otsustab politsei, lähtudes konkreetsest kriisiolukorrast. Selleks et tagada üksuse optimaalne suurus ja püsivus, on plaanis mehitada kriisiüksus PPA ja Kaitseväge koostöös peamiselt sõjaväepolitsei väljaõppega reservväelastega.

2025. arendati peamise prioriteedina kriisireservi väljaõpet, kasvatati selle liikmete arvu ning tõsteti valmisolekut õppuste läbiviimise kaudu, et tagada PPA suutlikkus kiiresti reageerida. Samal ajal keskenduti toetava varustuse ja tehnoloogiliste lahenduste arendamisele.

Pildi allikas: ERR, 19.06.2025 Kriisireservist viiendik on moodustatud²⁸⁶

- tsiviilkriisi- ja riigikaitse seaduse ettevalmistamine, mis ühendab kolm varasemat seadust (hädaolukorra seadus, erakorralise seisukorra seadus ja riigikaitse seadus) ning hõlmab kriisiolukordade, erakorraliste seisukordade, sõjaseisukordade ja muude oluliste sündmuste (sisserändajate massiline sisseränne, massirahutused jne) ettevalmistamist, koordineeritud juhtimist ja lahendamist.

²⁸⁶ ERR „Kriisireservist viiendik on moodustatud“, 19.06.2025. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609726077/kriisireservist-viiendik-on-moodustatud>

Kui rändesurve peaks võtma kriisi mõõtmed, kohaldatakse selle lahendamisel just tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse regulatsiooni. Reformi eesmärk on luua terviklik õigusraamistik nii riigi- kui ka tsiviilkriiside lahendamiseks ning kehtestada selgemad ootused valitsusele, ametiasutustele, kohalikele omavalitsustele ja elutähtsate teenuste osutajatele. Riigikogu võttis uue seaduse vastu 2. juunil 2026. aastal.²⁸⁷

2025. aastal olid peamised tegevused Eesti suutlikkuse ja valmisoleku tõstmiseks ebaseaduslikule sisserändele reageerimisel järgmised:

1. PPA osales Eesti Kaitseväe korraldataval õppusel *Decisive Lancer*, mille raames harjutati koos Kaitseväe, Kaitseliidu, teiste partnerametkondade, ministeeriumide ja regionaalsete kriisikomisjonidega ühist tegevust kriisi- ja sõjaolukorras. Õppuse eesmärk oli selgitada ametkondade rolle riigikaitse eri etappides ja muuta koostöö veelgi tõhusamaks, kusjuures PPA täitis stsenaariumis mitmeid kaalukaid ülesandeid.²⁸⁸ *Decisive Lancer* on Eesti üks tähtsamaid iga-aastaseid õppusi, mille keskmes on strateegiline planeerimine ja laiapindne riigikaitse. Õppuse käigus lahendavad eri tasandi staabid pidevalt muutuv asukorras riigikaitse ülesandeid, tugevdades samal ajal asutustevahelist operatiivkoostööd.
2. Toimus ESTPOL10 kaks rotatsiooni Läti Vabariiki (ajavahemikel 12.05–25.05.2025 ja 02.06–16.06.2025), et toetada sealseid kolleege rändesurve ohjamisel. ESTPOL10 koosnes kahest kombineeritud võimekusega 11-liikmelisest meeskonnast. Abi osutamine toimus Läti piirivalve ja PPA vahel 19. septembril 2023 sõlmitud piiriülese koostöö kokkuleppe ehk nn *Host Nation Support* lepingu alusel.
3. Politsei- ja Piirivalveamet alustas ametisisese kriisirollide süsteemi väljatöötamist. Varasemad kogemused – eelkõige 2020. aasta pandeemiast tingitud eriolukord ja 2022. aasta massilise sisserände hädaolukord – näitasid, et suurte kriiside lahendamisel peab amet kaasa ulatuslikult sisemist lisaressurssi. Kriisirollide uuendamise tagatakse vajaliku kompetentsiga teenistujate olemasolu PPA kriisiplaanide täitmiseks. See aitab ära hoida vajadust korraldada kiirkorras väljaõpet vahetult enne kriisi puhkemist või selle ajal, mis on alati ressursi- ja ajamahukas ning pikendab olukorra lahendamisele kuluvat aega (nagu ilmnas koroonapandeemia ja Ukraina kriisi õppetundidest). Ühtlasi tagavad kriisirollid piisava isikkoosseisu kriitiliste tööülesannete täitmiseks. Kriisivõimekuse tõstmiseks on projekti tegevustesse lülitatud piirihaldusbüroo ja kriisideks valmisoleku büroo koostöös valminud piiritoetuse kriisirolli väljaõpe. Kriisirollide loomisel lähtuti kahest PPA juhitava kriisi ohust: ebaseaduslikust massilisest sisserändest ja massilistest korratustest. Piiritoetuse kriisirolli ülesanne on teostada isikute ja sõidukite kontrolli maismaa-, sadama-, raudtee- ja lennujaamade piiripunktides juhul, kui sisepiiril taaskehtestatakse ajutiselt piirikontroll ja riigipiiri valvamine. Õppekava viimane versioon ja õppematerjalid on veel koostamisel, kuid koolitustega plaanitakse alustada 2026. aastal.

Projektis AMIF1.03.24-0007 „Massilise sisserände toimetuleku võimekuse tõstmine“ tagas PPA koosseisuline nõunik rahvusvahelise suhtluse edendamiseks eduka infovahetuse ja koostöö Eesti, Läti, Leedu ning Poola politsei- ja piirivalvestruktuuride vahel. Selle koostöö oluline tulemus on PPA ametnike süvendatud teadlikkus regiooni olukorrast, mis võimaldab ametil operatiivselt reageerida globaalsetele väljakutsetele, eeskätt ebaseaduslikule rändele. Projekti raames on toimunud õppevisiidid partnerriikidesse ning juhtkondade kohtumised strateegilise tasandi koostöövõrgustiku hoidmiseks. Samuti tehti tihedat koostööd Eesti välisesindustega. Projekti kaasrahastavad Euroopa Liit Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) kaudu ning Siseministeerium.

²⁸⁷ Radar, 2025. Kättesaadav: https://issuu.com/ajakiri_radar/docs/radar_kevad_2025

²⁸⁸ Õppuse info on leitav Eesti Kaitseväe kodulehel: Lõppes kaitseväe korraldatud staabiõppus *Decisive Lancer* 2025 – Kaitsevägi

15.–19. septembril 2025 toimus Imatras Soome piirivalve korraldatud maismaapiiri massiohje seminar „*Crowd management and riot control on the green border*”. Selle eesmärk oli vahetada eri riikide vahel teavet ja kogemusi rahvamasside ohjamisest ebaseadusliku massisisserände ehk ränderünde korral. Teoreetiline seminar oli liidetud piirivalveakadeemia territooriumil ja piiräärsetes tingimustes toimunud praktilise väljaõppega. Väliõppustel simuleeriti ränderünnet kolmandast riigist Soome ning harjutati massiohjeüksuste tegevustaktikat. Seminaril osalesid lisaks Eesti Politsei- ja Piirivalveameti, Justiitsministeeriumi ja Vanglateenistuse delegatsioonile esindajad Norrast, Rootsist, Lätist, Saksamaalt, Hispaaniast ja Slovakiast.

8.–11. detsembril 2025 toimus õppevisiit Põhja-Norrasse Kirkenesi. PPA delegatsioon tutvus Norra kohalike ametkondade (politsei, piirivalve ja kaitseväge) parimate praktikate ning võimekusega piiriturvalisuse tagamisel, sealhulgas massilise sisserände ja ränderünde tõkestamisel. Samuti tutvuti piiriveekogudel, sealhulgas Barentsi merel, läbi viidavate tegevuste, igapäevaste praktikate ja õppetundidega, et tõsta asutuse valmisolekut eriolukordade lahendamiseks.

2025. aastal alustas PPA koostöös Siseministeeriumiga uut arendust, mille eesmärk on luua ministeeriumi valitsemisala üleselt standardiseeritud indikaatorite süsteem. Süsteem on mõeldud olukorrateadlikkuse parandamiseks, arengute (sh võimalike ohtude) seireks, kriiside ennetamiseks ja otsustusprotsesside toetamiseks. Loodava indikaatorsüsteemi valdkonnad on:

- piiriolukord, sealhulgas ebaseadusliku massisisserände ja ränderünde ohud;
- avalik kord, sealhulgas massilised korratused ja äkkrünnakud;
- suurõnnetused ja reostusjuhtumid.

Rändel võltsitud dokumentide kasutamine

2025. aastal avastas PPA 252 võltsitud dokumenti, mida on 11% vähem kui aasta varem. Enam kui kaks kolmandikku (68%) neist olid sõidukijuhi-, omandiõiguse või liikluskorraldusdokumentide võltsingud ning ligi kuuekümnendik ehk 16% olid reisidokumentide (passid, isikutunnistused) ja viibimise seaduslikkust tõendavate dokumentide (elamisload, viisad) võltsingud.

PPA hinnangul raskendab võltsitud dokumentide kõrge kvaliteet nende avastamist, mistõttu peavad ametnikud (nii juhtumikorraldajad kui ka piirivalvurid) oma teadmisi dokumendivõltsingute valdkonnas pidevalt täiendama. Võltsitud dokumente kasutatakse üha sagedamini sisepiiridel. Tehnoloogia, sealhulgas tehisintellekti areng on teinud kurjategijatele lihtsamaks eri liiki isikutõendite (nt haridus- või kvalifikatsioonitunnistuste), aga ka muude elamisloa- ja viisataotluste esitamiseks vajalike alusdokumentide võltsimise.

Võltsinguid kasutasid enamasti Venemaa, Türgi, Ukraina, Moldova, Iraani, Süüria ja Kesk-Aasia riikide kodanikud ning üksikutel juhtudel Aafrika või Lõuna-Ameerika riikide kodanikud. Riigisiseselt esitasid võltsitud elamislube peamiselt Venemaa kodanikud, kuid ilmnes ka üksikuid Kesk-Aasia ja Aafrika riikide kodanike juhtumeid.²⁸⁹

Ebaseaduslik töötamine ja tööalane ärakasutamine

PPA migratsiooinõustajad pakuvad tuge ja abi nii sisserändajatele kui ka neid värbavatele tööandjatele. 2025. aastal nõustasid migratsiooinõustajad 24 437 inimest, kellest 64% olid välismaalased ja 24% välismaalasi Eestisse kutsuvad tööandjad. Kõige sagedamini puudutati nõustamistel välistöötajate tööhõivet ja Eesti töötingimusi (23% juhtudest).

Migratsiooinõustajad korraldavad välistööjõudu värbavatele tööandjatele regulaarselt mitmekeelseid infopäevi. 2025. aastal viidi läbi kaheksa eriteemalist teabepäeva. Vene keeles korraldatud infopäevadel osalesid peamiselt Ukraina kodanikud, kellele selgitati eri viibimisaluseid ja

²⁸⁹ PPA analüüs

töötamise eeskirju Eestis. Sellistel kohtumistel tutvustatakse neile Eesti töökeskkonda, -võimalusi ning muid seaduslikke riigis viibimise aluseid.

Nende seminaride ja teabe jagamise eesmärk on ennetada välistöötajate väärkohtlemist ning suurendada nende turvatunnet. Laiemate teadmiste edastamiseks teevad nõustajad tihedat koostööd partnerasutustega. 2025. aastal kutsusid ka kohalikud omavalitsused rändenõustajaid vestlema oma piirkonnas elavate välismaalastega, et tõsta ukrainlaste teadlikkust edasise viibimise võimalustest. Samuti palusid tööandjad nõustajatel rääkida oma töötajatega, mis näitab, et ettevõtjad tunnevad vastutust Eestisse kutsutud välistööjõu eest.

2025. aasta kõigist Tööinspeksioonile laekunud 1170 vihjest ligi 9% oli seotud välistööjõuga. Tööinspektorid viisid 2025. aastal läbi kokku 2311 järelevalvemenetlust, millest 189 juhul märgiti kontrolli sihtrühmaks „välistööjõud“. See näitaja ei tähenda, et muude kontrollide käigus ei oleks välistöötajate tingimusi kontrollitud, sest nende töötingimused on seaduse silmis võrdsustatud kohalike töötajate omadega. Välistööjõuga seotud kontrollide käigus tuvastati 1068 töösuhete või töötervishoiu nõuete rikkumist. Võrdluses 2024. aastaga on nii tehtud kontrollide kui ka tuvastatud puuduste arv märgatavalt suurenenud. Valdkondade lõikes paistavad enim silma ehitussektor, töötlev tööstus, haldus- ja abitegevus ning majutus- ja toitlustussektor. Kõige rohkem oli puudusi seotud töötajate töötingimustest teavitamata jätmisega, millele järgnesid töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumised.

Kokku laekus 2025. aasta jooksul 2465 töövaidlusavaldust, millest 557 avaldusel (22,6%) oli märges, et tegu on välistööjõuga. Nendest 240 avaldust ehk 42% esitasid Ukraina kodanikud. Võrdluses 2024. aastaga, mil laekus 621 välistööjõuga seotud avaldust, on vähenenud nii avalduste arv kui ka nende osakaal üldarvust. Valdavalt pöörduetakse töövaidluskomisjoni maksmata töötasu, puhkusetasu ja hüvitiste nõuetega. Tööandjate avaldused moodustasid 6% juhtudest, kusjuures neis nõuti töötaja lahkumisega seotud hüvitist (36% juhtudel) või oli tegu vastuavaldusega töölepingu ülesütlemise vaidlustamiseks (36% avaldustest).

Probleemseim sektor on jätkuvalt ehitussektor, mis moodustas 25,5% välistööjõuga seotud töövaidlustest. Samas on vaidlused olnud tõusuteel ka programmeerimise, konsultatsioonide, andmetöötlustaristu ja muu infoalase tegevuse valdkonnas (7,5%). Võrreldes 2024. aastaga oli 2025. aastal välistööjõuga seotud töövaidluste osakaal märgatavalt kahanenud veonduse ja laonduse ning metalltoodete tootmise sektoris.

Välistööjõuga seotud töövaidlusi esines 2025. aastal enim Harjumaal (77%), Ida-Virumaal ning Tartumaal. Ametite poolest on töövaidlustes enim esindatud veoautojuhid, ehitajad, kokad, torulukksepad ja ehituselektrikud, keevitajad, tarkvaraarendajad.

Riigi/kodakondsuse järgi esitasid kõige rohkem töövaidlusavaldusi Ukraina (kes moodustasid 42% välistöötajatest, 240 juhtumit), Venemaa (95 juhtumit), Valgevene (22 juhtumit), Türgi (9 juhtumit) ja Usbekistani (9 juhtumit) kodanikud.

Töövaidluskomisjonile esitatud välistööjõuga seotud 577-st avaldusest rahuldati täielikult 99 (18% avaldustest) kogusummas üle 722 000 euro ning osaliselt rahuldati 146 avaldust (25% avaldustest).²⁹⁰

2025. aasta märtsis pühendas Tööinspeksioon terve teemakuu tööjõu ekspluateerimise teadlikkuse tõstmisele ja ennetamisele. Sihipäraste tegevustega toetati rikkumiste varajast avastamist, teavitati töötajaid nende õigustest ning suurendati avalikkuse teadlikkust valdkonna ohtudest. Sotsiaalmeedia kaudu jagati ohvrite tegelikke kogemusi, tehti koostööd Ukraina Keskkusega tööõigusabi teabe edastamiseks ukraina keeles ning osaleti riiklikus raadiosaates, kus käsitleti diskrimineerimist töökohal ja inimkaubandust. See koordineeritud ennetuslähenedamine

²⁹⁰ Tööinspeksiooni vastus EMN Eesti päringule (25.01.2026).

aitas kaasa riskide varajasele märkamisele. Teemakuu tegevused viidi ellu Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahendite abil.²⁹¹

2025. aastal viidi läbi välistöötajatele suunatud teavituskampaania „Sul on õigus!“, mis korraldati paralleelselt inglise, vene ja eesti keeles.²⁹²

Rahvusvahelise koostöö raames oli Tööinspeksioon kaasatud mitmesse tegevusse:

- 16.–17.06.2025 võttis Tööinspeksioon osa EMPACT (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats*) tööalase ärakasutamise tegevusnädala planeerimiskoosolekust Hispaanias. Tegemist oli operatiivkoosolekuga, mille raames planeeriti *EMPACT Joint Action Days 2025*. Lisaks jagasid riikide esindajad oma kogemusi tööalase ärakasutamise uurimisel. Arutati uurimisprotsessi korraldust, vastutavaid asutusi ning takistusi, mis raskendavad juhtumite avastamist ja uurimise tõhusust.
- 03–04.11.2025 võttis Tööinspeksioon osa Euroopa Tööjõuameti (ELA) ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ameti (CEPOL) koostöös korraldatud tööjõu ärakasutamise/tööõiguse rikkumiste alast koolitusest. Koolitus hõlmas ekspertide ettekandeid, simulatsioonipõhiseid juhtumianalüüse ning grupiarutelusid ja harjutusi.

Tööinspeksioon, Politsei- ja Piirivalveamet ning Maksu- ja Tolliamet on juba aastaid läbi viinud ühiseid kontrollreide. Samuti toimub ametite vahel teabevahetus ning vajadusel kaasatakse Sotsiaalkindlustusameti ohvrite abistaja, seoses Tööinspeksioonile laekunud erinevate vihjetega (millist abi osutada, kuidas taktikalisi ühisreide läbi viia jne).

2025. aastal avastas PPA järelkontroll Eestis ebaseaduslikult töötamiselt peamiselt Ukraina, Kesk-Aasia (peamiselt Usbekistani), Moldova, Gruusia ja Venemaa kodanikke. Rikkumisi avastati kõige sagedamini ehitussektoris, haldus- ja abitegevuste valdkonnas ning sõidujagamisplatvormide kaudu taksoteenuse pakkujate seas. Peamiseks rikkumiseks oli see, et isikutel puudus kanne töötamise registris (TÖR) või oli neil vormistamata lühiajalise töötamise registreerimine.²⁹³

7.4 Piirihaldus

Suurem osa Schengeni alaga seotud arengutest tulenes kas ELi õigusaktide nõuetest või vajadusest tõsta piirihaldussüsteemide, sealhulgas piirikontrolli ja viisamenetluste praktilist tõhusust ning tulemuslikkust.

Olulisemad tähised ELi tasandil olid Bulgaaria ja Rumeenia saamine Schengeni ala täisliikmeteks 1. jaanuaril 2025, samuti riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES) käivitamine oktoobris. Selle süsteemi juurutamine oli käimas või see oli juba täielikult tööle hakanud 21 EMNi liikmesriigis²⁹⁴ ja Norras. Arengud ELi tasandil puudutasid ka viisapoliitikat, näiteks määrusega

²⁹¹ Tööinspeksiooni teadlikkuse tõstmise tegevuste näited on leitavad: Awareness-raising post featuring the experience of a third-country national victim of labour exploitation, combined with a call to report trafficking in human beings: <https://www.facebook.com/Tooinspeksioon/posts/pfbidOzuUTQo-f1vLX7HSMK55S6FF7d9NYJXhvfyuBViwbbBAfTxY4Mr1sPFEDuERcLACuHI?rddid=3A44K3TXULqP-nUNF#> Participation in a Radio KUKU programme addressing workplace discrimination and trafficking in human beings: https://www.facebook.com/ametiyingud/photos/ilusat-teisip%C3%A4eva-et-saada-m%C3%B5tlemisainet-t%C3%A4nasesse-soovitame-kuulata-t%C3%B6%C3%B6saadet%Ef%B8%8Fs/1222630296535919/?_rdr

²⁹² Kampaania on leitav: www.rights.ee

²⁹³ PPA analüüs

²⁹⁴ AT, BE, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, LV, MT, NL, PL, SE, SI, SK, NO.

(EL) 2018/1806 (Viisamäärus)²⁹⁵ kehtestatud viisavabaduse peatamise mehhanismi heakskiidetud reformi ning viisapiiranguid Venemaa kodanikele ning Gruusia diplomaatidele ja ametnikele.

Vastuseks ebaseadusliku rände ja teisese rände kasvule²⁹⁶, inimkaubandusele²⁹⁷, julgeolekuvajadustele²⁹⁸ ning rahvatervise alastele muredele²⁹⁹ pikendasid viis EMNi liikmesriiki³⁰⁰ ajutise sisepiirikontrolli kohaldamist ning kolm riiki kehtestasid sellise kontrolli või allkirjastasid sellekohased lepingud.³⁰¹ Ajendatuna soovist suurendada piirkondlikku julgeolekut, andsid kuus riiki³⁰² teada uutest politseikoostöö lepingutest, et tugevdada sisepiiride järelevalvet Schengeni alal, ning viis riiki³⁰³ tõhustasid piiriülest koostööd ka nendel piirilõikudel, mis ei kuulu Schengeni alasse.

7.4.1 Piirihalduse meetmed ELis

2025. aastal tähistas EL 40 aasta möödumist Schengeni lepingu sõlmimisest, mille raames said 1. jaanuaril Schengeni ala täisliikmeteks kaks täiendavat ELi liikmesriiki – Bulgaaria ja Rumeenia.³⁰⁴ Teine oluline tähis oli riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES) käivitamine 12. oktoobril.³⁰⁵ See uus piirihaldussüsteem, mis pidi 29 Euroopa riigis täielikult tööle hakkama 2026. aasta aprilliks, registreerib digitaalselt ELi liikmesriikidesse lühiajaliseks viibimiseks reisivate kolmandate riikide kodanike sisenemised ja lahkumised, samuti passiandmed, sõrmejäljed ja näokujutised. Süsteemi käivitamisega kaasnes Euroopa Komisjoni teabekampaania, mis valmistati ette koostöös Euroopa Andmekaitseinspektori, riiklike ametiasutuste ja ekspertidega.³⁰⁶

Mitmed arengud puudutasid ELi viisapoliitikat. Euroopa Parlament ja nõukogu kiitsid heaks määrusega (EL) 2018/1806 (Viisamäärus)³⁰⁷ kehtestatud viisavabaduse peatamise mehhanismi reformi³⁰⁸, et võimaldada kiiremat reageerimist muutuvatele julgeoleku- ja rändeprobleemidele. Määruses sätestatakse viisakohustused kolmandate riikide kodanikele, kes reisivad Schengeni alale, sealhulgas neile, kes on viisataotluse esitamisest vabastatud. Uuendatud reeg-

²⁹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (kodifitseeritud redaktsioon) (viisamäärus). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018R1806-20251230>

²⁹⁶ AT, DE, NL, PL, SE.

²⁹⁷ NL.

²⁹⁸ DE, LV, SE, SI.

²⁹⁹ SK.

³⁰⁰ AT, DE, NL, SE, SI.

³⁰¹ EE, LV, PL, SK.

³⁰² BG, CZ, HU, LT, LU, LV.

³⁰³ AT, HR, PL, SI ja RS.

³⁰⁴ Euroopa Komisjon. „Bulgaaria ja Rumeenia ühinevad Schengeni alaga“, 03.01.2025. Kättesaadav: uudisartikkel, 3. jaanuar 2025, vaadatud 19.veebbruaril 2026.

³⁰⁵ Euroopa Liit. Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (EES). Kättesaadav: <https://travel-europe.europa.eu/ees>

³⁰⁶ Euroopa Komisjon, „Komisjon käivitab teavituskampaania, et teavitada reisijaid riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemist“, 24.09.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-launches-information-campaign-inform-travellers-about-entryexit-system-2025-09-24_en

³⁰⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1806, 14. november 2018, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (kodifitseeritud). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018R1806-20251230>

³⁰⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2025/2441, 26. november 2025, millega muudetakse määrust (EL) 2018/1806 peatamiskorra läbivaatamise osas. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R2441>

litega kehtestatakse viisavaba reisimise peatamiseks uued alused, mis hõlmavad muu hulgas nn kuldse passi kasutamist, rahvusvahelise õiguse (sh rahvusvahelise inimõiguste alase õiguse või humanitaarõiguse) rikkumist ning rahvusvaheliste kohtuotsuste täitmata jätmist.³⁰⁹

Lisaks otsustas Euroopa Liidu Nõukogu jaanuaris peatada Gruusia diplomaatide ja ametnike viisavaba reisimise, jättes liikmesriikidele otsustusõiguse selle kohta, kas kehtestada paralleelselt ka siseriiklikke meetmeid.³¹⁰ Novembris otsustas Euroopa Komisjon peatada Venemaa kodanikele mitmekordsete viisade andmise võimaluse.³¹¹ Seevastu võttis EL vastu uue niinimetatud kasakaadrežiimi Türgi kodanikele, kes taotlevad lühiajalist Schengeni viisat³¹²: sisenemistingimuste täitmisel võidakse Türgi kodanikele väljastada pikema kehtivusajaga mitmekordne Schengeni viisa, mis kehtib esialgu üks aasta.

Samuti rõhutati ELi uues sisejulgeolekustrateegias „ProtectEU“³¹³ välispiiride julgeoleku tugevdamise olulisust, eriti rände ründerelvana kasutamise kontekstis. Komisjon teatas kavadesest jätkata võitlust rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu, juhtides ülemaailmset liitu rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamiseks (*Global Alliance to Counter Migrant Smuggling*) koostöös Europol, Eurojusti ja Frontexiga. Strateegias rõhutatakse lisaks vajadust parandada ELi laiaulatuslike infosüsteemide – nagu EES, ETIAS ja läbivaadatud VIS – koostöövõimet, et tagada liikmesriikidele asjakohane teave välispiire ületavate kolmandate riikide kodanike kohta, aidates ametiasutustel hinnata riigi territooriumile sisenemise lubamise tingimusi.

Euroopa Liidu suuremahulised rändehalduse infosüsteemid

Lisaks riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemile (EES), mille Euroopa riigid võtsid oma välispiiridel kasutusele järk-järgult ning mida hakati täismahus rakendama alates 10. aprillist 2026, on ELis kasutusel veel mitu suuremahulist andmesüsteemi. Need süsteemid koguvad, talletavad, kontrollivad ja analüüsivad kolmanda riigi kodanike rändandmeid.

2026. aasta keskel oli neist infosüsteemidest neli ametlikult ja täielikult kasutusel ning kaks olid väljatöötamise faasis. Neid kõiki ühendav koostalitlusvõime (IO) ei ole küll eraldiseisev infosüsteem, kuid see koondab kõigi süsteemide andmeid ja võimaldab nende riskasutust. Plaanide kohaselt peavad kõik süsteemid olema täielikult töös 2027. aastaks.

309 Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu kiitis heaks uued ELi normid kolmandate riikide kodanike viisavabalt reisimise peatamiseks“ pressiteade, 17.11.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/11/17/council-greenlights-new-eu-rules-for-the-suspension-of-visa-free-travel-for-third-countries/>

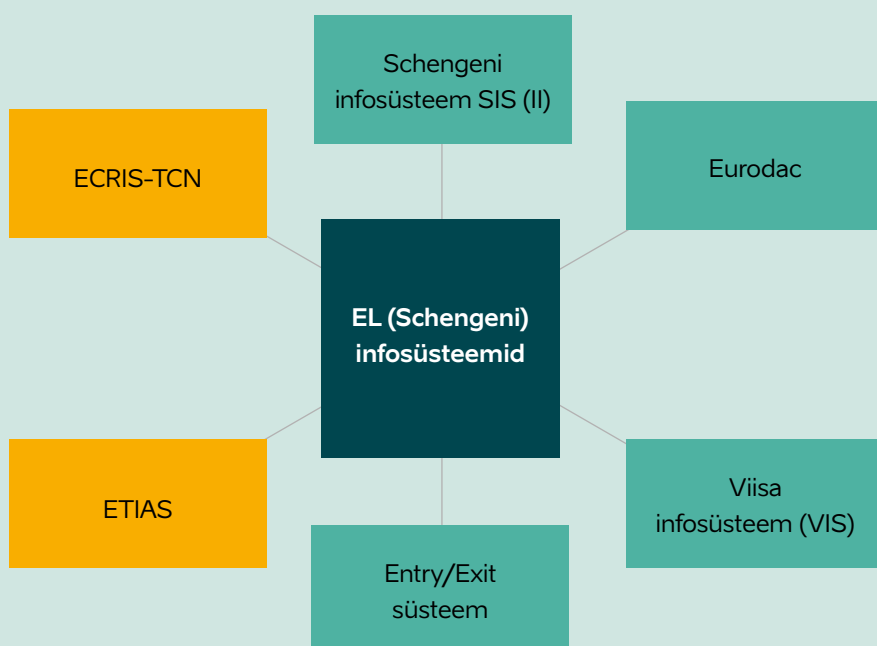
310 Euroopa Liidu Nõukogu, „Nõukogu peatas Gruusia diplomaatide ja ametnike viisavaba reisimise“, pressiteade, 27.01.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/01/27/georgia-council-suspends-visa-free-travel-for-diplomats-and-officials/>

311 Komisjoni 6. novembri 2025. aasta rakendusotsus, millega kehtestatakse kohandatud eeskirjad mitmekordsete viisade väljastamise kohta Venemaa Föderatsioonis elavatele ja Venemaa Föderatsioonis lühiajalisi viisasid taotlevatele Venemaa kodanikele. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/commission-implementing-decision-establishing-rules-issuing-multiple-entry-visas-russian-nationals_en

312 Euroopa Komisjon, „Uued reeglid Türgi kodanikele Schengeni viisade taotlemisel“, 28.07.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/new-rules-turkish-citizens-applying-schengen-visas-2025-07-29_en

313 Euroopa Komisjon, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on ProtectEU: a European Internal Security Strategy, Kättesaadav siit: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0148&qid=1771496243715>

- Schengeni infosüsteem SIS (II)
- Viisa infosüsteem (VIS)
- Euroopa varjupaigataotlejate daktüloskoopia andmebaas (Eurodac)
- Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (Entry/Exit ehk EES süsteem)
- Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS)
- Karistusregistrite infosüsteem kolmandate riikide kodanike kohta (ECRIS-TCN)

Kellele infosüsteem rakendub?

Infosüsteem	Isikud, kelle kohta süsteem infot kogub ja talletab
SIS II (I versioon jõustus 1995)	Kolmandate riikide kodanikud, kes on kriminaalkorras karistatud või kahtlusel; seadusliku aluseta riigis viibijad.
VIS	Viisa taotlejad; pikaajalise viisa ja elamisloa omanikud, kes sisenesid ELi viisa alusel.
Eurodac	Varjupaigataotlejad, rahvusvahelise kaitse saajad, ebaseaduslikud sissekäändajad ja seadusliku aluseta riigis viibijad.
EES	Kõik ELi lühiajaliselt saabuval kolmandate riikide kodanikud, olenemata sellest, kas neile rakenduvad viisa nõuded. EL pereliikmed, kellel ei ole EL elamisluba või kaarti; kolmandate riikide kodanikud, kellele on sisenemine keelatud.
ETIAS (rakendub 2027)	Viisanõudest vabastatud kolmandatest riikidest pärit reisijad.
ECRIS-TCN (rakendub 2027)	Süüdimõistetud kolmandate riikide kodanikud ja topeltkodakondsusega isikud (sh EL kodakondsusega).

Infosüsteemide eesmärgid, infosüsteemide eesmärgid ja seaduslik alus

Infosüsteem	Infosüsteemi eesmärk ja seaduslik alus
SIS II	Eesmärk: Tagada ELis avalikku korda ja turvalisust. Võimaldada jagada automaatselt infot, et kontrollida süsteemi sisestatud isikute otsinguid, piiriületusi, hoiatusteateid jm. Hoiatusteade sisaldab andmeid, mis aitavad välja selgitada teadmata kadunud ja tagaotsitavate isikute asukohta. Seaduslik alus: CISA (Schengeni lepingu rakendamise konventsioon) määrus (EL) 2018/1862 (politsei- ja justiitskoostöö kriminaalasjades) määrus (EL) 2018/1861 (piirikontrolli koostöö) määrus (EL) 2018/1860 (ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine) politsei ja piirivalve seaduse 3. peatüki 3. jagu Schengeni infosüsteemi riikliku registri pidamise põhimäärus.
VIS	Eesmärk: toetada ELi ühise viisapoliitika rakendamist ja liikmesriikide vahelist teabevahetust, lihtsustades viisataotluste menetlemist ja piirikontrolli, aidates võidelda pettuste vastu ning tuvastada ebaseaduslikult viibivaid isikuid, hõlbustades Dublini süsteemi kohaldamist ning aidates ennetada sisejulgeolekuohte. Seaduslik alus: määrus (EÜ) 767/2008 otsus 2008/633/JSK määrus (EL) 2021/1134 välismaalaste seadus siseministri määrus – viisaregistri põhimäärus politsei ja piirivalve seadus (peatükk 2.⁸⁾)
Eurodac	Eesmärk: võimaldada liikmesriikidel kergemini kindlaks teha, kes vastutab varjupaigataotluse läbivaatamise eest, võrreldes varjupaiga taotlejate ja kolmandate riikide kodanike sõrmejälgi andmebaasis olevate sõrmejälgedega, ning võimaldada õiguskaitseasutustel kasutada andmebaasi terroriaktide või raskete kuritegude uurimiseks, avastamiseks ja ärahoidmiseks. Seaduslik alus: määrus (EL) 603/2013
EES	Eesmärk: parandada piiriületuste efektiivsust, sh piiriületuse templitest loobumine ja viibimisaja arvutamise automatiseerimine; abistada ebaseaduslike sissepääsete isikutuvastust; võimaldada tuvastada nõ üleajaviibijaid; tabada dokumendivõltsinguid. EES registreerib digitaalselt Schengeni alale sisenevate ja sealt lahkuvate kolmandate riikide kodanike andmed riiki sisenemise, riigist lahkumise ja sisenemiskeelu kohta. Seaduslik alus: määrus (EL) 2017/2226 määrus (EL) 2017/2225 politsei ja piirivalve seaduse peatükk 2⁴

ETIAS	Eesmärk: toetada ja anda sisend turvariskide vähendamisse. Ennetab läbi riski hindamise ebaseaduslikku rännet. Toetada efektiivset piiriületust; toetada SIS; ennetada, aidata avastada ja uurida terrorismi/raskeid kuritegusid. Seaduslik alus: määrus (EL) 2018/1240 + määrus (EL) 2018/1241
ECRIS-TCN	Eesmärk: takistada kurjategijate vabanemist oma kuritegelikust minevikust, liikudes riigist, kus nad süüdi mõisteti, teise liikmesriiki. Selleks tagatakse, et teave kõigi nende suhtes tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste kohta oleks vajaduse korral kättesaadav, olenemata sellest, millises liikmesriigis nad süüdi mõisteti. Seaduslik alus: otsus 2009/315/JSK; määrus (EL) 2019/816 (+ määrus (EL) 2019/817)

Kõikide ELi infosüsteemide peamine ülesanne on tagada liidu turvalisus, tõhustades sealjuures andmevahetust ning arendades platvorme pidevalt edasi.

Näiteks luuakse viisainfosüsteem (VIS) otsese vastusena 11. septembri terrorirünnakutele, mis tõid Euroopa Liidus esile teadmise, et liitu sisenevate isikute üle puudub piisav kontroll ja teave. Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES) peamiseks käivitajaks oli aga 2015–2016 rändekriis ning Euroopas aset leidnud terroriaktid. Samal eesmärgil loodi ka karistusregistrite infosüsteem ECRIS, mis sündis vajadusest jagada liikmesriikide vahel operatiivselt infot raskete kuritegude uurimisel. ETIASi prototüüp on sarnane mujal maailmas laialt kasutatavate elektrooniliste reisilubade süsteemidega, nagu ESTA USA-s, ETA Austraalias ja Ühendkuningriigis ning eTA Kanadas.

ETIAS on ainus infosüsteem, millele on tulevikus algoritme luues planeeritud juurde ka tehisin-tellekti komponent. Ühtlasi on ETIAS ainus andmebaas, mis ei sisalda isiku biomeetrilisi andmeid. Süsteemi kaudu tehtud taotluse keeldumisele peaks vastus laekuma 72 tunni jooksul. Kui isik soovib keelduvat otsust vaidlustada, peab ta pöörduma selle riigi riikliku ETIASi üksuse poole, kuhu ta reisida soovib. Karistusregistrite süsteem ECRIS-TCN on aga ainus andmebaas, kuhu sisestatakse ka ELi riikide kodanike andmed, kui neil on topeltkodakondsus kolmanda riigi-giga. Selle põhjenduseks on vajadus vahetada liikmesriikide vahel kriminaalkorras karistatud isikute andmeid riiklikest karistusregistritest. Enne selle süsteemi loomist langetasid liikmesriiki-de kohtud sageli otsuseid, teadmata, kas kurjategija suhtes oli mõnes teises liikmesriigis varem tehtud süüdimõistev kohtuotsus.

ELi rändeinfosüsteemidest on liikmesriikide eriliigiliste asutuste poolt kõige enam põhjendatud ligipääs Schengeni infosüsteemile (SIS). Sellele on operatiivne juurdepääs konsulaatidel, rände-asutustel, politseil ja piirivalvel, varjupaigamenetluse läbiviijatel, tollil, kohtutel ning transpordia-metitel. Teatud tingimustel on infosüsteemile ligipääs tagatud ka Europolil, Eurojustil ja Frontexil.

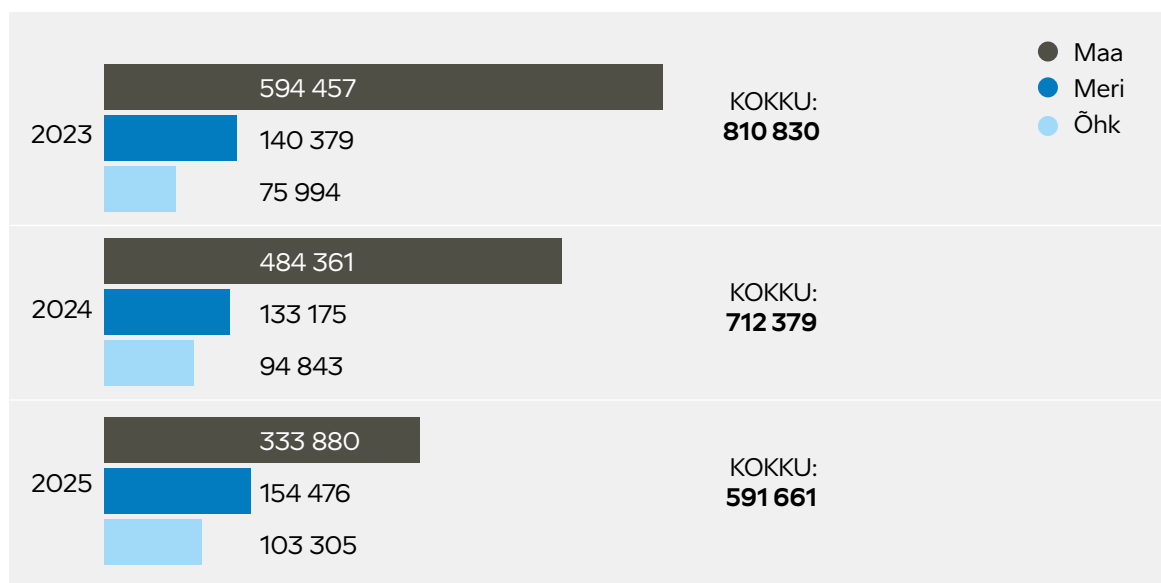
ELi infosüsteemide koostalitlusvõime peaks võimaldama nimetatud andmebaasidel (EES, VIS, ETIAS, Eurodac, SIS ja ECRIS-TCN) teineteist täiendada. See hõlbustab isikute, sealhulgas oma isiku tõendamiseks võimetute tundmatute isikute tuvastamist, aitab võidelda identiteedipettus-tega, parandab ja ühtlustab ELi infosüsteemide andmekvaliteedi nõudeid ning lihtsustab terro-riaktide või muude raskete kuritegude tõkestamist, avastamist ja uurimist.³¹⁴ Eestil on kohustus kohandada oma siseriiklikku õigusraamistikku selliselt, et oleks tagatud vajalike andmete hõive

³¹⁴ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2019/817, 20. mai 2019, millega luuakse ELi infosüs-teemide koostalitlusvõime raamistik piiride ja viisade valdkonnas ning muudetakse Euroopa Parla-mendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2016/399, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240, (EL) 2018/1726 ja (EL) 2018/1861 ning nõukogu otsuseid 2004/512/EÜ ja 2008/633/JSK. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0817>

ja töötlemine ning kõigi pädevate asutuste operatiivne juurdepääs süsteemidele kooskõlas ELi andmekaitsealaste õigusaktidega.

7.4.2 Välispiirikontrolli meetmed Eestis

Nagu ka kolmel varasemal aastal, mõjutasid 2025. aastal Eestisse välispiiripunktide kaudu sisenemise isikute arvu olulisel määral sõjaolukord Ukrainas ning Venemaa kodanike suhtes kehtestatud sanktsioonid. Piiriületajate koguarv (riiki sisenemisel) oli 591 661, mis on võrreldes 2024. aastaga 17% vähem. Suurem osa neist piiriületustest toimusid maismaal (333 880 piiriületust, võrreldes eelmise aastaga 31% vähem). Kasvasid meritsi (154 476 piiriületust, kasv 16%) ja õhuteed pidi piiriületused (103 305 piiriületust, kasv võrreldes varasemaga aastaga 9%).

Joonis 19. Kolmandate riikide kodanike piiriületused Eestisse sisenemisel, 2023–2025

Allikas: PPA

Maismaapiiri kaudu sisenesisid Eestisse kõige sagedamini Venemaa kodanikud (226 371 piiriületust), määratlemata kodakondsusega isikud (43 510) ja Valgevene kodanikud (13 584). Merepiiri kaudu ületasid piiri peamiselt Ameerika Ühendriikide (45 651 piiriületust), Filipiinide (38 843) ja India (15 162) kodanikud. Õhupiiri kaudu saabusid aga eeskätt Ühendkuningriigi (40 997), Ukraina (13 340) ja Venemaa (12 166) kodanikud.

Nagu ka varasematel aastatel, keskenduti Eestis 2025. aastal välispiiride haldamisel peamiselt Eesti idapiiri – mis on ühtlasi ELi välispiir – kontrolli tugevdamisele ning Euroopa Liidu riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemiga (*Entry/Exit System* ehk EES) ühinemise ettevalmistustele. 2025. aastal toimus välispiiri haldamise valdkonnas mitu olulist muudatust.

Alates 31. märtsist lõpetas Eesti Vabariik Venemaa Föderatsiooni mittebiomeetriliste välispas-side tunnustamise. Eesti ja teiste Euroopa Liidu riikide elamisloa omanikel, kes kasutasid Venemaa mittebiomeetrilist välispassi, oli kuni 30. septembrini 2025 aega taotleda endale uus biomeetriline reisidokument.

Mittebiomeetrilise välispassi mittetunnustamine tähendab, et sellega ei ole enam võimalik ületada Eesti maa-, õhu- ega veepiiri ega taotleda Eesti viisat. See keeld kehtib sõltumata vanusest kõigile mittebiomeetrilise passi omanikele. Eesti elamisloaga isikutel lubati erandina kuni nime-tatud tähtajani, 30. septembrini Eestisse siseneda ka mittebiomeetrilise dokumendiga, et nad saaksid oma passi biomeetrilise vastu vahetada.³¹⁵

³¹⁵ Temaatiline Välisministeeriumi koduleht on leitav: <https://vm.ee/uudised/korduma-kippuvad-kusimus-seoses-venemaa-mittebiomeetriliste-passide-mittetunnustamisega>

Eesti võttis uue riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (*Entry/Exit System* ehk EES) kasutusele 12. oktoobril 2025. EESi rakendamine muudab piirikontrolli ajakohasemaks ja tõhusamaks. Süsteem asendab passide tembeldamise järk-järgult digitaalse andmebaasiga, mis registreerib reisijate sisenemised ja lahkumised, kiirendades seeläbi piiriületust ning tõstes personalitöö tõhusust. Samuti võimaldab see biomeetriliste andmete (sõrmejälgede ja näokujutise) abil täpsemalt jälgida Schengeni alale sisenemist ja sealt lahkumist, et tõkestada lubatud viibimisaja ületamist, võltsidentiteedi kasutamist ning viisavabaduse kuritarvitamist. Süsteemi kasutuselevõtt suurendab julgeolekut kogu Schengeni alal, kuna tagab piirivalveametnikele ja õiguskaitseasutustele juurdepääsu reisijate kohta käivale olulisele teabele. See toetab julgeolekuriskide õigeaegset tuvastamist ning tõhustab võitlust raskete kuritegude ja terrorismi vastu. Seoses EESi rakendamisega jõustusid ka politsei ja piirivalve seaduse³¹⁶ muudatused. Seadust täiendati peatükiga 2 „Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi rakendamine“.

PPA otsustas 10. oktoobril 2025 sulgeda Saatse saapa läbisõidu, kuna piirivalvurid täheldasid Vene Föderatsiooni territooriumil tavapärasest suurema üksuse liikumist. Otsus sündis PPA peadirektori algatusel, et tagada Eesti elanike ohutus ning hoida ära võimalikke provokatsioone ja vahejuhtumeid. Sama aasta 16. oktoobril otsustas Vabariigi Valitsus PPA ettepanekul jätta Värskas–Saatses teelõigul asuvad läbisõidud julgeoleku kaalutlustel suletuks.

Nii-öelda Suure ja Väikse saapa lõikude puhul on tegemist agressorriigi territooriumil asuva transiitteega, kus kehtivad agressorriigi Venemaa seadused. Venemaale kuuluvat Saatses saabast läbib Värskas–Ulitiina teel ligikaudu 900 meetri pikkune lõik, mis võimaldab liikumist Eestist Eestisse, kuid nõuab kahekordset Vene Föderatsiooni territooriumi läbimist. Seda teed kasutasid valdavalt kohalikud elanikud. Vastavalt Eesti ja Venemaa piiriesindajate varasemale kokkuleppele tohtis teelõiku kuni sulgemiseni läbida peatusteta vaid sõiduki või bussiga, jalgsi liikumine oli keelatud. Pärast sulgemist suunati liiklus ümber Värskas, Treski, Matsuri ja Sesniki kaudu.

Pildi allikas: Setomaa valla koduleht³¹⁷

Eesti idapiiri piiriehitus

2025. aastal jõuti Eesti idapiiri väljaehitamisel etappi, kus kõik varasemalt kokku lepitud ja planeeritud tööd viidi lõpule. Suurem osa maismaapiiri taristust sai valmis, mitmes kohas jõuti ehitustöödega lõppjärku ning valmis ka mitu sellist piirilõiku, mida algselt ei olnud kavandatud välja ehitada.

³¹⁶ Riigiteataja, Politsei ja piirivalve seadus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120092022001>

³¹⁷ Setomaa valla koduleht on leitav: <https://setomaa.ee/saatse-saabas-jaab-suletuks-vaikese-saapa-liiklus-suletakse-parast-piiriposti-juures-ajutise-moodapaasu-valmimist/>

2025. aasta lõpuks oli maismaapiirile rajatud taristut ligikaudu 110 kilomeetri ulatuses ning video- ja seirekaamerad paigaldati umbes 63 kilomeetri pikkusele lõigule. Selle tulemusena on Piusa kordonist 2025. aasta seisuga võimalik jälgida ja juhtida umbes 1750 paigaldatud kaamera pilti.

Narva jõepiirile rajati viis uut seirepositsiooni ning lõpule jõudis ka Narva kordoni ja juhtimiskeskuse rekonstrueerimine³¹⁸.

Pildi allikas: Radar, 2025

2026. aastal jätkuvad tegevused mitmes veel lõpuni välja ehitamata piirilõigus Koidula piiripunkti kuni Värskani. Samuti on 2026. aastaks planeeritud Luhamaa juhtimiskeskuse ja kordoni rekonstrueerimine, mille hoone on kavandatud valmima sama aasta novembris.

Piiritaristu väljaehitamine maismaapiiril on toonud kaasa ka täiendavaid töid ja uusi projekte, millega varasematel aastatel idapiiri planeerimisel ei olnud arvestatud. Nii viidi näiteks 2025. aasta lõpus lõpule piiritaristu rajamine Saatses saabastes.

2025. aastal alustati PPAs automaatse piirikontrollisüsteemi väravate uuendamise projektiga. Euroopa Liidu määruste muudatuste ja Schengeni ala nõuete tõttu alustati 2025. aastal uute, ajakohaste ABC-väravate hankimist. See nõue kehtib kõigi Schengeni alasse kuuluvate riikide, sealhulgas Eesti kohta. 2021. aastal Eesti piirile paigaldatud ABC-väravad on suurendanud piiriületajate läbilaskevõimet ja lühendanud ooteaegu piiril. Praegu võimaldavad need väravad iseteeninduslikku piiriületust vaid teatud riikide kodanikele, kellel on biomeetriline reisidokument. Uue põlvkonna väravatel on aga oluliselt laiem funktsionaalsus, võimaldades iseteeninduslikku piiriületust peaaegu kõigile üle 12-aastastele reisijatele, kellel on biomeetriline pass. Valitud riikide puhul on isiku tuvastamiseks aktsepteeritav ka ID-kaart³¹⁹.

³¹⁸ Radar, 2025. Kättesaadav: https://issuu.com/ajakiri_radar/docs/radar_kevad_2025

³¹⁹ Radar, 2025. Kättesaadav: https://issuu.com/ajakiri_radar/docs/radar_kevad_2025

Frontexi 7. kontingendi (C7) juhtimiskeskuse rajamine Eestisse

Alates 2024. aasta lõpust on käinud läbirääkimised Frontexi 7. kontingendi (*Contingent 7* ehk C7) rajamisest Eestisse. 10. juulil 2025 avati juhtimiskeskus Eestis. Eestist hakatakse juhtima Frontexi operatsiooni ELi idapiiril – Eestis, Soomes, Lätis, Leedus, Poolas, Slovakkias, Norras ja Rootsis. Frontexi peamine ülesanne Eestis on toetada liikmesriikide ametiasutusi Euroopa Liidu välispiiride kaitsmisel. Eestis ja kogu piirkonnas tähendab see piirikontrolli tugevdamist, julgeolekule kaasaaitamist (st riskianalüüside koostamine, rändesurve haavatavuse hindamine) ja võitlust ebaseadusliku rände vastu (kuritegevuse tõkestamine piiridel ja kiirreageerimine hädaolukorras). Frontex hakkab koostöös PPAGA osalema patrullides, töötama piiripunktides ning on kohalikule piirivalvele lisaressursiks. Lisaks pakub Frontex riiklikele asutustele oma kogemusi, koolitusi ning ka varustust. C7-s on ligi 300 inimest, kellest Eestisse tuleb üle 50 inimese.³²⁰

³²⁰ Kaasik. J. "Euroopa sõnum Narvas idanaabrile", Postimees, 9.07.2025. Kättesaadav: <https://arvamus.postimees.ee/8282960/joosep-kaasik-euroopa-sonum-narvas-idanaabrile>

8. Inimkaubandus

2025. aastal tulenesid arengud inimkaubanduse tõkestamisel eelkõige vajadusest viia siseriiklikud õigusaktid ja tavad vastavusse muudetud ELi inimkaubanduse vastu võitlemise direktiiviga. Samuti tähistasid need jõupingutuste jätkuvat tõhustamist selle kuriteoliigi ennetamisel, ohvrite kaitsmisel ning kuritegevusega võitlemisel. Eesmärkide saavutamiseks viis enamik riike läbi teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ja koolitusi, et parandada ohvrite³²¹ varajast märkamist ja tuvastamist. Ühtlasi püüti tihendada riigisiseste asutuste³²² vahelist koordineerimist ning tõhustada piiriülest koostööd inimkaubanduse ennetamiseks ning tõkestamiseks.³²³

Mõned riigid töötasid ka riiklike tegevuskavade³²⁴ vastuvõtmise või tugevdamise kallal, viisid sisse seadusemuudatusi inimkaubandusevastase³²⁵ võitluse tõhustamiseks või töötasid välja või muutsid riiklikke ohvrite suunamise mehhanisme (NRM).³²⁶ Ohvrite toetamist tugevdati veelgi teabe jagamise³²⁷ ja otsese abi kaudu.³²⁸ 2025. aastal pöörati suuremat tähelepanu tööalase ekspluateerimise eesmärgil toimuva inimkaubanduse tõkestamisele, milleks võeti kasutusele mitmeid lahendusi, sealhulgas näiteks teadlikkuse suurendamise ja koolitustegevused selle inimkaubanduse vormi ennetamiseks,³²⁹ meetmete vastuvõtmine koostöö tõhustamiseks peamiste riigisiseste osalejate vahel (nt politsei ja tööinspeksioonid)³³⁰ või tegevused koostöö tugevdamiseks teiste (liikmes)riikidega.³³¹

8.1 Inimkaubanduse statistika

2024. aastal registreeriti ELis 9678 inimkaubanduse ohvrit, mida on 8% vähem kui aasta varem, kuid viimase kuue aasta jooksul on oluliselt kasvanud tööalase ekspluateerimise juhtumite arv.

³²¹ AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, MT, PL, SE, SI, SK, GE, UA, MD.

³²² BE, BG, CZ, DE, EE, FR, IE, IT, LV, MT, PL, SE, SK, NO, GE.

³²³ AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LU, MT, NL, PL, SI, SK, GE, MD.

³²⁴ IT, LU, LV, PL, SI, NO, GE, UA.

³²⁵ CZ, DE, HR, HU, IE, LT, NL, SK.

³²⁶ AT, BE, EE, FI, IT, SK.

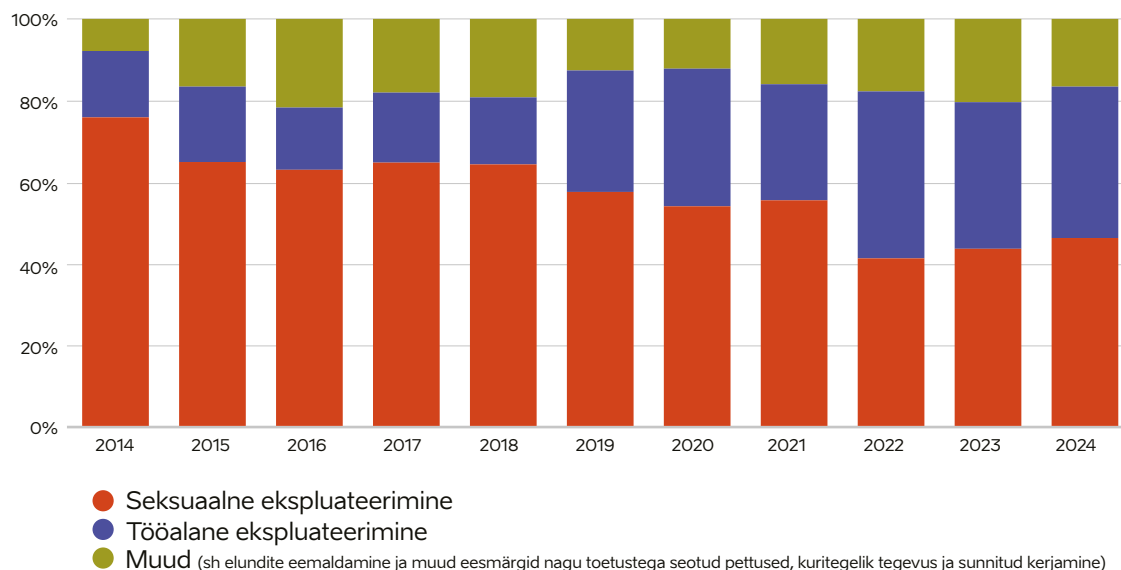
³²⁷ BE, EE, EL, FR, PL, MT, MD.

³²⁸ EL, ES, HU, LU, GE.

³²⁹ BE, DE, EE, ES, FR, PL, SE, SI ja GE.

³³⁰ CZ, DE, EE, FI, GE.

³³¹ BE, BG, EE.

Joonis 20. Inimkaubanduse ohvrite ekspluatsioonimise viisid ELis, 2014–2024. Allikas: Eurostat infoleht³³²

Registreeritud ohvritest, kelle puhul oli ekspluatsioonimise vorm teada, oli 2024. aastal domineerivaks liigiks seksuaalne ekspluatsioonimine (46%). Selle osakaal on ajavahemikul 2008–2024 aga järk-järgult vähenenud. Märkimisväärselt on suurenenud sunnitööle või -teenustele kaubitsetud ohvrite arv. Kui aastatel 2008–2018 oli sunnitöö ja teenuste osutamiseks kaubitsetud ohvrite osakaal 14–21%, siis alates 2019. aastast on see tõusnud 28–41%-ni. Muud ekspluatsioonimise vormid – sealhulgas elundite eemaldamine, sundkuritegevus ja sunnitud kerjamine – moodustasid 2024. aastal kokku 16%.

8.2 Tegevussuunad ELi tasandil

Inimkaubanduse ennetamine ja tõkestamine ning selle kuriteo ohvrite toetamine olid ELi jaoks prioriteediks ka 2025. aastal. Euroopa Komisjon käivitas 2025. aasta juulis ELi inimkaubanduse vastu võitlemise keskuse (*EU Anti-Trafficking Hub*) ehk platvormi, mille eesmärk on toetada ELi inimkaubandusevastase poliitika väljatöötamist ning ELi inimkaubanduse³³³ vastu võitlemise strateegia ja ELi inimkaubanduse tõkestamise direktiivi rakendamist.³³⁴ Keskus edendab ka parimate tavade vahetamist ja tugevdab koostööd peamiste sidusrühmade vahel. Keskust juhib ELi inimkaubanduse vastu võitlemise koordinaator tihedas koostöös paljude sidusrühmadega (nt ELi ametid, erasektor, ELi liikmesriigid, rahvusvahelised organisatsioonid, kodanikuühiskonna organisatsioonid, ohvrid jne) ning see hakkab tegema uuringuid, analüüse ja andma nõu inimkaubanduse tõkestamiseks ja ennetamiseks.³³⁵

³³² Eurostat infoleht on leitav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics#The_prevalence_of_labour_exploitation_is_almost_equal_with_sexual_exploitation

³³³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi inimkaubanduse vastase võitluse strateegia kohta aastateks 2021–2025, COM/2021/171 lõplik. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0171>

³³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1712, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (muudetud inimkaubandusevastane direktiiv (EL) 2024/1712). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1712>

³³⁵ Euroopa Komisjon, „Komisjon käivitab ELi inimkaubandusevastase võitluse keskuse, et tugevdada võitlust inimkaubanduse vastu“, 06.06.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-launches-eu-anti-trafficking-hub-strengthen-fight-against-trafficking-human-beings-2025-06-06_en

EL alustas ettevalmistusi uue inimkaubanduse vastu võitlemise strateegia vastuvõtmiseks, mis vahetab välja senise, aastate 2021–2025 strateegia. Selle raames avaldas Euroopa Komisjon detsembris üleskutse tõendite esitamiseks (*call for evidence*), kutsudes huvirühmi andma oma panust uue dokumendi väljatöötamisse.³³⁶

Euroopa Komisjon avaldas 2025. aasta jaanuaris viienda progressiaruande inimkaubanduse vastase võitluse kohta, mis käsitleb ajavahemikul 2021–2024 tehtud algatusi.³³⁷ Aruandes esitatakse inimkaubanduse valdkonna statistika ja trendid ning antakse ülevaade ELi ja liikmesriikide meetmetest selle kuriteo vastu võitlemiseks.

Nõukogu määras 2025. aastal uued prioriteedid Euroopa multidistsiplinaarse kuritegelike ohutude vastu võitlemise platvormi (EMPACT) raames aastateks 2026–2029, mis hõlmavad võitlust inimkaubanduse ja selle kõigi eksploateerimisvormide vastu.³³⁸ Tähelepanu keskpunktis on alaealiste eksploateerimine, värbamine, vägivalda või ähvarduste kasutamine pereliikmete vastu, ohvrite eksitamine eksploateerimise näilise seadustamise kaudu ning eksploateerimine internetis.³³⁹

2025. aasta detsembris võeti ametlikult vastu määrus (EL) 2025/2611, millega suurendatakse Europolit toetust ning tõhustatakse politseikoostööd, et tõkestada rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda.

8.3 Eesti tegevussuunad

2025. aastal tehti üks inimkaubandusega seotud kohtuotsus, millega mõisteti kaks Rumeenia kodanikku süüdi kupeldamises. Ühele süüdimõistetule määrati neli aastat vangistust, millest tuli realselt ära kanda 4,5 kuud. Teisele süüdimõistetule määrati neli aastat ja 11 kuud vangistust, millest tuli realsel kujul ära kanda kuus kuud. Mõlemale isikule määrati viieaastane katseaeg koos viieaastase Eestisse sisenemise keeluga.

2025. aastal anti ühele isikule elamisluba kriminaalmenetluses osalemiseks, kahe inimese elamisluba pikendati.

Prokuratuuril oli kolm Euroopa uurimismäärust, mis puudutasid Saksamaad, Leedut ja Rumeeniat. Juurdlused jätkusid, sealhulgas tehti 2025. aastal koostööd Rumeeniaga ühise uurimiserühma (JIT) raames. Ühes registreeritud inimkaubanduse juhtumis otsustas Rumeenia kohus kahtlustatava välja anda, mis viidi täide 2026. aasta jaanuaris. Tänu sellele juhtumile algatas Moldova politsei 2026. aastal inimkaubanduse uurimise sama isiku ja tema kaassüüdlaste vastu, kes panid väidetavalt kuritegusid toime Ukrainas, Prantsusmaal, Leedus ning teistes riikides.

Ametiasutused on täheldanud, et Eesti tööturule tuleb jätkuvalt töötajaid, kes vajavad selgitustööd riigis seadusliku töötamise reeglite kohta. Enim on nende seas kolmandate riikide kodanikke, kes pärinevad peamiselt Ukrainast, Moldovast, Rumeeniast ja teistest Kesk-Aasia riikidest.

³³⁶ Euroopa Komisjon, „Komisjon avaldab üleskutse avaldada arvamust inimkaubanduse vastast võitlust käsitleva uue ELi strateegia kohta“, 03.12.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-launches-call-evidence-new-eu-strategy-combatting-trafficking-human-beings-2025-12-03_en

³³⁷ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele inimkaubanduse vastases võitluses Euroopa Liidus tehtud edusammude kohta (viies aruanne), COM(2025) 8 lõplik. Kättesaadav: <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/b840a08a-adbe-11f0-89c6-01aa75ed71a1/language-et>

³³⁸ Euroopa Ülemkogu, „Nõukogu määras kindlaks järgmiste aastate ELi kuritegevusvastase võitluse prioriteedid“, 13.06.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/13/council-defines-eu-crime-fighting-priorities-for-next-years/>

³³⁹ Europol, EU Policy Cycle – EMPACT 2026-2029 Fighting crime together temaatiline leht on leitav: <https://www.europol.europa.eu/how-we-work/empact>

Osade Eestisse saabuvate kolmandate riikide kodanike seas on levinud ka prostitutsiooniga tegelemine, peamiselt riskirühmad on Ladina-Ameerika riikidest, Rumeeniast ja Ukrainast pärit isikud. Viimastel aastatel on Eestis registreeritud kolmandate riikide ja teiste ELi liikmesriikide kodanikega seotud inimkaubanduse juhtumeid (peamiselt Brasiiliast, Venezuelast ja Colombiast pärit isikud). Seksuaalse ärakasutamise valdkonnas on PPA täheldanud rikkumisi ja saanud vihjeid Tai massaažisalongide kohta ning ehitussektoris India päritolu keevitajate kohta. Ühes inimkaubanduse kriminaaluurimises oli üks juhtum seotud sotsiaaltoetuste pettusega ja üks juhtum, kus isik pidi uimastimüügist tulenevate võlgade tõttu sooritama vargusi bensiinijamade. Üksikud sunnitud kerjamise juhtumid olid seotud inimestega, kes olid juba muus riigis tuttavaks saanud ja tulnud koos Eestisse.³⁴⁰

Inimkaubanduse juhtumite ennetamise ja tuvastamise tõhustamiseks on Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) kõigis Eesti maakondades määratud kriminaaluuri, kes tegeleb lisaks muule ka inimkaubanduse juhtumitega. Nende spetsialistide abil on politseis loodud vastav võrgustik. Kuigi prokuratuuris muudatusi ei toimunud, pöörati koolituste raames tähelepanu piirkondlikule koostööle, mis toetas politsei ja teiste partnerite tööd regioonides.

2025. aastal koostas Justiits- ja Digiministeerium analüüsi riikliku 2026+ strateegia kohta ning esitas poliitilised soovitusel. Lisaks muudeti Justiits- ja Digiministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna põhikirja, millega lisati osakonna ülesannete hulka riikliku inimkaubanduse vastase võitluse koordineerimine.

Justiits- ja Digiministeeriumi tellis advokaadibüroolt Sorainen inimkaubanduse karistusõigusliku analüüsi³⁴¹ „Inimkaubanduse direktiivi uusversiooni Eesti õigusesse ülevõtmise analüüs“, mis käsitles direktiivi vastavust Eesti õigusele. Ministeerium soovis analüüsida, kas ja millises ulatuses vastab direktiivi uusversioon kehtivale siseriiklikule õigusele, milliseid muudatusi on õigusaktides vaja teha täieliku kooskõla saavutamiseks ning kuidas peaks muutma senist praktikat. Samuti sooviti eraldi analüüsida direktiivi uusversiooni artiklis 19 ette nähtud inimkaubandusevastase võitluse sõltumatute raportöride ja riiklike koordinaatorite või samaväärsete mehhanismide rolli. Direktiiv jõustus ELi tasandil 14. juulil 2024 ning liikmesriikidele anti selle ülevõtmiseks kaks aastat. Vabariigi President kuulutas direktiivi ülevõtmisega seotud seadusemuudatused välja 29. juunil 2026.

5. veebruaril 2026 sõlmisid Siseministeerium ning Justiits- ja Digiministeerium koostöökava, et tagada Vabariigi Valitsuse koalitsioonileppes ja tegevusprogrammis seatud ülesannete täitmine. Koostöökava eesmärk on tõhustada ühist tööd õigusloome, süüteomenetluse, digivõimekuse, elanikkonnakaitse, kriisivalmiduse ja muudes poolte valitsemisalas kuuluvates valdkondades. Prioriteetide hulka arvati ka inimkaubanduse ohvrite kiirem ja tõhusam abistamine³⁴².

2025. aasta augustis sõlmisid PPA, Tööinspeksioon, Sotsiaalkindlustusamet ja prokuratuur vastastikuse mõistmise memorandumiga võimalike inimkaubanduse juhtumitega seotud teabe jagamiseks ning töötasid sidusrühmade vahel välja teabevoogude korra. Kokkuleppe kohaselt jõuab politseile edastatud info võimaliku inimkaubanduse kahtluse kohta kohe ka prokurörideni kui uurimise juhtideni. Samuti saavad kõik asjaosalised politseilt 15 tööpäeva jooksul tagasisidet Sotsiaalkindlustusameti või Tööinspeksiooni edastatud teabe menetlemise kohta, mis tagab sujuvama infovahetuse ja parema suhtluse.

2025. aastal teostati PPA poolt 270 kontrollkäiku, kokku kontrolliti 3678 füüsilist isikut ja 1167 juriidilist isikut. 270-st kontrollkäigust kaasati Tööinspeksiooni 71 korral ja Maksu- ja Tolliamet

³⁴⁰ TIP raport 2026

³⁴¹ Inimkaubanduse direktiivi uusversiooni Eesti õigusesse ülevõtmise analüüs on leitav: <https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Inimkaubanduse%20direktiivi%20uusversiooni%20anal%C3%BC%C3%BCs.pdf>

³⁴² Koostöölepe on leitav: <https://www.justdigi.ee/uudised/justdigisise>

13 korral. Ühiseid kontrollkäike PPA, TI ja EMTA koostöös viiakse jätkuvalt läbi vastavalt asutuste ettepanekutele.

Sotsiaalkindlustusameti andmetel pöörduti inimkaubanduse ennetamise ja ohvrite abistamise infotelefoni poole kõige sagedamini seoses tööhõivepettuste ja ekspluateerimisega (2025: 727 korda; 2024: 864 korda; 2023: 431 korda). Kolmandatest riikidest pärit välismaalased moodustasid 90% kõigist pöördumistest, neist enamik olid ukrainlased.

Riikliku suunamismehhanismi (NREM) ettevalmistustööd vältasid peamiselt aastatel 2023–2025. Esimene tutvustus ja arutelu peamiste riigiasutuste (Politsei- ja Piirivalveamet, Tööinspektsioon, Sotsiaalkindlustusamet ja Prokuratuur) juhtidega leidis aset 2024. aasta novembris ning 2025. aastal jätkati arutelusid asutuste spetsialistidega. Teksti viimane versioon viimistleti 2025. aasta sügisel ning visuaalsed materjalid valmivad 2026. aasta alguses. 2026. aasta kevadel on kavas läbi viia simulatsioonikoolitused NREM-i rakendamiseks, millele järgneb sügisel arutelu ohvrite tuvastamise ja abistamisega tegelevate ametiasutustega. Selle protsessi raames sõlmivad osapoolte kontaktisikud vastastikuse mõistmise memorandumid, mis reguleerib suhtlust ja infovahetust võimalike inimkaubanduse juhtumite korral. Riikliku suunamismehhanismi peamine eesmärk on tagada inimkaubanduse ohvrite inimõiguste kaitse ning pakkuda tõhusat süsteemi ohvrite suunamiseks asjakohastele teenustele. Operatiivvõrgustiku loomine tagab, et iga osapool mõistab ohvrite tuvastamise ja abistamise protsessis oma rolli, vastutust ning asutustevahelise koostöö reegleid.³⁴³

Justiits- ja Digiministeeriumi tellimusel valmis Sisekaitseakadeemias 2025. aastal e-kursus, mis on suunatud inimkaubanduse juhtumitega tegelevatele spetsialistidele ja vabatahtlikele Eestis. Koolitus suurendab osalejate teadlikkust inimkaubanduse ohvrite tuvastamisest ja abistamisest, juhtumite menetlemisest ning süüteokoosseisudest. Samuti käsitletakse kursusel inimkaubanduse eri vorme (alaealiste ärakasutamine, seksuaalne ja tööalane ärakasutamine), inimkaubanduse ja salakaubaveo (smugeldamise) erinevusi ning ohvrite kohtlemist. Koolitus on iseseisvalt läbitav Digiriigi Akadeemia platvormil.³⁴⁴

Uuringufirma Civitta viis Justiits- ja Digiministeeriumi tellimusel 2025. aasta oktoobrist detsembrini läbi VEKO (vägivallaennetuse kokkulepe 2021–2025) elluviimise analüüsi ja koostas soovitusel uue perioodi kokkuleppe sõlmimiseks. Analüüsi raames viidi läbi dokumendianalüüs ning koostati ülevaade VEKO valdkondi puudutavast statistikast, et kaardistada kokkuleppe raames kavandatud ja ellu viidud tegevused ning nende seos vägivallaennetuse ja -vähendamise eesmärkidega.

Analüüsi tulemusel jõuti järeldusele, et praegused teavitustegevused ei kõneta alati elanikkonda piisavalt ega toeta soovitud hoiakute ja käitumise muutust. Kuna sõnumid on killustunud, ebaühtlased või kohati liiga üldised, jääb nende mõju piiratuks. Selge ja ühtne kommunikatsioon aitaks aga parandada vägivalla äratundmist, suurendada valmisolekut varajaseks sekkumiseks ning toetada sisukamat ühiskondlikku arutelu.

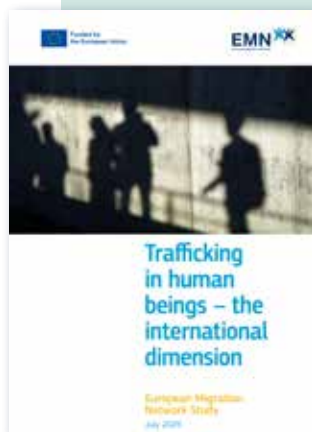
Olukorra parandamiseks on vajalik kaardistada kõik Eestis rakendatavad vägivallaennetustegevused koos nende sihtrühmade, eesmärkide ja tingimustega ning koondada see info ühtsesse, spetsialistidele kättesaadavasse keskkonda. See aitab vältida tegevuste dubleerimist, toetab koostööd ning võimaldab toimivaid praktikaid laiemalt levitada. Järgmise VEKO perioodi keskseks prioriteediks peaks olemasolevate probleemidega tegelemise kõrval olema elanikkonna hoiakute süsteemne kujundamine ning teadlikkuse järjepidev kasvatamine kogu elukaare ulatuses.³⁴⁵

³⁴³ 2026. aasta kevadel avaldatud riiklik suunamismehhanism on leitav: https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2026-04/RSM_EST_0.pdf

³⁴⁴ E-kursus on leitav: <https://digiriigiakadeemia.ee/enrol/index.php?id=257>

³⁴⁵ Civitta Vägivallaennetuse kokkuleppe mõjuanalüüs ja soovitusel on leitavad: https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2026-01/VEKO%20aruanne_Civitta_2801_UUS.pdf

EMNi ilmus uuring „ELi inimkaubanduse tõkestamise, vastase võitlemise ja kuriteoohvrite kaitse poliitika rahvusvaheline mõõde”³⁴⁶

Euroopa rändevõrgustiku uuring annab ülevaate ELi inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning selle kuriteoohvrite kaitsmise poliitika rahvusvahelisest mõõtmest. Uuringu eesmärk oli analüüsida liikmesriikide rahvusvahelist koostööd inimkaubanduse vastases töös aastatel 2021–2023. Uuringu Eesti aruanne annab ülevaate Eesti inimkaubanduse vastasest võitlusest rahvusvahelisel tasandil, koostööst inimkaubanduse ohvrite päritolu- ja transiidiriikidega ning seotud rahvusvahelistest projektidest.

Statistika näitab, et viimase kümne aasta jooksul on ELis tuvastatud inimkaubanduse ohvrite arv oluliselt tõusutrendis, kusjuures ohvrid on peamiselt pärit kolmandatest riikidest.

Euroopaülene uuring tõi välja, et enamikus riikides käsitletakse inimkaubanduse rahvusvahelist mõõdet osana riiklikest inimkaubanduse vastastest poliitikatest ja tegevuskavadest või muudest valitsuse poliitikatest või strateegiatest. Üheski uuringus osalenud riigis ei ole kehtestatud spetsiaalset poliitikat, mis käsitleks ainult seda küsimust. Mitmes riigis ei käsitleta inimkaubanduse rahvusvahelist mõõdet poliitilisel tasandil eraldi, vaid see on integreeritud laiemasse riiklikku poliitikasse või on osa konkreetsetest meetmetest kolmandates riikides. Peaaegu kõigis EMNi liikmes- ja vaatlajariikides on inimkaubanduse rahvusvahelist mõõdet käsitlev riiklik poliitika seotud teiste poliitikavaldkondadega, eelkõige varjupaiga- ja rändepoliitikaga ning organiseeritud kuritegevuse vastase võitlusega.

Euroopa rändevõrgustiku (EMN) liikmes- ja vaatlajariigid on inimkaubanduse rahvusvahelise mõõtme eesmärkide seadmisel teinud prioriteediks kuritegevuse ennetamise, ohvrite kaitse, õiguskaitseasutuste koostöö ja kurjategijate vastutusele võtmise. Selles kontekstis tõsteti peamise väljakutsena esile kolmandate riikide kodanikest inimkaubanduse ohvrite tuvastamist. Enamik riike seadis fookusesse konkreetsed kolmandad riigid, geograafilised piirkonnad või sihtrühmade kodakondsused.

Uuringu kohaselt on peamised väljakutsed koostöös kolmandate riikidega seotud kultuuriliste erinevuste, piiriülese koostöö puudujääkide ning haavatavate rühmade väheste teadlikkusega. Õiguskaitse- ja kohtusüsteemi reageerimisel tulenevad takistused eelkõige õigusaktide erinevustest ning keerulisest suhtlusest pädevate välisasutustega. Ohvrite tuvastamisel ja kaitsel ilmnesevad põhiprobleemidena tugipersonali puudulik koolitus, halvasti toimivad suunamismehhanismid ning ohvrite madal usaldus ametiasutuste vastu. Lisaks nimetatud probleemidele teatasid EMN-i liikmes- ja vaatlajariigid inimkaubanduse veebimõõtme kasvavast rollist Euroopas.

Riigisisisel tasandil toimunud koolitused inimkaubanduse valdkonnas

17. oktoobril 2025 toimus Tallinnas, PROTO avastustehases seminar „Me peame rääkima prostitutsioonist”, mille eesmärk oli pidada ühiskondlikku arutelu prostitutsiooni, inimkaubanduse

³⁴⁶ Uuring on leitav: <https://www.emn.ee/publication/eli-inimkaubanduse-tokestamise-vastase-voitlemise-ja-kuriteoohvrite-kaitse-poliitika-rahvusvaheline-moode/>

ja seksuaalse ärakasutamise teemadel. Samuti tähistati sellega Euroopa Liidu inimkaubanduse vastase võitlemise päeva (18. oktoober). Seminar viidi läbi Euroopa Komisjoni sisejulgeoleku fondi kaasrahastusel.³⁴⁷

Riigisisese tasandil võtsid 2025. aastal Tööinspekttsiooni teenistujad (tööinspektorid, tööinspektor-juristid, õigusnõunik, peajuristid, nõustamisjuristid, väliskoostöö peaspetsialist, jt) osa mitmetest inimkaubandusele pühendatud koolitustest, mis olid mh suunatud kolmandate riikide kodanikest ohvrite avastamisele ja tuvastamisele. Tööinspekttsiooni esindajad viisid ka ise läbi koolitusi koostöös teiste valdkonna ekspertidega.

- Veebruaris, mais, juunis ja septembris 2025 toimusid kahepäevased koolitused „Inimkaubanduse juhtumitega tegelevate koolitajate väljaõppeks“. Koolituse eesmärgiks oli anda teadmised inimkaubanduse olemusest ja õiged käitumisjuhised juhtumite tuvastamisel tegetsemiseks. Täpsemalt olid koolituse teemad inimkaubanduse olemuse, sh inimkaubandusele viitavate tunnuste mõistmine, ülevaade Eesti inimkaubanduse trendidest ja valdkonnast toimuvast, teadlikkuse tõstmine sellest, kuidas inimkaubanduse ohvreid tuvastada ning millistesse asutustesse ja isikute poole ohvreid suunata. Lisaks räägiti riiklikust suunamismehhanismist, inimkaubanduse juhtumite menetlemisest ja lahendati praktilisi kaasuseid.
- Koolituse sihtgrupiks olid inimkaubanduse juhtumitega kokkupuutuvate ametiasutuste ja noortega töötavate organisatsioonide töötajaid, kes on abiks töökeskkonnas teadlikkuse hoidmisele ja pädevuse tekitamisele (Töötukassa, Tööinspekttsioon, Politsei- ja Piirivalveamet, Prokuratuur, Sotsiaalkindlustusamet, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Noorsootöötajate Kogu).
- Toimusid Inimkaubanduse ABC koolitused. Koolituste eesmärgiks oli pakkuda vajalikku teavet ja praktilisi oskusi, et aidata osalejatel mõista inimkaubandust, märgata inimkaubanduse märke ning suunata võimalikke kannatanuid õigeaegselt toetuse ja abivõimaluste juurde.
- 6.-7. novembril 2025 toimus kahepäevane inimkaubanduse ennetamise ühiskoolitus. Koolitusel anti ülevaade inimkaubanduse arendusprojektide tulemustest, juriidilise isiku vastutusega seotud seaduse muudatustest, inimkaubanduse direktiivi ülevõtmisest ja Eesti riiklikust suunamismehhanismist inimkaubanduse ohvri abistamiseks.
- Koolitus toimus Euroopa Komisjoni sisejulgeoleku (ISF) projekti „Koostöövõime arendamine inimkaubanduse ohvrite tuvastamiseks ja abistamiseks Eestis“ toel.

2025. aastal viis Sotsiaalkindlustusamet koos erinevate partneritega (sh Sotsiaalministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet ning Tööinspekttsioon) üle kogu Eesti läbi 45 erimeedet (koolitust jm), milles osales kokku 1631 inimest. 2025. aastal osalesid 20 koolist 1503 õpilast inimkaubandust käsitlevatel aruteluloengutel. Aastatel 2023–2025 koolitati kokku 3910 õpilast 46 koolist.³⁴⁸

8.4 Eesti koostöö teiste liikmesriikide ja kolmandate riikidega

Riiklikud valdkonna eksperdid võtsid osa mitmest rahvusvahelisest koolitusest, kohtumisest ja operatsioonist.

2025. aasta alguses toimus rahvusvaheline inimkaubandusevastane operatsioon „Global Chain“, millest võtsid osa paljud Euroopa, Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika riigid. Eestist osalesid operatsioonil Politsei- ja Piirivalveamet, Tööinspekttsioon, Maksu- ja Tolliamet ning Sotsiaal-

³⁴⁷ Seminar on leitav: <https://www.youtube.com/watch?v=Z7exibgaDLc&list=PL-5JIO01vz8bP9pwHiqDhKBQfknsG3eelf>

³⁴⁸ Sotsiaalkindlustusameti vastus päringule (13.01.2026).

kindlustusameti ohvriabitöötajad. Kokku panustas Eestis tegevustesse ligikaudu 50 inimest. Tegemist oli suuremahulise ja põhjalikult ettevalmistatud koostööoperatsiooniga, mille eesmärk oli tuvastada inimkaubanduse riskiga valdkonnad ja juhtumid. Eestis kontrolliti operatsiooni nädala jooksul 355 isikut ja 50 ettevõtet. Kuigi ühtegi inimkaubanduse juhtumit ei tuvastatud, alustati kaks kriminaalmenetlust kupeldamise kahtlusega. Lisaks avastati mitmeid muid rikkumisi, mis puudutasid eelkõige tööohutust ja töötajate registreerimist.

Operatsiooni õnnestumisel oli oluline roll eelneval ettevalmistusel. Mai keskel toimunud ametkondadevahelisel kohtumisel kaardistati riskiettevõtted ja isikud, kelle puhul esines viiteid võimalikule tööalasele ärakasutamisele. Eelkõige keskenduti välistööjõudu kasutavatele sektoritele – näiteks ehitusele, tööstusele ja põllumajandusele –, kus kontrolliti töö- ja elamistingimusi ning võimalikku sundi töötada tavapäratutel tingimustel.³⁴⁹

2025. aasta septembris osales Tööinspeksioon Euroopa Tööameti (ELA) toel Lätis läbi viidud Eesti-Läti-Leedu ühisinspeksioonil. Inspeksioon viidi läbi Euroopa kuritegelike ohtude vastu võitlemise multidistsiplinaarse platvormi (EMPACT) tegevusnädala raames ning selle eesmärk oli tuvastada tööalast ärakasutamist. Ühisinspeksioon keskendus majutus- ja toitlustussektorile (HoReCa). Tegevusnädalal osales kokku 32 riiki, mille tulemusena tuvastati 404 potentsiaalset ohvrit ja 93 õigusrikkujat.³⁵⁰

³⁴⁹ Tööinspeksioon, „Eesti politsei osales ulatuslikus inimkaubandusevastases operatsioonis“, 14.07.2025. Kättesaadav: <https://www.tooelu.ee/et/uudised/1504/eesti-politsei-osales-ulatuslikus-inimkaubandusevastases-operatsioonis>

³⁵⁰ TIP raport 2026

9. Tagasisaatmine

2025. aastal oli Euroopa Liidu ja liikmesriikide peamine eesmärk tagasisaatmise valdkonnas suurendada tagasisaadetavate isikute arvu ning tugevdada tagasisaatmissüsteemi. ELi tasandi tähtsaimaks sündmuseks oli Euroopa Komisjoni ettepanek uue tagasisaatmise määruse kohta.

Olulise ja mitmeid valdkondi puudutava muudatusena teatasid 13 EMNi liikmesriiki³⁵¹ Süüria poliitilise olukorra muutumisest tingitud tagasisaatmiste alustamisest Süürias.³⁵² Kaksteist riiki hakkasid süürlastele pakkuma vabatahtliku tagasipöördumise ja reintegratsiooni toetust.³⁵³ Austria, Bulgaaria, Saksamaa ja Ungari alustasid lisaks ka süürlaste väljasaatmist.

Kuus EMNi liikmesriiki andsid teada edusammudest tagasisaatmismenetluse digiteerimisel.³⁵⁴ Belgia, Horvaatia ja Küpros arendasid edasi Frontexi tagasisaatmise juhtumite haldamise süsteemi (RECAMAS). Belgias oli prioriteediks kinnipidamismooduli väljatöötamine, mille eesmärk on parandada kinnipidamisega seotud juhtumite järelevalvet ja halduslikku järelkontrolli. Süsteemi täielik käivitamine on kavandatud 2026. aastaks. Horvaatia püüdis parandada tagasisaatmisprotsessi andmete kvaliteeti ning Küpros soovis tõhustada tagasisaatmismenetluste koordineerimist ja suurendada tulemuslikkust. Belgia ja Ungari andsid mõlemad teada arengutest seoses tagasisaatmise juhtumite elektroonilise haldamise süsteemiga (e-RCMS).

Kümme EMNi liikmesriiki³⁵⁵ andsid teada edusammudest sunniviisilise tagasisaatmise valdkonnas, sealhulgas viisid seitse riiki läbi seadusandlikke reforme.³⁵⁶ Neid muudatusi tõukasid tagant ebaseaduslikult riigis viibivate isikute tuvastamisega seotud väljakutsed³⁵⁷ ja julgeolekukaalutlused³⁵⁸. Samuti oli muudatuste eesmärk tugevdada tagasi- ja väljasaatmise keelu põhimõtet³⁵⁹, tagada õigusselgus³⁶⁰, hõlbustada negatiivse otsuse saanud varjupaigataotlejate väljasaatmist või vähendada lahkumiskohustusega isikute stiimuleid riiki paigale jääda.³⁶¹

Neljateistkümnes EMNi liikmesriigis³⁶² ja Serbias arendati edasi vabatahtliku tagasipöördumise meetmeid. Peamised meetmed olid seotud nõustamissuutlikkuse tõstmisega tagasipöördumise valdkonnas.³⁶³ Kolmteist EMNi liikmes- ja vaatlejariiki muutsid oma reintegratsioonimeetmeid.³⁶⁴

³⁵¹ AT, BE, BG, CY, DE, FI, FR, EL, HU, MT, NL, PL, SE.

³⁵² BE, BG, CY, FI, NL, SE.

³⁵³ AT, BE, BG, CY, FI, FR, DE, EL, MT, NL, PL, SE.

³⁵⁴ BE, CY, DE, HR, HU, IE.

³⁵⁵ AT, BE, EE, FI, HR, HU, IE, NL, PL, SE.

³⁵⁶ BE, EE, FI, HR, PL, NL, SE.

³⁵⁷ PL.

³⁵⁸ BE, NL.

³⁵⁹ HR.

³⁶⁰ EE, PL.

³⁶¹ FI.

³⁶² BE, BG, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV, MT, SE, SI.

³⁶³ BE, BG, EL, HR, IT, LV, SI.

³⁶⁴ BE, DE, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LU, LV, NL, SE, UA.

Väljasaatmiseelse kinnipidamisega seotud muudatused toimusid üheksas EMNi liikmes- ja vaatlajariigis³⁶⁵, sealhulgas tehti seadusandlikke muudatusi kinnipidamise õigusraamistikus.³⁶⁶

Neliteist EMNi liikmes- ja vaatlajariiki andsid teada arengutest koostöös päritolu- ja transiitriikidega.³⁶⁷ EMNi liikmes- või vaatlajariigid allkirjastasid kaheksa kahepoolset tagasivõtulepingut. Itaalia ja Holland teatasid koostööst seoses isikute tagasisaatmisega kolmandatesse riikidesse, mis ei ole nende kodakondsusriigid.

9.1 Tagasisaatmise statistika

2025. aastal kasvas Euroopa Liidus lahkumisettekirjutuse saanud isikute arv aasta varasemaga võrreldes 5,8%. Liikmesriigid väljastasid kolmandate riikide kodanikele 491 950 lahkumisettekirjutust (2024. aastal 464 775). Neist täideti 135 460 (2024. aastal 112 040), mis tähendab, et riigist lahkus ligikaudu 28% ettekirjutuse saanutest. Sarnaselt eelneva aastaga väljastati kõige enam lahkumisettekirjutusi Prantsusmaal (137 550 ehk 28,0% ELi koguarvust), kellele järgnesid Saksamaa (55 240; 11,2%) ja Hispaania (53 700; 10,9%).

Tabel 27. Lahkumisettekirjutused ELis, 2024–2025 ja muutus võrreldes eelmise aastaga
Allikas: Eurostat (migr_eiord) ja (migr_eiord1), väljavõte 26.04.2026

	2024	2025	Muutus 2024–2025
EL kokku	464 985	491 950	5,8
Belgia	24 660	25 340	2,8
Bulgaaria	8 470	3 880	-54,2
Tšehhi	4 805	5 250	9,3
Taani	2 170	2 280	5,1
Saksamaa	57 075	55 240	-3,2
Eesti	780	660	-15,4
Iirimaa	3 275	6 260	91,1
Kreeka	31 565	26 635	-15,5
Hispaania	62 930	53 700	-14,7
Prantsusmaa	128 740	137 550	6,8
Horvaatia	11 750	11 330	-3,6
Itaalia	27 970	21 295	-23,9
Küpros	15 340	15 185	-1,0
Läti	2 350	2 640	12,3
Leedu	4 160	4 900	17,8
Luksemburg	1 310	1 340	2,3

³⁶⁵ EE, FI, FR, HR, IT, NL, SE ja GE, MD.

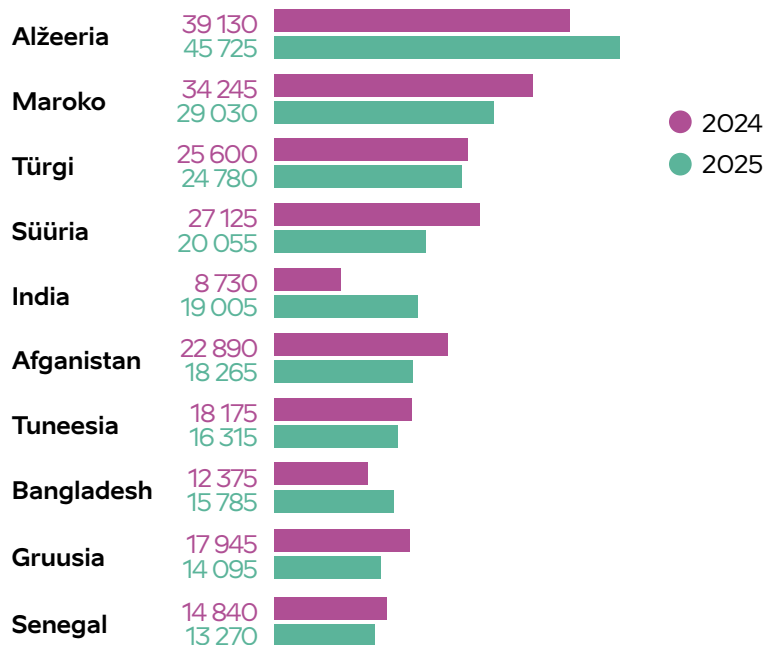
³⁶⁶ EE, FI, FR, HR ja GE.

³⁶⁷ AT, BE, DE, FR, IT, LT, LU, NL, SE, SK ja GE, MD, UA, RS.

Ungari	5 690	9 080	59,6
Malta	850	1 090	28,2
Holland	19 055	31 180	63,6
Austria	13 170	11 165	-15,2
Poola	11 995	14 760	23,1
Portugal	750	23 540	3038,6
Rumeenia	3 895	2 860	-26,6
Sloveenia	870	880	1,1
Slovakkia	450	500	11,1
Soome	3 865	5 070	31,2
Rootsi	17 050	18 340	7,6

Sarnaselt 2024. aastaga väljastasid Euroopa Liidu liikmesriigid 2025. aastal kõige enam lahkumisettekirjutusi Alžeeria kodanikele (45 725 ettekirjutust). Järgnesid Maroko (29 030), Türgi (24 780), Süüria (20 055) ja India (19 005) kodanikud.

Võrreldes 2024. aastaga kasvas 2025. aastal oluliselt Alžeeria, India ja Bangladeshhi kodanikele väljastatud lahkumisettekirjutuste arv.

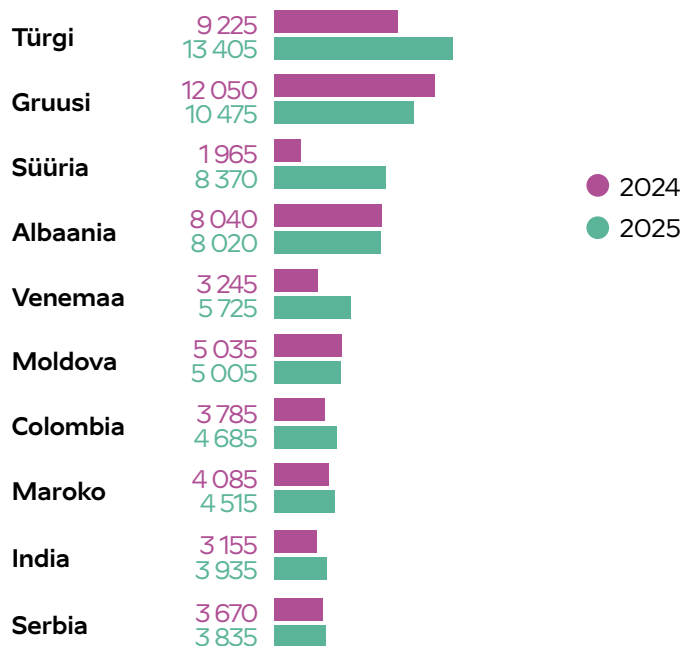
Joonis 21. Top 10 kolmandate riikide kodanikud, kellele väljastati lahkumisettekirjutus ELis, 2024-2025
Allikas: Eurostat (migr_eiord ja migr_eiord1), väljavõte 26.04.2026

Eurostati andmetel kasvas 2025. aastal kolmandasse riiki tagasi pöördunud välismaalaste arv aasta varasemaga võrreldes 22,7%. Kokku pöördus Euroopa Liidust lahkumisettekirjutuse alusel kolmandasse riiki tagasi 135 460 isikut. Kolm liikmesriiki, kus registreeriti kõige enam kolmandasse riiki tagasipöördumisi, olid Saksamaa (29 295 inimest), Prantsusmaa (14 940) ja Rootsi (11 250).

Tabel 28. EL riikidest ettekirjutuse alusel lahkunud kolmandate riikide kodanikud, 2024–2025 ja muutus võrreldes eelmise aastaga. Allikas: Eurostat (migr_eirtn), väljavõte 26.04.2026

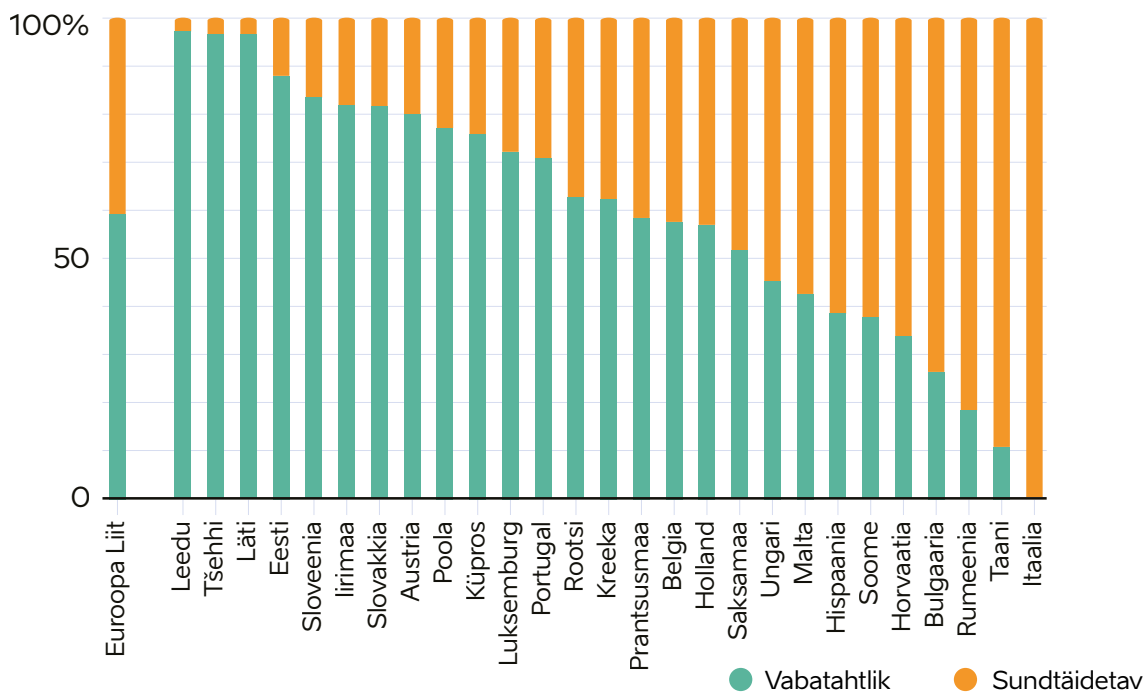
	2024	2025	Muutus 2024–2025
EL kokku	112 040	135 460	20,9
Belgia	2 655	4 130	55,6
Bulgaaria	935	1 150	23
Tšehhi	2 150	3 180	47,9
Taani	965	975	1
Saksamaa	18 695	29 295	56,7
Eesti	670	565	-15,7
Iirimaa	1 055	2 030	92,4
Kreeka	5 420	5 050	-6,8
Hispaania	6 105	5 705	-6,6
Prantsusmaa	14 670	14 940	1,8
Horvaatia	6 685	6 560	-1,9
Itaalia	4 480	4 780	6,7
Küpros	8 910	10 630	19,3
Läti	2 055	2 280	10,9
Leedu	3 490	4 545	30,2
Luksemburg	380	370	-2,6
Ungari	2 210	4 135	87,1
Malta	820	1 065	29,9
Holland	1 615	1 900	17,6
Austria	6 500	7 305	12,4
Poola	8 520	9 690	13,7
Portugal	225	770	242,2
Rumeenia	1 065	775	-27,2
Sloveenia	65	175	169,2
Slovakkia	310	395	27,4
Soome	1 235	1 820	47,4
Rootsi	10 155	11 250	10,8

Aasta varasemaga võrreldes muutus Euroopa Liidust enim lahkunud isikute kodakondsuste TOP 5. 2025. aastal oli tagasipöördujate seas kõige rohkem Türgi kodanikke (13 405), kellele järgnesid Gruusia (10 475), Süüria (8 370), Albaania (8 020) ja Venemaa (5 725) kodanikud. Teist aastat järjest kasvas oluliselt Süüria kodanike tagasipöördumiste arv, suurenedes lausa 326%.

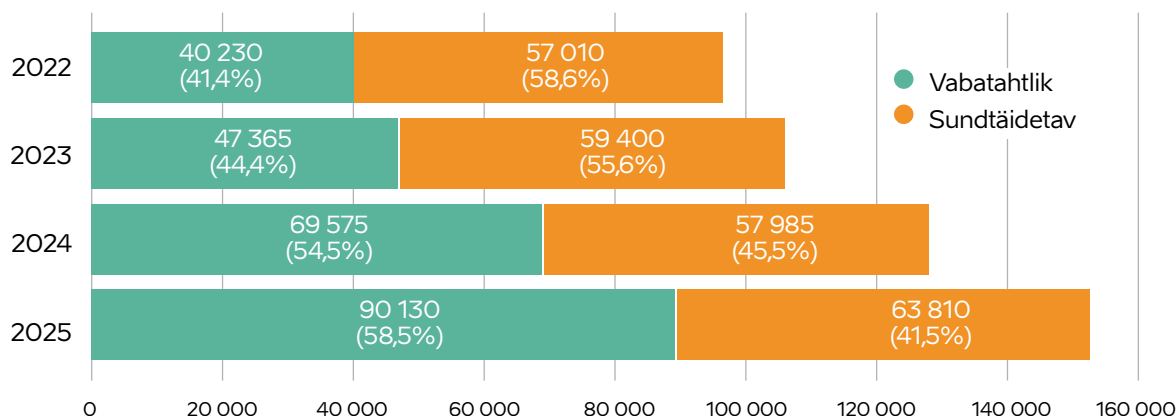
Joonis 22. Top 10 kolmandate riikide kodanikud, kes täitsid lahkumisetekirjutuse ja lahkusid EList, 2024–2025. Allikas: Eurostat (migr_eirtn), väljavõte 26.04.2026

Eurostati andmetel oli 2025. aastal kolmandatesse riikidesse tagasipöördumistest 59,4% vabatahtlik ja 40,6% sunniviisiline. Riikide statistika lõikes oli vabatahtliku tagasipöördumise osakaal kõige kõrgem Leedus, Tšehhis ja Lätis, ulatudes üle 90%. Ainult Itaalia teatas, et kõik seal registreeritud tagasipöördumised olid sunniviisilised väljasaatmised.

Joonis 23. Kolmandate riikide kodanike lahkumine ELi liikmesriikidest lahkumisetekirjutuse alusel (vabatahtlik või sundtäidetav). Allikas: Eurostat (migr_eirtn1), väljavõte 26.04.2026

Vabatahtliku lahkumisettekirjutuse alusel EList lahkunud kolmandate riikide kodanike arv on aasta-aastalt kasvanud. Sundtäidetavate ettekirjutuste alusel EList lahkunud isikute osakaal aga vastavalt kahanenud.

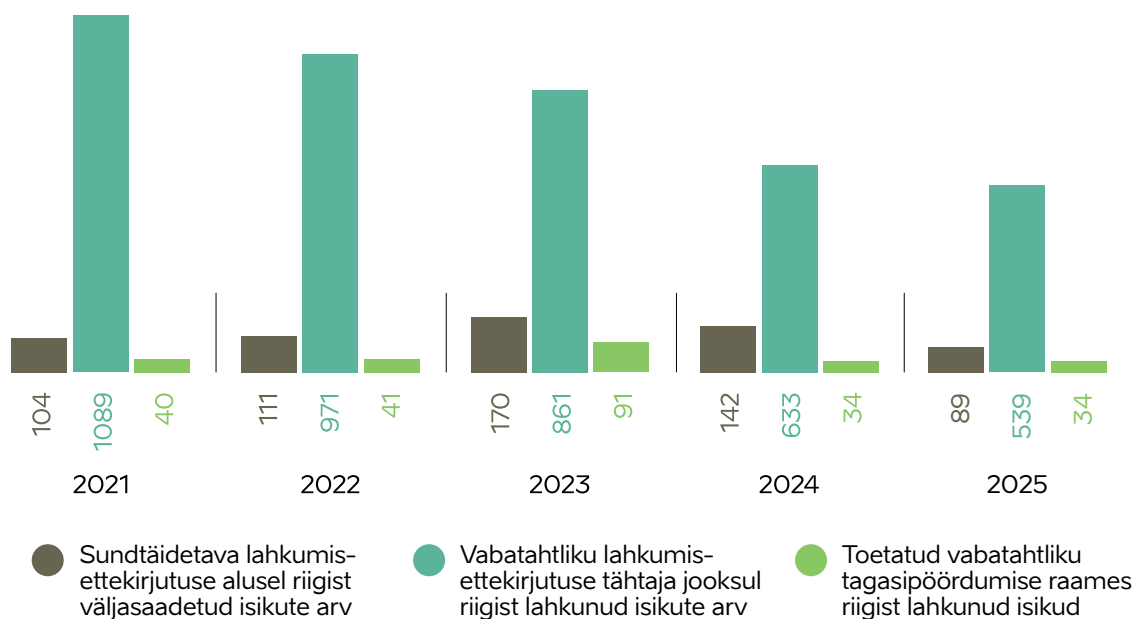
Joonis 24. Kolmandate riikide kodanike lahkumine EList lahkumisettekirjutuse alusel (vabatahtlik ja sundtäidetav), 2022-2025

Allikas: EMN AMO 2025 ja Eurostat (migr_eirtn1), väljavõte 10.06.2026

PPA andmetel tehti 2025. aastal 666 lahkumisettekirjutust, mis on 12% vähem kui 2024. aastal. Neist 85,8% olid vabatahtliku lahkumise tähtajaga ettekirjutused. Nagu ka aasta varem, väljastati enim lahkumisettekirjutusi Venemaa, Moldova ja Usbekistani kodanikele. Kõik lahkumisettekirjutuse otsused tehakse PPA poolt juhtumipõhiselt ning sundtäidetav lahkumisettekirjutus tehakse isikule peamiselt juhul, kui esineb isiku põgenemise oht või väljasaadetav ei tee koostööd enda lahkumisettekirjutuse täitmise osas (näiteks ei täida temale määratud järelevalve-meetmeid või ei lahku riigist vabatahtliku lahkumistähtaja jooksul).

Eestis täideti 2025. aastal 628 ettekirjutust ehk 92% kõikidest lahkumisettekirjutustest. Vabatahtliku lahkumisettekirjutuse tähtaja jooksul riigist lahkunute seas oli enim Venemaa, Moldova, Usbekistani, Ukraina ja Colombia kodanikke. Sundtäidetava lahkumisettekirjutuse alusel oli aga riigist lahkunud isikute seas enim Venemaa, Moldova, Ukraina (saadeti Soome), Gruusia ja Usbekistani kodanikke.

IOM Eesti VARRE projekti (toetatud vabatahtliku tagasipöördumise programm) toel tagasi pöördunute arv jäi 2025. aastal samale tasemele ning toetati 34 isiku tagasipöördumist. VARRE projekti raames naasid koduriiki peamiselt Venemaa, Nigeeria ja Türgi kodanikud. VARRE projektiga alustati Eestis 2010. aastal ning selle toel on oma kodumaale naasnud üle 750 inimese.

Joonis 25. Lahkumisettekirjutuse alusel Eestist lahkunud isikute arv, 2021–2025

Allikas: PPA

2025. aastal nõustas IOM Eesti 56 inimest ja viidi ellu 34 toetatud vabatahtlikku tagasipöördumist, vabatahtliku tagasipöördumise ja reintegratsiooni programm (VARRE) raames. Rohkem kui pooled tagasipöördujad said reintegratsiooniabi ja umbes 2/3 kasusaajaid sai ka reisieelset abi toidu, dokumendi hankimise või majutuse näol. 2025. a olid peamised VARRE toetuse saajad pigem ebaõnnestunud varjupaigataotlejad, aga samuti seadusliku aluseta (eelnevalt töörande alusel riigis viibinud) PPA poolt suunatud isikud (enamasti olid need isikud pärit Latiina-Ameerika riikidest). Peamised riigid, kuhu tagasipöördumised toimusid, olid Nigeeria, Türgi, Colombia, Moldova ja Armeenia. Samuti olid VARRE programmis ka Vene ja Valgevene varjupaiga taotlejad, kes naasid Serbiasse, Kasahstani või Montenegrosse.

IOM Eesti info kohaselt on nendeni hakanud jõudma rohkem haavatavaid migrante ja viimase paari aasta jooksul on olnud korduv vajadus meditsiinilise eskordi järele, mida varem juhtus haruharva (kord 2–3 aasta järel). Ilmselt on ka tulevikus rohkem tööd just haavatavate isikutega. Üleüldse on programmis senisest palju rohkem peresid ja naisterahvaid, tihti ka üksikemasid. On olnud ka inimkaubanduse ohvreid.³⁶⁸

9.2 Tegevussuunad ELi tasandil

Euroopa Komisjon avaldas 11. märtsil 2025. aastal ettepaneku uue tagasisaatmise määruse kohta. See asendab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ, mis reguleerib liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmise ühist korda. Ettepaneku siht on kiirendada ja tõhustada tagasisaatmismenetlusi kogu Euroopa Liidus. Uus määrus hõlmab tagasisaatmisotsuste vastastikust tunnustamist ja selgeid reegleid sunniviisilise tagasisaatmise kohta, soodustades samal ajal vabatahtlikku tagasipöördumist. Samuti tasakaalustatakse sellega tagasisaadetavate kohustused ja tagatised, kehtestatakse rangemad reeglid õiguste kuritarvitamise ning kõrvalehoidumise piiramiseks ning sätestatakse erireeglid julgeolekuriski kujutavatele isikutele. Õigusakti eelnõuga nähakse ette ka võimalus luua kolmandates riikides tagasisaatmiskeskusi (*return hubs*), kuhu saab lah-

³⁶⁸ IOM Eesti vastus päringule (26.05.2026).

kumiskohustusega isikuid tagasi saata kahepoolsest või ELi tasandil sõlmitud lepingu või kokkuleppe alusel.³⁶⁹ Euroopa Parlamendi kodanikuõiguste, justiits- ja siseasjade komisjon (LIBE) esitas oma raporti projekti komisjoni ettepaneku kohta 11. novembril³⁷⁰ ning Euroopa Liidu Nõukogu saavutas üldise lähenemisviisi kokkuleppe 8. detsembril.³⁷¹ Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu vahel saavutati 1. juunil 2026 poliitiline kokkulepe uue määruse kohta, millega luuakse uus Euroopa ühine tagasisaatmissüsteem.

Vabariigi Valitus avaldas Eesti seisukohad ebaseaduslikult liidus viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist ja turvaliste päritoluriikide ELi nimekirja loomist käsitlevate määruste eelnõude kohta.³⁷² Eelnõu eesmärgiks on tõhustada ja ühtlustada Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmist, toetades seeläbi integreeritud, jätkusuutliku ja kõikehõlmava ELi rändepoliitika kujundamist.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega luuakse ELis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike ühine tagasisaatmise süsteem

Uus tagasisaatmismäärus peaks andma ELi liikmesriikidele vajalikud vahendid tagasisaatmise tõhustamiseks ning kiiremad, lihtsamad ja tulemuslikumad menetlused kogu ELis, austades täielikult tagasisaadetavate põhiõigusi. Uue määrusega kehtestatakse ühtne ja kooskõlastatud ELi lähenemisviis tagasisaatmisele, mis sisaldab ühiseid menetlusi tagasisaatmisotsuste väljastamiseks ja Euroopa tagasisaatmiskorraldust, kaotades praeguse killustatuse ELi tasandil. Määrusega muudetakse tagasivõtmine tagasisaatmisprotsessi lahutamatuks osaks ja hõlbustatakse andmete edastamist kolmandatele riikidele, et toetada tagasivõtmist.

Uus määrus hõlmab järgmist:

- Üleleeuropaline ühtne ja koordineeritud ELi lähenemisviis tagasisaatmisele, mis hõlmab ühiseid menetlusi tagasisaatmisotsuste ja Euroopa tagasisaatmiskorralduse väljastamiseks.
- Tugevad kaitsemehhanismid kogu tagasisaatmisprotsessi vältel: kõiki tagasisaatmisega seotud meetmeid tuleb rakendada põhiõigusi ja rahvusvahelisi inimõiguste standardeid täielikult austades.
- Tagasivõtmine: määrus muudab tagasivõtmise tagasisaatmisprotsessi lahutamatuks osaks ning hõlbustab andmevahetust kolmandate riikidega isikute tagasivõtmise toetamiseks.

³⁶⁹ Euroopa Komisjon, „Komisjon teeb ettepaneku luua uus ELi ühine tagasisaatmissüsteem“, 11.03.2025, pressiteade. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_724

³⁷⁰ Euroopa Parlament, LIBE, Raporti projekt: ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ, 30.10.2025. Kättesaadav: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/LIBE-PR-779352_EN.pdf

³⁷¹ Euroopa Liidu Nõukogu, Üldine lähenemisviis: Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ, 5.12.2025. Kättesaadav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16521-2025-INIT/en/pdf>

³⁷² Seletuskiri Eesti seisukohtadega on leitav: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/14e14c20-eaf0-48c9-8ced-0aac20135676#ATfsoLox>

- Tagasisaatmisotsuste vastastikune tunnustamine, mille raames liikmesriigid saavad tunnustada ja otseselt täita teise liikmesriigi väljastatud tagasisaatmisotsust.
- Rangemad eeskirjad sundtäidetava tagasisaatmise kohta, mis muutub kohustuslikuks, kui ebaseaduslikult riigis viibiv isik ei tee koostööd, põgeneb teise liikmesriiki, ei lahku EList vabatahtlikult ettenähtud tähtajaks või kujutab endast julgeolekuohtu. Samal ajal soodustab määrus vabatahtlikku tagasipöördumist ja tugevdab tagasisaatmis- ja taasintegreerimistoetuse sidusust.
- Rangemad eeskirjad teise rände vältimiseks, sealhulgas võimalus nõuda tagasisaadetavatelt rahaliste tagatiste esitamist, regulaarset riigis viibimise kinnitamist või elamist kindlaksmääratud elukohas.
- Määrusega kehtestatakse ka võimalus luua kolmandates riikides tagasisaatmiskeskused, kuhu saab tagasi saata isikuid, kellel puudub seaduslik õigus viibida ELis ja kelle suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus. Selleks võib sõlmida lepinguid või kokkuleppeid kolmanda riigiga, mis järgib rahvusvahelisi inimõiguste standardeid ja põhimõtteid kooskõlas rahvusvahelise õigusega, sealhulgas tagasisaatmise keelu (*non-refoulement*) põhimõtet³⁷³.

Lisaks on vastu võetud Euroopa Liidu uus sisejulgeolekustrateegia ProtectEU, mille siht on tugevdada liikmesriikide piiriturvalisust, ohjata teisest rännet, suurendada tagasisaatmise tõhusust ning parandada võimekust rändega seotud turvariskide maandamisel. Strateegia üks keskseid eesmärke on suurendada Frontexi alalist piirivalvekorpus 2027. aastaks kuni 30 000 ametnikuni. Samuti investeeritakse oluliselt uude seiretehnoloogiasse, sealhulgas satelliitseiresse ja digitaalsesse võimekusse, mille kaudu jagatakse andmeid liikmesriikidega reaalsajas. Samal ajal tugevdatakse ka Europolit, luues uusi ametikohti ja arendades digivõimekust. See võimaldab paremini toetada liikmesriikide jõupingutusi inimsugeldamise, salakaubaveo ja dokumentide võltsimise vastases võitluses.

Tagasisaatmispoliitikaga seotud välissuhete raames allkirjastas Euroopa Komisjon 29. jaanuaril partnerlusleppe Jordaaniaga³⁷⁴, mis sisaldab tagasisaatmist puudutavaid sätteid. Sarnaseid sätteid sisaldab ka Euroopa Liidu ja Usbekistani vahel 24. oktoobril allkirjastatud laiendatud partnerlus- ja koostööleping (EPCA).³⁷⁵ EL sõlmis staatust käsitleva lepingu Bosnia ja Hertsegoviinaga, mis võimaldab Frontexil läbi viia ühisoperatsioone vastuvõtva riigi juhtimise all.³⁷⁶

³⁷³ Euroopa Komisjon, „Commission welcomes political agreement on the Return Regulation“, 02.06.2026. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-welcomes-political-agreement-return-regulation-2026-06-02_en

³⁷⁴ Euroopa Komisjon, President von der Leyeni avaldus ELi ja Jordaania strateegilise ja laiaulatusliku partnerluslepingu allkirjastamise kohta, 29.01.2025. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_367

³⁷⁵ Euroopa Liidu Nõukogu, Ühisavaldus ELi ja Usbekistani vahelise laiendatud partnerlus- ja koostöölepingu (EPCA) allkirjastamise puhul Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Usbekistani Vabariigi vahel, pressiteade, 24.10.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/10/24/joint-statement-on-the-occasion-of-the-signing-of-the-eu-uzbekistan-enhanced-partnership-and-cooperation-agreement-epca-between-the-european-union-and-its-member-states-and-the-republic-of-uzbekistan/>

³⁷⁶ Euroopa Liidu Nõukogu, „Euroopa Liidu ning Bosnia ja Hertsegoviina vahelise Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti operatiivtegevust Bosnias ja Hertsegoviinas käsitlev kokkulepe, 16665/24“, 22.01.2025. Kättesaadav: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/10/24/joint-statement-on-the-occasion-of-the-signing-of-the-eu-uzbekistan-enhanced-partnership-and-cooperation-agreement-epca-between-the-european-union-and-its-member-states-and-the-republic-of-uzbekistan/?utm_source=brevo&utm_campaign=AUTOMATED%20-%20Alert%20-%20Newsletter&utm_medium=email&utm_id=3318

9.3 Eesti tegevussuunad

2025. aastal keskenduti õigusaktide muudatuste ettevalmistamisele, et viia riiklikud õigusaktid kooskõlla ELi varjupaiga- ja rändealdus reformi sätetega. Lisaks on PPA võtnud vastu meetmeid, et luua piisav majutus- ja kinnipidamisvõimekus taustakontrolli menetluse läbiviimiseks ning varjupaiga- ja tagasisaatmise piirimenetluste läbiviimiseks. Selleks loodava keskuse maksimaalne mahutavus on 277 isikut 24 tunni jooksul³⁷⁷. Samuti ostis PPA teiseldatavad moodulmajad, mida saab kasutada vastavalt vajadusele, näiteks paigutada need nn *hotspot*'i. Nende muudatuste eesmärk oli luua ühtne ja terviklik riiklik õigusraamistik ELi varjupaiga- ja rändealdus reformi rakendamiseks.

PPA kinnipidamiskeskuse ümberehitus multifunktsionaalseks keskuseks, mille juurde luuakse taustakontrolli subjektide majutus- ja teenuste kohad; moodulmaja.

Pildi allikas: PPA ettekanne³⁷⁸

Õigusselguse huvides täpsustati juba Eesti õigusesse üle võetud tagasisaatmisdirektiivi rakendamise regulatsiooni väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadusesse (VSS), eelkõige:

6. juulil 2025 jõustusid seaduse muudatused, mis olid suuresti tingitud vajadusest tagada parem õigusselgus. Näiteks kui lahkumisettekirjutus tehakse kolmandasse riiki lahkumiseks, peab välismaalane lisaks Eestile lahkuma ka teistest Schengeni konventsiooni osalisriikidest või Euroopa Liidu liikmesriikidest. See muudatus viib senise praktika kooskõlla tagasisaatmisdirektiivi täpse sõnastusega. Lahkumisettekirjutuse regulatsiooni korrastati eesmärgiga muuta üheselt arusaadavaks, et viibimisalusetas Eestis viibivale välismaalasele tehakse ettekirjutus lahkumiseks VSS-i paragrahvis 17 nimetatud vastuvõtvasse riiki. Kui vastuvõtjaks on kolmas riik, peab välismaalane lisaks Eestile lahkuma ka teistest Schengeni konventsiooni osalisriikidest ja Euroopa Liidu liikmesriikidest. Muudatusega ei muudeta lahkumisettekirjutuse seniseid põhimõtteid, kuna ka praegu märgitakse dokumendis ära nii sihtriik kui ka kohustus lahkuda kogu Schengeni

³⁷⁷ Euroopa Komisjoni 05.08.2024 rakendusotsuse 2024/2150 alusel on Eesti õiglaseks suutlikkuseks menetleda piirimenetluses 277 inimest igal ajahetkel (päevas) perioodil 12.06.2026–12.06.2027. Eesti aastane võimekus perioodil 12. juuni 2026–12. juuni 2027 on 554 inimest (päevane suutlikkus korrutatud kahega). perioodil 13. juuni 2027–13. juuni 2028 (päevane suutlikus korrutatud kolmega) on 881 inimest.

³⁷⁸ Varjupaiga- ja rändealduse reformi infopäev, A. Krupp ettekanne. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/A.Krupp_Randepakett_-seminar-SKAS-10022026.pdf

ja EL-i alalt. Seega viib seadusemuudatus kehtiva regulatsiooni kooskõlla tegeliku praktika ja tagasisaatmisdirektiivi täpse sõnastusega.

Lisaks korrastatakse välismaalase kinnipidamise regulatsiooni Riigikohtu halduskolleegiumi otsuste põhjal³⁷⁹ selleks, et tagada VSS-i §-s 15 sätestatud välismaalase kinnipidamise aluste õigusselgus. Riigikohtu hinnangul peab kinnipidamine ajast, millal asutus on enda hinnangul tuvastanud välismaalase ebaseadusliku Eestis viibimise, vastama tagasisaatmise direktiivi artikli 15 nõuetele. Seejuures on Euroopa Liidu liikmesriikidel jätkuvalt võimalik reguleerida riigisisese õiguses kolmandate riikide kodanike kinnipidamist, et teha kindlaks, kas ta viibib riigis seaduslikult või mitte.

Lisaks tegi Riigikohtu Halduskolleegium 2025. aastal otsuse 3-23-1317³⁸⁰, mille järgi tuleb rahvusvahelise kaitse andmisest keeldumisel kaaluda, kas kohaldada lisatõkendina sissesõidukeeldu, ning seejärel määrata asjaolusid arvestades proportsionaalse pikkusega sissesõidukeeld. See tõlgendus on kooskõlas direktiivi 2008/115/EÜ art-ga 11 ja VSS § 7 lg-ga 2 (välismaalase suhtes kohaldatakse sissesõidukeeldu vajaduse korral). Samuti arvestab selline tõlgendus VSS § 6 lg-s 1 sätestatud sissesõidukeelu eesmärki vältida vaid ebasoovitava välismaalase Eestisse saabumist ja Eestis viibimist. Sissesõidukeeld on täiendav meede (tõkend) hoidmaks ära ebasoovitava välismaalase naasmist teatud aja jooksul (VSS § 6 lg 1). Sissesõidukeeld on mõeldud ennetava tõkendina Euroopa Liidu tagasisaatmispoliitika usaldusväärsuse suurendamiseks ja varjupaigaõiguse kuritarvituste vältimiseks. Neil, kes eiravad ELi liikmesriikides kehtivaid rände-eeskirju, ei lubata kindlaksmääratud aja jooksul ühessegi ELi liikmesriiki uuesti siseneda (EK tagasisaatmise soovitus, p 11).

ELi varjupaiga- ja rändehalduse reformi rakendamiseks töötas Eesti välja riikliku andmebaasi ILLEGAAL2, et töödelda taustakontrolli andmeid vastavalt määrusele ja edastada need andmed Eurodac-süsteemi.

Väljasaatmise vaatlemine

Eesti Punane Rist vaatles 2025. aastal 42 väljasaatmise juhtumit. Eesti Punane Rist (edaspidi EPR) vaatleb Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu Liikumise põhiprintsiipidest (inimlikkus, erapooletus, neutraalsus, sõltumatus, vabatahtlikkus, ainusus, ülemaailmsus) ja isiku põhiõigustest lähtudes kolmandate riikide kodanike sunniviisilisel tagasisaatmisel väljasaadetava humaanset kohtlemist, väljasaatmisprotsessi sekkumata.

11.-12. veebruaril 2025 toimus EPRil projekti „Väljasaatmise vaatlemine“³⁸¹ raames vaatlejate koolitus. Koolitusprogramm töötati välja Luksemburgi Punase Risti vastava programmi alusel ja selle viis läbi Luksemburgi Punase Risti ja Frontexi koolitaja. Lektoritena olid kaasatud ka Siseministeeriumi esindaja ning Politsei- ja Piirivalveameti esindajad. Koolituse käigus said seitse EPR vaatlejat olulisi teadmisi tagasisaatmise valdkonda reguleerivate Eesti ja rahvusvaheliste õigusaktide ning väljasaadetavate isikute põhiõiguste osas. Koolitusest osavõtjatele tutvustati nii saatemeeskonna kui ka vaatleja rolli ning raporteerimise põhimõtteid, väljasaatmisoperatsioonide erinevusi liikmesriigi tasandil ja Frontexi poolt läbiviidavatel ühisoperatsioonidel. Koolitus andis hea ülevaate Euroopa Liidu liikmesriikide ja Frontexi vastavatest praktikatest.

2026. aasta mais toimus sama projekti raames kolme Eesti Punase Risti vaatleja õppevisiit Rumeeniasse. Õppevisiidi eesmärk oli tõsta EPR vaatlejate kompetentsi ning tutvuda teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kogemuste ja parimate praktikatega kolmandate riikide kodanike sunniviisilise tagasisaatmise vaatlemisel. Õppevisiit toimus koostöös Rumeenia Pagulaste Nõu-

³⁷⁹ Riigikohtu halduskolleegiumi otsused: RKHKo, 12.04.2024, 3-23-2232, p 22; RKHKo, 12.04.2024, 3-23-2204, p 21., Kättesaadav vastavalt: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-23-2232/38> ja <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-23-2204/41>

³⁸⁰ Riigikohtu kohtuotsus 3-23-1317 on leitav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-23-1317/4>

³⁸¹ Projekti AMIF.1.O3.24-0009 „Väljasaatmise vaatlemine“ on kaasrahastanud Euroopa Liit.

koguga (CNRR), kellel on alates 2011. aastast kogemus riigiga koostöös väljasaatmiste vaatlemise valdkonnas. Osalejad said ülevaate Rumeenia vastavatest praktikatest, vaatlejate tööst ning koostööst riigiasutuste ja Frontexiga. Samuti tutvuti CNRR tegevusega rahvusvahelise kaitse vajajate toetamisel, sealhulgas õigusnõustamise, humanitaarabi ja lõimumistegevuste pakumisel. Õppevisiit andis väärtusliku võimaluse tugevdada Eesti Punase Risti vaatlejate teadmisi ja rahvusvahelist koostöövõrgustikku väljasaatmiste vaatlemise valdkonnas.³⁸²

Eestist ühtegi Frontexi ühisoperatsiooni (Joint Return Operation ehk JRO) ei teostatud. Suurendati FX FRESO profiiliga ametnike arvu, mis 31.12.2025 seisuga on 25. Frontex JRO-dele 3 panustamiskutsest, milles Eesti oli valmis osalema, sai PPA osalemisvõimaluse 2 JRO-l, osales kokku 8 ametnikku. Ühiseid tagasisaatmisoperatsioone (JRO) viib läbi Frontex³⁸³.

2025. aasta alguses täitus kolm aastat saatemeeskonna reservüksuse, DEPA Reservametnikud, moodustamisest ning 7.- 8. mail toimus meeskonna uutele liikmetele baaskoolitus. PPA politsei-ametnikest moodustatud üksus on spetsialiseerunud struktuuriväline reservüksus, mille ülesanne on osaleda ebaseaduslikult Eestis viibivate isikute väljasaatmistel nende päritolu- või muusse riiki. Kolmeaastase tegutsemisaja jooksul on DEPA Reservametnikud üksuse politseiametnikud osalenud kokku 92 väljasaatmisel, mis toimusid nii Euroopa riikidesse kui ka kaugemate sihtkohtadena näiteks Kesk-Aasias Usbekistani, Tadžikistani ja Kõrgõzstani, Aafrika mandrile Kameeruni, Ugandasse ja Senegali, Ameerika mandritel Brasiiliasse, Colombiasse ja Kuubale.

Üksus alustas 35-liikmelisena, kuid erinevatel põhjustel on meeskonna liikmeid vähemaks jäänud. Nii on tekkinud vajadus värvata täiendavaid ametnikke, tagamaks saatemeeskondade kiire komplekteeritus, arvestades väljasaadetavate soopõhiste vajadustega. 2025. aastal koolitati DEPA reservametnike baaskoolitusel kaheksa uut ametnikku, kellest kaasati üksusesse täiendavalt kolm nais- ja kaks meesametnikku, teised jäävad reservi.

³⁸² Eesti Punase Risti koduleht on leitav: <https://redcross.ee/tegevus>

³⁸³ Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmise õiguslikuks aluseksõiguslikku alust on muul hulgas Euroopa Liidu Nõukogutäiendatud nõukogu 29. aprilli 2004. aasta otsusotsusega (2004/573/EÜ) ühislendude korraldamise kohta. Selle, mille eesmärk on toetadatagasi saata kahe või enama liikmesriigi ühiseid tagasisaatmisoperatsioone (Joint Return Operation, JRO), et saata tagasi isikud-territooriumilt kolmandate riikide kodanikke, kelle suhtes on tehtud individuaalne tagasisaatmiskorraldus.

10. Arengukoostöö

10.1 Tegevussuunad ELi tasandil

2026. aasta veebruaris avaldas Euroopa Komisjoni oma 2025. aasta tööprogrammi³⁸⁴, milles rõhutatakse jõupingutuste olulisust nii reformi rakendamisel kui rände algpõhjustega tegelemisel ning seeläbi terviklike partnerluste ja arengukoostöö raamistike ehitamisel. Lisaks käivitati aprillis Valletta ühise tegevuskava raames (Joint Valletta Action Plan, JVAP) andmekogumisvoor, seda muuhulgas arengukoostöö hüvede ning rände ja sundrände algpõhjuste kaardistamiseks. Tegevuskava eesmärgiks on tõhustada koostööd Euroopa Liidu ja Aafrika riikide vahel nii rände, rahvusvahelise kaitse, inimkaubanduse tõkestamise kui tagasipöördumise valdkonnas.

10.2 ELi liikmesriikide tegevussuunad

12 EMNi liikmesriiki³⁸⁵ võtsid vastu uusi meetmeid ja algatusi, mis lähtusid vajadusest tegeleda sundrände algpõhjuste, ebaseaduslike rände voogude, päritolupiirkondades valitseva ebastabiilsuse ning ümberasumisega. Teiste meetmete ajendiks oli vajadus tõhustada rändehaldust, eelkõige tagasipöördumise ja taasintegreerimise valdkonnas nii päritolu- kui transiitriikides. Mitmetes liikmesriikides tugevdati diasporaa kaasatust või olid uued algatused ajendatud humanitaarkaalutlustest vastusena relvakonfliktidele. Aprillist asus Hartumi protsessi eesistujariigiks Prantsusmaa, kelle juhtimisel keskenduti rändehaldusele, inimväärikusega seotud teemadele, rändeteekondadel kadunuks jäänud migrantidele ning tugevdati lõuna-põhja suunalist poliitika dialoogi Vahemere rändekanaliga seotud küsimustes.

Itaalia käivitas Aafrika riikides 28 projekti eesmärgiga edendada sotsiaalmajanduslikku arengut, parandada tööturu tingimusi ja luua uusi töövõimalusi. Slovakkias võeti vastu uus arengukoostööstrateegia aastateks 2025-2030, mille eesmärk on tegeleda ebaseadusliku ja sundrände algpõhjustega ning edendada arengu-, välis-, rände- ja muude asjakohaste poliitikavaldkodade omavahelist sidusust. Belgia, Itaalia ja Rootsi rakendasid arengukoostööprojekte, et tugevdada tagasipöördumise ja taasintegreerumise süsteeme ning parandada rändehaldust päritolu- ja transiitriikides. Näiteks käivitati Rootsis 13 projekti kohaliku taasintegreerumise suutlikkuse parandamiseks. Hollandis loodi ministeeriumide vaheline rände rakkerühm parandamaks riigiasutuste omavahelist infovahetust ja koordineeritust.

Diasporaakogukondade kaasamiseks algatasid erinevaid projekte Belgia, Saksamaa ja Itaalia. Belgia sõlmis kahepoolse liikuvus- ja ettevõtlusprogrammi Senegalis, et tugevdada kohalike kaasatust investeringutesse, edendada omavalitsuste ja diasporaakogukondade võrgustamist ning hõlbustada ettevõtlusalast liikuvust. Saksamaal jätkati partnerriikide toetamist rändepoliitika tugevdamisel ja diasporaa kaasamisel. Selleks panustati rändajate õiguste paremasse kaitse, soolise võrdõiguslikkuse edendamisse ja koostöö arendamisse kodanikuühiskonnaga, samuti partnerluste tugevdamisse erinevate organisatsioonidega ning investeringute ja tead-

³⁸⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Commission work programme 2025, kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0045&qid=1761126737792>

³⁸⁵ AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FR, IT, NL, PT, SE, SK.

miste vahetamisesse. Itaalias kiideti heaks algatus „Diasporas for Development Cooperation” teine etapp, mille eesmärk on tugevdada diasporaaorganisatsioonide rolli arengukoostöö raamistikus. Austria eraldas Süüriale humanitaarabiks 19 miljonit eurot, et toetada tsiviilelanikkonda ja pagulaste kestlikku tagasipöördumist.

Belgia „Boosting Gambian Talents”³⁸⁶ projekt ettevõtlusalase liikuvuse ja diasporaa kaasatuse edendamiseks

Belgia rahvusvahelise koostöö agentuur Enabel käivitas 2025. aastal projekti „Boosting Gambian Talents”, mille eesmärk on edendada ettevõtlusalast liikuvust ning tugevdada Belgia ja Gambia ettevõtjate ja ettevõtete vahelisi partnerlusi. Projektiga toetatakse Gambia väikseid ja keskmise suurusega ettevõtteid ning ettevõtluse tugiorganisatsioone, muuhulgas lühiajaliste liikumisvõimaluste kaudu ning aidatakse parandada ettevõtete ligipääsu finants- ja muudele tugiteenustele. Samuti kaasatakse Belgias elavat diasporaad ja ettevõtjaid, et soodustada investeringuid, teadmiste ja oskuste vahetust ning ettevõtluse arengut Gambias. Projekti eesmärk on siduda seaduslik ränne ettevõtluse, töökohtade loomise ja majandusarenguga kujundades selle põhjal tõenduspõhise arutelu rahvusvahelise liikuvuse mõjude üle. Projekti perioodiks on 2025 – 2029 ning selle eelarve on enam kui 4,6 miljonit eurot.

Neljas EMNi liikmesriigis pandi alus ringirände projektidele, mille peamine eesmärk on hõlbustada kas lühiajalisi või pikemaajalisi liikuvusvõimalusi kahepoolsete kokkulepete ning projektipõhiste skeemide kaudu. Peamiselt olid liikuvusprojektid seotud tööturu- ja oskuste vajadustega ning hõlmasid ka tagasipöördumise komponenti. Näiteks osales Iirimaa projektis Sustain Europe, mille eesmärk on edendada Nigeeriast pärit teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkonna talentide ringrännet. Projekt nägi ette kindlaksmääratud töö- või koolitusperioodi ning tagasipöördumisel toe taasintegreerumiseks. Hispaania sõlmis vastastikuse mõistmise memorandumid Egiptuse ja Paraguayga, et kehtestada tähtajalised tööjõuprogrammid, mille raames valitakse töötajad välja nende päritoluriikides ning kes pöörduvad sinna pärast Hispaanias töötamise lõpetamist tagasi.

10.3 Eesti tegevussuunad

Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi rahastus kasvas 2025. aastal 2,9%. Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) avaldas esialgsed andmed 2025. aasta ametliku arengukoostöö ja humanitaarabi rahastuse (Official Development Assistance, ODA) kohta. Teist aastat järjest on ODA kogu maailmas langenud, ulatudes 149,9 miljardi euroni, mis tähendab eelneva aastaga võrreldes ligi 23% langust. Eesti ODA, mis hõlmab kogu avaliku sektori tegevust arenguriikide sotsiaalmajandusliku arengu toetamisel, ulatus 2025. aastal 79,37 miljoni euroni, moodustades 0,19% kogurahvatulust. Võrreldes 2024. aastaga suurenes Eesti ODA 2,9%. Kasv oli tingitud eelkõige suurenenud toetusest Ukrainale ja Moldovale. Ukraina toetamine on jätkuvalt Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi tegevuse keskmes. 2025. aastal eraldas Eesti kahepoolseks arengukoostööks ja humanitaarabiks Ukrainale 19,62 miljonit eurot. Ukraina kõrval jätkab Eesti koostööd valitud riikidega idanaabruskonnas ja Aafrikas. Idanaabruskonna prioriteetriike – Moldovat ja Armeeniat – toetati kokku 1,98 miljoni euroga ning Aafrika regiooni suunati 1,38

³⁸⁶ Projekti temaatiline koduleht on leitav: <https://open.enabel.be/en/GMB/2716/p/boosting-gambian-talents.html>

miljonit eurot. 2025. aastal kaasas Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (ESTDEV) 25,4 miljonit eurot välisrahastust, millest 15,3 miljonit teostatakse Ukrainas ning 9,3 miljonit Aafrikas. Eraldised rahvusvahelistesse organisatsioonidesse (Euroopa Liit, Maailmapanga Grupp, ÜRO) moodustasid 57,9% Eesti ODA-st. Võrreldes eelmise aastaga on see 6,1% vähenenud.³⁸⁷

ESTDEV ja MTÜ Mondo panustasid Ukraina kutsehariduse toetamise ehk Skills4Recovery projekti kutseharidussüsteemi digitaliseerimise ja õpetajate digipädevuste arendamise läbi arvestades sõjajärgset konteksti. Ukraina kiiresti muutuvad tööturuvajadused eeldavad senisest süsteemsemat ja tõhusamat täiend- ning ümberõpet, et aidata sisepõgenikel, sõjaväelastel ja rindelt naasvatel inimestel edukalt tööturule naasta. Samal ajal on kutseõppeasutustel piiratud võimekus pakkuda koolitusi kiiresti arenevates valdkondades, nagu uued tehnoloogiad ja digioskused. Enam kui 25% kutsehariduskoolidest on saanud sõjategevuse tõttu kahjustada, mis süvendab veelgi vajadust paindlike ja kaasaegsete koolituslahenduste järele. Skills4Recovery on Ukraina kutsehariduse toetamise ühisrahastusega algatus, mille kogueelarve on 14 miljonit eurot, kuhu ESTDEV panustab ühe miljoni euro. Eesti algatuse viib ellu MTÜ Mondo, kelle ekspertis tugineb digipädevusele.³⁸⁸

Käivitati ka 250 000 euro suurune kohalike digiteenuste algatus, mida rakendas e-valitsemise akadeemia ning mille eesmärk on parandada rindelt naasvate veteranide juurdepääsu digitaalsele avalikele teenustele Žõtomõri ja Vinnõtsja oblastis. Algatuse läbi koondati kogu vajalik teave avalike teenuste kohta veebi ning lihtsustati veteranidele mõeldud toetuste, ravi ja taastusravi taotluste esitamist ilma liigse bürokraatiata.³⁸⁹

Eesti toel valmib Kiievis haridusinnovatsiooni ja -tehnoloogia kompetentsikeskus, mis toimib koostööplatvormina haridusasutustele, poliitikakujundajatele ja ettevõtjatele. Keskus toetab tehnoloogiapõhist innovatsiooni ning aitab luua paindlikku ja kriisikindlat haridussüsteemi Ukrainas. Keskuse loomine toetab Ukraina riiklikku digiarengu strateegiat WINWIN (Digital Innovation Development until 2030), mille sihiks on kujundada Ukrainast üleilmne innovatsioonikeskus. ESTDEV investeerib keskuse loomisesse ja arendamisse kokku 425 000 eurot.³⁹⁰

Lisaks riiklikele arengukoostööprojektidele panustasid Eesti vabaühendused kolmandate riikide ja kriisidest mõjutatud kogukondade vastupanuvõime suurendamisse. Eesti Pagulasabi toetas 2025. aastal Ukrainas sõja tõttu kannatanud inimeste majanduslikku iseseisvust, pakkudes toetusi põllumajandustegevuse jätkamiseks ning ettevõtluse alustamiseks või taastamiseks. Meetmete eesmärk oli tugevdada inimeste toimetulekut ja luua eeldusi kestlikuks taastumiseks. Erakorralise toimetulekuabiga majandustegevuse alustamiseks või jätkamiseks toetati enam kui 800 inimest, seda peamiselt põllumajanduse, loomakasvatuse, toidu tootmisega või erinevate teenustega seotud tegevusalasid. Enam kui 1900 inimest said rahapõhist toimetulekutoetust, mis aitas neil jätkata oma põllumajandustegevustega. Korraldati ka mitmeid edukaid annetuskampaaniaid.³⁹¹ Humanitaarabi raames pakkus MTÜ Mondo kiiret ja sihipärast abi Afganistani maavärina tagajärjel kannatanutele ning Ukraina sisepõgenikele talveperioodiks, peamiselt

³⁸⁷ Välisministeerium, „Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi rahastus kasvas eelmisel aastal 2,9%“, 13.04.2026. Kättesaadav: https://www.vm.ee/uudised/eesti-arengukoostoo-ja-humanitaarabi-rahastus-kasvas-eelmisel-aastal-29?utm_source=chatgpt.com

³⁸⁸ ESTDEV, „Eesti toetab Ukraina kutseharidussüsteemi digitaliseerimist“, 16.05.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/et/artiklid/eesti-toetab-ukraina-kutseharidussusteemi-digitaliseerimist>

³⁸⁹ ESTDEV, „Estonia launches €250,000 Digital Services Initiative for Ukrainian veterans in Zhytomyr and Vinnytsia“, 04.07.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/en/articles/estonia-launches-eu250000-digital-services-initiative-ukrainian-veterans-zhytomyr-and>

³⁹⁰ ESTDEV, „Ukraina digiharidus tugeneb Eesti toel: loodav haridusinnovatsiooni kompetentsikeskus saab uued ruumid ja arengukava“, 14.11.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/et/artiklid/ukraina-digiharidus-tugeneb-eesti-toel-loodav-haridusinnovatsiooni-kompetentsikeskus-saab>

³⁹¹ Eesti Pagulasabi, „Tagasivaade 2025. aastale“, 31.01.2026. Kättesaadav: https://www.pagulasabi.ee/et/tagasivaade-2025-aastale?utm_source=chatgpt.com

pensionäridele, erivajadustega inimestele, naistele ja lastele. Lisaks viidi ellu praktiline kursus Tartu Ülikooli ajakirjandustudengitele arengukoostööst ja humanitaarabist.³⁹²

ESTDEV käivitas seitse uut projekti Eesti ja Aafrika vahelise koostöö tugevdamiseks, mida viiakse Eesti organisatsioonide läbi ellu Keenias, Ugandas ja Botswanas. Projektide eesmärk on toetada arengut keskendudes innovatsioonile kaksikpöörde elluviimisel, süsteemsete muutuste loomisele haridussüsteemis, digioskuste arendamisele ning jätkusuutlikule ja süsteemsele digipöördele koostöös avaliku ja erasektoriga. ESTDEV-i rakendusprogramm Aafrikas põhineb Eesti välispoliitika arengukava 2030 eesmärkidel, arengukoostöö ja humanitaarabi strateegial 2024–2030 ning Eesti Aafrika regioonistrateegial. Prioriteetseteks valdkondadeks on haridusinnovatsiooni toetamine, digi- ja rohepöörde hoogustamine ning ettevõtluse arendamine.³⁹³

³⁹² MTÜ Mondo projektid on leitavad: <https://mondo.org.ee/projektid/>

³⁹³ ESTDEV, „ESTDEV käivitab seitse uut projekti Eesti ja Aafrika vahelise koostöö tugevdamiseks“, 03.04.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/et/artiklid/estdev-kaivitab-seitse-uut-projekti-eesti-ja-aafrika-vahelise-koostoo-tugevdamiseks>

A close-up photograph of a blueberry bush. The plant is covered in dense, vibrant green, oval-shaped leaves. Several small, round, dark blue berries are visible, some hanging from the stems and others partially hidden among the foliage. The lighting is natural, highlighting the texture of the leaves and the color of the fruit.

Bibliograafia

Eelnõude infosüsteem: COM(2025) 101 Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaamiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ. Kättesaadav: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/14e14c20-eaf0-48c9-8ced-0aac20135676#ATfsoLox>

Eelnõude infosüsteem, Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/25f2caea-b961-4a20-b64a-91a83f5dbab5/kodakondsuse-seaduse-muutmise-seaduse-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

Eelnõude infosüsteem, Seletuskiri Eesti seisukohtadega seoses Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaamiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ. Kättesaadav: <https://eelvoud.valitsus.ee/main#21bOxe3W>

EES süsteemi mõjuanalüüs. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52016SC0115>

Eesti Inimõiguste Keskuse vastus päringule (17.03.2026).

Eesti Kaitsevägi, "Lõppes kaitseväge korraldatud staabiõppus Decisive Lancer 2025 – Kaitsevägi", 30.11.2025. Kättesaadav: <https://mil.ee/uudised/loppes-kaitsevae-korraldatud-staabioppus-decisive-lancer-2025/>

Eesti Kaubandus-Tööstuskonda, „Sisserände piirarvu jaotamine ei lahenda tegelikku probleemi“, 23.10.2024. Kättesaadav: <https://www.koda.ee/et/uudised/sisserande-piirarvu-jaotamine-ei-lahenda-tegelikku-probleemi>

Eesti Pagulasabi majandusaasta aruanne 2025. Kättesaadav: <https://www.pagulasabi.ee/sites/default/files/documents/2026-06/Eesti%20Pagulasabi%20majandusaasta%20aruanne%202025.pdf>

Eesti Pagulasabi vastus päringule (30.03.2026).

Eesti Pagulasabi, „Tagasivaade 2025. aastale“, 31.01.2026. Kättesaadav: https://www.pagulasabi.ee/et/tagasivaade-2025-aastale?utm_source=chatgpt.com

Eesti Pagulasabi, Language Ladder programme launched by Estonian Refugee Council, Tallinn University and Dobra Fabryka. Kättesaadav: <https://www.pagulasabi.ee/en/invisible-language-learning-supports-integration-refugee-youth>

Eesti Punase Risti koduleht. Kättesaadav: <https://redcross.ee/tegevus>

Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seadus 536 SE. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/eelnou/08e7338e-6684-4af8-bf2d-faa95a01c954/eesti-vabariigi-pohiseaduse-muutmise-seadus/>

EIS, „Fast-track ehk kiirmenetluse võimalus välistalentidele“, 1.12.2025. Kättesaadav: https://eis.ee/fast-track-ehk-kiirmenetluse-voimalus-valistalentidele/?utm_source=chatgpt.com

EKI Keelesamm koduleht. Kättesaadav: <https://eki.ee/keelesamm/>

EMN Eesti võrgustikukohtumine, Siseministeeriumi ettekanne. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/2025.11.27-SIM-ettekanne-EMN-vorgustikukohtumisel.pdf>

- EMN lühiuuring, Varjupaigamenetlus piiril enne varjupaiga- ja rändereformi rakendumist, 2026.
Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/01/2025_EMN_inform_asylum_procedures_at_the_border.pdf
- EMN sõnaraamat. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en
- EMN, Annual report on Migration and Asylum 2025 in Estonia. National report. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/2025-aasta-rande-ja-varjupaigavaldkonna-raport-2/>
- EMN, Asylum and migration overview 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/2025-aasta-rande-ja-varjupaigavaldkonna-raport-2/>
- EMN, EMN ja OECD ühisuuring: Tööränne tööjõupuuduse ajal, 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/labour-migration-in-times-of-labour-shortages/>
- EMN, Lühiuuring Kodakondsusetus Euroopa Liidus, Norras, Gruusias ja Serbias, 2026. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/kodakondsusetus-euroopa-liidus-norras-georgias-ja-serbias/>
- EMN, Lühiuuring Rahvusvahelise kaitse taotlejate geograafiline hajutamine ja suhestumine kohalike kogukondadega, 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/11/2025-emn-inform-distribution-of-international-protection-accommodation-centres.pdf>
- EMN, Lühiuuring Rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate kutseharidus, 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/12/2025_EMN_inform_vocational_education_and_training_international_protection-1.pdf
- EMN, Lühiuuring Rahvusvahelise kaitse taotlejatele alternatiivsete majutusvõimaluste pakkumine, 2026. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/06/2025_EMN_inform_alternatives_to_housing_in_kind.pdf
- EMN, Lühiuuring Ajutise kaitse saajate õigused ja vastutus, 2025. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/11/2025_EMN-OECD_inform_responsibilities_access_to_rights_beneficiaries_temporary_protection.pdf
- EMN, Lühiuuring Turvalised päritoluriigid ja turvalised kolmandad riigid: kriteeriumid taotluste hindamiseks ja läbivaatamiseks uue varjupaigamenetluse määruse (EL) 2024/1348 valguses, 2026. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2026/04/2025_EMN_inform_safe_countries_of_origin_and_safe_third_countries.pdf
- EMN, Lühiuuring Uuenduslikud viisid välistalentide Eli meelitamiseks, 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/valistalentide-eli-meelitamine/>
- EMN, Rändestatistika ülevaade 2021-2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/randestatistika-2021-2025/>
- EMN, Uuring ELi inimkaubanduse tõkestamise, vastase võitlemise ja kuriteoohvrite kaitse poliitika rahvusvaheline mõõde, 2025. Kättesaadav: <https://www.emn.ee/publication/eli-inimkaubanduse-toketamise-vastase-voitlemise-ja-kuriteoohvrite-kaitse-poliitika-rahvusvaheline-moode/>
- EMN, Varjupaiga- ja rändehalduse reformi infopäev, A. Krupp ettekanne. Kättesaadav: https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2025/10/A.Krupp_Randepakett-_seminar-SKAS-10022026.pdf
- EMNews. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emnews_en
- Enabel, Project „Boosting Gambian Talents“. Kättesaadav: <https://open.enabel.be/en/GMB/2716/p/boosting-gambian-talents.html>
- E-residentsus, „E-residendid töid mullu riigikassasse rekordilised 125 miljonit eurot“, 30.01.2026. Kättesaadav: <https://www.e-resident.gov.ee/et/blog/posts/e-residendid-toid-mullu-riigikassasse-rekordilised-125-miljonit-eurot/>

- E-residentsus, E-residentsuse jätkustrateegia 2026-2029. Kättesaadav: <https://www.e-resident.gov.ee/wp-content/uploads/2026/01/E-residentsuse-jatkustrateegia-2026-2029.pdf>
- ERR, „Kriisireservist viiendik on moodustatud“, 19.06.2025. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609726077/kriisireservist-viiendik-on-moodustatud>
- ERR, „Politsei seostab viimastel päevadel Tallinnas tabatud illegaale rändesurvega“, 24.07.2026. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1610085664/politsei-seostab-viimastel-paevadel-tallinnas-tabatud-illegaale-randesurvega>
- ERR, „Riigikogu muutis põhiseadust: Vene ja Valgevene kodanike valimisõigus kaob“, 26.03.2025. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609644758/riigikogu-muutis-pohiseadust-vene-ja-valgevene-kodanike-valimisõigus-kaob>
- ERR, „Valitsus vaagib sisserände piirarvu tõstmist kuni kolmekordseks“, 03.10.2024. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609477961/valitsus-vaagib-sisserande-piirarvu-tostmist-kuni-kolmekordseks>
- ESTDEV, „Eesti toetab Ukraina kutseharidussüsteemi digitaliseerimist“, 16.05.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/et/artiklid/eesti-toetab-ukraina-kutseharidussüsteemi-digitaliseerimist>
- ESTDEV, „ESTDEV käivitab seitse uut projekti Eesti ja Aafrika vahelise koostöö tugevdamiseks“, 03.04.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/et/artiklid/estdev-kaivitab-seitse-uut-projekti-eesti-ja-aafrika-vahelise-koostoo-tugevdamiseks>
- ESTDEV, „Estonia launches €250,000 Digital Services Initiative for Ukrainian veterans in Zhytomyr and Vinnytsia“, 04.07.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/en/articles/estonia-launches-eu250000-digital-services-initiative-ukrainian-veterans-zhytomyr-and-vinnytsia>
- ESTDEV, „Ukraina digiharidus tugevneb Eesti toel: loodav haridusinnovatsiooni kompetentsikeskus saab uued ruumid ja arengukava“, 14.11.2025. Kättesaadav: <https://estdev.ee/et/artiklid/ukraina-digiharidus-tugevneb-eesti-toel-loodav-haridusinnovatsiooni-kompetentsikeskus-saab>
- EU Urban Agenda koduleht. Kättesaadav: <https://www.urbanagenda.urban-initiative.eu/>
- EUAA, “EUAA begins monitoring the operational and technical application of the Common European Asylum System in two Member States”, 21.01.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.euaa.europa.eu/news-events/euaa-begins-monitoring-operational-and-technical-application-common-european-asylum-system-two-member-states>
- EUAA, Asylum report 2026 Summary. Kättesaadav: <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2026-executive-summary>
- EUAA, Asylum report 2026. Kättesaadav: https://www.euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2026-06/2026_Asylum_Report_EN.pdf lk 27
- EUAA, Case law database. Kättesaadav: <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/viewcaselaw.aspx?CaseLawID=4571>
- Euostat, Statistics explained, Asylum applications - annual statistics. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics#Where_do_asylum_seekers_come_from?
- Euroopa Kohtu otsus C-753/23. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62023CJ0753>
- Euroopa Komisjon, “10. Euroopa Rändefoorum keskendus rändajate oskuste rakendamisele Elis”, 28.11.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/10th-european-migration-forum-focused-harnessing-migrants-skills-eu-2025-11-28_en
- Euroopa Komisjon, “EU appoints special envoy for Ukrainians in the EU”, 18.06.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/eu-appoints-special-envoy-ukrainians-eu-2025-06-18_en

- Euroopa Komisjon, "Komisjon käivitab teavituskampaania, et teavitada reisijaid riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemist", 24.09.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-launches-information-campaign-inform-travellers-about-entryexit-system-2025-09-24_en
- Euroopa Komisjon, "Komisjon teeb ettepaneku sobivate oskustega andekate inimeste ligimeelitamiseks, et hoida ära tööjõupuudust", 14.11.2023, pressiteade IP/23/5740. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5740
- Euroopa Komisjon, "President von der Leyeni avaldus ELi ja Jordaania strateegilise ja laiaulatusliku partnerluslepingu allkirjastamise kohta", 29.01.2025. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_367
- Euroopa Komisjon, "Uued reeglid Türgi kodanikele Schengeni viisade taotlemisel", 28.07.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/new-rules-turkish-citizens-applying-schengen-visas-2025-07-29_en
- Euroopa Komisjon, "Volinik Brunner korraldab talentide ligimeelitamise ja hoidmise teemalist rakendamisdialoogi", 12.12.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commissioner-brunner-hosts-implementation-dialogue-talent-attraction-and-retention-2025-12-12_en
- Euroopa Komisjon, "2025. aasta rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase ülemaailmse liidu rahvusvaheline konverents", 10.12.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return/2025-international-conference-global-alliance-counter-migrant-smuggling_en
- Euroopa Komisjon, "40 aastat pärast selle loomist toob Schengeni ala jätkuvalt kasu", 23.04.2025. Kättesaadav: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/schengen-continues-bring-benefits-40-years-after-its-creation-2025-04-23_et
- Euroopa Komisjon, "Commission welcomes political agreement on the Return Regulation", 02.06.2026. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-welcomes-political-agreement-return-regulation-2026-06-02_en
- Euroopa Komisjon, "Komisjon avaldab üleskutse avaldada arvamust inimkaubanduse vastast võitlust käsitleva uue ELi strateegia kohta", 03.12.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-launches-call-evidence-new-eu-strategy-combatting-trafficking-human-beings-2025-12-03_en
- Euroopa Komisjon, "Komisjon käivitab ELi inimkaubandusevastase võitluse keskuse, et tugevdada võitlust inimkaubanduse vastu", 06.06.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-launches-eu-anti-trafficking-hub-strengthen-fight-against-trafficking-human-beings-2025-06-06_en
- Euroopa Komisjon, "Komisjon teeb ettepaneku luua uus ELi ühine tagasisaatmissüsteem", 11.03.2025, pressiteade. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_724
- Euroopa Komisjon, "Legislative files in a nutshell", 04.06.2024. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum/legislative-files-nutshell_en
- Euroopa Komisjon, "Progress tracker: Action plan on integration and inclusion 2021-2027", 04.03.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub/progress-tracker-action-plan-integration-and-inclusion-2021-2027_en
- Euroopa Komisjon, "Schengen short-stay Visa applications rise in 2025 but remain below pre-pandemic levels", 28.05.2026. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/schengen-short-stay-visa-applications-rise-2025-remain-below-pre-pandemic-levels-2026-05-28_en
- Euroopa Komisjon, Commission work programme 2025. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0045&qid=1761126737792>
- Euroopa Komisjon, Council Implementation Decision on the Union Resettlement and Humanitarian Admission Plan 2026-2027. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/f625ec83-7151-4d08-a964-14e304159326_en?filename=Resettlement-and-Humanitarian-Admission-Plan-for-2026-2027_en.pdf

- Euroopa Komisjon, Komisjoni 6. novembri 2025. aasta rakendusotsus, millega kehtestatakse kohandatud eeskirjad mitmekordsete viisade väljastamise kohta Venemaa Föderatsioonis elavatele ja Venemaa Föderatsioonis lühiajalisi viisaid taotlevatele Venemaa kodanikele. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/commission-implementing-decision-establishing-rules-issuing-multiple-entry-visas-russian-nationals_en
- Euroopa Komisjon, Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele inimkaubanduse vastases võitluses Euroopa Liidus tehtud edusammude kohta (viies aruanne), COM(2025) 8 lõplik. Kättesaadav: <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/b840a08a-adbe-11f0-89c6-01aa75ed71a1/language-et>
- Euroopa Komisjon, Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi inimkaubanduse vastase võitluse strateegia kohta aastateks 2021–2025, COM/2021/171 lõplik. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0171>
- Euroopa Komisjon, Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele. Kättesaadav: 'A predictable and common European way forward for Ukrainians in the EU'
- Euroopa Komisjon, määrus (EL) 2025/2611, 16. detsember 2025, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 seoses Europoli toetuse suurendamisega ning politseikoostöö tõhustamisega, et tõkestada rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2611/oj>
- Euroopa Komisjon, Mid-term review of the Commission Action Plan on Integration and Inclusion 2021–2027. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025SC0162>
- Euroopa Komisjon, Oskuste liit: inimeste ettevalmistamine konkurentsivõimelise Euroopa tagamiseks, 05.03.2025, pressiteade IP/25/657. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_657?utm_source=chatgpt.com
- Euroopa Komisjon, Proposal for a Council Recommendation on a coordinated approach to the transition out of temporary protection for displaced persons from Ukraine – Council of the EU, 'Protection of displaced Ukrainians: Council adopts recommendation about transition out of temporary protection', 16.09.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/09/16/protection-of-displaced-ukrainians-council-adopts-recommendation-about-transition-out-of-temporary-protection/>
- Euroopa Komisjon, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2024/1348 as regards the application of the 'safe third country' concept, COM(2025) 259 final. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0259>
- Euroopa Komisjon, The European Annual Asylum and Migration Report 2025. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0795>
- Euroopa Komisjon, The Ukraine Facility. Kättesaadav: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en
- Euroopa Komisjon. „Bulgaaria ja Rumeenia ühinevad Schengeni alaga“, 03.01.2025. Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/bulgaria-and-romania-join-schengen-area-2025-01-03_en
- Euroopa Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule, Euroopa iga-aastane varjupaiga- ja rändearuanne (2025), COM(2025) 795 (lõplik). Kättesaadav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15196-2025-INIT/en/pdf>
- Euroopa Liidu Kohtu lahend C-753/23 on leitav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A62023CJ0753&utm_source=chatgpt.com
- Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ, 20. juuli 2001, miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055>

Euroopa Liidu Nõukogu rakendusotsus (EL) 2022/382, 4. märts 2022, millega määratakse kindlaks Ukrainast lähtuva põgenike massilise sissevoolu olemasolu direktiivi 2001/55/EÜ artikli 5 tähenduses ning nähakse selle tulemusena ette ajutine kaitse. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382>

Euroopa Liidu NÕUKOGU RAKENDUSOTSUS (EL) 2023/2409, 19. oktoober 2023, millega pikendatakse rakendusotsusega (EL) 2022/382 kehtestatud ajutist kaitset. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302409

Euroopa Liidu NÕUKOGU RAKENDUSOTSUS, millega pikendatakse rakendusotsusega (EL) 2022/382 kehtestatud ajutist kaitset. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302409

Euroopa Liidu Nõukogu, "EU member states agree to extend temporary protection for refugees from Ukraine", pressiteade, 13.06.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/13/eu-member-states-agree-to-extend-temporary-protection-for-refugees-from-ukraine/> ja Euroopa Komisjon, 'Proposal for a Council Implementing Decision extending temporary protection, as introduced by Implementing Decision (EU) 2022/382, until 4 March 2027'. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025PC0650>

Euroopa Liidu Nõukogu, "Nõukogu peatas Gruusia diplomaatide ja ametnike viisavaba reisimise", pressiteade, 27.01.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/01/27/georgia-council-suspends-visa-free-travel-for-diplomats-and-officials/>

Euroopa Liidu Nõukogu, „Euroopa Liidu ning Bosnia ja Hertsegoviina vahelise Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti operatiivtegevust Bosnias ja Hertsegoviinas käsitlev kokkulepe, 16665/24“, 22.01.2025. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202600554&qid=1783112745528

Euroopa Liidu Nõukogu, Nõukogu ja Euroopa Parlament leppisid kokku kolmandatest riikidest pärit töötajatele platvormi (ELi talendireserv) loomises, 18.11.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/11/18/council-and-european-parliament-agree-to-establish-a-platform-for-non-eu-jobseekers-eu-talent-pool/>

Euroopa Liidu Nõukogu, Ühisavaldus ELi ja Usbekistani vahelise laiendatud partnerlus- ja koostöölepingu (EPCA) allkirjastamise puhul Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Usbekistani Vabariigi vahel, 20.10.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/10/24/joint-statement-on-the-occasion-of-the-signing-of-the-eu-uzbekistan-enhanced-partnership-and-cooperation-agreement-epca-between-the-european-union-and-its-member-states-and-the-republic-of-uzbekistan/>

Euroopa Liidu Nõukogu, Üldine lähenemisviis: Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ, 5.12.2025. Kättesaadav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16521-2025-INIT/en/pdf>

Euroopa Liidu Nõukogu, "Nõukogu kiitis heaks uued ELi normid kolmandate riikide kodanike viisavabalt reisimise peatamiseks" pressiteade, 17.11.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/11/17/council-greenlights-new-eu-rules-for-the-suspension-of-visa-free-travel-for-third-countries/>

Euroopa Liit. Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (EES). Kättesaadav: <https://travel-europe.europa.eu/ees>

Euroopa Nõukogu, „The Council adopts the EU’s pact on migration and asylum“, 14.05.2024, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/14/the-council-adopts-the-eu-s-pact-on-migration-and-asylum/>

Euroopa Nõukogu, Nõukogu kiitis heaks uued ELi normid kolmandate riikide kodanike viisavabalt reisimise peatamiseks. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2025/11/17/council-greenlights-new-eu-rules-for-the-suspension-of-visa-free-travel-for-third-countries/>

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1712, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (muudetud inimkaubandusevastane direktiiv (EL) 2024/1712). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1712>
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1806, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (kodifitseeritud redaktsioon) (viisamäärus). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018R1806-20251230>
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2024/1346, 14. mai 2024, milles sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401346
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, 16. detsember 2008, ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj?locale=et>
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2018/1806, 14. november 2018, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (kodifitseeritud). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02018R1806-20251230>
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2019/817, 20. mai 2019, millega luuakse ELi infosüsteemide koostalitlusvõime raamistik piiride ja viisade valdkonnas ning muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2016/399, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240, (EL) 2018/1726 ja (EL) 2018/1861 ning nõukogu otsuseid 2004/512/EÜ ja 2008/633/JSK. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0817>
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2303, 15. detsember 2021, mis käsitleb Euroopa Liidu Varjupaigaametit ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 439/2010. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/ALL/?uri=CELEX:32021R2303>
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1233, 24. aprill 2024, mis käsitleb kolmanda riigi kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa ühtse taotluse menetlust ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandast riigist pärit töötajate ühetaolisi õigusi (uuesti sõnastatud). Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401233&qid=1736190648008
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348, 14. mai 2024, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401348
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1349, 14. mai 2024, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja millega muudetakse määrust (EL) 2021/1148. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401349
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1350, 14. mai 2024, millega luuakse liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise raamistik ning muudetakse määrust (EL) 2021/1147. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/eu-resettlement-and-humanitarian-admission-framework-regulation.html>
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1351, 14. mai 2024, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32024R1351>
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356, 14. mai 2024, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/screening-of-non-eu-nationals-at-the-eu-s-external-borders.html>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2024/1358, 14. mai 2024, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmanda riigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj/eng>

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1359, 14. mai 2024, mis käsitleb kriisilukordi ja vääramatute jõu olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas ning millega muudetakse määrust (EL) 2021/1147. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202590921

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2025/2441, 26. november 2025, millega muudetakse määrust (EL) 2018/1806 peatamiskorra läbivaatamise osas. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R2441>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2025/2611, 16. detsember 2025, millega muudetakse määrust (EL) 2016/794 seoses Europoli toetuse suurendamisega ning politseikoostöö tõhustamisega, et tõkestada rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist ja inimkaubandust ning nende vastu võidelda. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502611&qid=1783217074304

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2024/1347, 14. mai 2024, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401347

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ. Kättesaadav: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0101\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025PC0101(01))

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1348 liidu tasandil turvaliste päritoluriikide loetelu kehtestamise osas. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/HIS/?uri=CELEX:52025PC0186>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2024/1348 turvalise kolmanda riigi mõiste kohaldamise osas. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=COM:2025:0259:FIN>

Euroopa Parlament, LIBE, Raporti projekt: ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ, 30.10.2025. Kättesaadav: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/LIBE-PR-779352_EN.pdf

Euroopa Parlament, Miinimumnõuded liitu ebaseadusliku sisenemise, läbisõidu ja seal ebaseadusliku viibimise ennetamiseks ja tõkestamiseks. Kättesaadav: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-era-for-european-defence-and-security/file-update-legal-framework-and-strengthen-co-operation-to-fight-migrant-smuggling>

Euroopa Ülemkogu, "Nõukogu võttis vastu läbirääkimisseisukoha uue õigusakti kohta, millega võetakse kasutusele ELi digitaalne reisirakendus", pressiteade, 19.11.2025. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/11/19/council-adopts-negotiating-position-on-new-law-that-introduces-eu-digital-travel-application/> Vaata ka: Euroopa Komisjon, Ettepanek: määrus, millega luuakse andmete elektroonilise esitamise taotlus (ELi digitaalne reisirakendus) („ELi digitaalne

- reisirakendus"). Kättesaadav: https://home-affairs.ec.europa.eu/proposal-regulation-establishing-application-electronic-submission-data-eu-digital-travel_en
- Euroopa Ülemkogu, „Nõukogu määras kindlaks järgmiste aastate ELi kuritegevusvastase võitluse prioriteetidid“, 13.06.2025, pressiteade. Kättesaadav: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/13/council-defines-eu-crime-fighting-priorities-for-next-years/>
- European Parliament Legislative Observatory (nd). 2024/0670(COD) - Application for the electronic submission of travel data ("EU Digital Travel application"); use of digital travel credentials. Kättesaadav: [https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2024/0670\(COD\)](https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2024/0670(COD))
- European Parliament News. Kättesaadav: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20260205IPR33617/asylum-new-rules-for-safe-third-countries-and-eu-safe-countries-of-origin-list>
- Europol, EU Policy Cycle — EMPACT 2026-2029 Fighting crime together temaatiline leht on leitav: <https://www.europol.europa.eu/how-we-work/empact>
- Eurostat, Eurostat News, „Temporary protection for 4.35 million in December 2025“. Kättesaadav: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260210-1>
- Eurostat, infoleht. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Enforcement_of_immigration_legislation_statistics
- Eurostat, infoleht. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics#The_prevalence_of_labour_exploitation_is_almost_equal_with_sexual_exploitation
- Eurostat, Statistics explained, asylum applications. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics#Where_do_asylum_seekers_come_from?
- Eurostat, Statistics explained, Asylum decisions, kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_decisions_-_annual_statistics
- Eurostat, Statistics explained, Asylum applications — annual statistics. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics#Where_do_asylum_seekers_come_from?
- Frontex news, „Irregular border crossings down 26% in 2025, Europe must stay prepared“, 15.01.2026. Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-irregular-border-crossings-down-26-in-2025-europe-must-stay-prepared-lyKpVb>
- Frontex, „Annual Risk Analysis 2026/2027“. Kättesaadav: https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/2026/Annual_Risk_Analysis_2026_2027.pdf
- Frontex, Migratory Routes. Kättesaadav: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>
- Haridus- ja Noorteamet, Tasemeõppe välistudengid Eesti kõrgkoolides 2009-2025. Kättesaadav: <https://harno.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Taseme%C3%B5ppe%20v%C3%A4listudengid%20Eesti%20k%C3%B5rgkoolides%202009-2025.pdf>
- Haridus- ja Teadusministeeriumi eestikeelsele õppele ülemineku infokiri nr 3. Kättesaadav: <https://hm.ee/sites/default/files/documents/2025-08/Haridusasutuste%202025%20infokiri%2028augustis%29.pdf>
- ICMPD Migration Outlook 2026. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/publications/icmpd-migration-outlook>
- ICMPD, „Supporting Estonia with the implementation of its National Implementation Plan under the EU Pact on Migration and Asylum“, 15.04.2025. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/our-work/projects/supporting-estonia-with-the-implementation-of-its-national-implementation-plan-under-the-eu-pact-on-migration-and-asylum>

ICMPD, Migration Outlook 2026. Eastern Europe & Central Asia. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/publications/icmpd-migration-outlook>

ICMPD, Migration Outlook 2026: Ten migration issues to look out for in 2026: Origins, key events and priorities for Europa. Kättesaadav: <https://www.icmpd.org/file/download/66836/file/ICMPD%2520Migration%2520Outlook%25202026.pdf>

INSA, Integratsiooni Sihtasutuse Kohanemise teekaart. Kättesaadav: <https://www.integratsioon.ee/kohanemise-teekaart>

INSA, Kohanemisprogramm Settle in Estonia koduleht. Kättesaadav: <https://settleinestonia.ee/>

IOM Eesti vastus päringule (10.03.2026).

IOM Eesti vastus päringule (26.05.2026).

Justiits- ja digiministeerium <https://www.justdigi.ee/uudised/justdigisise>

Justiits- ja digiministeerium, "You have rights" kampaania. Kättesaadav: www.rights.ee

Justiits- ja digiministeerium, "Justiits- ja digiministeerium ning siseministeerium tõstavad kelmustega võitlemise esiplaanile", 05.02.2026. Kättesaadav: <https://www.siseministeerium.ee/uudised/siseministeerium-ning-justiits-ja-digiministeerium-tostavad-kelmustega-voitlemise>

Justiits- ja digiministeerium, Civitta Vägivallaennetuse kokkuleppe mõjuanalüüs ja soovitused 2026. Kättesaadav: https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2026-01/VEKO%20aruanne_Civitta_2801_UUS.pdf

Justiits- ja digiministeerium, Digiriigi akadeemia e-kursus. Kättesaadav: <https://digiriigiakadeemia.ee/enrol/index.php?id=257>

Justiits- ja digiministeerium, Eesti riiklik suunamismehanism inimkaubanduse ohvri abistamiseks 2026. Kättesaadav: https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2026-04/RSM_EST_O.pdf

Justiits- ja digiministeerium, Inimkaubanduse direktiivi uusversiooni Eesti õigusesse ülevõtmise analüüs. Kättesaadav: <https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Inimkaubanduse%20direktiivi%20uusversiooni%20anal%C3%BC%C3%BCs.pdf>

Justiits- ja digiministeerium, Seminar "Me peame rääkima prostitutsioonist". Kättesaadav: <https://www.youtube.com/watch?v=Z7exibgaDLc&list=PL5Jl001vz8bP9pwHiqDhKBQfknsq3eelf>

Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadus 932 SE. Kättesaadav: https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/25f2caea-b961-4a20-b64a-91a83f5dbab5/kodakondsuse-seaduse-muutmise-seaduse-ja-sellega-seondult-teiste-seaduste-muutmise-seadus/?utm_source=chatgpt.com

Kultuuriministeerium, Lõimumis-, sh kohanemisprogramm 2026–2029. Kättesaadav: <https://www.fn.ee/sites/default/files/documents/2025-10/L%C3%B5imumisprogramm%202026-2029.pdf>

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi LGBTIQ strateegia 2025–2030. Kättesaadav: <https://mkm.ee/lgbtiq-strateegia-2025-2030>

Mondo, MTÜ Mondo projektid. Kättesaadav: <https://mondo.org.ee/projektid/>

NÕUKOGU RAKENDUSOTSUS (EL) 2025/2628, 18. detsember 2025, liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise kava (2026–2027) kohta. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502628

Nõukogu rakendusotsus (EL) 2025/2642, 19. detsember 2025, millega luuakse 2026. aasta solidaarsus-reserv. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202502642

Office of the Director of National Intelligence, „Global Trends 2040: The Future of Migration”. Kättesaadav: <https://www.dni.gov/index.php/gt2040-home/gt2040-deeper-looks/future-of-migration>

- OSKA, Välistööjõu vajadus aastani 2035. Kättesaadav: <https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/v%C3%A4list%C3%B6%C3%B6%C3%B5ud>
- Politico, "Latvia discovers secret migrant tunnel at Belarus frontier", 11.08.2026. Kättesaadav: <https://www.politico.eu/article/latvia-migrant-tunnel-border-belarus/>
- Postimees, „Joosep Kaasik: Euroopa sõnum Narvas idanaabrile“, 9.07.2025. Kättesaadav: <https://arvamus.postimees.ee/8282960/joosep-kaasik-euroopa-sonum-narvas-idanaabrile>
- Postimees, „Valitsus andis raha 1000-liikmelise politsei kriisireservi loomiseks“, 16.01.2025. Kättesaadav: <https://www.postimees.ee/8173634/valitsus-andis-raha-1000-liikmelise-politsei-kriisireservi-loomiseks>
- Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) 2024/1348 as regards the establishment of a list of safe countries of origin at Union level. Kättesaadav: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16025-2025-INIT/en/pdf>
- Radar 2025. Kättesaadav: https://issuu.com/ajakiri_radar/docs/radar_kevad_2025
- Radar, 2025. Kättesaadav: https://issuu.com/ajakiri_radar/docs/radar_kevad_2025
- Riigi Infosüsteemide Amet, „Eesti äpp saab 7. juulil isikusamasuse tõendamise funktsiooni“, 03.07.2025. Kättesaadav: <https://www.ria.ee/en/news/eesti-app-will-get-proof-identity-feature-7-july>
- Riigikantselei, Eesti valmistub kriisideks: politsei kriisireserv, tugev idapiir ja varud. Kättesaadav: https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2024-12/Eesti%20valmistub%20kriisideks_edit.pdf
- Riigikohus, „Riigikohus: valimisõiguse piiramine polnud põhiseadusega vastuolus“, 10.10.2025. Kättesaadav: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-valimisoiguse-piiramine-polnud-pohiseadusega-vastuolus>
- Riigikohus, Riigikohtu kohtuotsus 3-23-1317: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-23-1317/4>
- Riigikohus, Riigikohtu lahend 17.12.2025 nr 5-25-79/15. Kättesaadav: <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=5-25-79/15>
- Riigiteataja, Isikut tõendavate dokumentide seadus. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/103062026007>
- Riigiteataja, Pikaajalise viisa andmise, viibimisaja vormistamise ja viibimisaja pikendamise kord ja tähtjad ning piisavate rahaliste vahendite määr. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/119052026005>
- Riigiteataja, Politsei ja piirivalve seadus RT I, 09.10.2025, 5. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120092022001>
- Riigiteataja, Riigilõivuseadus. Kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/et/redaktsioonide_vordlus.html?grupild=1027446&paremAktId=103062026020&vasakAktId=109042026003
- Riigiteataja, Siseministri määruste muutmine seoses välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõuga. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125042025005>
- Riigiteataja, Välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise kord. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/119052026008>
- Riigiteataja, Välismaalaste seadus RT I, 12.07.2025, 32 on leitav: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506012026003/consolide>
- Riigiteataja, Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (rändemenetluste tõhustamine). Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117042025002>
- Setomaa valla koduleht. Kättesaadav: <https://setomaa.ee/saatse-saabas-jaab-suletuks-vaikese-saapa-liiklus-suletakse-parast-piiriposti-juures-ajutise-moodapaasu-valmimist/>

Sotsiaalkindlustusamet, „Juhtumikorralduse rakendamiseks on STAR-is uus tööriist“, 19.09.2025.

Kättesaadav: <https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/uudised/juhtumikorralduse-rakendamiseks-star-uus-tooriist>

Sotsiaalkindlustusameti vastus päringule (13.01.2026).

Startup Estonia, „Eesti ja Põhjamaad seadsid ühised eesmärgid iduettevõtete kasvu toetamiseks“, 05.12.2025. Kättesaadav: <https://startupestonia.ee/et/eesti-ja-pohjamaad-seadsid-uhised-eesmargid-iduettevotete-kasvu-toetamiseks/>

Startup Estonia, „Iduettevõtted tasuvad rohkem makse, aga uusi asutatakse rekordvähe“, 11.09.2025. Kättesaadav: <https://startupestonia.ee/et/iduettevotted-tasuvad-rohkem-makse-kuid-uusi-asutatakse-rekordvahe/>

Statistikaamet, Välisstudengite majandusliku mõju analüüs 2025. Kättesaadav: https://stat.ee/sites/default/files/2026-06/valistudengid_2025_0.pdf

Trafficking in Persons Report (TIP raport 2026)

Tööinspeksioon, „Eesti politsei osales ulatuslikus inimkaubandusevastases operatsioonis“, 14.07.2025. Kättesaadav: <https://www.tooelu.ee/et/uudised/1504/eesti-politsei-osales-ulatuslikus-inimkaubandusevastases-operatsioonis>

Tööinspeksioon, Tööinspeksiooni aastaraamat 2025. Kättesaadav: <https://ti.ee/sites/default/files/documents/2026-04/T%C3%B6%C3%B6inspeksioon%20aastaraamat%202025.pdf>

Tööinspeksiooni vastus päringule (25.01.2026).

UNHCR, Global Trends report 2025. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/global-trends>

UNHCR, Inter-agency initiative 'Academy on the integration of migrants and refugees in the Baltic countries 2025-2026' launched for city administrations in Estonia, Latvia and Lithuania. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/news/regional-training-initiative-launched-strengthen-refugee-and-migrant-integration>

UNHCR, IOM Estonia and Estonian Refugee Council Socio-Economic Insights Survey. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/media/seis-estonia>

UNHCR, Study on the assessment of the existing referral pathways for forcibly displaced and stateless people who have experienced gender-based violence (GBV), including sexual exploitation and abuse (SEA) in Estonia, 2025. Kättesaadav: <https://www.unhcr.org/nordic-and-baltic/media/unhcr-assessment-existing-referral-pathways-forcibly-displaced-people-who-have-experienced>

USA National Intelligence Council, „Global Trends 2040. The future of migration“. Kättesaadav: <https://archive.dni.gov/files/images/globalTrends/GT2040/NIC-2021-02486--Future-of-Migration--Unsourced--14May21.pdf>

Välismaalaste seaduse muutmise seadus (tööjõupuudusega tegevusalade erisus) 785SE. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/2041a802-27ac-4bd5-8668-df9dce31b376/va-lismaalaste-seaduse-muutmise-seadus-toojoupuudusega-tegevusalade-erisus/>

Välisministeerium, „Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi rahastus kasvas eelmisel aastal 2,9%“, 13.04.2026. Kättesaadav: https://www.vm.ee/uudised/eesti-arengukoostoo-ja-humanitaarabi-rahastus-kasvas-eelmisel-aastal-29?utm_source=chatgpt.com

Välisministeerium, Teemaatiline koduleht. Kättesaadav: <https://vm.ee/uudised/korduma-kippuvad-kusimused-seoses-venemaa-mittebiomeetriliste-passide-mittetunnustamisega>

ISSN 2674-3469

9 772674 346005